

COMÈDIES Y POESIES

DE

EN BARTOMEU FERRÀ.

PALMA.

Estampa d'en Felip Guasp.

1822.

15.12.2
Lay 1847

Aquestas COMEDIES y POESIES son
propiedad de l'autor qui, usant del dret que
li concedeix la lley, no consentirá que se
representin ó s'estampin, sens lo seu permis.

PROHÈMI.

~~~~~

Tentacions he tengut de pregar á un de mos amichs que m'fés el pròlech; però, pensant que no es gens pròpi que jò, qui som son pare d'aqueix llibre, m' empegueesca d'acompanyarló devant el públich, m' he resòlt á escriurer quatre retxes.

No perdré temps en demanar indulgencia per les meues malanades glòses, encar' que molta n' han mester; sols feré saber que han estat compòstes per passar les estones que m' deixa descansar ma professió. Y si á cualcun de mos companys li apar estrany que amb aquestes còses m' entretenga, pensi que Miquèl Angel lo gran artista, mèstre nostro, entretant que aixecava lo *Sant Pere de Roma*, can-

tava tot plé de sentiment la bellesa de s'estimada espòsa. La Poèsia es tan amiga de l'Arquitectura, y s'agrada tant d'anar ab ella, que casi may la deixa y fins y tot dins ses ruines vetla. Ja sé que estich enrera per poderme nomenar poéta; l'harpa que tench no es pròu armoniosa per ecalçar los monuments y glòries de Mallorca; tant sòls pot atrevir-se mon ingèni á glosar quatre adagis y les costums del pòble d'aquesta illa, que estudi y ab delit. Per axò á mes composicions, fins y tot á les *balades*, crech haverhí posat qualque coseta que *mallorquinetja*. De les *comèdies*, encar' que no m'estiga bé parlarne, hauré de dir que les he escrites sens tenir esment de quin es el teatre, avuy en dia. Jò he pintat caràcters y costums, y han resultat escenes. Cualcuna té matèria per tres actes, y á qualcun' altra li manca l'argument; emperò á totes hi ha la veritat y una llissoneta derrera les sortides que fán riure. Axí entenç l'art dramátich; y si hagués d'escriure bagatèl·les inventades y sense moral per satisfer un públich malavesat, mes tòst no n'escriuria.

En quant á lo demés, aqueix llibre meu es un magatzem, ahont hi ha de tot, desde lo llengüatge antich, fins al que avuy en dia s'parla; desde l'estil triat que els Jòchs Florals demanan, fins á les

formes ordinaries que els glosadors de per les viles
empran. Ab tot y ab axò, jò esper que l' llegirán,
no les persones instruides á quí no complauria, sino
aquelles del pòble que basta y pròu los parlin ab sa
llengua, ja s' alegran. Moltes n' hi há d'aquestes
que en castellá no entenen rés, y per aqueix motiu
no pòden ensaborir lo literari. Idò, aquí vá aqueix
tom, per are; amb el temps si Deu ho vòl, pot ser
que en facia un altre de millor, y ab ortografía mes
corrècta. Qui trobará xerèques y mal engarbullades
les glòses que conté, recòrdi que son autor confessa
que no es cap *literato*, sino un *Mèstre de òbres de
pedreny*.

formas diferentes que se observan en los valles
montañosos. En los valles que se llaman
no hay personas que se dedican a que no se dedican
aprovechando el agua que fluye y hacen los puentes de
leña para el transporte. Muchas veces se ven
que se ven en los valles y por eso se ven
no pocas veces en los valles. En los valles se ven
los puentes que se ven en los valles y por eso se ven
que se ven en los valles y por eso se ven
los puentes que se ven en los valles y por eso se ven
que se ven en los valles y por eso se ven

SECCIÓ I.

FLORS DE TOT COLOR.

SECTION N° 1000

FLORA DE FOT. COLON

I.

ENSOMIS É REMEMBRANCES.

Dins la ciutat de Malòrques
Lévense fosches les tápies
D'una antiga é gran maisó
Hont los maures s'amusaven.

Un verger les revirona,
Verger... fon, puis per sa tanca
Los jasemins é murtreres
S'odor fina ja no escampan.

De ròses é clavellines,
De violetes, lirs é vaumes,
Ja no s'hi colgan ponselles
Enfre esponerós fullatje.

D'aquesta composició s'en feu menció honorífica en los *Jòchs
Flòrals* de Barcelona de l'any 1869.

Sovench me 'n, ¡sèt看' anys tenia!
Cant un jorn, lo trench de l' alba
Me soptá dins cell verger;
Ne tench fòrt clara membrança.

Caylant é retut l' oreitj,
Era fuita l' estelada,
E la luna s' abscondia
E l' sòl en eixir trigava.

Fòrt alta una datilera
Brecar en feya ses paumes,
Còm si á las nuus oferis
La seua fruyta daurada.

E una fònt ab dolls d' argent
Desfets en pluja brufava
La verdissa, é cada fulla
Escarnia una esmeragda.

Los murs tenia denant
De ceyl alberch delectable,
Calçats d' eures atepides,
Cobèrts per ample teulada.

Sos finestrals compartian
Dos fils de pera, é no gaire
Luny un portal mitjansé
Se vesia, en la part baixa.

E fahent un brugit sort
Douçament prengué volada
Un' òliba, en sus mon cap,
Qui xantant esborronava.

Mais, no m' doná jens temènsa,
L' aucell ab sa via estranya,
Gitanse de la maisó
Ensemps qu' èu hi arribava.

Des l'escaló del portal
Mos uyls endreçí á lo claustre;
No era claustre, mais tòst era
Çò que esguardava una cambra.

Una cambra, mais cobèrta
Ab vòltes et ab archades,
Dessus dotze colonetes
Fòrt leugeres é vistables.

Et eran guarnits los murs
Ab lussent é fi alabastre
E ab marischs que de çest'ila,
A les platjes, la mar llansa.

E en la vòlta enredonida,
Xi cò una mitxa magrana,
Llembreixaven cent colors,
Riches labors de esmagnaire.

Los corredors, enllòsats
N'eran ab peyres de marbre,
E en lo mitx un gran estany
D'aygua frescha hi claretjava.

E tuit li pilar é vòltes
Li corredor et archades,
Girades dins son mirayl
Bé me plahia esguardarles.

E dejus lo paveyló
Per unes boches broidades
La lum pòcha s'espargia
Que röantlo l'fadajava.

E dementres etcisat
Lá estava sens ballugarme,
Una pus gran mareveyla
Mon pit ompli d'alegrança.

Vá semblarme una regina
Qui ves mi s' encaminava;
Aytant beyla! aytant hermosa!
Aytant modesta! aytant chasta!...

Lo meu còr son mouhiment
Ab batechs lo mesurava;
E sa gracia é gentilesa,
Fòll me torn en remembrarla.

Cant sos uyls fits leixá en mí,
Céch d' un còlp creguí romandre,
E lo delit que jausia
Eu no l' puch dir ab paraules.

Lavòrs ab jòy é douç rís
La jove puèl-la s' atança,
E ab molt gaux volonterosa
M' oferí sa má, ¡aytant francha!

Amdos, ran, ran les columnes
Aceyla cambra voltavem,
Eyla sens parlarme nient,
Eu no gosant esguardarla.

E entant que del paradís
Asmava serne á l' entrada,
E ab lo calzer de l' amor
E dels plahers sadolarme...

Al cap de peça m' retira
Sa má é n' ix de la cambra,
Fuig, ¡ah lás! tot sol jaquintme
Plés de langor é tristança.

E dessots les galeries,
Sens rebuitx, sa fás girava
Ves mí, douça, mais boyrosa
Enfre alcoves lunyadanes.

POESIES SÈRIES.

Dòl farestech, neyra pena,
Mon còr anujat vessaba;
Lo guayc é l's sanglots ma gola
Estrenyian emboçada.

E d' amargor é d' angoxa
Naftrat entrò les entranyes,
Desirós de l' escomòure,
Axi mon plant l' endreçava:

Douce puèl-la, no m' leixeu!
No me leixeu, beyla fada!
Vejatz lo meu sofferir,
Mostratz de mí pietança!

Viratz envés mí, donceyla,
Vos non podets ser ingrata;
Eu de ser lo vòstre esclau
Me 'n cònort, feré l' que us plahia.

Pròu aymantvos sens esper,
Ma sòrt fora maluyrada,
Mais tòlta m' sia la vida
Si vostr' esquiués no amayna...

Eyla feya son sender,
Sens exoirme se çelava;
E mòure 'm èu non podia,
E mon cobeytx cobrava ales.

Et esforçant pus lo clam
Ma bocha s' clogué, tanchada:
Mut é baldat... ¡Greu turment!
E pitjor era l' de l' arma.

Ja l' hourí s' era absconduda,
S' era absconduda, et encare
Dins lo pregon de l' estany
Hi romania s' imatge.

Un pauch tèrbola é confusa,
Menys clarajanta, menys gaya;
E de còlp, pres de folia,
Envés d' ella vaix llançar-me.

E caech en un pahiment
Sutsat, que s' engolí l' aygua,
E los murs s' enfosquehiren
Les vòltes é les archades.

E penjaven terenyines,
E s' mostrava l' argamassa
De las toves, é en lo sòyl
Muytes llòses trossetjades.

E vaix exirme defòra
Que la pahor m' esglayava;
E lo verger n' era un èrm,
Sens paumeres ni fontanes.

E trespava en tot l' entorn;
L' humiditat m' aglasava,
E la nuit era venguda,
E plovia lampejantne.....

Sovenchme 'n, ¡sètz' anys tenia!
Cant tuit axò ensomiava;
E lo casal de mon sòmi
Pròp está de l' Almudayna.

Ja n' han passat mants de setgles
E no s' ha esbuchat encare,
Ne té escletxes é tremola
Cant l' embat coratjós brama.

Li estrany é li romeu
Cuyden en veser ses tápies
E demanan enquerint;
¿Hont están *los banys dels maures*?

Lá son; per ferne rōina
L' enuitx de l' temps los contrasta,
Des l' eveziment en-çá
De lo Sarrahí réalme.

Lá, enfre parfums odoroses
Mudavense les sultanes,
E espurnejar los estels
Sus son pavayló esguardaven

¡Trists recòrts, per qui conçiura
Sa granèa ja enfonçada!
Palau n' era de riquèa:
Fá pauch temps n' era un estable...

¡Jò t' salut, lo bastiment!
Deus te sal de mans irades;
De los faits pròus dels cresents
N' ets història viva é clara.

¡Jò t' salut, lo bastiment
Que t' pogué envejar l' Alhambra!
De ta glòria y ta beylèa
Restan' ne sòls remembrances.

¡Jò t' salut, lo bastiment,
De mon còr la faël imatge!
Puis naufraitx sempre ensomia,
¡May l' amoixa un' esperanza!

Octubre de 1868.

II.

LES MINYONETES DE SON CIGALA.

RONDALLA. (*)

DEDICADA Á NA JOSEFETA PÒNS Y PÒNS.

¡Cosos d' infants!

I.

Eren dues minyonetes
que ab sa mare's passejaven
per un camp ple d' oliveres,
just abaix d' una montanya.

—No vos n' aneu tan enfora;
filletes meues, ja basta.

—Mareta, prest tornarem;
anam á caçar cigales.

Les cigales eren moltes,
eren moltes que cantaven,
y en passar per devor' una
acabava sa tonada.

(*) Obtingué lo segon accèssit de la Flòr natural, en los *Jòchs Flòrals* de 1869.

Les minyones germanetes
escoltant sempre debades,
corre mes que correrás
de sa mare s'allunyaven.

Ja n'han passat una vall,
ja no hi ha rostoll ni garbes;
en lloch de conredís, pedres;
arreu pinotells y mates.

Quant volgueren torná' enrera
lo camí no l'afinaren,
y trescant á la ventura
mes enfora s'en anaven.

La petita mes corria
devant sempre, devant l'altra,
y quant menys s'en adoná
se ficá dins un herbatje.

L'herba cobria un barranch,
y fins baix de tot va caure.
—Dam la má, ma germaneta,
que aquexa herba m'ha enganyada.

La mes gran quant la sentí
á la vorera guaytava.

—¿T'has fet mal, germana meua?

—Ni tan sols m'he copejada.

—Jo no t'alcans ab la ma;

Esperet que torn sus ara.

Y'l capell dexá per senya
just damunt aquell herbatje.

II.

Corre mes, que correrás,
per entre pins s'en anavá,
y va veure un pastoret
baix d'un putx, guardant les cabres.

—Pastoret, bon pastoret,
voleu treure ma germana

que ha cayguda en lo barranch,
anant á caçar cigales?

—Jo no 'm puch destorbar gens
que 'm fugiria la guarda.

Y sonant lo flaviol
á dalt lo putx se' enfilava.

Corre mes, que correrás,
entre batzers enredada,
y va veure un carboner
p' el tirany, que devallava.

—Carboner, bon carboner,
voleu treure ma germana
que ha cayguda en lo barranch,
anant á caçar cigales?

—Jo no 'm puch destorbar gens
perque á la sitja fas falta.

Y fugia ab un cimal
carregat sobre s' espatla.

Corre mes, que correrás,
entre eubons y fonoyasses,
y va veure un llaurador
que per un coster llaurava.

—Llaurador, bon llaurador,
voleu treure ma germana
que ha cayguda en lo barranch,
anant á caçar cigales?

—Jo no 'm puch destorbar gens
que he de llaurar aquests marges.

Y cinglant fort al parell
lo jou empinat jiscava.

III.

La minyona ab tant de correr
de suör tota brollava,
y ben trista y consirosa
al barranch sen ha tornada.

—Dam la má, ma germaneta,
provaré si puch pujarte.
Pero 'l peu li llenegá
y fins baix no va aturarse.

—¿T' has fet mal, germana meua?

—Ni tan sols m' he copejada.

—Ay! mareta, ja nos deya
que de vos no 'ns allunyassem.

Passa un' hora, passen dues,
y ja arriba l' hora baxa:
elles tenien talent
y sempre seguit ploraven.

—De qué haurem sopar anit?

—D' aquest' herba de fulla ampla.

—Ay! mareta, ja nos deya
que de vos no 'ns allunyassem.

Passa un dia, passen dos,
també passen les vetlades:
elles de pòr que tenien
ni dormiren ni becaren.

—Qui nos treurá de aquí dins?
Per hont trobarem pujada?

—Ay! mareta, ja nos deya
que de vos no 'ns allunyassem.

—Si prenguessem cap-amunt...
Un' escletxa han afinada;
per tot ratja l' humitat.

—Germaneta, alerta á caure.

Se posaren á resar;
D' una penya ix un broll d' aygua.

—Germaneta, quina set!
A beure aygua s' aturaren.

Y per cade Pare nostre
sobre una roca pujaven,
y per cada Ave María
apar que cobrasen ales.

IV.

Quant ne varen esser dalt
totes dues se besaren.

—Fassem via, fassem via;
anem, anem á les cases.

—Qui nos darà lo camí?

—Ja sentim una cigala;
peguem sempre darrer' ella,
qu' ella 'ns menará á les garbes.

Les dues dantse les mans
per dins estepes y mates:
quant foren abaix del putx
veren cabres escampades.

—Minyonetes, minyonetes,
ajudaume á replegarles.

—No 'ns hi podem destorbar
que ha tres dies que feym falta.

Elles travessen batzers
just darrera la cigala;
quant foren baix del tirany
veren una gran flamada.

—Minyonetes, minyonetes,
ajudaume á llevar branques.

—No 'ns hi podem destorbar
que ha tres dies que feym falta.

Elles van entre oliveres
just darrera la cigala;
quant foren baix del coster
veren trossos un' arada.

—Minyonetes, minyonetes,
embanaume aquesta cama.

—No 'ns hi podem destorbar
que ha tres dies que feym falta.

V.

Ja trepitjen lo rostoll,
ja han arribat á les garbes,
ja destrien lo fasser,
allá lluny, prop de les cases.

Quant ne passen ran de l' era
lo ca, de content, lladrava;
y davant d' elles corrien
los conills y les llocades.

Quant arriben al portal
ningú guarda dins la claustra;
y travessen, y sen pujan,
y sen entren dins la cambra.

—Ay, mareta, ben volguda!

—Ay, filletes estimades!

Ne pren una en cada braç
y á besades se menjaven.

—Y que plors m' haveu costat!

Y que molt vos he anyorades!

Al qui us portaria aquí
vatx prometer mes alagues.

Eren tots á cercarvós:
amitjers, pastors, missatjers,
segadors, espigoleres,
majoral y majorala.

—Qui nos ha portat aquí
n' ha sigut una cigala.
Y li conten mot per mot,
y sa mare 'ls escoltava.

VI.

Entren dins lo menjador,
la dida serveix en taula;

y després de ben dinar
sa mare consells les dava:

—Ja haveu vist, filletes meues,
com no podeu allunyar-se,
com sen treu ben poca ajuda
de 'ls homens, en les desgracies.

Com es bo pregar á Deu;
com servexen las cigales;
ja haveu vist com lo seu cant
fins á mí us ha encaminades.

Quant per dins los sementers
vos pensau que 'l temps malgasten,
donen força de delit
als qui seguen ó 'ls qui baten.

De los camps son alegría,
y consol de la anyorança,
com ho son los trovadors
puntejant les seus harpes.

Y puix que, per la promesa
ningú guanyá mes alagues,
d'ara en davant vull que est lloch
l'anomenin: *Son Cigala*.

Març de 1870.

III.

LA RONDALLA DELS TRES HOSTES.

EN L'ALBUM

DE NA MARIETA ROSSELLÓ Y ZAVALETA.

¡Si encar' are m'en contassen!

Això era y no era,
Fa temps enrera,
Una doncella filla
Del rey d'un' illa.
Fada ne fou sa mare,
Mes, no viu are.
Dins lo castell tot hòra
Plòra que plòra;
Broidant pròp de sa dida
Molt esmarrida,
Que 'l rey no vòl que surta
A cullir murta.

Premiada ab lo segon accèssit á la Flòr natural, en los Jòchs
Flòrals de 1871.

El rey les hores passa
 Cassa que cassa,
 Per entre bòschs d'alzines
 Sonant botzines.
 Sa filla l'veya corre
 De dalt la torre;
 Y mentres que corria
 La nit venia.
 Per devellá á la sala
 Baixa l'escala,
 Cuant òu lo cant en l'ayre
 D'un bon trovayre.

—Dama de la finestra,
 Per un sòl vespre,
 Vullau dar-me posada,
 Y la vetlada
 Vos cantaré les glòses
 De les sèt roses.
 —Bé pòt pujar sens triga.
 Ben vingut siga!
 Mon pare albèrch no nega
 A qui me prega;
 Si bé no vòl que surta
 A cullir murta.

Lo jovencell li parla
 Jurant aymar-la;
 L'escolta la doncella
 Tornant vermella.
 —¿Quin present me feriau
 Si ab mí eus uniau?
 —Mon harpa del sò lliure
 Que fá reviuire.
 —Trovayre, aqueixa hisenda
 Trèu pòca renda.
 —Dama, pròu vos valdria
 Eixa harpa mia.

El rey parteix sens patje
 A l' hermitatje;
 Cad' any hi vá una vòlta
 A fer l' absòlta,
 'Hont s' espòsa estimada
 Es soterrada.
 Del mirador, la filla,
 Esguardant l' illa
 Veu que una nau lleugera
 Vé á la ribera,
 Y un mariner ne corre
 Cap á la torre.

—Dama de la finestra,
 Per un sòl vespre,
 Vullau dar-me hospedatje,
 Y mon viatje
 Vos contaré, si agrada,
 Eixa vetlada.
 —Bé pòt pujar sens triga.
 Ben vingut siga!
 Mon pare albèrch no nega
 A qui me prega;
 Si bé no vòl que surta
 A cullir murta.

Lo mariner li parla
 Jurant aymarla;
 L' escolta la doncella
 Tornant vermella.
 —¿Quin present me feriau
 Si ab mí eus uniau?
 —Ma nau que l' mar navega
 'Xi còm llampega.
 —Mariner, vostra hisenda
 Trèu pòca renda.
 —Dama, pròu vos valdria
 Eixa nau mia.

POESIES SÉRIES.

Lo rey parteix y als pòbres
Fa bones òbres,
Que sa vila ha esfondrada
La torrentada.
De lo castell dins l' hòrta
S' obri una pòrta;
Un mercader la passa
Y entra á la plassa.
La doncella cosia,
Dins gelosia
De daurades esquerdes,
Persintes verdes.

—Dama de la finestra,
Per un sòl vespre,
De que romangue eus plaçia;
Jò eus demán gracia
Per mostrarvos alhaques
Riques y maques.
—Be pòt pujar sens triga.
Ben vingut siga!
Mon pare albèrch no nega
A quí me prega;
Si bé no vòl que surta
A cullir murta.

Lo mercadér li parla
Jurant aymarla;
L' escolta la doncella
Tornant vermella.
—¿Quin present me feriau
Si ab mí eus uniau?
Lo mirall de l' ausencia
Que n' fèu m' herència.
—Oh! mercader, t' hisenda
Val pòca renda.
—Dama, pròu vos valdria
La jòya mia.

POESIES SÈRIES.

Cada hòste vá y s' afanya
A tèrra estranya,
Pensant sempre en la filla
Del rey de l' illa,
Que plena de anyoransa
N' ha fet mudansa:
Als tres hòstes somia
De nit y día;
No vá pus delitosa
Sino plorosa;
Y es per demés que surta
A cullir murta.

¿Qué dirém? que els tres hòstes
Baix d' unes còstes
Un bell jorn compareixen
Y se coneixen.
Lo mercader repara
Y veu ben clara
Al mirall, la doncella,
Per maravella,
Del tot esblanquehida
Que pèrt sa vida.
Als companys ho fá veure;
No ho volen creure.

¿Qué dirém? lo paratje
N' era una platje,
Y 'l mariner, sens triga,
La nau deslliga.
—Aném! d' aquí una estona,
Ona per ona,
A l' illa desitjada
N' haurá arribada.—
Los dos companys s' hi juntan
Y á la nau muntan.
Y, ala, envant! sense tema
Rema que rema.

¿Qué dirém? que á la ròca
De l' illa tòca.
Tots pujan la dressera
Sens jens d'espera.
Tanttòst lo pont s'acala,
Ván á la sala,
Y arribant á la pòrta
Senten: ¡ja es mòrta!
Llavòrs, de lo trovayre
L' harpa, mòu l' ayre;
Y al punt, per maravella,
Viu la doncella.

—
Are, els qui oiú la glòsa,
Digau quin sia
Dels tres que mereixia
Ferne s' espòsa:
Lo mirall diu sens falta
Que está malalta;
La nau s' hi ha tremesa
Per vinentesa;
Y l' harpa del sò lliure
La fá reviure.

Janer de 1871.

IV.

LA VENTADA.

¿D' hont ix l' alé que sorollant oretja
Y polseguera mou,
Y ab seca fullaraca juguetetja
Y 'ls pedrolins remou?

¿D' hont ix l' alé que esfondra y arruina
Lo crivellat casal,
Y vincla, cruix y esqueixa de l' alzina
Lo rebassut cimal?

De mes en-llá les sèrres vé; s' afua,
Arruixa los niguls;
Mes quant ses ires fèrm penyal agüa,
Llavors gita bramuls.

Tal volta en arenals, monts y planures
N' ha fet cent remolins,
Y ha despullat arreu de ses verdures
Les eures y los pins.

POESIES SÈRIES.

Tal volta ha saludat la caravana
Enmitx d'ardent desèrt,
O bé dels cims gelats de tramontana
Lo vel n'ha descubèrt.

Tal volta ha rebejat les blaves ones,
Del mar guaytant lo fons,
Que ab escumera han engolit fellones
Cadávres y timons.

Son trafegar per llunyadanes platjes
No res d'eix mon detén.....
Lo breu y dilatat de sos viatjes
D'enveja l'pit m'encén.

D'enveja, sí; per ço quant la ventada
Rebufa ab veu de tró,
Al rás de la garriga á s'alenada
Esment hi poso jò.

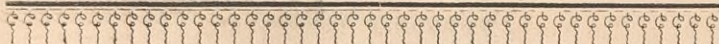
Llavors que m'alsás d'est sòl voldria
Com alsa lo pallús,
Y dels humans los dòls y l'agonía
No m'persequissen pus.

Y anar amunt, volant com les estrelles
Que son l'etèrn esglay
De setgles y mes setgles, maravelles
Penjades en l'espai.

Llavors trascolaria ab reverencia
Dins mon pur esperit,
Los raigs que hi vessaria l'alta sciencia
Del Rey de l'infinít.

Decembre de 1868.

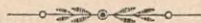
V.

PARÁFRASSI

DE L' OLIVERA MALLORQUINA.

EN L' ALBUM

QUE REGALAREN LOS SÓCIOS DE LO ATENEO BALEAR
Á DÒN JOSEPH LLUIS PÒNS Y GALLARZA, MESTRE EN GAY SABER.

Oh! *L' olivera*
D' *En Lluís Pòns*,
Que n' es hermosa!
Còm móu lo còr!....

. . . . .
Jò la veig creixer
Dalt un puig sòl,
Sos cims alsantne
A pòch á pòch.
Jò veig la trenca
Que l' vent del nòrt
Feu en ses branques
Un jorn de tràns.

POESIES SÈRIES.

De tanys y bròstes
N' hi veig un bòsch
Ab s' esponera
Que lluu al sòl.
Veig la solada
Del fruit fòsch, mòll,
Cuant lo recullen
Del Xech los nòys.

.....
Veig que á Mallòrea
Li dú la sòrt
Del Rey en Jaume
La nau. Veig l' hòst
Dant pèu á tèrra
Mal grat la mòrt,
Y ab gran coratje
Fer son faèl vòt.
Sent de la guèrra
Lo crú bronch sò:
Bruny la satjeta,
Tiny de such ròig.
Dins los llars s'òuen
Mants crits de pòr.
Y en tant fit gronxa
Lo Rëal drap gròch
De sanch lurs barres,
Veig per los ròsts
La gent de Mahoma
Que, ab greu y dòl,
Fuig ben lluny *d' ella*
De tròt de tròt.

.....
Veig, de ses ombres
En lo grat llòch,
Junt al quí cassa
Al bull del sòl,
Los cans retentne
Ab set son còs.

POESIES SÈRIES.

Sent la *Cigala*,
 Que n'es molt pròp,
 Son xant reprendre
 Llarch, viu y fòrt.
 Y veig en l'hòra
 Que l'sòl se pòn,
 De la passetja,
 Si cal, als còlps,
 Còm les ovelles
 Ab lo blanch xòt
 Fent salts s'aplegan
 Prest en un còll.

.....
 Oh! veig lo vespre
 Cuant lo mon dòrm
 Qu'ix de l'*Ermita*
 Un vell sant hòim,
 Y de l'esquella
 A lo dols sò,
 Son cap aixeca
 Al cèl y tòst
 Los brots travessan
 Sos ulls de fòch,
 Y sa pregaria
 S'en vá ab un vòl,
 Fer les estrelles
 Y Deu la òu;
 Cuant de la lluna
 Un raitg, un dòll
 De llum li banya
 Sont front y òmpl
 Sont pit de calma,
 Pau, plaer y gòig.

.....
 ¡Cuants beils paisatges!
 ¡Que richs, que bons!
 Fer n'un voldria,
 Mes, en vá ho pròv.

POESIES SÈRIES.

Ay! que no s'logra
Ab plom fer òr,
Ni de fanch y alga
N'ix mèl y flòrs.
¡Trist, ma tonada
Ja deix per ço!
Que ans que ma ploma
Tach lo *gay llòr*
Que un jorn li daren
Los Florals Jòchs,
Vull escardarla,
Puis me torn foll
Per *L'olivera*
D' *En Lluís Pòns*

Abril de 1868.

VI.

LO CASTELL DE L' ALMUDAYNA.

¿Perqué aquí sols, uníssonas,
Sento ab sons bells parlarme,
Com fan las arpas còlicas,
Mon cor y mon llahut?

A. Blanch y Cortada.

Plaume en les nits d' estiu, baix de tes torres,
Solitari endreçar lo meu passeitx,
Conçirós recordant edats passades
Que ta forma mudaren y ton ser.

Plaume en tant que la lluna ix ab peresa
Y el lluhentor te brufa dels estels,
Esguardar sobre el cèl color de cendre
L' entretay de los murs que t' resten drets.

Si gemegant llavòrs lo teu fat planyen,
Del mitjorn que t' oretja los alens,
Ton àngel mòu paruch ses fosques ales;
Que t' esfondrin de tot apar que tem.

Castell de l' Almudayna,
¡Qui t' ha vist y te veu!

A trossos mostras les gruxades tápies,
Pilars y vòltes de granat marés,
Macises rafes que la mar salaba
Quant estatje eres d'orgullosos Xechs.

Mes, ja no mostras les jolies cambres
Jardins y patis, murs y terraplens
Que ab sanch de princeps abeurá l'enveja
D'un foll Ishak y d'un Ali sens fré.

Y els soterranis 'hont los catius jeyen,
Plorant d'anyorament per sos fillets,
¿Ab marbre los rebliren tal vegada,
Quant esbucaren ton jalós harem?

Castell de l'Almudayna,
¡Qui t'ha vist y te veu!

Los teus senyors, del jove Rey en Jaume,
Ab menyspreu miraven lo poder,
Però, ¡a Mallorca! crida sa maynada,
S'embarca, arriba, te sitia, t'pren.

En vá s'esforsa de Mahoma el poble,
Es impotent devant l'Aregonés:
Cau se senyera, cau la mitja lluna
Que s'enfilava dalt el minaret.

Y si s'amagan los que aquí vivien
Entre els penyals de l'illa mes blavenchs,
Tòst s'en devallan y del nou monarca
L'anuitx apagan implorant mercé.

Castell de l'Almudayna,
¡Qui t'ha vist y te veu!

Tes bretxes closes, tot seguit s' alsaren
Per eixes torres epinyats marlets;
La d' homenaje remuntava en l' ayre
L' angel que gira el vent besant sa creu.

Y edificaren en lo llòch 'hont seyen
Gentil mesquita y bastiment moresch,
Capella gòtica, espayoses sales,
Cisellats sòtils de llenyam vermell.

Llavòrs los Jaumes son esment posaven
En dictar á Mallorca sàbies lleys,
Y ab sa mort solament te pogué atenyer
En Pere, lo felló, del punyalet.

Castell de l' Almudayna,
¡Qui t' ha vist y te veu!

Tu alsarse veyes aquí pròp lleugeres
Les voltes de la Sèu, ab gèni y fé;
Y les veurás, ay! caurer còm tes torres
Si el nostro sentiment no s' desxondeix.

Tu alsarse veres aquí baix la Llonja
Mentre' els nauxers venien á betsef;
D' aquesta joya que 'ns deixá en Sagrera,
¡Nosaltres n' havem fet un magatzém!

L' ombra teua un jorn caye demunt claustres
Que abrigaven art, virtut y saber;
L' ombra teua avuy, casi gens s' allarga,
¡De tot quant cobria, ja non román res!

Castell de l' Almudayna,
¡Qui t' ha vist y te veu!

Moltes voltes bramá la rierada
Rebetentne á tos peus cases arreu,
Mentres tú recolsat sobre eixa roca,
Del naufratix procuraves lo remey;

Y escarniren tos ècos la colcada
Trotant de cavallers que ab rich adrés
A la plassa del Born ardits corrien
A provar son esfòrs en lo torneix;

Y á tes portelles rebel-lats tocaren
Los vehins rebutjanne el teu poder,
Quant dels ajermanats prou ne moriren
Sens que lograssen tenirté sotsmés.

Castell de l' Almudayna,
¡Qui t' ha vist y te veu!

—

Si alojamiento aquí han trobat monarcas,
L' alegre bulla que los dava pler,
¿No ofegá may lo plant del qui en tes torres,
Dins fosca cel-la, romania prés?

Fá pòchs anys ¡malanada! una regina
Guaytá en tos miradors ne vá volé;
Un monument deixá ran de tos marjes.
¡Ni si deixat l' hagués dins un' avenych!

Ja t' desfiguran ab modèrnes obres,
La tasca aydant del temps que t' espoltreix;
¿Durarás molt? Ton ángel vetla encare.
¡Mesquí de tú, lo jorn en qué no vetl!

Castell de l' Almudayna,
¡Qui t' ha vist y te veu!

Mars de 1869.

VII.

LA FILLA DE L'HOSTALERA.

(TRADUCCIÓ D' UHLAND.)

DEDICADA Á NA TERESETA FORTEZA.

Un dia, tres jovensans,
Tots plegats, el Rhin passaren,
Y d' una pobre hostalera
S' en entraren dins la casa.

—L' hostalera, molt bon dia!
Del bon ví nos treureu are?
Però, hont es la vostra filla,
Vostra filla agraciada?—

—Del bon ví vos ne puch treure
Que té la color molt clara.
Ma filla hermosa reposa
Dins un batül allargada.—

POESIES SÉRIES.

Cuant això tots tres sentiren
S' en entraren á la cambra;
Ella dins un baül negre
Cuberta ab un vel estava.

Lo primer que alsá lo vel
Li pegá triste mirada:
«Desde avuy t' estimaria
Si tu visquesses encare.»

Lo segon que alsá lo vel
Plorant vá girar sa cara:
«Ay! porque ests dins el baül?
¡Tant de temps que t' he estimada!»

Lo tercer que alsá lo vel
Li besá se freda galta:
«T' he estimada en esta vida,
T' estim, t' estimaré en l' altre.»

Novembre de 1870.

I.

LO CLAM DELS TROVADORS.

Adhuc quadraginta dies
et Ninive subvertetur.

(*Profecia de Jonás.*)

Alsau lo clam, jermans de nit y día,
¡Coratje, els abatuts!
Profetas sou que Deu per bé us envia
Dels pobles corromputs.
Axi còm fonch llansat per la ballena
Jonás, que en vá 'n fugí,
Y á Ninive de crims y pecats plena
L' esmena conseguí;
Del mon vos llansan á la trista platje
Fibblons y tempestats
Perqué 'n fesseu lo vostro romiatje
Per viles y ciutats.
Y sentne portadors de nòva cèrta,
Per plasses y carrés
Clameu los trovadors: alèrta! alèrta!
Coranta dias mes!

Vejau lo camp 'hont altre temps conraven
 Noblesa y llealtàt,
 Avuy les fellonies que 'l socaven
 Afronten l' hom honrat.
 L' esglay de los dos mons, la gran senyera
 Que fou de nostros fòrs,
 Espellissada cau; y tenyida era
 Ab sanch de valents còrs!
 Los homs que un jou estrany feren estelles
 Tant sols ab s' alenar,
 Comporten, de sa tèrra, á les arpelles
 Sa vida á doll xuclar.
 La Patria gemegant ja no despèrta
 Infants ni cavallés.....
 Clamau los trovadors: alèrta! alèrta!
 Coranta dias mes!

Vejau los fonaments que sostengueren
 La casa del Senyor;
 Ni pedres sobre pedres romangueren.....
 L' art plora ab gran dolor.
 Les glories mes sagrades s' en han duytes
 De nostra avior creent;
 Tants segles que costaren! tantes lluytes!
 Y bèfá 'n fá 'l jovent.
 Mentres la veu del infàel que crida:
 «Jò sé la veritat;
 »Deu no eczisteix; un sòmi es l' altre vida.»
 Lo pòble n' ha escoltat.
 Y á lo dupte deixantne pòrta oberta
 La fe minva després.....
 Clamau los trovadors: alèrta! alèrta!
 Coranta dias mes!

POESIES RELIGIÖSES.

Vejau la tèrra que altre temps nodria
Los aymadors senzills;
Avuy dintre la llar rencor hi nia
De pares y de fills.
També dels llogarets, hont baf no hi toca
Del ensutzat palau,
N' han tret mals esperits ab manya loca
Lo bé que era sa pau.
Per tot arreu l' enveja descarada
Del desenfré lo fòch;
L' hermosa caritat ¿hont s' ha amagada,
Que no la veim per llòch?
Ay! si la vil costum que s' ha establèrta
Lo sant amor desfés.....
Clamau los trovadors: alèrta! alèrta!
Coranta dias mes!

L' Amor, la Fé, la Patria; no moriren,
Ja may poden morir;
Tant sòls los còrs dels pobles s' ensopiren
A forsa de sofrir.
Als qui d' ests sentiments ne renegaren
Y ván descarriats,
Lo sò d' harpes malignes que escoltaren
Los tenen etsisats.
L' Amor, la Fé, la Patria, destrossades
Vuy capten un redòrs;
Oh! si per tots ne fossen rebutjades.....
Cabrán dins nostres còrs.
Y Deu de las ciutats, ab justa ofèrta,
No, no 'n ferá clapés
Si 'ls trovadors clamám: alèrta! alèrta!
Coranta dias mes!

Mars de 1870.

II.

A MON ESTIMAT AMICH

D. SEBASTIÀ CERDÀ Y COLL, PRE.

EN LO DIA DE SA MISSA NOVA.

E lo prevera que perdó,
E faça estrema-unció,
E sia vicari de Deu,
E beneescha tot hom seu,...

(R. Lull. Hs. de Na. Da. Sta. Maria.)

Hermosa es la diada,
Altiu clareja l' sol,
L' espiga de la xexa
N' es rossa mes que l' òr,
Ressòna entre els boscatges
Lo cant del rossignòl,
Y s' obrin les ponselles
Engayardant los horts:
Del temple les campanes

POESIES RELIGIÖSES.

Llansades s' han al vòl
Y per ses naus llargueres
S' escampan sagrats tons;
L' altar cent llums cobreixen,
Sembrat n' está de flors;
Ofèrt ha sobre l' ara
Un sacrifici nou,
Aquell que ses mans besan
Los cristiàns devots.
Diàda n' es de festa,
Diàda n' es de goig.
¡Ben-haje el nou Ministre,
Lo jove sacerdot!

¿Quí, les divines gracies
De qué en ses mans dispon
Podrà contar? Besaules,
Besaules hi; sa sort,
Sa dignitat es molta,
Sa potestat sens nom.
Ell, quant l' hom sa rebel·la
Cegat d' orgull y foll,
De Deu ab ses pregaries
Deten lo just açot,
Y quant ja ses ofenses
Trist plora ab humil còr,
De part de Deu li dona
Perdó, pau y consol.
Ell es lo nostre guia
En aquest vall de plors,
Ell perque nos nodresca
Y l' ànima confort
Lo sagrat Pá nos dona,
Puis rebre en ses mans pòt
A l' infinita Essencia,
Quant baixa en aquest sol.
Xi còm es l' hom del poble
De Deu també n' es l' hòrn.

¡Ben-haje l' nou Ministre
Lo mistich sacerdot!

Benehescan los seus pares
Al Deu de Sabahot
Que ab aquest fill los dona
Lo mes plausent tresor;
Les seues esperances
Cumplides s' han d' un còp;
¡Y còm en aquest dia
Es sant y pur son goig!
Que dur llargues anyades
Al cèl jò n' hi fàs vot.
Est fill que tant de afecte
Los roba, dols suport
Será que en ses velleses
Los minvará los dols;
Y cuant avançi l' hora
Del seu etèrn repòs
Los mostrará les portes
De la Sagrada Sion,
Y plens de santa calma
De fé y de dols conort,
Pensant ab aquest dia
Esclamarán llavors:
Ben-haje lo fill nostre
A Deu lo sacerdot.....

De m' harpa no puch treure,
Amich, millors los sons,
Ma veu es triste sempre
Mes, 'vui no m' fàs esfors,
Que al veure ta ventura
Alegre 'm bat el còr;
Jolies recordances
L' ubriacan de consòl,
Mes, entre totes elles
Sagellaré ab molt joy

POESIES RELIGIUSES.

La d' esta mateixa hora
D' est Sacrifici nou.
De tes virtuts l' eesemple
Me servirà de nort;
Sé que en ton pit me guardas,
No merescut, un llòch;
Y, en tant que romeu vaje
Pujant del mon los rosts,
Si l' esperit me manca
Tú li daràs confort;
Oh! y jò agrahit còm are
Repetiré llavors:
¡Ben-haje l' bon Ministre
Lo digne sacerdot!

14 de Juny de 1868.

III.

L' ERMITÀ.

—Bòn dia; alabat sia Deu
Y la Verge Inmaculada.
—Per sempre. Me deix besar
Ses mans.—Ell vos fassa santa,
Madona.—Y no vá banyat,
Y plòu tant, ermità Jaume?
—Es que m' ha ofèrt redòs
Una sòca esbadocada,
Y l'escòrtxa s' ha begut
Los regalims de ses branques.
—Entr' y sèga—¿Sola estau?
—Ab mon àngel de la guarda,
Esperant l' amo ab recel
Que venga d' un' hora á l' altre.

POESIES RELIGIOSES.

—Cuant he deixat lo desèrt
 Just feya cama d'aranya;
 Jo 'm pensava hauria estat
 Una brusca, una arruixada,
 Y llevò he vist que el glop
 Mos vé de la tramontana.
 —Pás endins vòra la llar,
 Tòst s' en vendrán los missatjes.
 —No ensengau mes fòch per mí,
 No cremeu llenya debades.
 —Un dia en l' any que m' hi veix!
 Ni ha molta d' estellada.....
 Bòn temps! bò ferm per sembrats.
 —Madona, Deu es bòn Pare.
 —Sempre ho dich, ja te rahó!
 ¿Vol menjar res?—No tench gana.
 —Ydò, assuquí, mentres fil
 Farém una conversada,
 —¿De qué voleu que vos parl?
 —De lo que sempre me parla;
 De Deu, de l' Eternidat,
 Del que vulga, ermitá Jaume.
 —De l' Eternidat? de Deu?
 ¿Qui d' això bé pòt parlarne?
 ¿Qui será capás ja may
 De tenirne idea clara?
 Cuantes voltes ho consir
 Me fás una comparansa
 Molt sençilla..... ¿Veis lo mon
 Si te moltes cuarterades
 De terra, la mar si es gran,
 Si ha animals de moltes castes,
 Si ha llegües d' aquí allà dalt
 Fins á travessá el celatje,
 Si mos veim enrevoltats
 De maravelles ben rares?...
 Ydòns bé; jò ho compar tot
 A una petita avellana

Que rodolar la fà 'l vent
 Y està per lo Temps corcada.
 Lo sol, es lo foradi
 Por hont la claró hi traspassa;
 La lluna es, guaytant l'espai,
 L'uy del Corch que la malgasta;
 Y los llembreitjants estels,
 Esbrufats de banda á banda,
 Que ab tal orde y tal concèrt
 Rodan uns en-vés dels altres,
 No son mes que aquella pols
 Que en l'ayre veim ballugarse
 Quant una reitxa de sol
 Entra en una fosca cambra.
 La mar, no es mes que un esquitx,
 Una gota, de la ròada
 Que amparava el vellané
 Y axumora l'avellana.
 Espires ne son los llamps
 Que espargeix, cruxint ses barres
 Lo Corch, fibblóns sos aléns,
 Los volcans ses bavarades.
 —¿Y á ne qué nomena el Corch?
 —A n' el Temps per sa semblansa.
 —¿Y aixó que 'm conta, es d'Infèrn?
 —Oh! no madona, no encare;
 No pòt nostre enteniment,
 D'Infèrn tenirne un'imatje.....
 Lo que he explicat no es res pus
 Que aquesta vall miserable.....
 —Ja l'entench.—Pensau ydòns,
 Si 'l mon fòs una avellana
 Podrida, duita p' el vent
 Ròst avall per les montanyes
 D'un altre univers mes gran,
 Ab diamants fusos regades;
 Ab mars de mars sense fons,
 Ab uns estels que escampassen

Tanta llum, que el nostre sol
 Fos un pich negre, una taca;
 Y també hi hagués vivents
 Que á Déu dassen alabanses
 Molt mes perfets y mes purs
 Que la nostra especie humana;
 Y belleses y tresòrs
 Atepissen les distancies,
 Y armoniës y parfums
 Tots los sentits regalassen,
 Y 'ls sigles fossen aléns,
 Y las nits fossen ben clares,
 Y 'ls animals jens esquius.
 Y les flòrs no s' mustiassen,
 Y los plahers fossen constants
 Y de ditxa en plogués mayna,
 Y lo dol no s' conegués,
 Y may fallás l'esperansa,
 Y l'amor tot ho nodris
 Y la mòrt no hi fés posada.....
 —Això que m' conta, es del Cèl?
 —Oh! no madona, no encare;
 No pòt nostre enteniment
 Del Cèl fersen un' imatge.
 —¿Ydòns, que es tot lo que m' diu?
 —Una bòira llunyedana,
 Una sombra, un flux ressò
 De la Benaventuransa,
 Un punt en la Crèaciò
 Que se fon y no li manca,
 Un còp de l'Eternidat
 Que en res ni per res la gasta,
 Un broll del Poder de Deu
 Que desde l' Infinit raitja.

.....
 —Oh! jò tota me confonch,
 Lo que m' conta l' cor m' esglaya;
 ¡Quines coses! ¡Quins portents!....

POESIES RELIGIUSES.

—La batuda s' es passada
Y l' Cèl s' ha aclarit un pòch.....
Me'n vaig.—Que s' esper, no fris;
Hi ha una mula dins l' estable
L' ensellarán.—Lo Priör
M' envia á pèu, moltes gracies
Madona, y quedau en Deu.
—Mi encomán ermitá Jaume.

Mars de 1869.

IV.

LA CAMPANA.

(TRADUCCIÓ DE SCHILLER.)

Vivos voco, mortuos plango, fulgura frango.

El mòtlo que es d' argila
Dintre le tèrra encare està ficat;
Companys posém ma á l' obra,
'Vuy, llesta la campana ha de quedar.

Coratje! gota á gota
Nos ha de caure la suhor del front.
L' obra ha d' honrar al mèstre;
Mes, vulga 'l Cèl donarnos son favor.

Convé paraules sèries
Mesclar á l' obra sèria que empeném;
Lo treball que acompanyan
Paraules sèries, s' ecsecuta ab pler.

Pensau que no havem forsa;
 Pensau quina obra es la que anám á fer;
 Menyspreu mereix tot hòme
 Que no conciura, ni lo que fá enten.

Enteniment li daren
 Perque s' aconsellás ab lo seu còr
 Mentres que maniobra;
 Y axò es lo que mes honra sempre al hòm.

Portau llenya resseca,
 Prendrà la flamarada cap-endins;
 Y cuant bullirà 'l còure
 L' estany podrem llavors mesclarhi.

Que si sote la tèrra
 Eixa campana ab fòch are forjám,
 Llavòrs dalt una torre
 Lo nostre esfòrs potent publicarà.

Un any darrera l' altre
 La sentirán molts d' hòmes sempre unir
 Son clam á la pregaria
 Del faëls y plorá ab los affigits.

Tot lo que la sort muda
 Per mitx dels hòms fins ella arribará,
 Y engronsant sa corona
 Escampará lo tòch del seu metall.

La pasta, be s' es fusa!
 Bambolles blanques bellugarse veig.
 La sal d' aqueixa cendra
 Feis esment còm li ajuda á aclarirsé.

Que s' mescli sens fer escuma,
 Y d' aqueix lluënt metall
 La veu plena y agradable
 Sonará y retronará;
 Puis saluda la Campana
 Ab goig solemne á l' infant,
 Totduna que dins la vida,
 Entra, encare endormiscat.
 Les hores tristes ó alegres
 Que per ell han de tocar,
 El temps les hi té amagades
 Derrera un vel, mentres tant
 L' amor dolçe de sa mare
 Vetla son matí daurat.
 Però, 'ls anys fugen depressa
 Còm satjeta en escapar.
 Ufanós les joves deixa
 Y parteix lo jovensá.
 Dins la corrent de la vida
 Se llansa tot esburbat;
 Tresca 'l mon, romeu viatja
 Ab lo gayato ab sa má;
 Y llavors quant estranger,
 De los pares dins la llar,
 S' en entra, veu una jove
 De la bellesa mirall,
 Tant vergonyosa y tant pura
 Que imatge, del cèl li apar.
 Llavòrs, dins s' ánima el jove
 Sent un desitj ben estrany;
 Y s' en vá tot sòl y plòra
 Fugint lluny de sos companys;
 La petja segueix d' aquella
 Que son còr li té etcisat;
 Es ditxós quant li sonriu;
 Y perque se puga ornar,
 Vá á cullirli tot alegre
 Les flors mes gayes del camp.

¡Tèndre desitx! ¡Oh, esperansa
Ditxosa! dia daurat
Del primer amor! Los ulls,
Tot ubèrt de bat á bat,
Veuen lo cèl; lo còr neda
De ventura dins un mar.
Oh! si pogués durar sempre
L' amor sant del jovensá!

Roija es la canonada!
Jò hi fich una vergueta,
Si 'n surt còm vidre neta
Será temps de colá.
Companys, alèrta! alèrta!
Mirau la mescla bé;
Si 'l fluix metall se té
Lligat al fort está.

Perque de l'alianza
De forsa y de dulzura,
D' aspror y de ternura
Resulta lo plaudent.
El qui son còr enllassa,
Que pens á qui lo dona!
Lo pler dura una estona,
Sempre el penediment!

Mentres voltan les campanes
A les noçes convidant,
Diu molt bé á la que es novia
La corona virginal.
Ay! lo dia mes solemne
Que en sa vida pot trobar
Pòsa fi á sa primavera,
Puis l' ilusió s' en vá

Cuant s'aflluixa la cintura,
 Cuant se lleva el vel del cap.
 Si parteix la passió
 Tampoch l'amor romandrà!
 Y si la flòr se mustia,
 ¿Podrà lo fruit madurar?

Es menester que entrí l'hòm
 De la vida dins lo camp,
 Y que sense repòs bregui,
 Y que sembr' y que treball,
 Y per s'enginy y sa forsa
 Que á la Fortuna li guany;
 Llavòrs veu dels bens que hi plòuen
 Sos magatzems estibats;
 Y veu aumentar s'hacienda;
 Y sa cassa tornar gran,
 Hont hi comanda s'esposa,
 La mare de sos infants.

Ella, cuyda la familia
 Ab prudencia y ab afany,
 Les minyonetes ensenya,
 Corretjeig los minyons grans.
 Ella estoja les alhaques,
 No deixa buit cap calaix;
 Tòrs el fus, y la filosa
 L'enserrega de lli blanch;
 Arreplega quant es hora
 Vells de llana netejats;
 Y còm es dòna endressada
 Lo quefèr no acaba may.

Sobre el pòrxo de la casa,
 D'hont se veu lo llunyedá,
 El pare jòyós contempla
 Ses terres y sos sembrats.
 Veu les ones que l'oratje
 Mòu dins lo camp espigat.
 Veu dels arbres les brostades;

Les garberes remuntar;
 La cuartera apuntalada
 Perque el pés cruix lo voltam;
 Y tot satisfet llavores,
 Ab orgull gosa esclamar:
 —L' esplendiment de ma casa
 Arrelat del tot está;
 No hi ha pòr que la desgracia
 Puga fer m' hi cap naufratx.—
 Emperò ab la Providencia
 Ningú hi té pacte firmat;
 Y s' en vé prest la desgracia.
 ¡Ay! que 'l goig no pot durar!

—
 Anem! anem! ja es hora:
 Per dins aqueix canó
 Podem ja colarhó;
 Assegurau l' embut.
 Però, abans de que surta
 Ab devoció pregau;.....
 Ala, are, destapau!
 Y Deu que nos ajud'.....

Mirau brollar les ones
 Color de fòch!
 Correns per dins el motlo,
 ¡Quin fum se mòu!

—
 Admirable es del fòch la gran potencia
 Quant l' hòm ab son ingèni la domina;
 Terrible, quant li fuig y s' encamina
 Sola y lliberta sense direcció.
 Llavòres, oh desgracia! res l' atura,
 S' escampa p' els carrers la fogarada
 Fent llum á sos desastres enutjada,
 Puis que no té dels homens compassió.

POESIES RELIGIOSES.

Baixa la pluja de l' espessa boyra,
Y n' es beneyta cuant les plantes rega;
Mes, si sentiú que el campanar jemega,
Es que dels núvols també n' ix lo llam.

Ab lo color de sanch lo cèl flameja,
Y aquella llüentor no es la del dia!
Negre fumassa cap amunt fá via,
Lo carrer s' avalota ab lo greu clam!

La columna de fòch per tot esclata,
Espiretja y el vent la caragòla;
Per entre 'l finestram la cendra vòla,
Y crema l' ayre còm si fos d' un forn.

Y cridan los vehíns; los infants ploran,
Cercant ses mares ja descarriades;
Y les bèsties bramulan enterrades.
Tots cercan salvament en lo transtorn.

Lo vespre resplendeix còm si fos dia;
Fán correr los pouals á gran distancia;
La bomba raitxa l' aygua ab abundancia,
Però 'l mestral xiulant el fòch encén.

Còm si volgués cremar tota la tèrra,
Ja pren mes viu per pròp de la garbera;
S' esfondra la taulada en la cuartera,
Y son terrible esfòrs ja res detén.

L' hòrm roman engoixat, sens esperansa,
Y mort d' esglay contempla caure s' obra;
Cuant Deu l' ha castigat y el seny recobra,
Tot ha desaparegut de sòl á rèl.

L' albèrch hont ahí vespre s' adormia,
Per passarne l' oratje no fá nosa;
Y sobre un caramull de negre llosa
S' hi gronxan are los niguls del cèl.

POESIES RELIGIOSES.

L' hòm dona trista la derrera ullada
Sobre la tomba 'hont sa fortuna deixa;
Vá es lo seu plant, també vana sa queixa;
Que ha de prendre el bordó de romeu sap.
Però, entremitj del desastrós incendi,
Un dols consòl li ha deixat la flama;
Esguarda y conta les persones que ama
Y, per sa ditxa, no n' hi manca cap!

La tèrra s' ha begut tot lo metal;
Lo mòtlo s' ha omplit bé.
¿Ne sortirà cabal
La Campana que tant costa de fé?

Si no saldás la fusa tot l' arám!
Si 'l motlo s' fos romput!
Ay! mentres que esperám,
Pot esser que ja estiga tot perdut!

Nòltros confiám á la tèrra
Les obres de nostres mans.
Lo llaurador li confia
Ses llevors cuant vá á sembrar,
Ab esperansa de veure
Multiplicarse los grans.
També llevors mes precioses
Dins les tombes enterrám,
Creguent que per millor vida
Algun jorn s' aixecarán.

Dalt la torre de l' esgleya
S' ou retrunyir la Campana:
Es lo cant trist de l' entèrro
Que ab lo seu plant acompanya
Cuant d' un viatger nuncia
Al cementir lo passatje.....

POESIES RELIGIUSES.

Ay! es una amada esposa,
Una carinyosa mare,
Que l'esperit de tenébres
Del bras del espòs arranca,
Y dels menuts infantons
Que nodria dins sa falda.
Ay! que s'ha romput per sempre
Lo dols llas, puis dòrm jelada
Dins la fossa, allà á les fosques,
La que fou tan bona mare.
Ja no vetlará may pus
Per la familia y la casa;
Y sens amor, dins la llar,
Comandarà la madastra.

Mentres tant la Campana se refreda
Reposem del treball;
Còm aucells aixerits dins l'enramada,
Quiscun ja pot folgar.

Cuant cap al tart llambrejjan les estrelles,
Alegra al jove obrer
Lo tòch de le Campana; però 'l mèstre
No pot descansar jens.

Per entre un bosch atapit
Pitja 'l pas lo viätger,
Cuydant d'arribá á ca-seua
S'en vá afanyós y content.
Bèlan les guardes d'ovelles
Que, ab les vaques y vadells
Remugant, ván á l'estable,
Ben guarnits de pel lluënt.
Carregats de blat sodrocan
Carretons per lo coster.

POESIES RELIGIÖSES.

Ab les garbes van texides
De floretes gays ramells,
Y l' estol d' espigoleres
Para ball sot' un fasser.

Ningú crida dins la plassa,
Ningú tresca los carrers;
Los vehins á dins ca-seua
Enrevoltan lo braser;
Y de la ciutat les portes
Sos gaufons giscan ensemps.
L' ombra n' ha cobert la terra,
Y en que vetlin los dolents,
També vetla la Justicia;
Los vehins no temen jens.

Sols tú les dolçes uniöns mantens,
Ordre sagrat! del cèl fill benehít;
Tú, á les ciutats posares fonaments.

Per tú, el salvatge n' ha del bosch sortit,
Y les costums de l' hò m s' han millorat,
Y l' amor de la pátria s' ha nodrit.

Mil mans feyneres juntes han obrat
Del mèstre y del manobre sempre actiu,
Per l' ombra protegits de llibertat.

Quiscun ab sa fortuna alegre viu;
Al ciutadá 'l treball honra y complau,
Tant còm el sceptre á lo monarca altiu.

Benhaje l' unió, ditxosa Pau!
Ja may ningú 'us alluny ab seny cruèl!
Quedau en aqueix pòble, aquí quedau
Y sempre será hermós lo nòstre cèl.

A l' hora d' are podem rompre 'l motlo,
 Puis son servey ha fet;
 El còr y la mirada que s' alegrin
 Devant lo trabay llest.

Pegau ab lo martell fins que la cròsta
 Se cruy del tot, pegau!
 Que perque poguém veure la Campana
 L' argila hem de llevar.

—
 Sòls coneix l' instant el mèstre,
 En que 'l motlo se pot rompre;
 Mes, ay! si mentres flameja
 Lo rebenta y surt lo bronze!
 Còm un trò del cèl udòla,
 Còm un torrent de fòch corre,
 Obri encletxes en la tèrra
 Pareix de l' infèrn la gola;
 Que la forsa tota sola
 No fabrica, sino esfondra,
 Y allà hont manca intel·ligencia
 No pot res exir conforme.
 Per çò, 'l poble quant s' ulsura
 Prest son benestar anyora.

Ay! totduna que espiretja
 Lo caliu que devall cova,
 Ja de temps, dins la ciutat,
 Y la turba s' enfellona,
 Y cridant ¡socós! terrible,
 Ses cadenes logra rompre;
 Llavòrs sens fré per la plassa
 Tot dret al campanar corre,
 Penjada á la corda, estira,
 Y la Campana s' engronsa.
 Sos gemégs que espargeig l' ayre
 No s' aturan una estona;
 Y aqueix instrument de pau
 N' es instrument de desordre.

Llibertat! Igualtat! per tot ressona;
 Arreconant ses eynes,
 Lo ciutadá tranquil ne pren les armes.
 Los malfactors llibèrts trespasan alloure
 Y el truy de gom á gom ix á la plassa.
 Les dònesh, còm panteres y fent bèstia,
 Lo còr, á mossegades,
 Dels inimichs, encare vius, destrossan.
 Ja no hi há res sagrat;
 Les púdiques costums son escarnides;
 Lo bò al dolent fá llòch;
 Lo desenfrehiment per tot cara alta,
 Manant los vicis, á son pler trafega.....
 Cuant se despèrta lo lleó, es terrible;
 Y de lo tigre son les dents feresstes.
 Però, cuant l'hòm dellira
 Mes que lo tigre y lo lleó es de temer.
 ¡Malhagin los qui posan
 La llum del cèl dintre les mans d'un sego,
 Perque, sens que ell hi veja,
 Podrá calarse fòch la vila tota,
 Y los vergers cobrir de negra cendre!

Deu mon treball beneheix:
 Mirau còm, de dins lo clot
 D'arjila, n'ix lo metall
 Mes pur que una estrella d'òr.
 De la boca fins á l'ansa
 Rellüu lo mateix que 'l sol,
 Y ses armes ben senyades
 Dirán el mèstre si es bò.
 Veniu! veniu mos companys!
 Feis aquí tots un redòl,
 Batiém eixa Campana;
 De CONCORDIA demlí 'l nom,
 Y que ella á tots nos replegui
 Sempre en pau y plens de goig!

Que el mèstre que l' ha esmotlada
La consagri al sant repòs.
Devall lo cèl blau sospesa
Vetlará sobre aqueix sòl,
Y s' engronserá vehinada
Dels estels y de los trons.
Sa veu será veu suprèma
Que del Creàdor lo nom
Alabarà, còm l' alaba
De planetas tot l' estol.

A no ser per coses sèries
Son batay que no la tòch.
Que la fera el temps cad' hora
Ab ses ales, mentres vòl.
Que á lo *Fat* sa veu li dexí,
Sens compassió y sens còr,
Per publicar de la vida
O bé los plers ó los dòls.
Que nos diga que tot passa
Lo d' aquesta vall de plors,
Axi còm se pèrt y apaga
Lo seu èco á cada cop.

—

Are treis del tot ab cordes
La Campana de lo clòt,
Y que s' alsi amunt, en l' ayre
Que es l' impèri de lo sò.
Tirau! tirau! ja s' remena,
Ja s' engronsa, ja s' conmou,
Ja anuncia de la vila
L' innocent y lo pur goig.
¡Oh! que siàn veus de PAU
Y de DITXA 'ls primers sòns!

—

V.

LO POBRET.

(TRADUCCIÓ D' UHLAND.)

Bé es vé que som un pobret
Que fás mon camí tot sòl;
Ay! si pogués una volta
Sentir alegre mon còr!

Dins la casa de mos pares
Era un temps, bell minyonoy;
Després que los enterraren
Mon patrimòni es lo dòl.

Del richs, veig florí els vergers
Y segar les garbes d'òr;
Lo meu camp es desolat
Y plé de greu desconòrt.

POESIES RELIGIOSES.

Trist y callant pás ma vida
Entre 'ls hòmos plens de joy,
Y axi mateix lo bòn dia,
A tots, los don de bòn còr.

Puis que Deu tot poderós
No m' deixa del tot sens goig;
Sempre devalla del cèl
P' els pobres, un dols consol.

A cada poblet encare
L' esgleya aixecada tròb,
Ahont escoltarhí me deixen
Les veus del orga y del còr.

Encare llüen per mí
La lluna, estrelles y el sòl;
Y ab lo tòch de la campana
Prech al Senyor, quant se pòn.

Un dia, Senyor! per los justs,
Ton regne obrirás: llavors,
Alegre y vestit de festa,
Jò hi aniré á prende llòch.

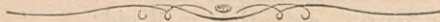
Octubre de 1870.

I.

PLANTS D'AMOR.

Dies mei transiérunt, cogi-
tationes meæ dissipatæ sunt,
torquéntes cor meum.

Job.

Ullades.

Ja sé que ha nom.

He passat tres vegades per davant ca-seua; sol
sèure en el balcó, brodant, amb un test de pensa-
ments blancs al seu costat.

Ahí vaig alsà 'l cap y s'en temé; una boira m'en-
telá la vista, el còr me bategave ben espés; sols la
vaig escometrer, fent ma via.

Avui m'he vestit per anar á la festa; escampant
ma vista per totes parts, á la fi, l'he descuberta tre-
pitjant murta enmitx del truy. M'ha mirat y l'he
compresa. Ja me basta.

BALADES.

¡Quin feix m' he llevat de demunt! Are no m' costa pena l' alenar. Anit dormiré en sosséch perque sé que m' estima.

Jò no li he parlat, ni ella m' ha dit res á mí; però, la meua ullada vessaba amor, y en la seua cara resplendia sa correspondencia. M' ha enllüernat.

Entretant la música tocava; mesclat amb aquelles armonies ressonava el seu nom degotant pler dins lo meu pit.

Si no m' he acostat á ella que no s' queix: per are m' aconortan les seues ullades.

Anyoransa.

¿Perqué he fuit dotze hores lluny de ciutat? ¿Qui m' ha manat en aquesta vall de taronjers, sino l'esperansa de trobarté?

Y are sé cèrt que no ests aquí, perque debades t' he cercada per tot.

A mitjan camí he cullit una ponsella d' un roser; teya conte de darle 't, y are la tench en les mans y pareix que t' anyora.

M' en torn, no puch estar mes aquí.

Me dihuen que aquests paratjes son alegres; me mostran l' esponera dels fruytals y les fresques ayguas que los regan; les penyes forrades d' eura y els fassers que vinclan ses paumes devant les eucaries; y á mi tot me pareix tant trist còm un cementiri, perque no te veig á tú per llòch, estimada meua.

Si me passeitx per dins els horts, ses madònes me convidan á menjar peres, y jò non tast, perque no ests tú qui les m' ofereix.

Me demanan que tench, perque no me veuen riure, y jò no ho puch dir á qui no m' entendria.

M' en vaitx, no puch estar mes aquí.

Espines.

—¿T' embarcas y me deixas? ¿Y ahont vás? ¿No m' havies dit que m' estimaves?

—Si, t' estim moltíssim hermosa meua, y no ho duptis, que m' sab greu: però, me 'n he d' anar fora Mallorca, un parell d'anys, y es forsat que mos deixem.

—¿Qué t' torbarás?

—No hu sé.....

—Apar que una gota de jèl t' haje cayguda dins el còr. Si l' afecte que me tens es de durada, deixem una penyora.

—Tu m' anutjas; ¿no te bastan les meues paraules? Jò me fiy de les teues.....

—Les paraules d' un enamorat solen esser còm els niguls que el sol los pega y pareix que no se mouen, emperò que s' enretiran y desfán l' hora manco pensada.

—Oh! calla, calla porque me fás mes mal que si m' picás un escorpí.

—Si 'l teu amor fos vertader vendries á veurem cada vetlada y no t' embarcaries.

—El meu amor es vertader; es mes sant, es mes pur y mes encés que no te pensas. Jò te veig de nit y dia, encare que no t' tenga devant. A tú t' recort cada mínut y per tú visch. Cantant el dols amor que á tu me lliga m' espás les agonies y tristor amb que devagades s' abeura la meua existencia.

—Donam proves y no m' deixes.....

—¡Oh, quin turment! ¿No veus que m' es imposible romandre?

—Ydò vés en bon' hora, y Deu te don millor ventura de la que desitj per mí mateixa.

—Deu de tú m' don bones noves, fins-y-tant que t' puga tornar á veure.

Son recort.

El sol se pòn, y en cubèrta guayt á popa.

Veig les costes de Mallorca com s' allunyan.

¡Y que trista es estada la derrera conversa que hem tenguda! Devant *ella* he quedat còm un hòmo que no hi sent y que no té rahons en la seua boca.

El meu cor abans nedava dins goig y alegries, are s' ofega dins fèl y amargures.

No acab de creure lo que m' passa.

Me pareix que he despertat d' un somi.

Llàgrimes meues que pegau dins mar, no vos n' aneu á fons: arribau á les platjes ahont queda m' estimada y donauli memòries.

Violetes.

He sortit á fora-porta cap á una granja, y no m' he aturat fins en els vergers.

Assegut baix d' un desmay, l' aygua d' una siquiola passava ran de mi per anar dins un safreix ple de peixos y enrevoltat de bellsveures.

Veia el cèl y les montanyes per entre la verdor, y m' ha arribat un perfum que m' etsisava. He mirat en tot l' entorn si hi havia flòrs, y dins fullatje he afinat un redòl de violetes empeguehides.

—No mos cuygas—he sentit que m' deyan—No vos culliré les he respòst, perque la meua amor es lluny y no puch posarvos en el seu pit. ¡Ay, si assumí jo pogués fernhí, una corona!

—Demunt el seu front, aviat mos mustiaríam.

—¿Y podriau desitjar una mort mes dolsa?

—No mos cuygas, me tornaven dir.

Y tot concirós les he deixades allá 'hont se trobaven.

Armonies.

Era vespre, feya lluna, y jò descansava á la fresca demunt dues garbes de blat, prop d' un ametllé, dins un camp segat d' el mateix dia.

No pensava en res; y mentres-tant escoltava els grins que entre el rostoll cantaven sense perdre alé. Una guarda d' ovelles pasturava tres marjades mes avall, m' ho deya el sò dels picarols y un cá que de tant en tant lladrava, els instantis que el pastoret devia aixugar, ab el call de ses mans, la boca del flaviol. Dins un llogaret, que sobre una coma guayta, cualque estòl de joves desvetllats aprovaba un ball tocant unes xerimies. Un tir de passetja mes amunt, el missatge de setmana feya cruxir la corriola del pou, treguent aygua y cantant, enmitx de la claustra d' una possessió. Y lluny de tot, amagats entre el brancam de les oliveres y garrovers, se tornaven les veus els mussols y sebetlins.

Y els gemechs del mussols y la tonada dels sebetlins, y el trepitx de les ovelles y la tocada del flaviol, y la cansó del missatge y los cruxits de la corriola, y el cá, y el sò de les cherimies y els grins, tot ho sentia á la una, agradablement y ab molta claredat, porque les distancies no ho deixaven confondre.

¡Cuanta animació per esser de nít! Y jò, no feya res; sòls mirava la lluna y la lluna pareixia que m' mirava á mí.

Llavors, cada estrella que llüia m' enviava un pensament, y l' oreitj los escampava del meu front: un tot sòl me'n vá romandre, porque m' havia caygut just dins el còr.

Ja no escoltava res; mirava al cèl y la veyia á *ella*; á *ella* que ab la seua petita boca, plena de tristor me deya:—Ingrat! porque no t' recordas de mí?... Has tornat á Mallorca y no me miras. ¿Que t' he fet? ¿Per

BALADES.

qué t' mostras tan esquiu? Jò no puch creure que t' hajes penedit d' estimarmé..... Vinal que t' esper d' una hora á l' altre. Vinal que t' rebre tota joyosa.—

Per una llarga estona vaig sentir l' èco de les seues paraules; y el còr se m' estrenyia, se m' estrenyia, perque desitjava anar á ella ab molta d' ànsia, y una forsa invisible no m' ho comportava.

Dissòrt.

¡L' he vista amb éll! Anaven tots-sòls y pareixia que estava contenta.

Quant m' ha passat p' el costat, una espèra dels seus ulls m' ha calat fòch á la sanch, dins el meu pit.

Erem ran de mar. Entre el remor de les ones que s' esbaltien, una darrera l' altre, brufant les roques de sabonera, me pareixia entendre cualcú que cridava: *Ja may! Ja may!*

Tot el meu esperit s' ha trastornat, y el cap m' anava en torn. Patia molt.

Si hagués tengut esperansa de convertirme amb estatua de sal, m' hauria girat darrera.

Fent escampadissa, milenars de velzies s' afuaven en l' ayre, siulant per demunt mí; les he tengut enveja. Si fos estat còm elles hauria fuit per l' indret de la mar, fins á perderm de vista, fins á trobar un' altre terra.

Emperò, veisme aquí que no m' puch mòure. ¡Malahida sort! Y la trobaré una y altre vegada, y hauré d' ofegar y sufrir el fort batut que sent dins lo meu pit. Y la seua imatge me perseguirà á totes hores del dia. Y quant vendrán les vetlades, me costará pena adormirmé. Y quant hauré aferrat el sò, encare la somiaré.

Ventura meua, per sempre á Deu! Fins are havia trescat ab afany el meu camí creguent que t' lograria;

BALADES.

d'avui en-vant, si qualche pich te veig d'enfora, no frissaré d'arribar perque estich desenganyat.

— ¡L'he vista amb éll, anaven tots-sòls y pareixia que estava contenta!

M'en pren com á una mota de sembrat, ran d'un camí trepitjada, que pèrt s'humor, tomba els ulls y se mustia.

M'en pren com á un aucell que piula tot-solet dalt les teulades, cansat de voletejar per dins garriga, sense trobar esbart ni companyó.

Llágimes.

¡Bé puch repetir aquestes paraules!

Els meus dias han trescorregut y els meus pensaments s'han espargit martirisantme el cor.

Molts d'estius han passat ja des que la vaig conèixer, y de cada dia me creix mes la ferida que m'obrí.

He anat d'en un, en un á mos amichs, y cap d'ells ha sabut lligarmhi un trist vendatge; no he trobat ningú que m'hi posás un pòch de bàlsam.

Si m'veis consirós, no vulgau saber lo que m'passa.

Vull estampar en aquestes fulles el sentiment que m'consumeix.

Vull enseborir els bons recorts de les meues destrossades esperances.

Vull mirar, dins cada una de les meues llágimes, com se fon l'imatge de la Felicitat.

Tant solament d'aqueix modo, podre agombolar mon esperit.

Maitx de 1869.

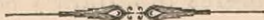

II.

SECRETS D' AMOR.

Laborávi in gémitu meo, la-
vábo per singulas noctes lectum
meum: lácrymis meis stratum
meum rigábo.

(SALM 6. v. 6.)

Desitj.

Are que estich tota sola, per entre les murteres
que enrevoltan l' hòrt de casa; còr meu, digasmé lo
que te passa. ¿Còm es que te ballugas tant sovint?
Estás alegre, però m' sembla que m' enganyas. Jò me
mir dins l' aygua clara y el mal-dòl no s' ha deslle-
pissat de les meues galtes. Esplayet còr meu, are que
estich tota sola per entre les murteres que enrevoltan
l' hòrt de casa; ja t' escolt, digasme lo que te passa.

«Tench mal d' amor; no me deixis per mes temps
desamparat; cerca 'm el còr d' un jove que me puga
correspondre; un no mes, mira si 'l trobas, donet

BALADES.

pressa perquè l'amor m'ofega y me falta un altre
còr que vengà á servirme de consol y d'espíray.»

¿Que cerqui el còr d'un jove?....

Deu esser éll. Deu esser el mateix que, mitx endormiscada, l'altre vespre m'vá apareixer. Tenia els cabells rahulls y els uis blaus; semblava m'sa figura un colomet quant li llüan ses plomes en el sol.

Còr meu, espera y calla; jò pens que trobaré lo que t'fá falta. ¿Però, que es lo que dich? ¿ahont y quant podré tornar-lo veure? Me'n aniré á cercar una bona amiga perquè me doni ajuda. Còr meu aconsellém, ¿que vols que fassa?

«No cerquis cap amiga perquè t'tendrán enveja, ó t'farán befa. Si estojas en secret tant bella joia, quant la trobis, no-res te faltarà y serás ditxosa.»

.....
Oh! axí còm una clavellinera sembrada en terra seca, espera les gotetes de ròada, axí mateix esper jò la meua ditxa.

El meu còr, d'amor, s'ofega; esclama un altre còr que vengà á donarli un espíray.

Dins l'iglesia.

Me confés, pare: de que.....

Primé tenia per costum anar á missa de matinet; y are la peresa no me deixa sortir fins que sent tocar la de les onze.

Jò no sé lo que m'estira d'ensá que he reparat que hi vá aquell jove; aquell que s'sol posar á un mateix siti. En aquella hora el sò de la campana apar que sia molt mes viu, apar que m'vulga dir: are 'l pots veure.

Y me'n hi vaitx; y me pòs, pòch mes ó manco en el seu indret. Y cada pich que m'assèch ó m'ajonoll, componguentme el vestit, me gir derrera.

BALADES.

No t'els cabells rahulls ni els uis blaus, emperò axi mateix li dona uns ayres á n' aquell que somiant tant plantós veyá.

Sempre mira á l'enfront, may se remena ni conversa. Me'sembla un àngel pregant á Deu. Y jò, sempre distreta! Pare, jò m'en acús. Si tench el llibre en les mans, lo repás d'eyme; y cuant trèch el rosari, els grans me corren entre els dits, però no rés.

Me seny cuant alsan Deu y prech per ell de-bòn-deveres. Llavòrs, en aquell instant som mes devòta y dich:

Senyor, perdonaumé l'atreuiment si dins ca-vostra gosa el meu còr nodrir aquest afecte. Me té etsisada; no m' bastan forses per fogir d'allá hont es. Emperò, pare, n'estich segura que el pler que 'm dona es tant pur y tan honest còm les veus dolces quede der-rera les gelosies de les tribunes al cèl s'en muntan.

Cuant surt m'en vaig á prende aygua beneyta de la pila que ell n'ha presa; y si en esser defòra 'l trob entretengut, bé pot llegir en la meua cara que l'estim, y entreveure qualque cosa de lo que guart dins el meu pit.

Veu aquí perque, despres d'una semana de soledat, y de sozobra y d' ànsia, per aixamplar una estona la meu' ànima, solech anar á la missa de les onze. Y la trob curta.

Pare, no tench res mes que dir..... ¿Me voldrá absoldrer?

Tristor.

Es mitja nit; vench del passeitx, estich cansada y abatuda.

¿Y de qué m'ha servit treure un vestit nou, de qué dá tantes passes, si una volta tant sòls m'ha reparada? ¡Eren tantes les joves que anaven enllestides!

BALADES.

Bé es vé que l'he mirat de llampegada y que prest he acalat els uis en tèrra.

¡Massa crüèl ests en les dones, oh Modestia! Si fins y tot mos negas el bòn us de la mirada, ¿perqué abans no se minva el nostro sentiment?

¡Cuanta pena he passat mentres no l'veya! y goig, sòls n'he sentit un breu instant, mentres l'he vist. Si sempre lo mateix me succeheix, ¿perqué anyor tant les festes y diumenjes?

Abans de sortir de casa, el meu esperit tremola, còm la flamada d'una llumeta que espietja á l'indret d'un corredor cubèrt de passioneres; y el vespre, cuant m'en torn á casa, el meu esperit s'allengueix còm la flamada gròga de una llumeta que s'apaga dins una cambra desmoblada.

Mentres tant que me despull, debades guayt per entre les persianes; el trepitx dels qui passen me sembla d'ell que m'ha pegat derrera..... y torn enfonyá el cap, mes trista y concirosa.

Me manca humor per afluixarme les trenes dels cabells: el brotet de jasemins que 'ls adornaven, breca, y espargint encare un pòch d'olor apar que se compatesca del meu sufriment.

Es hora ja de tombá el cap sobre els coxins: mentres el còs reposti, comensará sa tanda mes feixuga l'esperit.

Tórtoles.

—A tu puch dirt 'ho tot, cosina; anem-mos-ne plegades devall aquella enredadera, veurás la meua tortoleteta que vá á lloure.

Tot-d'una que me veu se posa domunt mí; está ensenyada á prenderme les miques de ma boca amb so bequet.

—La deus estimar molt.

BALADES.

—Per cuant hi ha en el mon no la daria; torn l'oca derrer' ella, perque li convèrs y ella volatetja, juga, me mira, canta y me distrèu.

—Te sa tonada trista.

—Maldement, á mi m'agrada escoltarla quant ella s'condoleix de que li vá morí sa companyera.

També jò m'condolesch, però no cant. Ha mesos que no me sentan les vehinades. Y ¿com he de cantar, si tench el cò ensatat, si res me pot passar p'el coll?... Si he perdut el delit?

—¿Estás malalta?

—Estich enamorada..... tu encare ests massa nina y no sabs que cosa es, ni ho vulgas saber.

—T' encomanaré á Deu.

—Ay! vesten, ves tortoletá á cercarló; digalí que ja se torba massa, que venga ó que m'escriga, que jò no hi puch anar, que estich desconsolada, que me muir...!

—Però, ¿que es lo que t' passa?

—No res, deixem plorar, mentres tant el meu còr se reblaneix. ¡Si ell sentís cuantes vegades l'anomen petit, petit! ¡Si are m'pogués veure, se cèrt que me voldria!

No sé lo que me dich. No contis á ningú lo que convèrs; m'entens?

—No tenguis ánsia.

—Oh! quin dia será aquell que me podré mirar dins les ninetes dels seus uys!

¡Quin dia será aquell que mesclaré amb los seus els meus alens!

Lluny, molt lluny de la gent, en rompre l'auba, mos n'aniriam á veure desxondir les flors; y en adre-sarse 'l sol lluent dalt les muntanyes, saludant á la Verge, de noltros dos no mes feria un'ombra.

¡Allò seria viure!

¿No ha estat seua?

¿Qui m' ho havia de dir, quant m' han duyt aquesta carta d' amagat y jò l' he presa y l' he besada? Quant els uys m' espiretjaven d' alegria, estava tota encesa y tancada de part de dins la cambre l' he desclòsa; quant he llegit la firma, ¿qui m' ho havia de dir que no fós seua?

Les ales del coret m' han pegat baix, axi com cau del niu una oronella ferida amb un cop d' una passetja.

M' he temut d' un estray dins mi mateixa; com si hagués estat una barqueta que fa via y topant una roca baix de l' aygua, allá s' estella.

Jaume! Jaume! tu tens el pit de reure: jò m' pensava que á l' hora d' are m' escoltarias ran de la finestra. Ay! si sabesses quant d' amor te tench y els gemechs que m' costas, no comportarias que un altre m' escrigués. Però, tu callas. ¿Que es lo que veus en mí que no t' agrat? ¿Perqué la carta que he rebuda, tu no la firmaves?

Jaume! Jaume! ó teua ó de ningú; ja 'stich resolta.

Mentres t' esper que vengas, cada vespre regaré plorant el trispol de aquesta cambre, viuré d' amor; però si qualche dia t' veitx enamorat d' un altre..... avorriré la vida.

Juny de 1869.

III.

LO CONVENT DE MA VILA.

Et sicut opertorium mutabis
eos, et mutabuntur; tu autem
idem ipse es, et anni tui non
deficient.

SALM 101. y. 28.

Vestit de ròba negra, ab ma cara afeytada, el front ruat y els cabells clars y blanquinosos, suant y plé de pols, entr' de passada en el poble ahont vatx neixe.

He travessat uns cuants carrers y ningú m' ha conegut. Fá molts anys que els parents que hi tenia se moriren, y ca-meua l' habita gent estèrna.

Per prende un pòch descans, arribaré á n' el cementiri á resar demunt la tomba de mos pares. Emperò, veitxme aquí devant les parets clivellades del Convent. ¿Que es lo que m' ha aturat de caminar?

BALADES.

Aquesta dona vella, que filant té esment á dos anyells, m' ha prés per estranger, y me diu que puch entrar á l' iglesia, perque justament esta ubèrta. No sab ella que jò hi sé molt bé les trescas.

Y puitj tot tremolant, els escalons de pedra viva esmorrellats que hi ha devant la portaria.

Lo primer que veitx es l' ample pati, enrevoltat d' arcades demunt colúmnes primes totes d' una pesa. Enmitx encare s' serva el coll da la cistèrna. Una al-lota à pèu descals y tota escabellada s' hi arramba per omplir un gerricó, y mentres fá rodar la corriola, m' mira lo mateix que una etcisada.

Els cipresos que hi havia sembrats, los arrancaren, y en lloch de les llagrimeres que crexien ran dels caminals, are hi gòxan els lletsons y les ortigas.

La gent pobre de la vila, viu dins les cel-les des-crostades, y els infantons espellissats que jugan fan tremolar los sòtils consentits.

A l' enfront dels corredors, ahont hi havia compartides les estacions del *via-crucis*, una mà protana hi ha deixat escrites ab carbó cansons escandaloses.

La gran pesa voltada, ahont s' hi conservaben documents y llibres, es are un magatzem de palla! ¿Ahont deurán parar tants y tants de plegamins escrits á pols ab lletres colorides, que davent testimoni dels antepassats?.... Filles de la pau de l' esperit, eren tantes obres que uns esperits desbaratats feren malbé!

Per un portell ubèrt á la paret d' una capella, m' en he entrat á l' iglesia; un parell de bòus s' ajeyen sobre el vás ahont un altre temps hi enterraven mos jermans; les inscripcions no mes hi han romases! ¿Qui ho havia de dir que també serien trèts els mòrts?

¿Com es bona veritat, Senyor, que tot lo d' aqueix mon se muda! Tant sols vos, romaneu eternament y los vostros anys no minvan.

¿Perqué es aquesta mescla de tristor y goig que sent dins lo meu pit, veent que les goteres y fumassa

BALADES.

del fòch que han encés aquí dins, no han pogut tudar del tot tantes pintures de les parets y de les voltes?

Veitx allà dalt, l'imatge del nostre fundador, ab sos ulls clavats al cèl que apar que riga. Devant ella el poble, que un temps venia per implorar á Deu clemencia, ha vengut á distreure el seus remordiments ab espectacles inmorals. Apar que m' vulga dir: non faïs cás, si veus aquest redòs sagrat convertit amb un estable: ton Deu está per tot; creu y espera.....

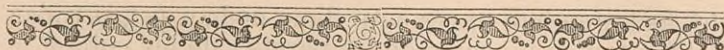
Y mentres tant, les paraules que tot-sol convèrs, están empapades ab l'amargor de la meua ànima, perque recort que els nostros pròxims vengueren á treurermos, y á los qui erem amichs mos feren fugir uns lluny dels altres.

¡Gracies Senyor, perque m' haveu deixat penjar una llàgrima demunt les terenyines que de llòsa serveixen en el vás que havia de guardar mos ossos! Are m'en vatx á besar la tèrra que cobreix els de mos pares, y llavors feré la meua via.

La fòssa d'un pelegrí que tresca aquesta vall d'angoixes, no la poden cavar, fins que s' ha mort.

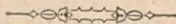
Agost de 1868.

IV.

NA MARGARIDA.

Jesus autem dixit discipulis suis:
amen dico vobis, quia dives difficile
intrabit in regnum cœlorum.

Et iterum dico vobis: facilius est
camelum per foramen acûs transi-
re, quam divitem intrare in regnum
cœlorum.

S. MATEU. c. 19.

Encare no trenca l' auba cuant ne Margarida de
sobre la máfega se lléva, per comensar la feyna.

Mori son pare fá mitx any; sa mare es vella, y no
tenen res per viure, mes que lo que guanyan.

L' anyada ha estat dólenta perque no plogué; y
quant no hi ha verema per les vinyes, no hi ván vere-
madores; y quant no hi há olives, tampòch ván á
cullir per les marjades.

Per ço ne Margarida s'en vá ran dels camins ab
un martell de ferro á trencar pedres. ¡Pobra al-lota!

BALADES.

Uns gonellons texits de llana amparan la roäda á sa cabellera rossa, però sos pèus descalsos, coloret de cera, se banyan y se gèlan cuant fan cruixir l' herba tota brufada de gotetes blancas.

Dins un paner hi porta un tròs de pá molt negre. De pá y figas secas dinará á mitx dia, perque no té verdure, sal ni òli per fer sopes. ¡Pobre al-lota!

Després d' una hora de camí, cuant el sòl guayta entremitx de les boyres, arriba allá ahont trencan. Les altres jovensanes companyones ja l' esperan; y los carros que treginan rebbles, en fán uns caramulls alts, que se tocan.

S' escaufan un poquet á una flamada encesa ab quatre rames d' olivera, que el mestral tomá, y per aquí y per allá, mentres venien les han replegadas; y llavòres comènsan son jornal, assegudetes sobre un tròs de estora.

Cualcuna d' elles canta, axí com trenca, però, á ne Margarida que sòls ha una setmana que vá ab elles, may la senten, y á estonetes plòra. ¡Pobre al-lota!

¿En qué deurá pensar? ¿Tal vegada, s' enamorat la deixa per una altre? Oh! no, la jove encare no festetja.

Cuant son pare vivia, ja may vá trençar pedres; ell era un traginer que guanyava bastant per mantenir sa filla, y per axò cosia dins cá seua.

Una vegada la s' en portá á ciutat, ferá vint mesos, cuant sòls tenia catorse anys, y aná á veure una cosina seua que estava per cambrera á cá una senyora. De llavores en-cá, lo desitx l' encalsa de tornar á ciutat; però, ¿com es possible que dexi sa mareta trista y tota sola? Ab axò pensa mentres tant que trenca pedres. ¡Pobre al-lota!

Passant una carrossa que hi tiran quatre mules y l' esquixen de fanch, tal vòlta axí enrahona:

«A mi no m' bastará tot un jornal per ensatar les pedres que caben dins un clot, y cuant lo tendré plé, tant sòls hauré estalviat una sodrogada á la carrossa

BALADES.

que tresca un camí llarch de moltes llegües. La gent que hi vá dedins, vá agombolada y jò estich adolida; derrera els vidres no tenen gens de fret, y á mi l' oratge, que del puig major devalla axumorat de neu, me té gelada. Quant sian á cá seua, entrarán dins les cambres que vatx veure, arreu encatifades y encalentides per foganyes de márbre. S' assèuran á taula per menjar calent sustanciós y podrán alçar sos braços, perque no estarán esbrahonades.....»

Y na Margarida que s' havia aturada cap baix y concirosa, còp en sech se posa á riure; alsa els ulls fíts al cèl y torna á picar pedra. ¡Pobre al-lota!

Ses companyeres cantan y s' efanyan per fer retre sa tasca que 'ls han de mesurar á l' hòra baxa; però á ne Margarida no la senten; somia de despèrta y moltes martellades pegá en vá perque no engrunan.

«Y si no plòu, se diu ella matexa, y passa l' hivernada, y la conró del camp no ha menester dònès; y si s' en vé l' estiu y sòbran segadores y espigoleres, jò hauré de venir sempre á trencar pedra viva, y suaré ab el sòl del mes d' Agost, puis que no hi haurá ombres; y pasarán los carros tot lo dia uns darrera els altres alsatne polsaguera..... aquella polsaguera que s' en entra dins els uys y estorba l' alenar..... Però, ¿y no es possible que pás un carruatje y que de mí s' en adonin dues senyores que d' estiu viatjan?.... Dirán al seu criat que atur les mules y que òbrie la pòrta. Y á mi me cridarán perque les agrada la meua fesomia; y me ferán ofèrtas per si vull viure ab elles que no tenen cap filla. Y jò hi voldré romandre juntament ab ma mare; y me ferán hereua de tota s' hacienda. Y ja aniré vestida de senyora ab robes de vellut y seda; y aniré pentinada é passetjar y á les iglesies. Y s' enamorarà de mí un senyor jove, que es molt rich; y jò m' casaré ab ell, y viurem junts á una casa com aquella que vatx veure plena de miralls, coxins y salomons. Y tendré tres criades per servirme; y si qualcuna s' torba á obehir.....»

¡Pobre Margarida, que s'ha pegat ab lo martell
demunt els dits de sa ma baubal!

Mentres sos ulls li llagrimetjan, recòrda y li apar
sentir la veu del bòn vicari, del seu llogaret, explicant
l' Evangeli dels diumenjes.

«¿Qué valen tots los bens d' aquesta tèrra, cuant
la salut nos manca?»

«Qui té diners no pòt dormir may ab sossech,
perque la pòr de que los lladres los hi prengan, lo
desperta.»

«No hi ha cap pler que dúr si no prové d' una
conciencia neta.»

«Ningú te ditxa sino aquell que res enveja.»

«Benaventurats los qui pateixen set y fam, per-
que un dia estarán farts.»

«Benaventurats los pòbres, perque un dia serán
richs de bòn-de-veres.»

«Los qui s' humilian serán ecsaltats, y los qui
s' ecsaltan serán humiliats.»

«Aqueix mon es un destèrro que dura una roàda:
no viurem á cá nostra fins á l' altre vida.»

«Mes fácil es que una gúmera pás per un cosset
d' agulla, que no l' entrar un rich dins el regne de
los cèls.»

«Deu, á tots nosaltres, en lo dia del Juy ferá jus-
ticia.»

«Benhajn los qui tenen fé y esperansa, puis son
conhòrt, abans de morir, los fá ditxosos.»

«No vos fieu dels homes, que son falsos, y benehiu
á Deu que es fònt de amor y caritat.»

BALADES.

Ja no sent pus el dolor; sos ulls s'han axugat mirant al cèl, aconhortada riu y trenca pedres.

Si arribás are la carròsa ab les senyores que ha pòch ensomiava de despèrta, ja no s'en aniria ab elles. Dins lo seu pit hi sent un benestar que no té prèu.

May en sa vida les jovensanes que la sòrt afalaga, haurán gosat tan dols consòl.

Los plers y alegries d'aqueix mon tenen verí que 'ls enmatzina: los dòls y les fatigues que sofreixen los còrs justs, confortan l'ànima y l'umplan de un gòig pur y vertader.

Na Margarida canta y trenca pedres. ¡Deu li ajuda!

Setembre de 1871.

V.

LA TOMBA DE RAMON LULL.

Noli curare, noli disputare cum cogitationibus tuis, nec ad immissas à diabolo dubitationes responde; sed crede verbis Dei, crede Sanctis ejus, et prophetis, et fugiet à te nequam inimicus.

Subde te Deo, et dabitur tibi scientiæ lumen.

KEMPIS.—DE IMIT. CHRISTI.

He somiat que la fosca s'era escampada per dins la nau y les capelles de Sant Francesch, y sòls devant lo Sagrari hi romanía una llántia encesa.

He sentit giscar gaufons y m'he despèrt; una portada m'ha asustat y he corregut per sortir fòra, pero la clau rodava ses dents per dins el pany.

Llavòres he cridat: obriu! obriu! sempentetjant la pòrta, y ningú m'ha respòst.

He estat mitj' hora tocant á l'escanzell, ab m'orella atracada á ses retxilleres, y no sentia res mes que

l'oratje fret que entrava acanalat per dins les juntes y me tallava el front, selles y galtes.

Tenia pòr de girar mos ulls darrera, perque me parexia que qualque ombra me cercava; y á pòch á pòch, paupant els rexats y les columnes m'en he anat devés l'altar major.

A cada petjada que donava, les llòses s'engron-saven; y per no llenegar cercava posar peu sobre les juntes.

Si alsava el cap amunt, veia clarures; era la llum térbola que travessava els vidres de les claravoyes. Per tot veia fantarmes qui apar que correguessen: unes, sortien de dins caxes que els llaons de pedra aguantan arrambades devall les vòltes de les capelles; altres, s'en entraven sens alsar las llòses y travessant les lletres gravades sobre els vassos.

Y jò m'he ajonollat baix de la llántia que penjava just devant el Sagrari. Llavòrs la pòr m'ha fuita y tot m'he escaufahit; y ab mon enteniment he guaytat dins mi mateix dientme:

«¿Perqué fugias? ¿No tens aquí ton Deu, ò tems ses ires? No sabs que té sa má molt llarga y que per tot arriba? Debadés corres; el feix de tos pecats sobre t'espata, ben tòst te engrunaria. ¿No te recòrdas de quant moltes vegades, enmitx dels plers del mon, tot trist y concirós el còr te deya: ahont está ton Deu? y tu callaves. ¿No te recòrdas de quant eres minyó que aquí venies y plé de pau y gòig el còr te deya: ¡que bé estás assuquí! Val mes un dia dins la casa del Senyor que cent defòra?»

Llavòrs he sentit un'altre veu que de ben pròp me deya:

«Dubta, riuten, no creguis, sias valent, ningú te veu; esfondra aqueix Sagrari, bufa á la llántia y poset á roncar. ¿No veus tants d'hòmos que no hi pensan en Deu? ¡El mon es farsa! ¿Y que es le conciència? una mania. ¡Si no hi ha cèl, ni infèrn, ni purgatori! Siula, crida, fletoma; el ferhó aquí dedins no es sa-

BALADES.

erilègi. Dels mòrts, non tengas ànsia; may n' ha sortit cap de dins sa tomba. ¿Y còm ests tant cobart? Alsa, axequet! y amb un rollo d' estores fet un jás; un altre dia ja estarás alèrta, si no vòls que t' tanquin...»

Jò encare estava ajonollat; lo cayre del escaló de pedra viva se ficava dins mos òssos. Comensava á fer vent; cada bufada brunzia regolfant per les naus y en arribá á la llántia l' engronsava. L' ombra de ses cadenes feya un molinet per terra, y el calabruix pegava á les finestres. He comensat á sentir tròns d' enfòra; tornava tenir pòr y anava á comensar un pare-nostre. Just cuant he obèrt ma boca, la llántia s' ha apagada.

Tot d' una m' he alsat. Derrera mí lluytaven dos esperits en l' ayre; l' un espargia una claror daurada, l' altre tot era fòsch y vomitava espíres. No sé quines eren ses figures, y jò m' enretirava.

Sens adonarmen m' he ajopit su-baix de lo sepulcre que conté les despulles del mártir Ramon Lull.

Los tròns s' atropellaven y ab ses llampagades descobria l' estatua d' aquell savi.

Baix d' ell hi havia buydes sèt estancies, ab los nòms é insignies de sèt ciències.

Dins cada una provaba d' aficarmhí, entant que 'ls esperits lluytaven; però per llòch cabia, encar que eran pròu grans y estaven buydes.

Llavòres s' ha obèrt un frèu enmitx de totes; y demunt ell, ab lletres gòticas la má de marbre de la figura del gran Ramon Lull posava: *Penediment*.

Y sens obrir sa boca, l' he sentit que m' deya:

«Perqué t' has remolcat per dins los vicis, per axò te guanya l' esperit del mal. No tastarás los fruits de saviesa, que donan forses per esvahirló, si tú no passes per aquesta porta.»

BALADES.

Y me senyava la que á son dintell hi havia escrit
Penediment.

Allá dins m' he tirat, y hi he cabut.

Y m' he transformat en una estatua de pedra que
hi veia bé y millor que abans, entre la fosca.

Y mon enteniment pensava ab tota claredat, y crea
en Deu y en sos mistèris.

Y s' ha acabat la lluyta, enfontsantse l' esperit del
mal; y l' ángel de ma guarda, cantava d' alegria; y
ha anat á encendre la llántia del Sagrari.

Y axí que ha estat encesa, el sòl sortia.

Llavòres he pogut exir del nitxo, y he fet oració
besant en tèrra.

Octubre de 1871.

SECCIÓ II.

HORES ALEGRES.

SECCIO II.

WOLFE ALBERT

I.

LA VERITAT.

Tench, ja fa estona,
Un cayre flach
Y es, que fent gloses
Me buit es cap:
No pint floretes
D' enamorats,
No fás cap oda
A n' es Gargal;
Sa paya enrera,
Vatx á n' es grá;
Y sens respectes
Al qué dirán,
Sens comanarme
A Deu ni á Sant,
Una á s' encruya
S' altre á n' es may,
Agaf sa ploma
Tris, trás, tris, trás,
Y dich, en plata,
La veritat.

REFRANS GLOSATS.

Moltes vegades
M' he preguntat:
¿Quin bé puch trèure
De criticar
Misèries, vicis
Molt arrelats
Y costums veyes
Mes que es pastar?
Si el mon es farsa,
Si vá girat,
¿Un fuy de glòses
L' adressará?
Els qui se creguin
Que los retrat
No m' podrán veure.....
¿Y axò que hi fà?
Tòca á qui tòca,
Cau es que cau,
He de dí, en plata,
La veritat.

Llops me roëgan
Sòls en pensar
Que, en porros-fuyes
Y ferfalans,
Fonan ses dones
Un dineral,
Y se destressan
Cada girant,
Y apar que siàn
De ¿qui ha dalt?
Y si se casan
Amb un bòn Jan,
Ni pa ni pasta
Hi ha que los bast.....
Moltes d' aquestes,

REFRANS GLOSATS.

Dinés contats,
Dins un Hospici
Solan parar.
Axò es, en plata,
La veritat,

Estich dins brases
En veure 'n tants
Que se passetjan
Barret ben alt,
Que los fá nòsa
Tot per passar;
Y si tornassen
Lo mal guanyat,
En romandrian
La major part
Sens pala, forca
Ni 'hont ventar.
Jò 'n sé de pòbres
Que hu han süat,
Y tal vegada
Mòran de fam....!
Veis aqui perque
No puch callar
Y dich, en plata,
La veritat.

Pèrt sa xaveta
Quant sent contar
Que es qui solien
Anar cada any
A sa Font Santa
O ran de mar
Duguent un còvo

REFRANS GLOSATS.

Devant, devant,
Per fer un pòbre
Pa 'n caritat,
Are en carruatje,
Per pa y per sal,
A ses casetes
Van á folgar,
Y están, de deutes,
Ben ofegats.....
Per bé que digan
Fá mala sanch.
Axò es, en plata,
La veritat.

Tench dins s' oreya
Es cuch malalt
De sentir crides
De llibertat;
Es qui la venen
Son els esclaus,
Y es qui la compran
¡Qué tal serán!
Uns y els altres
Van uys tapats,
No tenen eyme,
Ni creurán may
Que son s' escala
D' encortinar,
Que cercan llana
Y los tondrán;
Ni hi ha qui 'ls trèga
Es gat des sach.
Axò es, en plata,
La veritat.

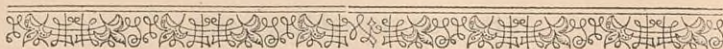

REFRANS GLOSATS.

Sé que, tal vòlta,
Cualcú 'm dirà:
Que tots els hòmos
Som fiys d' Adam,
Que veim sa busca
Dins s' uy vehinat
Y dins es nòstro
Hi ha un llenyam;
Que som de tèrra,
Que es milló cau,
Que ningú 's tròba
Sense pecat.....
Y jò dich sempre
Que si servam
Es llum dret, s' òli
No 's vessará.
Y amb aquest gèni
M' han d' enterrar;
Diguent, en plata,
La veritat.

Mars de 1869.

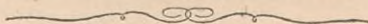

II.

EL MON ES UN BIGALOT

AFERRA QUI POT.

Si sentiú qualque cruixit
Abans de estar carregat
Un barco, y sou invitat
A predehi part ó partit;
En que duga un bon pilot,
Siáu prudent y astut;
Posauvos barret
Y anau poquet á poquet.
¡Alerta á un batut!
El mon es un bigalot
Aferra qui pòt.

Si un vago veis ben vestit,
 Sens que es sastre haja bestrèt,
 Y es segú que may ha trèt
 De sa rifa de Madrit;
 Fogiú d'ell mes que de trot,
 Pues ha estona que es sabut
 Y está demostrat
 Que á n'el setè ha faltat
 Y s'alè li put.

El mon es un bigalot
Afèrra qui pòt.

Si un altre n' veis que ha quebrat
 Y no li manca un cabrit,
 Y en sa má demunt el pit
 Diu que á ningú ha estafat,
 Fent sa cara de devot.....
 Molts n' hi ha que jugan brut.
 ¡Axò es un gran fèt!
 Vuy en dia el *perdre* rèt
 A qualche *perdut*.

El mon es un bigalot
Afèrra qui pòt.

Si com un desesperat,
 Prometentvós un jarret,
 Vos cerca y vos compromet
 Un que vòl ser diputat,
 Perque li doneu es vòt.....
 Tant sòls sa lley de l' ambut
 Es el seu partit,
 Y el peix grós menja al petit;
 N'estich convensut.

El mon es un bigalot
Afèrra qui pòt.

REFRANS GLOSATS.

Si l' amo 'n Pere Peixèt
 Cap al altre mon ha fuit,
 Y encare es baúl no han duit
 Còm á dins el seu quartèt
 Ja se sent gran alboròt;
 Es que s' hereu fent es mut
     Ses claus ha amagat,
 Y dos jermans y un cunyat
     Un pany han romput.
El mon es un bigalot
Aferra qui pòt.

Si una que 'n té trenta sèt,
 Viuda y rica, amb un nabot
 Se casa, y aqueix per tot
 Encanta que l' ha sostrèt
 Y no ho ha fet per sa dòt;
 Ningú mentres sia agut
     Y despreocupat
 Vos dirá que *l' han comprat*
     Sino, *s' ha venut.*
El mon es un bigalot
Aferra qui pòt.

Si un mosson ò senyoret
 Doblés vos ha manllevat,
 Y havent algun temps passat,
 Trobantló á un carré estret,
 Mira dins un bassiòt
 Còm qui no heus ha conegut...
     Ay! si no está escrit
 Los heu gastats de sofrit.
     ¡Pues m' ha esdevengut!
El mon es un bigalot
Aferra qui pòt.

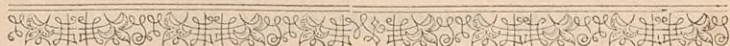
Si Don Judas l' any passat
Estava prim còm es dit,
Y duya es jach tot sergit,
Y are tant s' es engreixat
Que no cab dins el capòt
Y està tot desconegut;
¿Sabeu lo que há fét?
No rés, vá enteular un plét.....
Sòl, fá, mi, rè, dut!
El mon es un bigalot
Afèrra qui pòt.

Per axò qui està posat
En el mon, de dia y nit,
Ha de viure desxondit,
Del contrari està exposat
A quedar tós como un xòt.
Ja tot està corromput.
¡Alèrta l' pellet!
Que de lladres n' hi há esplet
Y el derré es banyut.
El mon es un bigalot
Afèrra qui pòt.

Octubre de 1867.

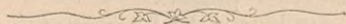

III.

QUI TÉ DOBLÉS VOLA

QUI NO 'N TÉ RODOLA.

Vistes del gran campament,
Sense cap vidre d'augment.
Aquí veurán ben al viu
La comèdi que se diu:
Tot lo mon per un forat.
Ra-pa-tat, ra-pa-tat, tat.
Aquell que té doblés vòla;
(Qui no paga no les veu,)
Aquell que no 'n té rodòla.
Are comènsa, ateneu.....
Que les mir es qui ha pagat.
Ra-pa-tat, ra-pa-tat, tat.

REFRANS GLOSATS.

Veis aquí, dins carretèl-les,
Plenes de brillants y pèrles
Senyores accompagnades
De llibrèas ben pintades,
Que cuant pròu s' han passetjat
S' entiman un bon jelat,
D' estiu, devant cá 'n Bartòla:
També ab xoquins veis p' es Born
Cualque al-lota tota sola
Que vá á trèure aygua de jorn,
Ab sa gèrra á n' es costat.
Ra-pa-tat, ra-pa-tat, tat.

Aquí veurán grans senyós
Que tenen quatre doctós
Al seu costat, nit y dia,
Perque duèn sa mania
Que un uy de poll s' ha inflat;
A un pòbre extremaunciat
May li fàn se torniòla,
Tot lo mes, troba qualcú
Que, amb un llit amb barriòla
A l' Hospital lo s' en dú,
Y en surt cuant ha badayat.
Ra-pa-tat, ra-pa-tat, tat.

Aquí veis un jovenet,
Honrat, decent y condret,
Que se viu de lo que guanya,
Sense bèns sòu, ni cucanya;
Si trata de prende estat
Será mes mal arribat
Que cual-se-vòl banderòla
Que de rendes fassi oló.....
Sempre ho deya el Sen Bunyòla:
Mes agrada un bon serró
Que mil serróns de bondat.
Ra-pa-tat, ra-pa-tat, tat.

REFRANS GLOSATS.

Veurán aquí retratada
Una dama acomodada,
Capritxosa que amb un xal
S'ha gastat un capital,
Y si passa p'es costat
D'un sego, coix ó baldat
Que sòls té una camisola
Y dú es péus de fanch remuys,
Còm si vés una pistola
Allá-de-sá gira els uys
Y sa decanta aviat.

Ra-pa-tat, ra-pa-tat, tat.

Aquí veis uns que s'en ván
Y á Madrit un mes están,
Llavò pegan á París
Y trescan cent y un país
Ab tota comoditat:
Y un altre manco sortat
Ha de fé una lladriòla
Si vòl aná á Lluchmajó,
Y grácis si d'en *Dèscòle*
Veu, passant p'es mostradó,
Pekin ó Londres pintat.

Ra-pa-tat, ra-pa-tat, tat.

Aquí veurán alguns pichs,
A ses cases des mes richs,
Vint ó trenta cans de cassa
Que enrevoltan una tassa
De sopes de pa de blat.....
Y un hòmo que s'ha afanyat
Fent mes feyna que una mòla,
Si té infants á bastament
Ab rohagóns y una etzeròla
Los campará sa talent,
Y ell se troba desenat.

Ra-pa-tat, ra-pa-tat, tat.

REFRANS GLOSATS.

Veis aquí dos criminals
 Que ses causes son iguals,
 Cada cual té 'l seu missè:
 Es temps de prendre rapè
 Ne surt un alliberat,
 Perque dihuen que ha untat
 No se quina corriòla;
 Y s' altre, escriu que t' escriu,
 Entre pròves y paròla
 Passa s' hivèrn y s' estiu
 Com un llòro engabiat.
Ra-pa-tat, ra-pa-tat, tat.

Veurán aquí amb un instant
 Un al-lot estudiant
 Mes torpe que una porrassa,
 Y no s' en dú carabassa
 Perque es fíy d' un haciendat,
 Y encare es aventatjat
 A n' es mes viu de s' escola
 Que es nabot d' un taconé.
 S' aygua baix de tot s' assòla,
 Veèm, ¿que li hem de fè,
 Si axí ja ho hem trobat?
Ra-pa-tat, ra-pa-tat, tat.

Aquí 'n veurán de ben sans
 A l' hora d' áre y abans,
 Atxacant sense malici
 Que no poden fè 'l servici,
 Y en llòch seu un desdixat,
 Per suplent, entra soldat.
 Y en el cuarté l' agombòla
 Un sargent ab so fusell.....
 Sa mare li dú escayòla,
 Y queda con un aucell
 Que ses ales li han tayat.
Ra-pa-tat, ra-pa-tat, tat.

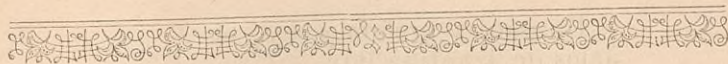
REFRANS GLOSATS.

Y aquí 'n veurán un aixam
Que pateixen set y fam,
Y molts de bons perseguits,
Humillats y oprimits
A dins sa societat;
Y s' homo es mes respetat
En tant que mes amunt vòla.....
Però, ¡no temeu pobrets!
Que tot aquell que rodòla,
Ha dit Deu en sos decrets.
Serà benaventurat.
Ra-pa-tat, ra-pa-tat, tat.

Setembre de 1866.

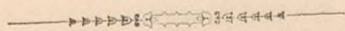

IV.

TOTS SOM DE TERRA

Y TERRETJÀM.

Nos diu un llibre sagrat
Que haventse já empessolat
Eva lo fruit prohibit,
Vá convidá al seu marit
Qui també se clavá s'am;
Y el Senyó á Eva y á Adam
Del Paradís los destèrra:

De llavò n' sá
Un refran mos fà pensá
*Que som de tèrra
Y terretjàm.*

—

REFRANS GLOSATS.

Un sant y profeta y rey,
Jelòs de l'antiga lley,
Derréra unes gelosies,
L'espòsa vetla de Urias;
Se fá el criminal mes gran.....
Y cuant lo reprèn Nathan
Y ofereix fam, pèsta ò guèrra:
Tot compungit
¡Ay de mí! esclama David,
Que som de tèrra
Y terretjám.

Y deixant estar passatges,
Y famosos personatges
Que no hem vist ni conegut,
Si un cas ò fét paregut
Avui en dia cercam,
Ne trobarèm un aixam;
Encare que l'Inglaterra
Ab son progrès
Gir el mon dret en revés:
Tots som de tèrra
Y terretjám.

Qui vòl entrá dins ciutat
Lo que defòra ha comprat,
Si no hu vòl entrá en secret,
Abans ha de pagá 'l dret
Bé sia amb plata ò 'mb arám;
L'empléat qu' es d' aquell ram,
Apuntant, á vòltes s'èrra,
Y en llòch de 100
Pòsa: 1 cortí d'aygordent.
Tots som de tèrra
Y terretjám.

Un' al-lòta que se casa
 Desitjosa de fèr vasa,
 Embaucant un bon al-lòt,
 Cuant ha fús del tot es dòt
 En randetes y amb estám,
 No s' veu farta d' ensiám.....
 Ell cabila..... y ella xèrra
 Què 'l ferà hereu,
Banyantli's front ben arreu.
Tots som de tèrra
Y terretjám.

Si bé es vè qu' està manat
 Que ho venguen per separat,
 Qui vá á la carnisseria
 A comprar carn, cada dia,
 S' en durá pòta ó barram;
 Y si non vòl que reclam,
 El repès està á l' esquerra....
 ¿Y els bons tròssos?
 Son p' els qui fan els uis gròssos.
Tots som de tèrra
Y terretjám.

Cuant se passetja un lleté,
 Xordant tot hò m p' es carré,
 Amb una pellissa nòva,
 Hi ván y li fán sa pròva.....
 Y li dihuen: vos multam.
 Ell fent uns morros d' un pam,
 Mentres que buida sa gèrra
 Dins s' eubelló,
 Respòn: senyó celadó,
Tots som de tèrra
Y terretjám.

REFRANS GLOSATS.

Conech un que té 'l *destino*
D'..... escrivent, molt *lechuguino*,
Y encare que sa mesada
No li basta per pomada,
Li sobra per avirám;
Pareix un *cuento* d' Hoffmann.....
Però sab tocar guitèrra

Molt bé, y s' enginya.....
Dihuen que 's de *Sòn Rapinya*,
Tots som de tèrra
Y terretjám.

Hi há senyó tant llimosnè
Que parteix cent y un doblle
Cada dissapte á s' escala;
Y el menestral, á sa sala
Esperant, pèrt es barram
Per un conte, y si sa fám
Lo mata, un fossér l' entèrra.

Y el poble diu:
¡Oh, qu' es de caritatiu!
Tots som de tèrra
Y terretjám.

Sí en tal ò cual cuestió
Dihuen que no hi val favó,
Que 's per demés empenyá,
Y el mateix que ha de fallá
Alsa fins al cèl un bram,
Per dir qu' es de bòn llenyám,
Y ab la justícia s' afèrra.....

Es pantominal!
Fá lo que vòl *una nina*.
Tots som de tèrra
Y terretjám.

REFRANS GLOSATS.

En aqueix mon d'embolichs,
Arreu, los pòbres, los richs
Los ignorants, los lletruts,
Joves, veys, grans y menuts,
A cada instant tropessám:
Ningú perfet se proclám,
Que 'l millò sastre l'esguèrra.

Per escarment
Tenguem tots sempre present:
Que som de terra
Y terretjám.

Novembre de 1868.

ALLÀ 'HONT PAREIX QUE NO HI PLOU

ESTÀ NEGAT DE GOTERES.

¿Veis aquell senyó arrufat
 Que com un gat escaldat,
 Amb un mocadó de llista,
 A plassa passa revista
 Y compra un sou de murtons?
 Te quatre possessions,
 Totes quatre son fruiteres,
 Y á ses plasseres
 S'en vá á moure les randu.....
Allà 'hont pareix que no hi plou
Està negat de goteres.

REFRANS GLOSATS.

¿Veis aquells dos á brasset
 Que prenen el soleyet,
 Que ha un mes que son casats
 Y semblan enamorats
 Fins mes endins des ronyons?
 Sopan moltes ocasions
 D' esclips, esclops y quimeres;
 Ses llumeneres
 Ha succeït vessá es bròu.....
Allá 'hont pareix que no hi plòu
Está negat de goteres.

¿Veis aquell altre senyó
 Que no deixa cap sermó,
 Que té llástima des cans,
 Que á tots tracta de germans
 Y fa tantes devocions?
 Tenguent unses á caixons,
 Consent que un que ven graneres
 Y graixoneres
 Lo cit per vint y un sòu.....
Allá 'hont pareix que no hi plòu
Está negat de goteres.

¿Veis aquest cotxo que passa,
 Que es el de primera classa
 Que á *Sòn Tril-lo* s' en dú un mòrt,
 Y 'ls hereus tenen conòrt
 Confiànt en sos pinyons?
 No eren seus ni es calsons.
 Cuant heurán trèt ses porgueres
 Y gramaneres
 Per s' entèrro no hi ha pròu.....
Allá 'hont pareix que no hi plòu
Está negat de goteres

REFRANS GLOSATS.

¿Veis aquell tot ple de creus
Que á tots conta ab altes veus
Les batalles ahont ha estat,
Y á coranta anys retirat
Disfruta de pensions?
Si li mostrau es canons
Rovellats y mes crosteres
De ses troneres,
S' escarrufa y se commou.....
Allá 'hont pareix que no hi plou
Está negat de goteres.

¿Veis aqueix espellissat,
Ab so jach tot foredat
Que adoba olles y cedassos,
Y crida ¡pells y pedassos!
Pinyòls y fems de colom?
Par que ab sa sòrt se conform,
Y ab sos ferros veys, paneres,
Goma y rateres
Somia fé un casal nou.....
Allá 'hont pareix que no hi plou
Está negat de goteres.

¿Veis aquelles senyoretas
Mostrant un pam de faldetes,
Que ab sa mareta ó sa tia
Se passetjan tot lo dia,
Sa cara plena d' untons?
N' han fet vint y vuit redons;
Y qui les veu tant lleugeres
Y falagueres
Creurá que en tenen denou.....
Allá 'hont pareix que no hi plou
Está negat de goteres.

¿Veis aquell que 'l té sa gent
 Per hòmo de enteniment,
 Que d' honrat ha adquirit fama
 Perque un diàri proclama
 No sé quines accions?
 Beu mes que sis eubellons,
 Ha jugat ses trobigueres,
     No te barreres;
 Per capritxo, un plet vos mòi.....
Allà 'hont pareix que no hi plòu
Está negat de goteres.

¿Veis aquest que té cavalls
 Que vá de vegas y balls,
 Que li té enveja tothòm,
 Que gasta y no mira còm
 Y pren mil diversions?
 Te secrestats els fogons,
 Ses olles, plats y cuyeres;
     Son frioleres
 Però aximateix li còi.....
Allà 'hont pareix que no hi plòu
Está negat de goteres.

¿Veis aquell altre que el pòble
 No dupta que es de sanch nòble,
 Perque li mostra una rapa
 Que té pintada á un mapa
 De ses generacions?
 Un que escura garbayons
 Diu que hi ha dones feyneres.....
     ¡Cuantes maneres
 Hi ha de matar un bòu!
Allà 'hont pareix que no hi plòu
Está negat de goteres.

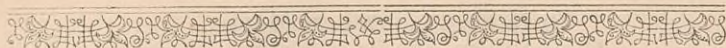
REFRANS GLOSATS.

En rudes, ¿veis tanta gent?
Que mostra continuament
Una cara d'alegría,
Y pareix que d'armonía
Son ses seues relacions?
¿Que hen podan fer de cançons,
Repetint de ses primeres
A ses derrerres
El refran que aquestes clou!
*Allà 'hont pareix que no hi plou
Està negat de goteres.*

Novembre de 1869.

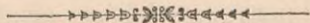

VI.

TOTS VEIM EL JEP D'ALTRI,

NINGÚ VEU EL SEU.

Es sa llengua un instrument
Que no 'n taya tròs de bò;
Axi còm tanta de gent
L'empra sense tò ni sò
Cuant sa víctima no ho sent,
Poques fames llevarian,
Pochs barrets se posarian,
Si sabessen bé de cò
Aquest adagi tant breu:
*Tots veim el jep d'altri,
Ningú veu el seu.*

—

REFRANS GLOSATS.

Se fá creus l' amo 'n Martí
Cuant mira que 'ls jornalés
Jugan, fuman, beuen vi,
No trabayan amb escés
Y 's procuran diverti;
Mentres que ell sech' com un òs
S' escusa de fér del còs,
Y per guanyar dos doblés
Fará de Pere-Mateu.

*Tots veim el jep d' altri,
Ningú veu el seu.*

—Pús me llevaré 'l capell
Per dòn Nofre; tant s' ha inflat
Que ja no cap dins sa pell.—
A dòn Gil, que axí ha parlat,
S' hí arramba un bergantell
Y li diu:—¿Que-tal cosí?—
Tu no 'm deus cercar á mí.....
—Qué! perque estich per criat,
¿Ja deix de ser parent teu?—

*Tots veim el jep d' altri,
Ningú veu el seu.*

Vé á l' iglesia dònya Ròsa,
Y sense dir en llecencia,
Demunt vos mateix se pòsa
Ab sa major imprudencia:
Si 'l mirinyach vos fa nòsa,
Cuant vé que 'us ajonollau
Y per sòrt le hi trepitjau,
Esclama:—¿Quina insolencia!
Mirse que estám devant Deu!—

*Tots veim el jep d' altri,
Ningú veu el seu.*

—Ja se passa avuy en dia
 Bona vida un manestral!
 No sé com tal fantasia
 Pot sortí d'un trist jornal:
 Ell, cassinos, loteria,
 Casetes, teatro, tancats.....
 —Per aixó están endeutats!
 Respòn sèrio don Pascual,
 Mentres compra á 'spera lleu.
Tots veim el jep d' altri,
Ningú veu el seu.

En Senén republicà
 Y N' Abdón absolutista
 Arman brega per votá;
 Cap d' ells dos es curt de vista,
 Y á mí 'm venen á contá
 Un de s' altre els impropèris.
 Jò que entench semblants mistèris
 Y veix bé 's fil de sa llista,
 Los enviy devés Sineu.
Tots veim el jep d' altri,
Ningú veu el seu.

Sa cruix el senyó Macari
 Cuant li parlan dels billás,
 Murmurant de 'l comissari
 Perque no hi fà un repàs:
 Y ell se 'n vá á cá 'l potecari
 A fer *tútis* la vet-lada,
 Báratant cualque vegada
 Ab so *dos de bastos*, s' ás
 D' òro. ¡Gloriós sant Andreu!
Tots veim el jep d' altri,
Ningú veu el seu.

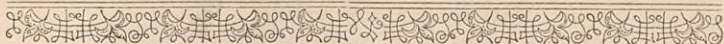
REFRANS GLOSATS.

Y jò que á la babal-lá,
Sens tú ni voce-mercé,
Tot cuant sent ho cant de plá
Y á tot hom li tròb un qué,
Poguentme 'n molt bé escusá
Y no passarne fretura:
No ho prengau per beneytura,
Ho confés, y dich molt vè,
Encare que me sab greu:
Veix el jep dels altres,
Y no veix el meu.

Mars de 1868.

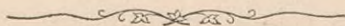

VII.

MES ADAGIS.

Cuant un frare ó capellá
Famós fins á Capdallá,
Escuses de fé un sermó,
Comensa á dir impropèris
Contra lleys y Ministèris,
Y no esplica mes mistèris
Qu' els de la nostra Nació;
Maldement fassi la bona
A los Sants y parl' llatí,.....
Llavò deim en mallorquí
Que escup fòra de sa tròna.

Cuant dos noviis s' han casat
 Per l' iglesia, d' amagat,
 Y abans d' arribar al mes,
 Ella posa mala cara
 Y ell s' en vá, amb un nòm-del-Pare,
 A fé venir la comare
 Perque s' cuid de lo demés,
 Y adesa tot el corbam
 Del cuarto com es estil,.....
 Ja es cèrt que, *per lo civil,*
Han fet Pascua abans del Ram.

Cuant s' en ván els *esgotzins*
 Ab el billet dels camins,
 D' orde de l' Ajuntament,
 A cá un Mèstre que no còbra
 El sòu que á molts d' altres sòbra,
 Y fent escola s' fá pòbre
 Y ensenya plé de *talent*;
 Si per cobrarli els atrassos
 Lo gosán apremiá.....
 Ja s' pot dir que axò es *aná*
A l' Hospital per padassos.

Cuant un jove enamorat
 S' en vá sèrio, ben mudat,
 Tot sòl per mitx del carré,
 Y per mirar si s' al-lòta
 Guayta á ferli la marmòta,
 Badant, afica una pòta
 Dins un clotòt ó fanqué,
 Sens que 'l pobre s' en adon;
 Mentres tothom s' afalcona.....
 Sempre diu qualche persona:
Mal d' altri rialles son.

Cuant un pillastre del dia
 Professó de dolentia,
 Te diu que un negòci nou
 Pots fé embarcant verdolaga,
 Y que ret tant! y qu'ell paga
 Lletres de Pekin y Praga
 Y tot lo mon li fá albu:
 Lo que manetja es ben cèrt
 Que no ho durá á l' Hipotèca.....
 Está alèrta á la butxèca,
Que, ahont no hi há, el Rey hi pèrt.

Cuant un nonèns texidó
 Té d' infans un niàró
 Sense gorres ni xoquins,
 Y entre tisana y tisana
 Jugant venta sa setmana,
 Mentres se dona bejana
 Vá á dinar als Caputxins;
 Encar que la fam l' estreny
 Els vespres, xalest se colga,
 Y diu: benhaja qui folga,.....
Qui dias passa any empeny.

Cuant s' esfondra un sitial
 D' un senyó de gran caudal
 Y corra á cercá de tròt
 El mèstre y á crits l' engruna
 Perquè li enviý totduna
 Gent y no de *la Comune*,
 Sino un fadrí bòn al-lòt
 De llevant ó de ponent,.....
 (Lo que sempre no pòt ser)
 En axò se diu: *voler*
Estopa y el c..... calent.

REFRANS GLOSATS.

Cuant un que era un pala-canyes
Ab enveja y moltes manyes
Logra ferse un dineral,
Y llavò que es millonari
Se plany lo mes necessari
Del menjá y del vestuari
Per dobblar son capital,
Y el desitj sempre l'inflama
De tenir mes del que té.....
L'adagi ho diu ben rebé:
La mar com mes té mes brama.

Cuant un, vestit de mossó,
Vá y s'en entra á un botigó
Y comensa á fé grans crits
Y á pegar qualque potada,
Volguent la renda atrassada
Que li deuen; madò Fada
Li ofereix llansòls y llits
Perque s'còbr y perque crega
Que ab doblés no l'pòt pagá.....
Però diu, veent que s'en vá:
Cá qui lladra no mossega.

Juliòl de 1871.

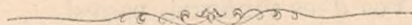

I.

VINAGRE!!... BÉN FORT

FORT!!... VINAGRE.

(DIÁLOGOS.)

- Germá, d' hont sou?—D' Estellenys.
—¿M' en voleu fer un dob-bé?
—Serva s'ambut.—Ja 'l tendrè.
—No 'l pitjes que no 'l m' espenys.
—Alèrta!.... si está embossat,
Y no cola, y roveyat.....
¡Quina alhaque! té es béch tòrt.
—Com tú..... *Vinàgre!!... bén fòrt.*

—Deixaume encendre sa pipa,
Mèstre,..... per 'mor de Deu sia.
—¿Qué 'n veneu molt amb un dia?
—Dèu cuartes.—¿Quina xeripa!
Y si l'entrau d'amagat....
—Sempre del mon he pagat
Es dret.—Per això estau magre.
—De beure aigo..... *Fòrt!! vinàgre.*

—Germà, ¿me comprou un cús?
—No, ¿Vatx bé per anà á plassa?
—Ben *recurro!*—Carabassa!
Dich, si vatx dret?—Com un fús.....
—Germà, ¿que es de fregá botes?
—Huey! que hi ha sahó á ses rotes?
—Tacunés!—Jah!....—Teniu sòrt
Que frís..... *Vinàgre!! bèn fòrt.*

—Vos d'es vinàgre!, pagès!
¿Que tal lo duys?—Com Montòna,
—¿Que sou casat?—En sa dòna.
—¿Cuants d'anys feis?—Setanta tres.
—Mirau, jò som parroquiá,
Y, no 'l voldria tirá.....
—Gós que el Papa no 'n cunsagra
De com aqueix.... *Fòrt!! vinàgre.*

—Vinàgré! tornau arrera.
—¿Qué no 't pòts arrambá aquí?
—Ja vench..... omplume es setrí,
Sen llagosta.—Gramanera.
—Heu menester una trava.
—¿Que durmies quant passava?
—No, emperò era dins s'hòrt.
—Jò crit; *Vinàgre!! bèn fòrt.*

TIPOS Y COSTUMS.

—Veni aquí, ¿á cuant lo dau?
—A dos *fèndis* sa mesura.
—¿Y que es bò?—Just cunfitura.
—Daum' en tres.—Idò parau
Es bòtil.....—Oh! quin coló.....
¿Qué es ransi?—Fony! tastauló.
—¿Fá baxos...? Quin gust mes...—Agre!
—No 'n vuy—Milló, *Fòrt!! vindgre*.

—L' amo!—¿Que mana?—Pujau
Aquí á n' aquesta escaleta.
—No, ni per una pesseta,
Si m' heu mesté devallau,
Que jò no puch pèdre cala.
—¿Perque no pujau s' escala?
—Perque no vuy caure mòrt,
Ni viu..... *Vindgre!! bèn fòrt*.

Agost de 1868.

II.

LA SEGADORA.

DEDICADA Á MON AMICH

D^e GUILLEM FERRAGUT.

(DINS S' HOSTAL D' ALGAYDA.)

Tiá. Bòn vespre companys.
PAU. Bòn vespre.
GIL. ¿Y còm vens tant tart, Tiá?
Tiá. No es que no haja partit d' hòra.
PAU. ¿Idò?
Tiá. Idò, m' he aturat.
GIL. ¿Y ahont?
Tiá. A sa Casa Blanca.
PAU. ¿A qué fé?
Tiá. A veure segá.
GIL. Cualque estòl de bergantelles.....

TIPOS Y COSTUMS.

- TIÀ. Un senyó molt ben plantat!
 GIL. Tòca-tòca.....
 TIÀ. Y d'assegut.
 GIL. Digalí que li retrá.
 TIÀ. Y li ret! mes que no t'pensas,
 perque he vist, en un instant,
 devés dos cortons de xexa,
 ¿ho entens? quedá afeytats.
 GIL. ¿Que era d'herbes ó anissada?....
 TIÀ. Jò estich clá y ben reclá.
 PAU. Però explicat; ¿y que feya?
 TIÀ. ¿Y que feya?.... anar colcant
 demunt un..... un *isturment*.
 PAU. Emperò bono.....
 TIÀ. Veurás.
 Jò, dormia dins es carro,
 y assuxí es mul s'ha aturat;
 m'he desxondit, y per veure
 que tenia he trèt es cap;
 ¡hòmo de Deu!
 PAU. ¿Que tenia?
 TIÀ. Que no podia passá
 perque de sa Casa Blanca
 fins baix de Xorrigo, estás?
 tot era carros y cotxos
 y *carrils*, tots aturats.
 Amb un bot he estat en tèrra
 y he vist, fièts, un aixam
 de gent allá pròp turada:
 pagesos y ciutadans,
 senyós amb barba y uyeres,
 prims y grassos, fent esbart.
 Dich: ¿y que es assò? á un hòmo,
 es primé que som topat;
 diu: sa máquina que sega
 còm mil dimònis. Jermans!
 may he vist caure gavelles,
 amb un rostoy tan igual!

TIPOS Y COSTUMS.

Un mul tot sòl li tirava,
 es senyó li anava d'alt
 y amb una, com á forqueta
 decantava els brins, zàs, zàs,....

GIL. ¿Y còm está aquesta *mànica*?

TIÀ. Amb rodes y amb un xorrach
 que passa de dreta á esquèrra,
 y amb uns llistons y uns tiranys.

PAU. ¿De fèrro?

TIÀ. De fèrro y fusta

PAU. ¿Molt gròssa?

TIÀ. No té onze panis.....

Lo cèrt es, que catorze hòmos
 no son á temps á lligá
 ses gavelles que ella deixa
 ajegudes; zàs, zàs, zàs.

PAU. ¿Y un mul tot sòl la s'en duya?

TIÀ. Y no s'ha de rebentá
 perque just llavò arribava
 amb un viatje, de ciutat,
 y l'han junyit á sa máquina,
 y si l'haguesses vist, Pau!
 ses fletomies plovian
 no mes de veure 'l segá.
 S'han topat ses diligències
 y han *dat fondo*; tot Deu baix.
 Y els escaradés, riäyes;
 un deya: bé mos vá es dau;
 s'altre deya: si fos meua
 prest vendria aquests didals,
 un hòmo stia y se mata
 fon ets òssos y sa carn.
 ¡á'n això se diu fé feyna!
 ¡ni impòrta s'espigolá!....
 Tot hom derrera sa máquina;
 ¡ja le hi deixava ben ras!

GIL. Digués, y es qui la retjia
 deu essè forasté.

TIPOS Y COSTUMS.

- TIÀ. Cà!
 jò he rallat amb ell y ralla
 axí mateix còm jò rall.
 PAU. ¿Y que era seua?
 TIÀ. M' han dit,
 no sé si m' han enganyat
 ó nó, que es d' una senyora
 que era també per sullá.
 PAU. Ets enteniments, ja s' obrin!
 TIÀ. Jò sé cèrt que 'l té cabal
 cualsevòl hòmo que sia
 que ha forjada aquesta fals.
 GIL. ¿Y sega molt? com-es-are.....
 PAU. Lo que se diu, per llòch plá,
 á cuarterada per hòra
 pòt segá ballant, ballant.
 GIL. Axò, conteu á ton pare.
 PAU. Ta-teix haurás fet gruixat.
 TIÀ. No res! mitx duro en depòsit,
 de má.....
 PAU. Es el Còrpus, demá.
 TIÀ. Idò esperarem un dia,
 y divènres hi anám;
 y si sega, p' els teus uis
 te treurás es gat des sach.
 GIL. Teniu es mitx duro, l' amo,
 y daumos beure endevant.
 TIÀ. En salut tots y arreveure.
 PAU. Corrent.
 GIL. Fins passat demá.

15 de Juny de 1870.

III.

ELS VEHINATS DE CARRERÓ.

I.

Tots aquells á qui no agrada
Passetjar, no essent p' el Born,
Poden girá aquesta fulla
Y no los seré enfadós.
Are m' passa per la clòsca
Anar m' en de bot, de bot,
A fé un cròquis ab ma ploma
Dels vehinats de carreró.
Pues, no perque hi visquen pòbres,
Sia estret, y tòrt y fosch,
Y no hi haja cap entrada,
Y tot siän botigons;
D' entrarhí m' ha de reitreure
La pòr d' aplegar brutó.

¡N' hi ha tants de carrers amples,
 Ab arcades y balcons,
 Que n' amagan de misèri
 Dins ses cases de senyors!
 No 'n parlém, que no fós còsa
 Que sortís de botadó.

No cal sebrer còm li diuhen,
 Fessém contes que ja hi som;
 Que per trobar' un á Palma
 No es menester corre molt.
 Lès volades de ses cases
 Tenen podrits els xebrons,
 Y ben carregats de teules,
 Pedres, herbes y rostoy;
 L' empedragat de per tèrra
 Fá cada clòt de tres forchs.
 Els portals y les finestres,
 De marés vey, gratellós,
 Mostran ampla una gran faxa
 De cals, per tot lo redó,
 Que ha fet perdre á les mol-lures,
 Si es que n' hi hagué, el seu contorn,
 Y á n' el número 'l retayan
 Fins que no s' pòt llegirló.
 Just per baix de les fatxades
 Hi ha encletxes, hi ha enfonys,
 Y els al-lòts, gratant, hi tròban
 Nius de cuchs y de cucons
 Que p' els rossinyòls los cercan
 De dòn Tòni s' Èstugós.

Si entrám dins una botiga
 De les de portal redó,
 Veurém á ses mitjes pòrtas
 Un forat per passá el moix.
 Ses treginades son negres;
 S' enrajolat, vey y fosch;
 Ses parets humitat ratjan;
 Per moblatje hi ha de tot.

TIPOS Y COSTUMS.

De caöba un canterano
Assuquí hi há, ab dos quissons
De guix, un á cada banda
Sobre un tapete de brots.
Part demunt hi veym un cuadro
Al òli, com un teló,
Que sa sab que representa
Un Betlèm amb sos pastors,
Perque ho deyen, fá mitx sigle,
Cuant era conexedor
Y no l' havien encare
Les mosques, cubèrt de most.
Un altre es d' un Nazareno
Que just li veuhen el front,
Y pendent d' un fil de ferro
Devant s' engronsa un llantó.
En la cambra ahont hi jauen
Hi ha un llit amb marfagons
Matalassos y flassada
Y tal vòlta cobertó.
En el capsal la piqueta
Baix d' un cuadro molt plantós,
De *la Sanch*, y en llòch d' aygua
Sòl está plena de pols.
Les cadires y les taules,
Y els ormetjos dels fogons
Tot es per l' estil; ni nòves
Ni netes, ni nets, ni molts.
Basta una casa per mostra
De les d' aqueix carreró.

II.

Diguém are qui l' habita,
Sos vehinats, diguém qui son:
Just còm entrám, á ma dreta,
Hi ha un fusté, mèstre Grop,

TIPOS Y COSTUMS.

Que no fá may altre còsa
Mes que caxes y caxons
(Tot serredís, cap burbaya.)
Per embarcarhí sabó.
També s'cuyda, cuant se mòren
Els malalts d'aquell contorn,
De fé 'ls baüls y dar òli
A sos llits, que ho enten molt;
Y no passa cap setmana
Sens que llev' y pòs grampons
De pilars y capsaleres,
Emprant tot el carreró.
A l'esquèrra, una botiga
De vendre; venen lladons,
Jínjols, verdura mostia
Y naps, demunt un banch coix.
Mes enllá, adoban cadíres
Y les pintan de colors;
A teringues sempre en trèuen
Còm si passás processó.
A l'altre banda, una viuda
Carregada d'infantons,
Que devall una banastra
Los hi pòt compèndre tots,
Ella fent llatra s'enginya,
Y ells..... jogan á conións.
Al costat, tira y amòlla
Fá 'l seluet un texidor,
Que per estendre ses tròques
Té empriu, Deu sab fins ahont;
Pòsa forques y llenderes
Y encortina arreu per tot.
L'altre que vé es la familia
D'un pobre hòmo pescador:
En el portal tot son suros,
Palangres, xèrxes y ploms.
Devant, unes bugaderes
Que semblan sipies ó pops

Quant rentan; però quant tornan
 La roba á cá'ls seus señyors,
 (Parroquiàns d' escaleta,
 Menestrals richs ó mossons.)
 Hi sòl aná una fadrina
 Que dú mes fums que un vapor:
 Sa cõa feta á la mòda,
 Un vestit tot amidó,
 Y ses botes dels diumenjes
 Ab floquet blau y tacons.
 Segueix cá una novia
 Que sòls dèu dies ho fou:
 Se casá amb un bandereta
 Haguent de mantenirló,
 Y gracies que per les festes
 Li fogí sens dir adiós,
 Y ja han passat dotze mesos
 Sense veure 'n ni la pols.
 Part demunt hi té posada,
 Y en dona á conte y rahó,
 Una dòna que no saben
 Si té onclos ni nabots,
 Una que ha nòm Caragòla
 Y ha corregut molt de mon,
 Una que ploma gallines,
 Pollastres, galls y capons
 Per vendre els quartés á plassa,
 A tot hom que los hi compr.
 Llavòres vé la costura,
 Un magatzem d' infantons,
 Tants de mascles còm famelles,
 Que resan fent la cansó.
 Tres veyes que cardan llana,
 Un taconé prim de lloms
 Y l' amo d' una taverna
 Que hi té portalet, son tots
 Els vehinats y les vehinades
 D' aqueix noble carreró

III.

Ja sé cèrt que xalarien
 Les lectores y lectores
 Si are los contás les bregues,
 Fil per randa y mot per mot,
 Que matins y decapvespres
 S'òuen dins el carreró.
 Y no m'costaria gayre
 Esplicar còm mèstre Grop,
 Que no s'sab senyá ab sa dreta
 Y preten sebre de tot,
 Parla de reys de república,
 Del Papa y dels *marmassons*;
 Mentres que li fá la cuantre
 La dòna del texidor,
 Que té fama de molt *nèa*
 Perque vá á agraná el Socós.
 Dir que el fiy de madò Piula,
 Apedregant els coloms,
 Rompé del bálsam l'ampolla
 Que, penjant al finastró,
 Ha dos anys, madò Llemuga
 Tenia lo mes jalós.
 Escarnir les bugaderes
 Còm dihuen una cansó
 De picat, perque l'entenga
 El cadiré que es mitx sort.
 Dir que atupa fòrt sa dòna
 El taconé quant dú es moix,
 Y trèure draps y braguetes
 A cada un d'ells y á tots.....
 Però avuy he fet propòsit
 De no entrar en mes rahons,
 Perque no digan que sempre
 Dins aquest goret m'hi bolch.
 Bastará que fassi sebre

TIPOS Y COSTUMS.

A qui m' llegeix ó m' escolt
 Que me confessá dòn Còsme,
 Quant era alcalde segon,
 ¡Que li daven tanta feyna
 Els vehinats del carreró!
 Y que vá crida l' ajuda
 De dos ó tres professós
 De nòm, mètres de la Sala,
 Per alsá el plá, amb un *grafom*
 Y senyarhí quatre retxes
 Vermelles y axamplarló;
 Unich mòdo en el seu veure
 De civilisarlos tots.
 ¡Tantes còses vos diria
 Si volgués allargá el cós!
 ¿Voleu sebrer, á vegades,
 De qué pegan un panxó?
 Quant invest un còp d' alatxa
 A n' els lläuts pescadós
 Y fán crida que á tres cèntims
 La donan, tots el fogons
 D' aquells vehinadets en frigen;
 Fidèus ó caldera, tots.
 Quant un sollerich acaba
 Un barrisquet de codonys,
 Y el trast que té á plassa deixa
 Y parteix còm un llegost
 A fer una passetjada
 Per devant cá mètstre Grop;
 Si no aquest, es sa novia,
 Y si no, es el texidó
 Qui els vèrros áspres li compra,
 En que estigan plens de córchs.
 Els diumenjes, decapvespres,
 A l' hòrta á menjar melons,
 O bé figues ó lletugues,
 Conforine es l' estació.
 ¿Voleu que diga ses bulles

TIPOS Y COSTUMS.

Que sòlen fer, quines son?
D' hivèrn, totes les vetlades,
Ja se sab, fán fogueróns
Dins un braser, amb un' òlla
Foradada; casi tots
Creman clovèa de metla
Que 'ls estalvia es carbó.
Per sant Jaume, si fan festa,
No manca un ràol ó dos.
Si se casa cap veyardo
Y arriban á ensumarhó,
¡Ja té brilet! òlles, gèrres,
Eufabies, per ell es tot.
Si un rich mòr, y per llimosna,
Deixa doblés, pòchs ó molts,
¡Xoquinets, á cá 'l vicari!
No n' hi manca un; tots hi son.
Tròb que basta: axò es el pòble
De Palma, pòble ditxós!
Si no li haguessen fet creure
Que en sortí des carreró,
Trobará lo que li manca
A tot hòrm que está en el mon.

Novembre de 1871.

IV.

EN RAFÈL Y NA RAFÈLA.

—Jò be m' sé guanyar la vida
Sens ajuda de ningú;
Que fent feyna he fet cent lliures,
Rafeleta, de bòn just.

—Rafelet, jò trencant mel-les
Guany dèu cèntims de jornal;
Y á mes, á mes, de clovèa
Mos ne donan la mitat.

—Si tón pare be t' volia
Te daria, còm á dòt,
Les alagues que t' pertòcan
Y coranta escutets d'òr.

—Rafelet, no regatetjes;
Si m' estimas, casemmós;
Trenta nòu m' en vá promete
Y un anell ab diamantons.

—Jò, tu sabs que may pèrt cala,
Que no estich aturat may,
Qué sé anar de casa en casa,
Y comèns el dijòus sant,
A matar els xòts de Pascua,
Y tench molts de parroquians.

Jò, tu sabs que trèch llecencia,
Assuxí que vé Nadal,
Per poder matar porcelles
Baix de casa ó en el Mercat;
Y axò trèu molt, Rafeleta;
Es feynòta, però guany.

—Y á mí, ¿qui me pòt dir vaga?
Jò, ¿que no me sé enginyar?
Vench baldufes, á cá-meua,
Coco, pipes y cacau
P' els al-lòts; y els derrers dias
Despatx máscares, p' els balls.

Y també sé pará taula
Y sé vendre bé, en el Ram,
Ponsins, dátils y castanyes,
Rollos ab confits pintats,
Roncadores y matraques
Y caxòtes per fé 'l fàs.

—No, y jò, cuant s' en vé l' Octubre,
Escoltem: m' en vatx cad' any,
Per possessions y per viles,
Amb un ase carregat
De tota casta d' espícies
Que á matanses han d' emprar.

Y axí mateix, fent la vòlta,
De padassos umpl' tres sachs,
Y duch plenes les beässes
De pells, vidre y ferreyats,
Que cuant som aquí m' en donen
Dèu pichs mes que no n' he dat.

—Amb axò tampòch me guanyas,
 Perque, jò cuant s' en vé 'l Matx,
 A les processons del Còrpus
 Me veurás que pòs un trast,
 Y mesur y ensat vellanes
 Y á tothòm les fàs tastar.

Y lo que se diuen festes
 De carrer, may ne deix cap;
 Hi estich fins á les dües
 Ab la taula y el fanal;
 Y per tenir bona venda
 Ja triy llòch un dia abans.

—Esperet, perque jò encare
 D' esplicarme no he acabat:
 Jò sé aná á les corregudes
 De sant Matjí y sant Marsal,
 Y en el cós vench aygua fresca
 A la gent que m' en demán.

Y també sé anar als tòros
 Y á les títeres y balls
 Per vendrerhi gasseöses
 Crespells dolsos y ventalls.
 Me pòts creure, Rafeleta,
 Que no m' moriré de fam.

—Amb axò tampòch me guanyas,
 També hi sé aná á sant Bernat,
 Y llavò á la Bonanòva
 Per vendrerhi el quemuyar,
 Vuy dir: cocas y ensaymades
 Que apòsta per mí les fán.

Y sé anar també á les fires,
 Y no falt á sant Tomás,
 Per vendre anells y trompetes
 De plom y llautó daurat;
 Rafelet, no tengas ànsia
 Que me sé guanyár bé 'l pá.

TIPOS Y COSTUMS.

—Però jò no acabaria
Si t' digués tot lo que fás:
D' ivèrn, cuant fàn maretjades,
Jò m' en vatx á l' arenal,
Y carréch de les copinyes
Y cornets que trèu la mar.
Jò sé fé en temps d' alimares,
Cruyes, atxes y fanals;
Jò en el Born trèch les cadires;
Jò sé fé y tot de bastaix.....
Rafeleta: si ab mi t' cassas,
Jamay t' en penedirás.

—¿Y te pensas que es posible
Dirte tot lo que jò fás?
D' estiu vatx á dur carxòfes
P' el dissapte de sant Juan,
Y les vench á les al-lòtes
Que les volan per cremar.
Jò sé curá d' esquinècia;
Jò parayguas sé adobar;
Jò sé encadenar rosaris;
Jò sè y tot de tondre caus.....
Rafelet, si ab mi te cassas
A Deu en benehirás.

—Y dòn's casamnós, Rafèla.
—Y dòn's casamnós, Rafèl.
—Estalviant ferem ca-nòstra.
—Y hem d' arribá á dur comèrs.

—Y comprarém unes cases,
Axi que siguém senyors.
—La mitat demunt un barco,
Lo demés, en possessions.

TIPOS Y COSTUMS.

—Però, mira: no vá el pacte
Si no t' donnan com á dot,
Les alagues que t' pertòcan
Y coranta escutets d' òr.

—Trenta nòu, va dir mon pare
Y l' anell ab diamantons;
Si no m' vòls, estich segura
De trobar partit millor.

—Mira; pensahi bé, Rafèla:
Un escut no vá ni vé.
—¿Axò es l' amor que m' tenias?
—Mòrta, mòrta! no hi ha res fet.

Janer de 1871.

V.

LA FESTA DE SANT JUAN.

CANSÓ.

Ja tenen missa
Tots els confreres,
Y es bòu ja tenen
Pe s' estufat.

Es sòl s' en puja,
¡Bòna diada!
Per fé sa festa
De Sant Juän.

A cá es clavari,
Una enramada
De canyes verdes,
Hem de posá;
Y passant llista
De casa, en casa,
Partirem cocas
P' es manjá blanch.

TIPOS Y COSTUMS.

Desplegau bé ses banderes
Que avuy no hi haurá festés;
Encendrem ses creus de Malta
Que son creus de cavallés.

Escampau arreu sa murta,
Que fá bò enmitx des carrés,
Y treis tires de cadires
Y penjau els reverbés.

Mentres sa música
Tòch, sa vetlada,
Dins els bellsveures
Des cadafal;

Com unes tórteres
Ses jovensanes
Cercarán ximples
Enamorats.

Ben enllestides
Y enmidonades,
Se dirán elles
Fent *xip* y *xip*;
Que á nit passada,
En punt de dotze,
Cercaven faves
Devall es llit.

Que matineres,
A sa sortida
D' es sòl se creyen
Veure 'l fé bots;
Y avuy mitx-dia,
Per sebre coses,
N' han feta fusa
D' un tròs de plom.

TIPOS Y COSTUMS.

Y els fadrins curros
De la marina,
Manjant vellanes
A té qui té,
A ses fadrines
Que se passetjin,
Entre sempentes,
Darán clavells.

Perque es crits d' *horxata fresca!*
Y es *tum, tum* d' es tamborinos
Sembla una gresca
De mil borinos.
Y entre tant que ván y venen
Fabiöls y xeremies
¡Quin goig que tenen
Mares y fies!

En Jan y na Jana
Enmitx d' un portal,
Demunt duës botes
A brasset están;
Ella vá estufada
Amb un bòn ventay,
Y ell dret á la dreta
Fuma un puro llarch.

Que ni dins sa Gerraria,
Ni en es Puig, ni á l' Arraval,
Fán ses festes tan llüides
Com la feim á Sant Juán.

Pujaréu dalt l' abre
Es raül ja es alt;
Ferém teresetes
A dos cadafals;

TIPOS Y COSTUMS.

Encendré m rodelles
Artificials,
Llavó tal vegada
Pararé m un ball.

Que ni dins sa Gerraria,
Ni en es Puig ni á l' Arraval,
Fan ses festes tant llüides
Com la feim á Sant Juán.

—Y á sa plassa de sa Llónja
Han de corre dins un sach;
Y fent bots, *tuch, tuch, tuch, tach,*
¡Ja 'n mourán de bojiöts!
¿No es vé, al-lòts?
¿No es vé, al-lòts?
—Si, si, si!
Y qui primé arriba
Se menja es coní.

—Y á s' esquena d' una pella,
Aferrats amb enclitá,
Decapvespre hem de posá
Dèu ó dotze moneöts;
P' els al-lòts!
P' els al-lòts!
—Si, si, si!
Y sols amb ses barres
S' en han de vení.

—Y are que hem partit ses cocas
Y estam llets d' apareyá,
Per l' any qui vé hem de nombrá
Els sobreposats á vòts.
Ala al-lòts!
Ala al-lòts!
—Si, si, si!

Are, are tot d'una
Podem anarhí.

—Mestre Pere es un sant homo
Que no fá mal á ningú;
—Que l' nombrám?
—Que tròbas tú?
—Mestre Pere, Vos feis ú.
—No, no, no; no 'stich per res,
—Si que ho es, ja ho es, ja ho es!

—Cosí en Tèm, tengau bon dia;
Vos seriau d' els millós.
—Que l' nombrám?
—Que trobau vos?
—Cosí en Tèm vos fereu dos.
—No, no, no; no 'stich per res.
—Si que ho es, ja ho es, ja ho es!

—Don Ignaci, per clavari,
Mos hauria de serví.
—Que hi trobau?
—Que m' deis á mi?
—Don Ignaci, Diga sí.
—No, no, no; no 'stich per res
—Si que ho es, ja ho es, ja ho es!

Juny de 1871.

VI.

RENOUÉS Y BALADRÉS.

—¿Qui vòl comprá moores?

—Bona viànda,
Perque en essè madures
Umplen sa panxa.

—Ay! ma mareta,
Quina escudella en dona!

—Veniu pagesa.

—
Diling—Cualque coseta
Per fé la festa
De Sant Jaume y Sant 'Ana?
—No vuy banderes.
—Senyora...—En rudes!
No 'n vuy; jau quatre cèntims.
—Li durém murta.

TIPOS Y COSTUMS.

- Pastau?—Sí.—Escaufau s' aygo.
—Jò feré coca.
—Estau? feisle totduna.
Tau?—Será en pomes
Y sobrassada.
—Aau?—Per rés voldria
Que la m' cremasseu.
-

- Que n' ests á la baldufa?
—Si tu la paras.
—Boleyem....—A tu 't tòca.
—Vina á s' entrada.....
—Huey, alsa-fòra!
A jugá á ses torretes.
—Allá es ca-vostra.
-

- Pist! guayta Juanayna;
¡Quina dotzena
De porcelles tant grasses....!
—May trèch fièta.
—Dilluns se rifan!
Dilluns! Ala qui pòssa?
—Prenguemlo amitjes.
-

- Es cedazé! padássos
Y adobá còssis!....
—Oh cedazé!—¿Qui 'm crida?...
Guarda, dimòni
De sa finestra,
Que no te pòssin gafes
Devés sa testa.
-

TIPOS Y COSTUMS.

- ¿Vòls sortí á sa murada?
—Gès, tenme es llibres.
—Veèm toquem!—Ja t' tòch.—Vaje!
—A re-cent guitzes!
—Huey! feis un ròtlo....
—Amollem!—Vesme alèrta!
—Tu ests mes hòmo.
-

- Vaja, que acab, mestressa
Compraume ortigues.
—Jò no sé còm son bònes.
—Amb pasta frites.
—Y que 'n dau moltes?
—Sé cèrt que vos agradan;
Preniules totes.

Juny de 1870.

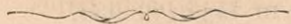

VII.

EL XOT DE PASCUA.

I.

Verbo xòt de Pascua
No mes vuy contar
Les costums que s' usan
Entre 'ls menestrals;
De les cases riques,
Dels comerciànts,
Dels qui tenen rendes,
Dels acomodats,
Tot lo que pòt dirse
La pena no val.
Ells de xòt ne menjan
De cap á cap d' any,
Y cuant son á Pascua
Se 'n vé un majoral,
O se 'n vé un missatge,
O se 'n vé un criat
De part de don Pere
O de l' amo 'n Pau:
—Vat-aquí s' anyella,
Senyó, que molts anys.—

Sòls no la se miran;
 —Vaje á n' el corral.—
 Y cuant vé que arriba
 El disapte Sant,
 —Matau un xòt, diuen,
 No n' hi haurá tants.—
 Y lo s' empessòlan,
 Però, amb altre carn
 De bòu y gallina
 Perque no ls ambañ.
 ¿Y axò es una vega
 Que aquesta gent fà?
 ;Si axò es fé ses festes
 Que m' tayin el nás!

No parlem dels altres,
 Que n' hi há bastants,
 Sense bens ni rendes
 Ni qui 'ls ho regal;
 Que se 'n van á plassa
 A veurel penjat;
 El qui mes concèrta
 Un bras de devant;
 Y si no hu coneixen,
 Que no es gens estrany,
 S' en düen cabrida
 D' Alger ó d' Oran.
 El carnisser brama
 Repicant tayants,
 Y com hi ha pressa,
 Y tot es venal,
 No hi ha cap pesada
 Sense un òs d' un paum.
 ;Pobre mossonèa,
 Que ha d' aná á comprar
 El seu xòt á plassa
 Ab doblés contants!
 ¿Y com es que els pòbres
 Que ván mal robats,

Que tot lo any menjan
O fat ó salat,
Cuant arriba Pascua,
En el seu portal
Fermedet hi tenen
Un anyellet blanch?
Axò vuy fer sebrer,
Axò vuy contar,
Diguent còm s'enginyan
Aquets menestrals.

II.

Es el decapvespre
Del dià del Ram;
El qui vé que venga,
Jò de cap m' en vatx
Dins una caseta
Que hi viu gent de pau,
Gent que té la Bula
Y no menja carn,
Que dejuna y resa
Y vá á confessar....
¿Vos ne reis? ¿Son nēos?
¡Però son honrats!
Son muller y hòmo
Amb un sòl infant
Que el dilluns de l' Angel
Cumplirá nòu anys.

No ha caygut la una
Y ella ja ha escurat.
S' al-lotet vá alegre
Perque han d' encetar
Una lladriòla
Que de sant Tomás
En-çá, está enguixada
Derrera un portal.

TIPOS Y COSTUMS.

Ja ha agafat la massa,
Ja li vòl pegar;
Y devant sos pares,
Un, dos, tres, plaplam!
Moneòtets y cèntims
Tot en raugé vá.

Contan tres vegades
Lo que s'ha escampat,
Hi ha hagut dos duros
Manco mitx reäl;
Diguém deu pessesetes,
Son deu mil cavalls,
Per una anyelleta
Ja los bastará;
Ja hi haurá greixera,
Rostit hi haurá,
Ja hi haurá panades
Y fritet amb sanch.

S'al-lotet afica
La clau en el pany,
Y té ja sa còrda
Y no té aturay.
Ella trèu dos duros,
De dins el calaix,
Y los s'en dú en plata
Per deixar l'aram.
S'hòmo encén la punta
D'un puro apagat,
S'abossa sa capa
Y tanca bé amb clau,
Y tots tres parteixen
Carré cap avall.

—¿Qué hi veniu ab noltros?

—¿Qué vos n'hi anau?

—Idò?—Axò es sa còsa!

—Veèm si t'fugirá....—

Axí á ses vehinades
Y á tots els vehinats

Contents los demòstran
Que á *sa Pòrta* ván.
Ella s' arregussa,
Per no aplegá fanch,
Ell á cada cama
Un doblech se fá,
Y á s' al-lotet cridan
Que no corri tant.

III.

De per 'hont se vulla
Cap dret á ciutat
S' en venen manades
De xòts orugats;
Tots s' arremolinan,
Y al qui vá devant,
Ding, dòng, amb s' esquella,
Si s' gòsa esbarrá
Es cá l' esguerrona
Y es pastó cremat
Per devés ses banyes
Li envia un mach.
Just devall els abres,
Guardant els sembrats,
Fòra de murades,
Sòl essè el mercat.

Are m' pareix veure
Aquell amo gras
Amb una pellissa
Que no hi falta may;
Dú sabata baixa,
Ses calses d' estam,
Bòns calsons amb bufes,
Y un serró lligat;
Guardepits á lloure
D' un sens fi de traus,

TIPOS Y COSTUMS.

Sa camia blanca
Y ben negre el jach;
Una cabellera
De devés dos pams,
Y un capell d' un ròtlo
Còm es dels tancats,
Ruantlí ses galtes
S' etesat fermay.
¡Y còm es alegre
Senti: Dassel, Blau!
Passa xòt! Alèrta!
Ves allà d' allà!
Y els anyells qué bèlan,
Y es cá: nyip! nyap!
Y s' mesclan ses guardes,
Y tornan triar,
Y els pastors s' enfadan
Cuantre els ciutadans:
—Amollau s' anyella!
Vos dich.—¿No es venal?
—Digaume lo *últim*
Que vos n' he de dar.
—Catorze pessetes.
Feys es ròtlo gran.
—Pastó!—¿Qui me crida!
—Oh l' amo.—Ja vá.
—Vos ne daré dotze.
—Tira, fet envant.
—¿Ni per dotze y mitxa?
Digau no, y m' en vatx.
—Còm es vel-la-llissa!
' Xau fé els animals!
—Còm aqueix, su-are,
Un me n' han mostrat
Per onze pessetes
Y era molt mes grás.
—Xapauhó—No encare.
—Ja le hi podeu dá.

TIPOS Y COSTUMS.

—Vaje per sa dita.
—Sòls que hajem firat.
—¿Me tornareu canvi?
—Jau, ¿estam cabals?
—Sí, á reveure, l' amo,
—En salut, molts anys.

Y á n'el seu gayato
Fan un altre tay,
Per dúr milló es conte
Dels que han despatxats.

IV.

La nòstra familia
S' en vá mes envant,
Cap á una pagesa
Que vengué d' Andraitx,
A pèu, sòls per vendre
Dos anyells clapats,
Dos bèns de cordeta
Garrits y cabals.
Un d' aquets en compran
Pròu regatejant,
Y feta barrina,
¡Alá, dins ciutat!

S' al-lotet lo mena
Tirant des fermay,
Y en essé á sa *Pòrta*,
No 'l pòt fer entrar,
Y l' empeny y crida,
Y son pare hi vá,
Y alsantlo en pés lògran
Que per fòrsa pás.

No hi ha cap entrada,
No hi ha cap portal
Que el xotet no vulga
Aficarhi el cap,

Bèla que te bèla
 Estrenyentse el llàs.
 Quant son á cá 'n Rasca,
 (Axò s' fà cad' any.)
 De ferratje tènre
 Compran un manat,
 Y s' al-lòt le hi dona
 Anantli devant,
 Fins que de ca-seua
 Obrin es portal.
 L'endemá y s' altre
 Fins divèndres sant,
 El xotet la corra
 P' els carrers, fermat.
 Quant vé el decapvespre
 Que l' han de matar.
 Just demunt l' acera
 Li fán dá sa sanch.
 Sa pell es la paga
 De qui la hi llevá.
 Sa gran bulla es veure
 Si está magre ó grás,
 Si té sa freixura
 Y els ronyons tapats.
 Amb una romana
 De l' any tirurany,
 Tot seguit lo pesan
 Y may los surt cá.
 Aquest xòt de Pascua,
 Ja l' hem ben glosat;
 No cal dir mes coses,
 Que 'l menjin en pau.

Decembre de 1871.

SECCIÓ III.

EL VIATJE DE LA REYNA.

PRIMERA PART

QUE DONA CONTE DE LO QUE S' EMPELTAVEN CUATRE GATS Y UN BÒY,
DINS UNA TAVERNA,
L' HÒRA BAXA DEL DIA QUE ARRIBÀ LA REYNA Á MALLORCA.

DÈCIMES.

1.

Ja baranaven es nins
Cansats de fé es campussòl;
Dins má s' amagava es sòl
A n' els uys d' es mallorquins;
Ja dexaven es fadrins
Son trabay de tot lo dia;
Sa Parreta ja s' umplia,
L' amo se vela aplegava,
Frá Tomás, llavò arribava;
Era..... tòch d' Ave-Maria.

2.

Frá Tomás sòls no s' atura
Fins darrera una mampare,
Ahont hi sòl tocá mare
Amb en Tòfol y en Ventura.
Allá no passen frètura

De ses basques des govèrn.
 Si es d' hivèrn, perque es d' hivèrn,
 Si es d' estiu, perque es d' estiu,
 Tot temps allà es el seu niu,
 Per axò no hi fàn s' estèrn.

3.

Inauguran sa sessió
 Amb un glopet d' aygordent,
 Un porró es el president
 Que los renòva s' humó;
 Y assegudets á un recó
 Perque no los tòch s' oratje;
 Sens entriga ni coratje,
 Amb ses cartes en ses mans
 Jugan còm á bòns jermans,
 Y aquest es el seu llengatje:

4.

—M' en deus dos, ¿has escatsát?
 —Felás Tòfol; tu ests má.
 —Cavallés, de copes vá.
 —Amb aqueix negre te mat.
 —¡Vaje un triunfo!—Es d' en Bernat.
 —¿Has cüit? me tòca á mí.
 —Sòls te manca un espasí.
 —Es mateixos, ¡gira un mòro!...
 —¡Fàs tres vases!—Es s' ás d' òro.
 —Me plant.—Retruch.—Tornemhí.

5.

Però, avuy, jòch no s' ha armát,
 Sòls s' enrahona y se beu;
 Se buidan tasses arreu,
 Y tòt-hòm es convidát.
 A un ròtlo s' han aplegat

Dèu ó dotze camarades,
Y disputan fent manades
Ab calor desconegut,
Pues pareix que s' han rebut
Unes noves desitjades.

6.

Son parroquiàns antichs
Qui formen aqueix congrés;
Tres jovenòts sabatés,
Un bastaix, dos sollerichs,
Frà Tomás y sos amichs
Confreres de la Parreta;
Hòmos de such y carteta,
Moscarts, sacerdots de Baco,
Que es temps de posá un taco
Se 'n clavan una lliureta.

7.

'Vuy s' observa un moviment
Que no se veu d' ordinari,
Un fét extraòrdinari
Preòcupa aquesta gent.
¡Parreta! (nòm elocuent)
Penja de les traginades
D' eufaus fresch noves manades,
Pòsa bota á cavallet,
Que ningú s' en vaji ab set!
Y que sònin guitarrades.....

8.

En bull tota la ciutat,
Palma ab gòtx té el còr ubèrt,
Desde que se sab de cèrt
Que vé ja sa Majestat
La Reyna. ¡Cás may pensat!....

Y si tan noble visita
 El gran afecte acredita,
 Que nos té Dòna Isabèl;
 ¡Oh! ha d'anà, sense *vèl*,
 S'olla gran dins sa petita.

9.

Y en s'afany de esplicarsé
 De tal venguda es motiu,
 Atenguem á lo que diu
 Frá Tomás de la Merçé.
 «Cavallés: jò sé vé,
 Y escoltau bé lo que dich,
 Que la Reyna vé aqueix pich
 A Càmpos á prende es banys
 Per refrescarse ses sanchs,
 Y per curarse d'un fich.»

10.

Un sabaté molt inflat
 Que ha mitj llegit es dièri,
 Pretenguent de la matèri
 Estarné mes enterat,
 Li diu: «Vos anau errat,
 Ell no hi ha *talos carneros*;
 La Reyna vé ab n' *Esparteros*
 P' els assuntos de n' Ortega....
 Veis aquí perque s'entrega
 A Mallòrca, companyeros.»

11.

Una dòna que s'en riu
 Perque tot ho ha sentit,
 Al instant pega un gran crit,
 «Callau! callau tots! los diu.
 Jò ho sé de mèstre Feliu

El *sareno* d'es costat,
No, y alèrta, que éll ho sab
Del jermá *monossipal*!
Vos diré lo principal
De tot lo que m'ha contat.»

12.

Totduna tot-hòm fa llòch
Cuant la veuen tant resòlta;
L'amo entretant fa una absòlta,
Y á ses pipes pegan fòch.
Ella escup y al cap d'un pòch,
Cuant s'hagut torcat el nas,
Ab molt de desembarás
Pren banch en es *comité*,
Y amb sa veu de primatxé
Conta de aqueix mòdo el càs:

13.

«Si la Reyna d'exa Espanya
Y vé aquí, es perque á Mahó
Hi va havé revolució,
Per axò en Prim l'acompanya;
Y no es còsa molt estranya
Que venga, perque ella un dia
Cuant tingué sa malaltia
Va promete s'anà á Lluch.....»
Un sollicherich diu: «Vos juch
Ke tut axò es felunia.

14.

Tut sun cuèntus, tut arreu,
Qui mancu hu enten mes ralla.....
Es mòrus..... volen batalla,
Y n'hi haurá, ja hu vureu.
Vuleu sebre ;vera creu!

EL VIATJE

Lu ke hi ha de veritat?...
Ke á la Reyna, li ha agafat
Pò, y ve akí ab n' *Urunell*
Per tenir dins es kastell
El prínsip assegurat.»

15.

Frá Tomás torna á parlá
Y diu: «Fòra questions,
Si el barco no s' en va á fons
Ella molt aviat vendrá,
Y es ben segú que ho dirá;
¿No estau en mí, cavallés?
Llavó ho sabrem y dèu mes,
Sense buidarnos es cap;
Ja veuré jò en *Pere Tap*
Qui sòl encendre els festés.

16.

¡Y que de generació
Ferá es jàs dalt sa murada!
El sen Jòrdi fa flamada
Perque no troba un racó:
Ha estat á *can Gasparó*,
A tots els hostals ha estat
Y en llòch acòbro ha trobat.
Vos dich, y no son foteses,
Vint mil ànimes pageses
Hi ha 'vuy adins ciutat.

17.

'Vuy he trescat tot lo dia;
Me axecat ben dematí,
Però amb un tancá y obrí
M' ha tocat Ave-Maria.
Lo derré, cuant m' en venia,

He vist enmitj de sa plassa
De Sant Francisco, *juna trassa*
Amb portals y *columnats*!....
Lo que feren p' els soldats,
Devòra axò, es carabassa.

18.

Murta y poll en rauge vá;
Han duyt arbossera y pí,
Enrramat está el camí
Per ahont ella ha de passá.
En el mòll un toldo hi há
D' els colors nacionals,
Tot son cruyes y fanáls,
Llantóns, hatxes, transparents;
Y he contat devés doscents
Y pico de cadafáls.

19.

Endomassan els cortés,
Moltes cases han pintades,
Y compònen les taulades
Depressa els picapedrés.
Per les plasses y carrés,
Vé d' en gom en gom, sa gent,
¡Quant de truy y moviment!
Sé cèrt, ja ho crech, d' assuquí,
Que á Cort no s' hi pòt exí.
L' amo:—Un glopet d' aygordent.)

20.

May s' ha vist tal frenesí,
Dihuen que ha de está la Sala
Tant bé, que es dias de gala
No podrán compararshi;
Tot de vellut carmesí,

Han fet nou un cortinatge,
 Per adorná el finestratje;
 Canons de gas han posat,
 Y á sa volada han untat
 D'òli tot aquell *caratge*.

21.

¿Qué dirém d' els tamborés,
 Que els han fet casaques nòves,
 Per acompanyá á ses còves
 D' Artá á la Reyna y demés?
 Y de la Sèu, que els domés
 Han fet nets els candeleros?
 ¿Y heu vist els catalineros
 Que han fet d'alga tres portals
 Plens d' àncores y poàls,
 Bots, remes, xèrxes y lletreros?

22.

De sa Llonja, que han buydada,
 Han compòst ses escultures,
 Y está plena de figures
Des treyato sa fatxada.
 Però, ¿heu vist aquella arcada
 Y aquells riquíssims salons
 Ab mirays y salomons,
 Just devòra sa Consigna?....
 El desembarch será digne,
 Però haurá costat pinyons.

23.

Y si á *Montission* anau,
 Veureu un pati arreglat,
 Per tot está empaperát,
 No sabréu lo que mirau.
 Ja passareu p' el Palau,

Y guaytareu dins s' entrada;
Mirau baix de sa murada
Que hi posan uns palos alts
P' els fòchs artificials.....
¡Beguéu una altra vegada!»

24.

Aquí arriba un llauneró
Que li diuen *en Tobias*,
Amb uns uys com á llanties
Y un nás de béch de voltó.
Diu:—¡Silenci! per favó!
Aferrantse amb una baula
Puja demunt una taula
Perque el puguin sentí bé,
Y en permís d' es taverné
Y demés, prén la paraula.

25.

«Noltros á s' Argentería
Milló que enllóch heu posàm,
Tot, tot ho endomassàm
De domás y no llustrina.
De ca 'n Rey fins ca 'n Moxina
N' hem de fé un cèl encantat;
No veurán s' empedragat
Perque amb flòs lo taparem,
Y cada vespre ho tendrem
Tot de gas iluminat.

26.

A la Reyna hem fet cansóns,
Tant macas com pugan sé,
Per tirar á tutiplé
De finestres y balcons:
També amollerém coloms

Ab flòchs y cintes fermades,
Y d'es carré á ses entrades
Cuatre columnes veurán
Ab rótulos que dirán
Plus ultra en lletres daurades.»

27.

Un pam de boca badada
Ha romás el consistòri,
Crexent aquell auditòri
Ab la gent que s'ha aturada.
L'amo que pega una uyada
Y veu plena sa botiga,
Diu:—¡Bòn figa! ¡bòn refiga!
Sortiu! l'hem armada bona!
Vaja tú, ¡bax de sa tròna!
Sino t' penj d'aquella biga.—

28.

De-bades crida: Sortiu!
Y mes fòrt torna cridá,
La gent no s'en vòl aná,
No faltant qui encare riu.
—¡Fòra tots! qué no m' sentiu?
Esperauvos camarades
Que ja duch ses corretjades;
¡Ela! ha durat fins aquí,
Qui en bones no'n vòl sorti
En sortirá á bastonades.—

29.

En Tobías vòl seguí
Y acabá encare es sermó,
Uns dihuen sí, altres no,
Y no s'hi pòden ohí.
D'al·lòts que hi van per dú ví

Ja sa tavèrna està plena;
Tres jugan á 'magá esquena,
Un qui siula, s' altre crida,
Y una al-lòta atrevida
Ja ha saupat una vuytena.

30.

Altres repican sa baula.....
L' amo està mes que apurat,
Y en Tobías escanyat
De cridar demunt sa taula.
Dos sabatés fent sa maula
Y riguent davall, davall,
Per embuyá mes es ball
S' en hi van de part d' arrera,
Y cuant ell manco ho espera
El me tiran cap-avall.

31.

Cuant cau pega á n' es taurell,
Romp botelles, tot fá fira,
Y en Tòfol Bum que li tira
Un ratx d' aygo p' es clotell.
Alló ha tornat un bordell,
Mentres l' amo ab gran malici
Surt fòra cridant: ¡justici!
Y s' en vé un municipal
Mes estirat que un parpal
A prestarlí el seu servici.

32.

Diu: «*Alto al rey!* tots callau,
Que estam dins una tavèrna,
¿Qué es axò? ¿aquí, qui govèrna?
L' amo! posaulós en pau.»
«¡Polissons! si m' esperau»

Crida en Tobías postrat,
Y es sollerich diu: «nu ha estat,
Nu es res, pel-la vera creu!
Axikauvús y beureu;
Ja vus havia avisat.»

33.

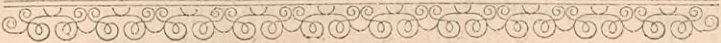
Y enmitx de tant d'alboròt
Senten repicá per tot;
Frá Tomás s'alsa d'un bot
Y cap al mòll pren es tròt:
En Tobías banyadòt
Cerca p'en-tèrra sa gorra;
Sa gent còm á lòca corra
Perque la Reyna ja vé,
Y el municipal també
Envia l'amo á la porra.

34.

De tothòm desamparada
Sa Parreta ja se tròba,
L'amo flectoma y no còbra
S'averia que han causada.
¡La Reyna ja 's arribada!
Se crida amb algaravia,
¡S'escuadra es dins sa badia!
¡Preparau ses alimares,
Richs, pòbres, fiyes y mares,
Nins y veys, plens d'alegría!

SEGONA PART

(À MODO DE ENTREMÉS.)

QUE DIU LO QUE SE DEYA DINS UNA BUGUEDERÍA DEL CARRER DELS OMS,
LO DIA SIGÜENT Á N'EL QUE S'EN VÁ ANAR LA REYNA, DE MALLORCA.

INTERLOCUTORES.

MADÒ CORIOSA.	LA S ^a . DOLORES (sa Forastera).
MADÒ SEYMA.	NA XAMENA.
MADÒ BUYDA.	NA GARRUDA.
MADÒ JUANAYNA (sa Sorda.)	NA RITA (sa Goixa).
SA TIA BRUINA.	S' ESCOLANA.

ESCENA I.

Hi son totes, manco MADÒ SEYMA, SA FORASTERA y NA RITA.—S' ESCOLANA entra amb un còvo plé de ròba y fent unes seyes d' un pam, diu:

ESCOL. —Bòn dia.

GARRU. —Y bona setmana.

¿Qué has tengut pò á sa serena?

¡Son les sèt!

ESCOL. —Gratem s' esquena,
vench cuant me dona la gana.

GARRU. —Descansa un pòch, jò no t' reny. (*ab catxasa.*)

ESCOL. —¿Qui ests tú per renyarmé? (*enfadada.*)
miraule á n' aquesta blé.

- GARRU. —Prest t'has encessa... (*riquent.*)
 M. COR. —Seny, seny!
 ESCOL. —Encessa? no, estich cremada;
 sí, hò está 'l senyó Rectó!
 No 'm digau res, que sinó,
 feré una cap buydada.
 Mesquina de mi!
- M. COR. (*à sa Bruixa.*) —Ja ho vessa.
 S. BRU. —Cualque còssa té de nou.
 ESCOL. —¡Ell no 'm bastará un sòu
 de sabó, per cada pessa!
 M. COR. —Però, ¿qué tens? Espliquet.
 ESCOL. —Vat-aquit aqueix ruquet, (*trèn sa ròba y
 l'escampa p' entèrra.*)
 pus no 'n pòt dú, está masell;
 ¡quin hòmo tench tan porcell!
 ¡Quins calsons, Sant Miquelet!...
 Y bé 'm puch destexiná
 treguentme, es fetje y es lleu,
 que cuant som á s' escolá
 de mes grollé no n' hi há
 baix de la capa de Deu.
- S. BRU. —Tòca, no hi pensis ja mes,
 ¿per axò t'has enfadada?...
 Jò 'n tròb arreu p' es carrés
 que s' tenen per cavallés
 y en duhen... una somada
 de taques y de brutó;
 taques que no hi val sabó
 ni se tèrra de boté.
- GARRU. —¿Qué son de mèlicotó?
 S. BRU. —De such de bancarroté ...
 y s' pensan aná molt nets.
- GARRU. —Ah, jhay! ¿qué ho deis p' es mossons?
 S. BRU. Sí, per tots es polissóns
 que en el dia n' hi ha á betzefs.
 Cuans en coneix d' entrampats,
 que de mòda ván vestits,

plèns d'auguent y d'esperits
y es mirimèchs ben inflats;
altres molt acomodats
que, si bé no deuen res, (*Pòsa el dit gròs
dèrrera s'orèya y ròda els altres per avall.*)
tot cuant tenen... ¿m'has entès?
duguent plèts ò fent ambuïs;
y hem de callá, tancá ets uis
y fé com qui no sab res...

XAM. —Y hem de ferlos *rendibá*,
y vòste vá y vòste vé.

GARRU. —Ydò, ydò, y sa gent de bé,
com es are: jò ó tú
que berenám de pá dú,
rebentemmós tot lo dia,
y si pèrts una camia
ta fán corre una *tragèli*.
¿Que nó dich vè?

S. BRU. —S'evangèli,
ell no hi ha pus lletania.

ESCOL. —Pues es meu hòmo, Bruixeta,
si es que per ell heu parlat,
es ruquet el dú soyat
però s'ánima ben neta.

S. BRU. —Ah! nó, nó, nó Escolaneta,
no parl per ningú d'aquí;
jò, no mes heu vench à dí
perque lo que es sa brutó,
que no ha mésté confessó
no 'm susta; ¿m'entens á mí?

ESCENA II.

*Entra MADÒ SEYMA coixèu, coixèu amb un bolich
devall-xella.*

M. SEY. —Bondia à n' aquesta gent, (*Parlant molt á
grassis á Deu que hé arribada; pòch, pòch.*)

Jes...ús, que estich de cansada!
 Avuy ferá es sòl calent;
 pèr paga s' ha mòrt es vent.
 Ja duch remuy sa camia;
 vench de sa pescateria
 y madò Santa, está gata;
 per senyal no hi ha un' escata,
 Ja m' enganá s' altre día...
 Al-lòtes, que no 'm deis rès?

XAM. —Veèm, ¿que vos hem de di?
 si ja ho deis tot.

M. SEY. Ay de mí ...

No sé lo que 'm succeix.
 D' ahy decapvespre ensà
 no vatx trempada, heu creureu?

GARRU. —Ja se coneix en sa veu. (*baix á na Xa-*
 'Vuy no está per conversá. *mena.*)

M. SEY. —¿No varau sentí tirá
 devés la una, ja tocada?
 Jessús, cada canonada
 ma feria en mitx d' es cò;
 y va essé, que just llavò
 la Reyna s' era embarcada...
 ¿Y qui havia de pensá (*desfá el bolich y*
s' arramba al safretx.)
 que s' en anás tan de-pressa?...
 Are he perdut una pessa...
 Ay no, la tench en sa má.
 Casi 'm vatx posá á plorá
 cuant vengueren á dirmhó.
 Me deixá amb una tristó,
 un no sé què... un desconòrt

... ..
 ¿Ayna, tens es sabó fòrt?
 comensaré p' es jipó.

M. COR. —Jò la vatx veure arribá
 dins sa llènxa des cunyat.

M. SEY. —Jiò m' guera fet feradat

- es veurela dins la má.
- M. COR. —Es temps de descarregá
vos 'guera volgut tení.
- M. SEY. —No, no, això no es bò per mí;
de demunt es miradó
heu veyá de lo milló
y no 'm porian ferí.
- M. COR. —¡Vaya uns barcos!
- XAM. —Sèt n' hi havia.
- M. COR. —Si 'ls haguesseu vist de pròp.
- M. SEY. —Cá, cá, fieta, jò de còp
la má me maretjaria.
- M. COR. —¡Mirau que 'n feya de via
es bot que á la Reyna duya!
dorat d'ò per-hont-se-vuya
y blanch ... còm sa sabonera...
Ell mos deixá en-derrera
es temps d'enfilá una aguya.
- S. BRU. —Li enviaren dos corrèus
en sos dos vapors, ¿No es vè?
- M. COR. —Si, y en llòch d'acostarsè
¿sabs que varen fé? jùeus.
Jessús y que de botèus,
de bòn, de-bòn-dematí,
li sortiren á camí
fent aquella escampadissa;...
per un vent veyem Ervissa,
y pè s'altre... Portopí.
- ESCOL. —Ervissa?... ja hi vás errada,
ell devia essè Cabrera...
- M. SEY. —Jò, dalt es puig de san Pere,
sabeu? que hi ha una murada...
li vatx pegá una *trompada*
amb sa trompa d'un senyò...
Un uy cluch y s'altre no;
heu veyá, de lo mes clá!
Fieta, y que me vá agradá!...
Banyem aquest mocadó.

- GARRU. —Idò jò, un cas axí,
 'gaf ses cames á n' es còll
 y no 'm 'tur fins á n' es mòll;
 soliament no 'm vatx vestí.
 Vatx torná sens un xoqui
 y cap orquilla á n' es cap. (*mostrantlo.*)
 Hela,... miraume aquest xap,
 encare no m' he zersirda.
- S. BRU. —¿Y no estás empegahida?
- ESCOL. —¡Quina saya!...
- GARRU. —Tot hi cap.
- M. COR. —Ella es una entrevessada
 de cá de bòu.
- M. SEY. —No te pò.
- GARRU. —Però en tot y amb això
 no vatx veure s' arribada.
- M. SEY. (*accionant amb un parey de calses.*)
 Just demunt s' escalonada
 dihuen que la Reyna alsá
 es seu fiy, y lo mostrá
 pè ses quatre parts del mon.
- BRU. —No hi ha tal còsa.
- M. SEY. —Idò son
 tres que hu hé sentit contá;
 y que descansá un pòch
 y pujá á còtxo *en seguida*.
- GARRU. —Jò estava tota croixida;
 Es soldats que feyen llòch
 y un me va esvergá un tòch
 de fusell, amb sa culassa...
 Ay, fieta! y á cada passa
 no sentian mes que *jatrás!*
 Encare duch á n' es bras
 sehim amb papé d' estrassa. (*mostrant un*
còp blau.)
- ESCOL. —Això guanya qui s' afica
 en mitx de tant de truyé.
- GARRU. —Però la vatx veure bé,

y *arna con gusto* no pica.
 Tenia una sollerica
 que estava devòra mí,
 y no feya mes que di:
 «Tròb ke dú pòka divissa,
 deu essè una camarissa
 lu k'ha passat per assí.»
 (*fa una riaya fresca.*)

M. SEY. —No, bastant se distingia
 no hu 'vian de demaná.

XAM. —Y es bella mossà!

M. COR. —Sifà

y du molta bizzarria.
 Una ròsa li sortia
 á cada galta, vermeya.
 ¿No reparareu que reia?

ESCOL. —No estava gens estorada;
 á tothòm feya capada.

GARRU. —Y el Rey que 's costat li seya...

M. COR. —Are que ho dius; y del Rey
 ¿còm non feyan tant de càs?

GARRU. —Dòna, amb això m' embarás,
 jò no entench aquesta lley.

M. SEY. —Deu essè perque ja es vey...

GARRU. —Cá! si es molt mes jove que ella.

XAM. —Li passa per devall xella.

M. SEY. —Però du es mando...

S. BRU. —Castanyes!

no dich que no tenga manyes,
 però el Rey nòstro es famella.

GARRU. —Ho!

XAM. —Fiyeta!

M. SEY. —Quina còsa,

vataquí, còm está entès
 ell no es *dispòtich* de rès.

S. BRU. —En so govèrn no s' hi pòsa;
 ò axí dins cá madò Ròsa
 heu contava un retirat.

- M. COR. —Tròb que es massa *identitat*
per noltros aquest assunt.
- S. BRU. —Idò mira, dau un punt
á sa boca, y hem 'cabat.
- XAM. —Jò amb Ella ma vatx topá
cuant venia de la Sanch,
y m' enfil demunt un banch
per poderla contemplá;
de lo mes ran me passá,
y cuant es just devant mí
¡Viva la Reyna! vatx dí
ab tota sa gargamella.
El Rey se vá girá, y Ella
sé ben cèrt que me sentí.
- ESCOL. —¿Y 'hont la vareu veure, vos? (*a M. Juan.*)
- S. SOR. —Dins *l' infèrn*, si 'm torb un pòch,
llavò anava á encendre fòch
per planxá sis mocadós...
- GARRU. —¿Qué no sentireu tambós?
- S. SOR. —No res, ni ses repicades;
fins que entraren ses veynades
y me digueren: corrèu!
que sino no la vèureu,
just dñes desesperades.
- M. COR. —Jò havia d'enmidoná
cuatre jòchs de coxineres,
però, cá! ni ses dèrreres,
tot en banda heu vatx deixá.
- GARRU. —Y jò havia de colá,
y á sa fornal tení esment,
però es derré pensament!
Ni si m' hi haguessen fermada;
corrensos! quina suhada!
A la Reyna! falta gent.
- S. SOR. —Jò 'hont havia d' acodí?
Ses al·lòtes joves vòlan,
però es meus pèus já no 'n vòlan
y la vatx esperá aquí.

- M'agradá molt, això sí,
veure tanta Magestat.
Y per di la veritat
no sé lo que vatx mirá,
perque me feyan está
com una qu' ha somiat.
De lo que m' recòrda mes,
es d' un que duya mostatxos,
y des cavalls ab plomatxos.
- XAM. — ¡Y quin *luco* es des cotxés!
S. BRU. — Ells eran tots cavallés.
M. COR. ¿Que deis?
S. BRU. — Lo que sens.
M. COR. — Ja hi vá.
- S. BRU. — Senyós de molt bona casa.
M. COR. — Aquesta ja es seca y d' asa!
S. BRU. — ¿Que no hu creus? ¿Que vòls posá?
ala, un dobbé nou...
M. COR. — Ja está.
- Dos vos ne nomenaré
que los coneixeu molt bé:
un era en Gil cosí meu,
s' altre criat de don Mateu,
per mes senyes, malfené...
- S. SOR. — Devien soná ses jèyes
de la Sala...
- M. COR. — Ses llibrèas
son ses qui cualquen de dret
tant d' estiu, com cuant fá fret.
¡Quins senyós! me feis riayes.
- S. BRU. Però, ¿vòls no ser bejana?
¿y aquells vestits?
- M. COR. — Aixó engana,
no es tot ò lo mes llüent.
- S. SOR. — Jò tench un *prebé* cohent!...
¿No t' agradan, Escolana?
- S. BRU. — Qui 'n podia está enterada
m' ha dit qu' eran cavallés.

- GARRU. —No *recapitoleu* mes,
profidiosa y pesada! (*apart.*)
 Jò en veure gent *empiulada*
 ja 'm mal-pens, sa veritat.
 ¿Sabeu na Rita?... ha 'empenyat
 aquell *traque* nòu de seda.
- XAM. —¿Això es vè? Me deixas freda...
 y casi no 'l s' ha posat!
- GARRU. —Mirau, no hu caigau á dí.
- XAM. Pèrt *cuydado*.
- M. COR. —¿Vòls callá?
- GARRU. —No tenia que menjá.
- XAM. —Ja m' ho vatx veure vení.
- GARRU. —Are no tè per sortí
 ella ni sa seua fía.
 Lo bò es que encare 'l devia,
 el prengué á tant sa setmana.
- S. BRU. —S' afrontan de dú *endiàna*,
 vataquí sa fantasia!
- S. SOR. —Bòno, ¿y la Reyna qui era?
- M. COR. Fosca; anava sa primera, (*cridantli.*)
 ab s' homo y es seus infans,
 á cada má duya guans
 y una *sombrerillera*.
 Dins un cotxo també anava
 una, que 'm pens que era dida,
 molt plantosa y engaumida
 que un infant agombolava.
- GARRU. —Devés vuit cavalls manava.
- XAM. —¿Qui?
- GARRU. —La Reyna tota sòla.
- XAM. —Tú si que menas, batzòla!
 ¿Ella que duya es cabrestes?
- M. SEY. —Si ses paraules sacrestas,
 será pitjó que una escòla.
- M. COR. —Y es meu al-lòt que 'm fogi
 tantsòls sense barená.
- ESCOL. —Y es meu, que no vá dormi

- per tirá llums á dins má.
M. COR. —Però jò 'm vatx enfadá,
Oh! vatx prende una volada!
¡Ah, fiyeta meva estimada!...
No 'm pensava veurel pús.
S. SOR. —En està aquest sabó fús
bé 'n dú de tèrra mesclada!
GARRU. —Que va sê des vòstro fiy?
M. COR. —Ja sabs que aquets que los cassan
privaren que no siulassen
mentres fós la Reyna aquí;
perque es siulos, volen dí:
fuera! a fuera!
M. SEY. —A-recarám!
M. COR. —Pensa tú, y es meu Jüan
que es un des mes siuladós
en sos coloms; dich, *adiós*,
'vuy sauvatje 'l me ferán.
Despues me comparegué
casi, casi, s' hora-baixa.
Y se tornava á sa caixa
de rusca.
XAM. —Si que hu creuré.
ESCOL. —No sab lo que se perdé
qui no vé la má, de nit.
M. SEY. —Dihuen que feyan polit
es llumets, no hi vatx aná,
y per cèrt de llavó ensá
bastant m'en he penedit.
ESCOL. —Ell sense ponderació
n' hi devia havé... dos mil.
GARRU. —Tòca, ja li pòts dá fil,
si digueses un milló.
¿Sabeu quina llüentó?
fins á s'enfront s'estenia;
jò no sé que pareixia
cuant s' aygo los engronsava.
M. SEY. —¿Y es vent no los apagava?

- GARRU. —No 'n feya alè.
 ESCOL. —Ja n' hi havia;
 Per amor de sa mareta,
 que no mancà una mica.
 no và tocà sa *musica*
 adins aquella caseta.
- GARRU. —Jò no t' entenç parauleta.
 ESCOL. —Tú ¿no vares reparà
 suránt en mitx de la má
 un cadafal tot encés?
 Pues còm es cás va está entés
 sa musica s' maretjá.
- M. COR. —Lo que á mi m' agradá mes.
 foren es fòchs, ¿y á tú?
- ESCOL. —També, no he vist ningú
 que no diga lo mateix.
- GARRU. —Que la Reyna es cap tregués,
 senyal que eran bòn del tot.
- M. SEY. —Ja m' ho digué es meu nabot
 que al balcó havia sortit.
- S. SOR. —Ara estendré m'es vestit
 perque mentrestant degot.
- M. COR. —Jò 'm pens que no s' pòt queixá,
 pèr llòch li haurán fet tant.
- S. BRU. —¿Vòls que t' ho jur?
- M. SEY. —Sòls m' espant...
 una còsa hi và faltá.
- M. COR. —Que era?
- M. SEY. —Es bò de *enderviná*.
 veèm pensauhí un pòch.
- M. COR. —Jò no hu sé.
- ESCOL. —Ni jò tampòch
- GARRU. —Un ball?
- M. SEY. —No.
- M. COR. —Vaja, ydó que era?
- XAM. —Are vé sa forastera.
- M. SEY. —Una còsa que hi ha fòch.

ESCENA III.

Les mateixes y la SENYORA DOLORES, entrant.

- FORAST. —Como trabajan las *donas*;
¿Qué no están ustedes *llestas*?
GARRU. —Are *pal-lavam de festas*.
FORAST. —Oh! si, han sido *molt bonas*.
GARRU. —May *n' haurá visto com estas*.
M. SEY. —Dos *lobos varon faltá*.
FORAST. —¿Para qué?
M. SEY. —*Pora mollá*
FORAST. —Aquién?
M. SEY. —A la Reyna.
FORAST. —Aguanta!
¿Lobos?
M. SEY. —Lobos!...
FORAST. —Virgen Santa,
¡Vaya una barbaridá!
GARRU. —¿No sab veste lo que diu?
allò que ho fan de papé,
y s' en puja...
FORAST. —Yá, ya sé...
Ahora entiendo!...
M. SEY. —¿De que riu?
un en vatx veure, s' estiu,
si mal no m'èrr, l' ayn passat,
y estava mes ben pintat,
amb faxes de tots colós!...
M. COR. —' Xaume passá, ja he acabat
sa meua tasca. Adios.

ESCENA IV.

Les mateixes manco MADÒ CORIOSA.

- GARRU. —¿Ningú de vòltros aná

- à veure Montissìon?
- XAM. —Jò sí.
- M. SEY. —Jò vatx tení sòn.
- BRU. —Y que hi deixaven entrá sense *traqueta*?
- GARRU. —Clá está.
- BBU. —Vataquí, que no hu sabia.
- XAM. —Idò fieta, tot lo dia era carreró seguit.
- GARRU. —Jò hi vatx aná en sa nit.
- ESCOL. —Però bòno, ¿que hi havia?
- XAM. —En mitx des pàti codrat un gran cadafál redó, y voltant, es corradó tot estava encortinat. *Animares*, enmurtat, pèr sèure un parey de banchs, una música y... molts anys.
- GARRU. —Tú dus banyats es papés.
- XAM. —Idò que hi havia mes?
- GARRU. —Fins y tot... esclata-sachs! ¿Que se jó lo que hi havia? ¿Y t' pensas, trónxo de còl, que per lo que has dit totsòl la Reyna s'hi entregaria,
- XAM. —Contau, madò Xerovia, contau lo que vereu vós.
- GARRU. —Oh! sant Antòni gloriós!... Varem entrá lo primé, á dins un liòch... que diré? que era mes gran que 'l Socós.
- ESCOL. —Tant has premut pèr dirhó, dins l'iglesia vees que tal!
- GARRU. —Mira hi havia portal, capelles y alta majó. Tot compòst de lo milló. Baix d'un dosé de vellut, just á s'en front, un escut.

- M. SEY. —Allà la Reyna hi segué
 ESCOL. —Heu vatx demaná á un porté.
 perquè era, y me vá fé es mut.
 GARRU. —Oh!... jò m'hi vatx encensá,
 hi vatx pèrde mitx jornal.
 May he vist tant de cabal!
 XAM. —¿Qué mos vòls emblanquiná?
 ESCOL. —La pòds creure.
 GARRU. —Demunt pòsts,
 barrals, botelles y pòts
 plens d'òli, ví, confitures,
 olives verdes, madures...
 òrdi, blat, jinjols, peròts,
 panses, taperetes fines,
 mel-les, figues seques, nòus,...
 XAM. —També hi devia havé òus!
 M. COR. —Però hi havia gallines.
 Llavò ¿que no hu adivinas?
 M. SEY. —Qué mes?
 GARRU. —Una carabassa!
 que no cabria dins plassa.
 M. BUY. —Bòna fruyta!
 GARRU. —Y dins caxons,
 fasòls, monjetes, ciurons,
 y llegum de tota classe.
 Tarònjies... còm es cap teu;
 uns mèlicotons... mes gròchs!
 y eubercòchs?... quins eubercòchs!
 ¡Quins codonys!... Mare de Deu!
 No mes me sabia greu
 heverme 'n d'aná dejuna.
 Fieta, vatx veure pruna...
 mes gròssa que es puny estret.
 No dich mentides.
 M. BUY. —Ja 't crech.
 ESCOL. —La Reyna s'en menjá una.
 M. SEY. —¿Y ningú allargava má?
 GARRU. —Qué vòl dí? per cap estil!

hi havia *guarda servil*;
 no mes deixaven mirá.
 Llavònses varem entrá
 á un altre llòch mes petit,
 que també estava atepit
 de concèrt; feynes d' espart
 compòstes á cada part.
 Tot amb un billet escrit.

M. BUY. —Devia dí es qui ho vá fé

GARRU. —Cadires, uns cantaranos!
 vetladós, taules y pianos
 de caoba y de nogué...

ESCOL. —Això no hu valx veure bé
 perquè tothòm m' empenyia

GARRU. —Pè ses parets hi havia
 pessés de ròba penjades
 y catifes mostratjades,
 oh!... jò may acabaria.
 Defòra, xòts y cabrits,
 porcelles, conís y galls,
 carretèl-les y cavalls,
 coloms gròssos y petits...

S. SOR. —Ja 'm tornan fé mal es pits;
 no puch rentá molt, ja hu sé.

XAM. —Are, aquesta ahont mos vé?
 Parlam de Montissión! (*á s' oreyá.*)

S. SOR. —Sí madò Rabí compon
 sa bugada y es cenré.

M. SEY. —Que es de mal no sentirhí

ESCOL. —Deixaula está.

XAM. —Vaja un pás!

FORAST. —Y ustedes no vieron mas?

GARRU. —No senyora, y vostè?

FORAST. —Sí.

Yo allá-riba me subí,
 donde habia otros salones
 con cuadros y figurones,
 y piedras, y ¿qué sé yo?

S. BRU. (*á s' Escol.*) —¿Vòls me dá aquell cubertó?

FORAST. —Esto son esposiciones.

M. SEY. —Greu me sab no haverhí anat,
¿que encare heu dehuen mostrá?

XAM. —Ah, no, per lo *rigulá*
já deven havé tancat.

M. BUY. —Tròb que això pòch ha durat;
ahí tant! y avuy res...

GARRU. —Si la Reyna já no hi es.

M. SEY. —Ha duyta molta frissó.

S. SOR. —Si sents passetjá molló,
m' avisarás?

ESCOL. —Já está entès.

GARRU. —Ella segons parexia
feya contes d' está mes...

S. BRU. —Còm heu sabs?

GARRU. —En es papés,
en Llosco avuy heu lletgia.

XAM. —Lo que es á Santa-Maria
haurán quedats ben burlats;
estaven apareyats
y se vá girá sa bolla...

ESCOL. —Cap vila á vist mes que Solle.

M. BUY. —Já hi deuen está inflats!

GARRU. —A n' es Castell també aná
s' altre dia de-cap-vespre,
y cuant s' hagué fet es vespre
cap á ciutat devallá.

XAM. —La varen acompanyá
els de Santa Catalina
amb atxes de vent.

M. SEY. (*á na Garruda.*) —Avina
y entretant descansarás.

GARRU. —¿Que de fè?

M. SEY. —M' ajudarás
á plegá aquesta cortina.

S. BRU. —¿Y que no heu sentit á di
això, que un de l' Arraval

- li regalá, amb aygo sal,
un peix tant gròs?
- M. BUY. —Calla, sí:
'vuy m' ho contava en Matjí;
no era salat, emperò,
era agafat de llavò.
Y cuant la hi vá presentá
ella en canvi li doná,
per ell, un rellòtxe d'ò.
- GARRU. —Pollènza, ¿voleu que diga
es present que li vá fé?
Nou divinaria usté. (á la Forastera.)
- FORAST. —Quién sabe?
- GARRU. —Idò, pans de figa.
- FORAST. —Qué ocurrencia!
- ESCOL. —No s' en riga,
á mí 'ls me varen mostrá;
forrats d'ò y tafetá
eren, ¡quina maravella!
De flocs duhyen una estrella,
valien uis per á mirá.
- M. SEY. —Ell li amollaren allòure
vuit mules, dins el seu pati,
totes coló *xicolati*.
- S. SOR. —Perque p' es carré vá mòure
un *santiquixo* barati.
- XAM. —¿Qué deis?
- S. SOR. —A n' es *Capotxins*.
- GARRU. —¿Y que no vereu els nins
el príncipe y la princesa
vestits, ¡vaja una endemesa!
de pajesos mallorquins?
- M. BUY. —Sí, los vatx veure passá
per sa porta de Jesus.
- S. SOR. —Però no crech que hi torn pus.
- GARRU. —Sortiren á passetjá.
- M. SEY. —Jò, al capvespre vatx aná
á la Mercè, á n' es sermó.

- ESCOL. —¿Qui predicá?
- M. SEY. —Es confessó
de la Reyna, en forasté.
- ESCOL. —¿Y que tal?
- M. SEY. —Psi, per mí, bé;
me vatx dormí... Pòch sabó.
- XAM. Còlca còsa li ha costat
à n' es meu senyó, sa festa.
- S. SOR. —Guarda es ratx que no t' envesta.
(*destapant el canó d' un còssi.*)
- M. BUY. —Com-es-are ¿qué es estat?
- XAM. —Té un fi *martisculat*
á Montissión.
- M. BUY. —Si, ja hu sé.
- XAM. —Idò, y han volgut fé
ets al-lòts... *escricció*.
- GARRU. —Aquè?
- XAM. —Una *restricció*
me pens, jò no hu sé dí bé.
- ESCOL. —Tant per hò m, deu volè dí.
- XAM. —*Justo*, ho has *endevinat*,
y á n' el príncipe han comprat
un llibre d' ò, per lletxi.
- S. BRU. —¿Y no heu pogut aclarí
que es lo que feren allá,
que el *birbe* y tot hi vá aná?
que primé era un convent...?
- M. BUY. —Han de fé un *ambalument*
y hey posaren un mitjá.
- GARRU. —En tant y tant còm heu dit
no vos heu trèt lo milló.
¿sabs lo que vuy dí? (*á s' Escolana.*)
- ESCOL. —Jò no.
- GARRU. ¡Ja va sè un pás divertit!
- XAM. —¿Que es?
- M. SEY. —¿Que vá sè?
- GARRU. —S' altre nit
que la Reyna se perdé.

M. BUY. Ah! si fiëta, ja heu sé.

M. BUY. —¿Y per hont? Conteú, conteú.

M. SEY. —Es mentida !no heu cregueu!
sa gent que xèrra...

GARRU. —¿Ahont me vé
aquesta cara rüada?

¿Jò que som cap embustera?...
que heu diga sa Forastera...

FORAST. —Mujer, si yo no sé nada.

GARRU. —Idò, s'altre nit passada...

¿Su hombre, no es carabñero? (á sa For.)
Qué diu?

FORAST. —Es cabo primero,
pero bien; eso á qué viene?
Lo que usté cuenta ¿que tiene
que ver con él?

GARRU. —No res, *pero...*

M. BUY. —Y si tú no heu sabs contá.

¿Sabs en dellò? (*á sa Bruixa.*)

S. BRU. —No te entençh.

M. BUY. —E's cap de sa llengo heu tench
y no heu puch dí.

M. SEY. —Xauho aná.

ESCOL. —Veëm lo qué mos sortirá!

GARRU. —Un general de Madrit,
mallorquí,... á mitxa nit
anava per dins ciutat
amb la Reyna á n'es costat,
amb unes bufes vestit.

XAM. —¿De pagés?

GARRU. —Si, de pagés.

M. SEY. —Devian aná á n'es ball...

GARRU. —Sa qui vòl callá que call
ó sino, no vos dich res.

M. SEY. —No t'incomòdis, segueix.

GARRU. —Idò, fiëta, jò heu sé
d'un (no le nomenaré)
que los vá veure d'enfòra,

passá devés la mal-hòra,
p' es carreró... p' es carré...
ja m' recòrda, del Socós.

M. BUY. —Que no! de sa Calatrava.

GARRU. —Del Socós!

M. BUY. —'Dó, m' ho pensava.

S. SOR. —Píst! sep! fòra á n' aquest moix.

(*arruixant-ne un.*)

GARRU. —Còm s' en anaven ells dos,
la Reyna y es general,
just abaix d' aquell fanal
que hi ha devés sa Travessa
sa perderen.

S. SOR. (*á na Xamena.*) —Donat pressa,
jò t' esper á sa fornal. (*s' en vá.*)

ESCOL. —¡Y jò que heu crech! per allá
un que no hi sap bé ses tresques,

M. SEY. —¡Vaja unes notíssis fresques!

XAM. —¿Y llavò, que vá passá?

GARRU. —No res, se varen topá
amb un... un... carebinero.

FORAST. —Sí, con algun majadero
que se inventa estas patrañas.

GARRU. —*Sí, que 'n vá tenir d' entrañas,*
los compañó, fins, primero...
fins á Cort, llavò, despues,
just per devant sa presó,
còm qui vá á n' es Miradó...
fins á Palacio mateix.

S. BRU. —Sens que ningú s' en temés
No es possible que sortís
de Palacio... tant de llís...

GARRU. —Mira aquesta... miralèt,
sortiren p' es portalèt
de sa còsta.

M. BUY. —De pressís.

S. BRU. —Però, ¿qué havia de fè
la Reyna amb un desfressat?

EL VIATJE

XAM. —Volia veure ciutat...
 M. SEY. —Emperò bono...
 GARRU. —Res sé!
 ESCOL. —Mirau na Rita que vé...

ESCENA V.

NA RITA *entra mes vermeya que un lleu, se pòsa en mitx de totes, ab sos brassos al costat y parla cridant.*

RITA. —Vaja! are que som aquí,
 ¿Qui té res que dí de mí?
 Ala!... veèm... conversau!
 ESCOL. —¿Y que es axò?
 M. SEY. —¿Quie trobau?...
 S. BRU. —¿Qué deu havè begut ví?
 RITA. —Mes valdria que colcuna
 passás per casseva es ram!...
 ¡Ja sentireu es reclam!
 Per tu parl! (*á na Garruda.*)
 GARRU. —Estich dejuna.
 RITA. —Ah! cara de noninguna,
 ¡no hagués de dá conte á Deu,
 assuquí te treya es lleu! (*amenassant.*)
 XAM. —Emperò axò á n' á qué trèu?
 RITA. —Si madò Rita dèu dèu
 ¿per ventura es conte teu?
 (*La senyora Dolores cuant veu la mar bruta
 aplega els trastéts y tòca el còrn.*)
 Pòca alatxa!... xerradora!
 GARRU. —Jò no he dit res.
 RITA. —Surt defòra...
 aquí mateix, no ha mitx-hòra,
 á sa Bruixa, si senyora,
 has dit que tench á penyora
 un vestit... Mòrta de fam!
 poyosa!

- GARRU. —¿Y que he dit mentida?
¿que no es vè?
- RITA. —Desvergonyida!
jò t' he de girá es barram!
- GARRU. —Ja hi vas errada! tú? á mí?...
Jò 'n tench mes á un xoquí
que tú á sa cara, lladrona!
- RITA. —Mira aquesta polissona!
Que m' has vist robá may?
- GARRU. —Sí,
unes faldetes brodades,
y encare no ha fet un mes;
diguès, ¿que n' has fet dobbes?
¿ó las tens ben estojudes?
- M. SEY. —Ja l' has haurias pagades
si á mí m' haguessen faltat.
- RITA. —Vultros cercau que m' enfat;
jò heu prendé segons qui heu diu.
- GARRU. —Qui heu vá veure encare es viu,
pregunteu á n' en Bernat.
- RITA. —¿Sabs qui es en Bernat? un brut.
- GARRU. —Calla que per tres pichs vá
que á n' es mateix parroquiá
pesses de roba has perdut.
- RITA. —Y jò te dich que has begut,
mes que moixa!
- GARRU. —Miralèt,
tú que vás á ca 'n Bronquèt
á n' es teu hòmo heu diré;
¿Sabs que es lo que has menesté?
que t' pòs al pòrxo es ruquet!
- RITA. —Y jò te treuré es canó, (*li pega.*)
gès! gès! gès! per llengaruda.
- GARRU. —Ah! rata veyá peluda (*li remet.*)
des carré d' en Camaró!
- ESCOL. —Huey! huey!
- M. SEY. —Ja basta! (*les volan desferrá.*)
- S. BRU. —Axò nó.

EL VIATJE

- XAM. —¡Fòra pegá!
 RITA. —Amollaumè!
 S. SOR. —Quin escandol! Ritetè!...
 M. SEY. —Per amor de Deu!
 GARRU. —¡Jò 't mat!
 assuquí en fas un esclat!
 S. BRU. —¡Sant Cristo de la Mercè!
 ESCOL. —Vés, mira si veus cualcú
 que les puga despartí.
 XAM. —Are passa un esgotzí.
 M. BUY. —Digalí que entr.
 XAM. —Dilehi tú. (*á s' Escol.*)
 S. BRU. —Y llavò si les s' en dú?
 ESCOL. —Que les s' en duga; ¡senyó! (*surt cridant.*)
 ¿vòl arribá per favó,
 que aquí hi ha dues dimònis?
 M. SEY. —Jó no faré testimònis.
 S. BRU. —Y jò sí, ¿y perquè nó?
 M. SEY. —Es còsa que no he fet may.
 S. BRU. —Pues jò cada instant m' hi veix.
 GARRU. —Jò 't tir á dins es safreix! (*embotonada ab*
 ¡vuy rentarte s' escambray! *na Rita.*)
 XAM. —Lo qui es jò, cuant me baray,
 no hi puch fé mes, es un vici,
 prenh tal rabi y tal malici
 que á n' es monyo vatx totduna.
 ESCOL. —Ahont es sa noninguna? (*tornant.*)
 are arriba la *jostici*!

ESCENA ÚLTIMA.

*Entra un esgotzí que les desferra, y les altres
 fán ròtlo.*

- RITA. —Jò le hi contaré, senyò.
 GARRU. —Jò li diré lo que ha estat!
 ella primé m' há pegat...

DE LA REYNA.

RITA. ¡No sab que s' diu!...

TOTES. —Te rahó!

ESGOT. —Jò no vuy aclarirhó
que no hajam sortit de aquí. (*á na Rita y na
Voltros, heu de vení ab mí. Garruda.*)

RITA. —Senyoret!

ESGOT. —No res; ala! ala!!
y ses altres... á la Sala,
á les vuit, demà matí.

*Mentres l'ESGOTZÍ les s'en mena, no senten una
mosca, però el cap d'una estona aquella bugaderia
torna esser el mercat del fil.*

NOTA.

Lo que 'm fé escriurer *El viatge de la Reyna*, fonch la xerradissa que se mogué p'el pòble, y al mateix temps el desitx de recullir á mòdo de crònica, certs fets que l'historiador no sòl apuntar per massa petits, y son moltes vegades mes interessants que les memòries oficialment estampades.

Dech havé d'advertir que en les descripcions he procurat ecsactitut; y que tot euant pòs en boca dels qui parlan, casi, casi, los ho vatx escoltar el pèu de la lletra. Axí no estrenyarán los meus lectors que el llengüatge sia mal triat y sens correcció.

M'escús de posarhi cap comentari, pues crech que cada cual, d'en mitx d'aquestes relacions desgavellades, sabrá treurer la veritat en net.

SECCIÓ IV.

ELS CALSONS DE MÈSTRE LLUCH

ò SIA

QUI NO ESTÁ AVESAT Á DÚ BRAGUES
SES COSTURES LI FÀN LLAGUES.

COMÈDIA DE COSTUMS

AB UN ACTE Y EN VERS.

ALL POSTS MAILBOXES

SECTION IV

THE CHURCH OF THE FUTURE

THE CHURCH OF THE FUTURE

THE CHURCH OF THE FUTURE

THE CHURCH OF THE FUTURE

THE CHURCH OF THE FUTURE

THE CHURCH OF THE FUTURE

2

ALS POETAS MALLORQUINS.

Mos mestres y benvolguts amichs:

Si no fós costum oferir les composicions dramàtiques, dexaria en blanch aquesta fulla; pero, per poch que valga la primera mostra de mon pobre ingeni, teniu dret á reclamarla, los qui l'havau vista ab goig y m'havau aconsellat que la donás á llum. En devés quatre ó cinch anys, ni 'l desitx d'un poch de gloria, ni 'l de treuren benefici, foren bastants per resoldrem. Avuy m'havau fet creure, no que en MESTRE LLUCH hi há merit, sino que pot oferir qualche ensenyansa de moral domèstica; y axó es l'unich motiu perque l'estamp.

Jo esper que voldreu acceptarla devant el públich, com un testimoni del agraïment y del coral afecte que vos té

L' Autor.

PERSONATJES.

MESTRE LLUCH, *taconer*.

MADÓ COLOMA, *la seua dona*.

NA FILOMENA, *la seua filla*.

EN BENET, *mestre de párvulos, enamorat de
na Filomena, ximple y tartamús*.

MADÓ ROSA, *dexa doblés á penyora*.

MADÓ GERONI, *rifadora d'ofici*.

UN CAFETER.

UN MARINER.

L' ALCALDE DEL BARRIO.

NOTAS.

L'escena comença hora-baxa y acaba á les deu del vespre.—
Passa á un barrió dels mes arreconats de Palma.

En tot lo que parla *en Benet* ha estat precis suprimir l'ortografia,
per indicar millor el llenguatge d'un tartamús.

ACTE ÚNICH.

El teatre representa una botiga, que es la casa de MESTRE LLUCH, ab un portal á s'enfront que dona al carrer y un altre á l'esquerra per entrar á la cambra. A la dreta se veurá: en el racó, uns fogons baix d'una finestra, y un escudellér ab varies olles; mes pròp una caxeta arrambada á la paret, y endevant, una taula baxa ab unes poques formes y las eynes de sabater; devòra un brasér de terra ple de cendra. Cuatre ó cinch cadires y un parell de quadrets.

ESCENA I.

MESTRE LLUCH.—MADÓ COLOMA.—NA FILOMENA.

M. LLUCH. (*Passetjanse d'un cap á s'altre.*)
Ay! ay! ja 'stich ben posat!
de cap mòdo tench consòl.

M. COL. (*Cosint, sens mourese.*)
Si t'has atepit de còl
y may tens sacietat.
Molts de pichs t'he predicat
que no pòts menjá tant, Lluch.
¿Has provat d'aná...?

M. LLUCH. No puch.
FILOM. (*Pentinantse devant un tros de mirall.*)
Mes mal.

M. COL. Axi n'aprendá.

ELS CALSONS

- M. LLUCH. Però tú vòls suposá
que m' he òmplit.
- M. COL. Còm un trabuch.
- M. LLUCH. No estich per tocá rahons.
Ay! quin mal de ventre, ay! ay!...
- FILOM. (*A sa mare.*)
Haurem de comprá un miray.
- M. COL. 'Xa fé, en Benet te piñons.
(*A s' homo.*)
Vés, no 't trègues es calsons
y tiret demunt es llit.
- M. LLUCH. Ay! si m' haguesseu bollit
per lo manco còlque còsa...
- M. COL. Aquí no hi ha res; repòsa,
creume á mí, colguet vestit.
- M. LLUCH. ¿Y perque m' he de colgá
y no 'm bulls herba lluisa?
- M. COL. Ja 's bò per una que frissa
de teni llest lo que fá!
¿No t' he dit que no n' hi há?
- M. LLUCH. Cuant no n' hi há 'n van á dú.
- M. COL. Idò mira, arribahi tú,
te passetjes tanmateix.
- M. LLUCH. Dexa lo que fás.
- M. COL. No 'u deix,
ni m' puch mòure per ningú
fins que tenga axò acabat.
- M. LLUCH. ¿Primé que jò es un desfres?
De vòltros ja no 'sper res,
já tal punt hem arribat!
Jò, que tot lo dia 'm mat
fent feyna...
- M. COL. J' has parlat pròu;
are li feriam bròu!
- M. LLUCH. No, no, tant no es necessari.
- M. COL. Arriba á cá 's potecári
des cantó.
- M. LLUCH. Donem un sòu.

DE MESTRE LLUCH.

M. COL. No importa, ell te donarà
sense res quatre fuyetes
d'herba lluisa.

M. LLUCH. ¡Planetes! (*Resignat.*)
Ay!

M. COL. Veshi, t'espassarà.

M. LLUCH. Y si cuant jò seré allà
y 'ls hi demán diu que nó?

FILOM. Per una part, té rahó.

M. COL. Idò mira, tú axequet.

FILOM. Tench pò de trobá 'n Benet,
si m'en vatx, d'aquí's cantó.

M. LLUCH. No hi vajas, oh! ja hi 'niré.

FILOM. Axi mateix si ho voleu...

M. LLUCH. No, ay! ay! no vos mogueu.
Ay Jesus!

M. COL. (*Mostrant la feyna á sa filla.*)
Mira.

FILOM. Vá bé.

M. LLUCH. Ay! (*Sortint.*)

FILOM. Ja hi som jò, dexau fé...

M. LLUCH. Tú espera s' enamorat, (*Girantsé.*)
fét es monyo. (*S' en vá.*)

FILOM. S' ha empenyat
en que no anem á 'n es ball.

M. COL. Pues éll hey posará call;
en cap de barra ha topat.
Si sempre hagués jò de fé
es seu gust, bona estaria;
axò es sa meua mania,
vuy comandá perque 'n sé;
may l' he hagut de menesté
per dá ordes, tot vá dret.
A s' hòmo l' han de dú estret;
si te cases fé 's cap viu.

FILOM. Axi que venga s' estiu
ja tench jinyat en Benet.

ESCENA II.

MADÓ COLOMA, NA FILOMENA y MADÓ GERÓNI *que entra guaytant ab un panèr passat p' el bràs.*

- M. GER. Ave Maria. ¿Còm vá?
Y es teu hòmo? (*Baix.*)
- M. COL. Se'n há anat,
y que hi fós, may m' ha renyat.
- M. GER. Però devegades...
- M. COL. Cà! (*Riguent.*)
Veèm que dús.
- M. GER. (*Mostrantl' hey.*) Mira; un coní.
- M. COL. ¿Y que es fresch?
- M. GER. Encara plòra,
mòrt d' aquesta matexa hòra,
ensumal...
- M. COL. (*Ensumant.*) Pareix que sí.
¿Que estás envant?
- M. GER. Sis cartetes
me quedan, á dobbér una.
- M. COL. Parlem clá. ¿Que vás de tuna?
- M. GER. No, creu en mí, no fietes,
en ningú tench compromís;
pòts vení á veurel rifà.
- M. COL. Si 'l trèch ja tench per demá...
- M. GER. Vaja! que es tart y jò fris;
tòca, prenles totes sis,
un dia en l' any fé un bòu.
- M. COL. A un' altre banda me còu
mes. ¿Que vòls fé un embuy?
Venlóm' ó sinó no vuy
cap carta.
- M. GER. ¿Y si hi ha un renòu?
- M. COL. Si tú vòls no n' hi haurá,
ja ho has fèt altres vegades.
- M. GER. Però están escalivades

- y no 'm déxen escapsá.
M. COL. No res, ¿vòls quinze dobbés?
es coní ha de ser meu.
M. GER. Fieta... me sab molt de greu...
Quinze es pòch, un real mes,
serán quatre sòus y mitx.
FILOM. Ma mare, no 'ls hi doneu.
M. COL. No tengas pò, ni una creu
á 'n es quinze li afitx.
M. GER. ¿Que has mirat aquest coní?
Miral' bé, que está de grás;
ell de plassa no 'l durás
per vuit sòus; me còsta á mí
mes de lo que te figures.
¿Tens res mes pe s' animal?
M. COL. ¿Vòls tres sòus?
M. GER. (*L' estoja.*) Sa péll los val,
no 'l puch doná, criatures. (*S' en vá.*)
Adios, será un altre pich...
Ni sa teua ni sa meua, (*Torna arrera.*)
serán vint y un...
FILOM. Ja lleva!
M. COL. Des tres sòus no me desdich.
M. GER. (*Resolta.*)
Vaje per tres; tens ventura
que no 'stich per passetjá.
¿Quina carta he d' escapsá?
M. COL. (*Pren les cartes y s' en atura una.*)
S' ás d' espasa; però, jura
que me durás es coní.
M. GER. Jò no som tan embustera, (*Sèria.*)
adins aquesta panera,
llums encesos, será aquí.
¿Que 'm dones es tre' sòus ara?
FILOM. No la pagueu endevant.
M. COL. No 'm tengas per ignorant,
jò no me fii de ma mare.
M. GER. No res, no vuy cap dobbé,

ja 'l me pagarás, adios.

(*Baixa.*)

Anau á ferli favós! (*Surt.*)

M. COL. S'ás d'espasa es, pensahi bé.

ESCENA III.

MADÓ COLOMA y NA FILOMENA.

FILOM. Bòno, ma mare, emperò,
¿Y còm li heu de doná
tres sòus?

M. COL. 'Niré á menllervá,
y ja dech un duro d'ò.
No sé còm ho he de fé,
sòls me queda una treseta...

FILOM. Y m'heu d'aná á comprá veta
y es sèt pams que he menesté,
sobre sèt pams manco un dit,
de flòch per aquesta falda...
y axò no 'u donen de valde...
¿Ho sentiú?... ¿Ho heu sentit?

M. COL. (*Pensant.*)
Calla, espere't, calla,... ¡vá!
(*Resolta.*)
No tengas ánsi de res;
ara mateix que éll no hi es
vatx á fern'una. En está
enredats, tayan sa còrda.
Ton pare s'fé una mudada
que un pich sòl la s'ha posada
demunt.

FILOM. Sí, pròu que m'recòrda,
de panyo color de mora.

M. COL. No 'n té altre, y he pensat,
sense dirli á éll res nat
d'aquest mon, durli á penyora

DE MESTRE LLUCH.

- es calsons.
- FILOM. No hi ha remey,
d'algun cap hem de fé òsques.
Però, llevarli... (*Repugnant.*)
- M. COL. Sas clòsques,
éll sabs que 'n dú de rovey. (*Obri la ca-
xeta, treu els calsons, y 'n fá un bolich.*)
M'en vatx abans que éll no venga;
sempre 'm darán la mitat
de lo que val. (*Cuant vá á sortir, sa topa
ab s' homo que entra.*)
- FILOM. (*Apart.*) M' ho he pensat.
- M. COL. Cáspi! hònes tardes tenga! (*Dissimulant.*)
veurás còm t' espassará;
Filomena, bollili
axò; jò 'l punt som aquí. (*Surt.*)

ESCENA IV.

MESTRE LLUCH y NA FILOMENA.

- M. LLUCH. ¿Y tant depressa ahont vá
ab so bolich?
- FILOM. Jò no 'u sé;
assuquí pròp; no ha dit res.
- M. LLUCH. Però ¿qué se 'n dú?
- FILOM. (*Dissimulant.*) Un desfres
que no mos ha vengut bé.
- M. LLUCH. (*Pausa.*)
Filomena! Filomena!
ple de sentiment ma veitx
cuant debades maleveitx
que ta mare tenga esmena;
y creix mes sa meua pena
si te mir á tú també;
ta mare diu que 't vòl bé,
y jò pens que axí còm vá,

si Deu no hi posa sa má
 desdixada t'ha de fé.
 Ella en llòch de tení esment
 á ses feynes des seu ram,
 amb vagues fá son axam
 de sa casa sempre ausent;
 si tengués conexament
 sas cartetes tiraria,
 y aquí dins s'entretendria
 amb sa filoa y es fús;
 d'aquest mòdo 'l bòn Jesus
 molt mes mos assistiria.
 Digasme: ¿quin profit treys
 de cosí y afanyarvós
 tant sòls per desfressarvós,
 sense escoltà 's meus conseys?
 Fia meua: ¿que no veys
 que axò son còses p' es richs?
 És pòbres, que son amichs
 de balls y vaiveretjá,
 arriben aná á captá;
 axò ho he vist molts de pichs.
 Mira que jò 'stich aquí
 trabayant còm un esclau,
 y vòltros, ¡ay! vos n' anau
 procurantvos devertí:
 en llòch d'ajudarme á mi,
 sabent que 's llansòl no basta,
 m'abrumau d'aquesta casta!
 Y ta mare, que es pitjó,
 d'es front sa meua suó
 en pòrros-fuyes la gasta!
 Tú ets fia d'un taconé
 que molts de pichs no barena;
 òbri 'ls uys, ay! Filomena,
 pensahi sovint que 't convé:
 mira que tú no pòts fé
 lo que altres al-lòtes fán...

D'un avench estás molt rán!
 Apaga es teu frenesí,
 perque es breus gusts, á la fi,
 en fèl sa convertirán.

FILOM.

Vos me feys escarrufá...!
 callau, no me parleu pús.
 Jò no veitx tan gran abús
 còm me voleu suposá.
 ¿Quín perill, quín mal hi há
 en prendre un devertiment
 que es tan pròpi des jovent?...
 Per está de nit y dia
 aquí dins, mes me valdria
 tancarmé dins un convent.

M. LLUCH.

Y en cuant á lo de ma mare,
 ¿perqué no la hi deys á ella?
 (*Mudant de tó.*)
 ¿Perqué? Perque es un' arpélla.
 ¿Que no la coneis encara?
 Si li deya res, sa cara
 sé cèrt que 'm rapinyaria.
 Escoltem; y no voldria
 que tú, res de tot axò
 li contasses.

FILOM.

No, no; jo...?
 ¿altres feynes no tendria?

M. LLUCH.

Tú ets jove y t' he d' ensenyá
 perque 'n tench obligació,
 y cuant te fás un sermó
 atenta m' has d' escoltá.
 Ta mare... la deix aná
 perque no té compostura.
 Ella sa mòstra mes dura
 á 'n es meus conseys que un banch;
 me té cremada sa sanch
 y es sa meua pesadura.
 (*Na Filomena s' en entra dins el cuarto.*)

M. LLUCH. (*Reparant.*)
 Pareix que està molt picada...!
 ¡Ni si jò fós escorpi!...
 No res, men vatx á bolli
 s'herba lluisa que m'han dada.
 Aquesta òlla... està esculada!
 (*Prenguentles de demunt l'escudallér.*)
 aquest cassolí... es menut!
 aquest peròl... està brut!
 ay! tendré que bollirhó
 dins aquest grexonero
 que abans hi tenia engrut.
 (*Hi posa aygua y l'herba lluisa.*)
 ¿Que trobaré fòch colgat? (*Puny el brasé*)
 Ni mica...! ni un calihuet...!
 Ay! en feré amb un lluet.
 Filomena! ¿ahont heu posat
 es carbó?

FILOM. (*De dedins.*) L'hem acabat.

M. LLUCH. ¡Vòl dí que gens no ni há!
 Aquest òu si que es fresch...! cá!
 si jò som mes animal... (*Fora corda.*)
 ¡Som capàs de fé un dogal
 y d'anarmen á penjá!

ESCENA V.

MESTRE LLUCH y un MARINER que entra ab un parell
 de botes en sa mà.

MARINER. ¿Y que estau desesperat,
 Mestre Lluch? ¿qué es? ¿qué vos passa?
 Preniuhó tot ab catxassa
 no fassau cap desberat.

M. LLUCH. (*Furiós.*)
 No, fins aquí ha durat,
 ja no puch aguantá mes!...

MARINER. ¡Ditxosos es marinés
que no habitan en sa dòna!
¿Ditxosos? Aquesta es bona, (*Riguent.*)
jò ho entench á s' enrevés.
¿Qué es? ¿qué hi hagut averia?
¿Quí vos ha mal humorat?
¿Qué heu investit ó enrocat?
Ó hi ha pòca correntia?

M. LLUCH. Dexaume aná, 'm tiraria
ara mateix dins un pou;
estich cansat de dú es jou,
¡estich fart de matrimòni!
Mal fés...! Jesus sant Antòni!...

MARINER. Perdonau aquí hont sou;
y esplicaúvos per lo clá,
¿de quí es que teniu quexa?

M. LLUCH. De sa dòna! que no 'm dexa
viure, me cerca matá.
Avuy m' ha donat diná
d' ensiam de còl trempada,
jò, bé es ve que n' he menjada
perque tenia talent,
y m' ha caigut malement...
Tench una maldeventrada...!
He hagut d' aná á demaná
un poquet d' herba lluissa,
y no tròb ni carbonissa
per bollirlem... 'xaume aná...

MARINER. ¿Y ella?

M. LLUCH. ¿Ella?... ella s' en vá
y no 's cuyda des meu plant,
no mes fá 's seu cap envant,
tot cuant li diga, s' ho beu...
Ay! ella es sa mèua creu,
y sempre estich rabiant.
Es dia que 'm vatx casá
soldat m' havia de fé;
á la Trapa m' en 'niré,

sino, lòco 'm fan torná...
 ¡Tratarme á mí còm á un cá,
 sense motiu ni rahó!...
 Axò no 's aguantadó!...
 De mí, á las barbes... s' en riu...

MARINER. ¿Y perque no li advertiu
 vos sa seua obligació?

M. LLUCH. (*Mudant de tó.*)
 ¿Perqué?... Seria capás,
 ja ho crech, de posarme blau;
 Un dia 'm tirá sa clau
 quatre formes y es cabás....!
 Té un gèni de Barrabás; (*Temoréch*)
 y creisme que mestre Lluch
 may ha estat homo paruch;
 però amb ella, no hi vuy peres,
 ni de verbes ni de veres,
 maldament sa casa esbuch.
 Jò, fás feyna á rebentá,
 mes de lo que puch m' afány,
 y tot es jornal que guany
 l' hey entrech á dins sa má:
 pues, may m' ha dit, per fumá
 vataqui dos dobbés, Lluch,
 y encara que no 'm balluch
 ni òbr sa boca devant ella,
 cada pich que vòl m' ensella
 y m' carrega com á un ruch.
 Mirau, mal m' está es dirhó,
 Som s' homo mes bò del mon,
 de sòl á sòl atacon
 y may surt d' aquest racó;
 si sa dona, una ocasió,
 me diu, fé s' uyastre Lluch,
 tant si puch com si no puch
 el fás, ella en tot govèrna,
 jo no sé aná á sa tavèrna
 jò... ni fum, ni bech, ni juch;

pues tant d'estiu còm d'ivèrn
veisme assuquí malmenjat,
mal vist y mal arrobat
còm si fós un hòmo estèrn.
Y si 'm queix mòu un infèrn,
y per axò, còm som Lluch, (*Plorant.*)
que call y els uys acluch,
y per no tení renòu,
un fetje de cá de bòu
adins es meu ventre duch.

MARINER. ¿Y heu provat de anarhi en bònes?

M. LLUCH. És temps perdut, no té agüa...

MARINER. N'hi ha que tenen sa püa (*Compatintlo.*)
matzinadeta, de dònès;
però, cuant son tant dexònès,
jò sé còm s'han d'arreglá, (*Formal.*)
una medicina hi há...

M. LLUCH. (*Resòlt.*)
Si ahont sa tròba sabés,
jò robaria 's dobbés
sòls per anarla á comprá...!

MARINER. No impòrta, es de molt pòch preu;
jò mateix la vos duré.

M. LLUCH. ¿De veras? (*Dubtant.*)

MARINER. Anit vendré
amb ella, devés las dèu.
¿Que no teniu tirapèu?

M. LLUCH. M'employ d'una llenderina.

MARINER. (*Apart.*)
¡Vaja una mitja gallina!
¿Ni duis corretja p'es còs?

M. LLUCH. Tampòch.

MARINER. Jò 'n duré un tròs.

M. LLUCH. ¿De qué? (*Asustat.*)

MARINER. (*Riguent.*) De sa medicina.
Ara, escoltaume un pòch,
anem á lo que he vengut.

M. LLUCH. Podiau havé segut:

ELS CALSONS

mirau si trobareu llòch.

(*S' assèuen tot-dós.*)

MARINER.

Amb es llaütet San Ròch
mos feym á la vela anit,
si 's temps es bò,... y fét y dit
m' heu de carená sas botes.

M. LLUCH.

¿Cuant sortiu?

MARINER.

Sas señes totes
son de saupá á mitja nit.

M. LLUCH.

Vejem, ¿qué han de menesté?

MARINER.

(*Las hi mòstra.*)

Aquesta á cara de popa
me sòl fé aygo si topa,
y l' heu d' ensullecá bé.

¿Veis aquest' altre que té
descosida s' orla dreta?

Aficaulí amb una estreta
un' andanada de claus,
y á babó feysli dos traus
perque m' òrsa una miqueta
cap á llevant. Vos mateix

sou práctic que ho enteneu,
feysli lo que trobareu;
en ses vòstres mans ho deix.

Llavò vos pagaré amb peix
ò amb dobbés, tot m' es igual.

M. LLUCH.

Sé que sou hòmo formal,
d' axò no n' hem de parlá;
si estau un' hòra á torná
trobareu llest es cabal:
perque ara m' hi posaré
y ferhó pronte acostum.

Filomena! ensén es llum,
¿ho séns?

FILOM.

(*De dins.*) Ara 'l vos trauré.

ESCENA VI.

MESTRE LLUCH, *el MARINER y un CAFETER que se sent cantar p' el carrer.*

CAFETER. El cafetero!... café! (*Tòca á la porta.*)

M. LLUCH. (*Sens girarse.*)
Es sortida, no es aquí.

CAFETER.. (*Entrant.*)
Sempre m' ho he vist vení.
¿Que sabeu si 's torbará?

M. LLUCH. En pich que voldrá torná,
mal no trobás es camí.

CAFETER. Perque 'm digué, ja ha un mes,
que avuy, tòch d' Ave-Maria,
passás y...

M. LLUCH. Ja pòts fé vía.

CAFETER. Però m' deu tretze dobbés.

M. LLUCH. No ni tornes vendre mes
si no t' paga.

CAFETER. Bòn consòl!

M. LLUCH. ¿No t' he dit que estich tot sòl?

CAFETER. Axò es lo que á mí me crema.

M. LLUCH. Idò no m' vengas á prema
y á ferme ara es cantussòl.

CAFETER. Pareix que estau enfadat,
ja he dit que per vos no vench...

M. LLUCH. Filomena!

FILOM. (*Dins.*) Ara l' ensench;
es primé pich s' h' apagat.

CAFETER. Vos may vos heu endeutat
y sempre vos vuy serví
de bòn gust... No res... vòl di
que no 'n voléu tampòch vos? (*Al mari-*
ner.)

M. LLUCH. Tòca, aboca per tot-dós.

M. LLUCH. Per mí nó.

MARINER. Sí, hòmo, sí,

es ventre vos compondrà.

(*Na Filomena surt ab una llumeta encesa y la pòsa demunt la taula, ahont hi quedarà tot l'acte.*)

FILOM. Jau, vataquí sa llumeta.

CAFETER. Ola! Adios, Filomeneta,
tú ¿que no l'has de tastá?

FILOM. No, que no 'm puch destorbá.

CAFETER. A tú 'l te regalaria...

FILOM. Gracis, gracis, s'aprecia. (*S' en entra.*)

CAFETER. No hi ha de qué, prenda hermosa.

(*A mèstre Lluch.*)

S' al-lòta mes agradosa
des carré es sa vòstra fia;
no 'u dich per alabarlé,
però semblará á sa mare.

M. LLUCH. D' axò parlavam suära;

Deu no ho vulga. (*Beguent.*)

CAFETER. ¿No? y perquè?...

Ara que hey pens: ¿y que es vé
que heu venut una mudada?

Jò la 'us hauria comprada.

M. LLUCH. No sé que 'm dius. (*Beguent.*)

CAFETER. Madò Ròsa,

aquella que en tot sa pòsa,
deya á sa meua cunyada,
ferá còsa d' un minut,
que uns calsons de panyo nòus
flamants, per vint y dos sòus,
sa vòstra li ha malvenut.

M. LLUCH. (*Al mariner.*)

Ho veis? si jò 'stich perdut!
un dia me vendrá á mí; (*Beguent.*)

ara mateix vatx á obrí

sa caxa á veure si es vé.

(*Se gira darrera y l' obri.*)

¡Ah!

MARINER. ¿Que no hi son?

DE MESTRE LLUCH.

- M. LLUCH. ¡Qu' han de sé!
Filomena! vina aquí.
- FILOM. (*Dins.*)
Ja vá!
- M. LLUCH. Ha de sé aviat.
- FILOM. (*Dins.*)
Justament ara que 'm vest!
- M. LLUCH. Si no surts defòra prest,
entr aquí dins y te mat. (*Beguent.*)
- CAFETER. Ja 'm sab greu havé parlat;
d' axò n' era escusadó...
- MARINER. Nó, tú has fet bé dirhó.
- CAFETER. Vòl dí, ¿no sabiau res?
- M. LLUCH. ¡Qu' he de sebre! si m' ho han pres
d' amagat, á lo traydó!
Filomena, dich!
- FILOM. (*Dins.*) Ja vá!
- M. LLUCH. Miraula á sa meua fia,
tant còm sa mare ho sabia
y no la vòl destapá.
- MARINER. Mèstre Lluch, dexaula aná.
- M. LLUCH. Però, que venés lo seu,
maldament que fós es lleu,
res hi tendria que dí.
- CAFETER. Si m' ho haguessen fet á mí!...
- MARINER. Oferiuhó tot á Deu.
- M. LLUCH. (*S' axeca y desferma el devental.*)
Digaume: ¿per aná á China
hi ván per mar ò á peu?
¡M' en hi vatx! (*Resòlt.*)
- MARINER. (*Aquietantlò.*) Devés las dèu
vos duré sa medicina.
- M. LLUCH. Me vuy fé de la marina!
- MARINER. Callau, no vos enfadeu.
(*Mèstre Lluch se torna assèure, y el ma-
riner paga al cafeter.*)
- CAFETER. (*Mirant.*)
Aquest dobbé no té creu.

ELS CALSONS

MARINER. Emperò es bò axí mateix;
 á reveure, jò vos deix. (*A mèstre Lluch.*)
 M. LLUCH. Me sab gréu que vos n' aneu.
 MARINER. Tench moltes feynes que fé
 á bordo abans de partí...
 M. LLUCH. ¿Y que hi pensareu en mí?
 MARINER. Descansau; la vos duré. (*Surt.*)
 M. LLUCH. Adios!

ESCENA VII.

MESTRE LLUCH y el CAFETER.

CAFETER. Aqueix mariné
 me sembla que té bòn cò.
 M. LLUCH. Jò li adob de franch axò (*Las botes.*)
 si m' captura na Coloma.
 CAFETER. ¡Quín hòmo tant mitja poma! (*Apart.*)
 Ara m' en aniré jò,
 que estich molt enrera anit,
 á veure si acab sa vòlta.
 M. LLUCH. Aturet un pòch, escolta,
 contem tot lo que t' han dit.
 CAFETER. Mèstre Lluch jò ho he sentit,
 es temps que li mesurava
 á madò Ròsa, que estava
 á's cap d' amunt des carré;
 tant hi haja còm jò hi sé,
 á sa cunyada ho contava.
 Y no voldria está errat,
 crech que ha dit: vint y dos sòus
 uns calsons de panyo nòus.
 M. LLUCH. ¿Y los hi havia pagat?
 CAFETER. No 'u sé, perque m' en he anat
 y 'ls he dexades sullá;
 però si hi voleu aná,
 tal vòlta 'ls hi trobareu...

DE MESTRE LLUCH.

- jò hi 'niria, axí sabreu
de segú tot lo que hi há.
- M. LLUCH. Y bònno, ¿y que he d'aclari
si es calsons ja 'stán venuts
y ella es dobbés té rebuts?
Si hi vatx se riuran de mí.
- CAFETER. (*Prenguent la bomba y sortint.*)
Anem plegats, anemhi!
val mes ara que es calent;
jò no perdria un moment,
sinó vos costará pena
troba's calsons.
- M. LLUCH. (*Resòlt.*) Filomena!
- FILOM. Vá! (*Dins.*)
- M. LLUCH. A sa casa ten esmént. (*Sortint.*)

ESCENA VIII.

*Surt NA FILOMENA, guayta p' el portal del carrer,
empeny mitja pòrta y torna arrera.*

- FILOM. (*Componguent els desfressos.*)
A durme's flòch y sa veta
tròb que sa torba ma mare.
¿Y si l' atrapa mon pare?...
Cá! si es còm una geneta.
Per amor d' aquell patata
cafetero xerredó
que ha vengut á acusarhó,
tench pò d' una saragata;
pues pòch temps sa necessita
per empenyar uns calsons,
altres pichs en dos segons
s' ha desfet d' una levita...
Ja 'u veurem, ella es discreta
y sab còm s' ha d' arreglá
per despuyar un altá:

no es sa mes lletja que ha feta.
 Ay! si jò tengués marròta!
 y còm me devertiria!
 sé ben cèrt que no tendria
 jens d'enveja á cap al-lòta:
 però tench sa bossa axuta,
 y donchs? per aná passant
 es precis de tant en tant
 valerse de una matuta:
 sinó may haguera trèta
 una pessa un pòch decent,
 greu me sab, però sa gent
 no sab que sia bestrèta...
 Veèm si 'm recòrda sa jota,
 ¡quin desitx tench de ballá!
 en pich que la sent tocá
 es cò dins es pit me bota.

(Comensa á ballar á un costat de la botiga; en Benet guayta p' el portal, no gosant entrar, la mira una estona y llavors se resòl.)

ESCENA IX.

NA FILOMENA y EN BENET.

BENET. *(Entrant.)*
 Am-Merí; quet, còm vá?
 Si ta dettóp em sab guéu...
 FILOM. ¿Y que ets tú? Gracis á Deu!
 me comensava á ensayá.
 BENET. Axò et bò; ¿que et tota sola?
 FILOM. No 's torbará molt ma mare.
 BENET. Vòt dí no hi es, ¿y ton pare?
 FILOM. S' en há anat á... comprá sola.
 BENET. *(Reculant.)*
 Dò no ent,... ja totneré...

- FILOM. Esperet un pòch.
 BENET. No, no,
 petque jò retpèt s' honó
 de sed dònesh...
- FILOM. (*Estirantlò p' el brás.*) Sí, ja ho sé,
 però esperet una mica
 asseuté y conversarém.
- BENET. En tocammé tú s' afica
 un eppina aquí, (*el còr*) 'mollem!
 Petque un fòch etèn me cau
 dins et pit en datte et bás;
 felé lo que tu dilás
 ja sats que som un etclau.
- FILOM. Bòno, ja tens sas trequetes?
 BENET. Encara no let m' han dades
 y dot pits ja' ts he seccades...
 ¿Y tú ja tens sed caretes?
- FILOM. Idò, no faltava més!
 (*Las trèu y s' en posa una.*)
 ¿Que t' agraden? mirales.
- BENET. Sa téua met polida es (*Riguent.*)
 còm la veix pe s' enlevés.
- FILOM. ¿Y ahí perque no vengueres?
 Fins tart te vatx esperá,
 ¿eh? (*Enmorronxada.*)
- BENET. No vatx polé deixá...
 FILOM. M' enganes, sí, ses derrerres
 que en mí devias tení;
 si me tengueses amó
 no hauries fét falta, nó,...
 pero 't deus entreteni
 amb un altre.
- BENET. (*Fentse tròssos.*) No! axò son
 malet llengot de colcú!
 Sit pits he patlat en tu
 y ja t' ettim met que el món;
 creume que jò t' ho confés,
 jul que 't dit sa velitat,

ELS CALSONS

si ment, que quet cattigat
 atuquí, ala mateix...
 Si jò te poguet mottrá
 tot et meu intelió...
 Veuliat còm un cathó
 ensés el meu cò cremá.
 Tot lo dia pens et tú
 s' hola baxa y en sa nit;
 ja n' ha tret que no he dotmit
 y tot un any vetlalia...
 Còm fas etcòla á vegades,
 me quet que pèt sa palaula,
 y assegut demunt sa taula
 me pòt axí, man-plegades,
 y lavò no veix ningú
 met que s' ettel d' olient
 que 'm sut devant retpendent
 y aquet ettelet et tú...
 Còm din, no me pòt passá
 pet còll una cuyalada,
 sempe te veix retatada
 á dins et pat det menjá...
 Còm somiy...

FILOM.

Bòno, ja 't crech;
 á mi 'm passa un altre tant,
 per tú sempre suspirant
 estich, que es meu cò no es sech.
 Mira: mal m' está es dirhó, (*Marranera.*)
 però en mí bé has topat,
 may ningú havia lograt
 axí còm tú es meu amó.
 Tú, en rudes, m' has etsisada
 y per darte gust, feria...
 no sé qué, me tiraria
 cap-avall pe sa murada.

BENET.

Calla! no diguet axò
 y patlem det casament,
 y de dá á fé et palament

pònta.

FILOM.   1   ¿Y que ho dius de bò? (*Ab afany.*)

BENET. Ja fis de veule á sa tona.
senti et capellá enfilat:
matimòni hi ha tattat
de Benet amb una dòna
que se diu Filomeneta...
fia de Luch y Coloma...

FILOM. Mira, jò no vatx de bròma. (*Série.*)

BENET. Jò te pal fotmal fiète, (*Id.*)
 ¿nou keus?... dò ges un aney
 que felà de tettimòni (*La hi dona.*)
 en et nòtto matimòni.

FILOM. Gracis. (*Prenguentlthó.*)

ESCENA X.

EN BENET, NA FILOMENA y MADÓ COLOMA.

M. COL. (*Entrant y sorpresa.*) ¡Ola! ¿Y quin aucell
las ha 'b sa meua paloma?

FILOM. En Benet que ara ha arribat;
mirau lo que m'ha donat. (*A ella.*)

BENET. Bòna nit, madó, Coloma.

M. COL. Bòna nit Benet, ¿qué tal?

BENET. Bé.

M. COL.   ¿Y ton pare? (*A na Filomena.*)

FILOM. S' en ha anat.

M. COL. Idò axi! y vos ha dexat
totsòls; ¡vaje un animal!

FILOM. No ha molt.

BENET. Còm he vengut
ei ja no hi era...

M. COL. (*Apart.*) ¡Innocent!
¿Y com tens atreviment,
digasmé, com has volgut
que entrás aquí dins, ma fia, (*A ella.*)

ELS CALSONS

- un jove, no senthi jò?
 ¡No 'm faltava mes que axò!
- BENET. Heu veut? jò ja no volia... (*A na Filomena.*)
 M. COL. No rés, que sia es derré pich!
 però, enten hò, si hi tornau
 te tancaré ab pany y clau,
 y ho feré axí còm ho dich.
- FILOM. ¿Que me duys es flòch?
 M. COL. (*Donantlehi.*) Prenlò;
 sèu Benet.
- BENET. (*Empegueit.*) No, jò ettich bé.
 FILOM. Asseuté, ara vendré
 devòra tú á cosirló.
 Escoltau un pòch ma mare: (*Apart.*)
 ¿Que ja heu venut es calsons?
- M. COL. Ja están, dexet de rahons. (*Id.*)
 FILOM. Jò ho demán perque mon pare
 de tot ja n' está enterat...
- M. COL. ¿Y quí li ha 'nat á bufà?
 ¿que la hi has dit tú?
- FILOM. Jò? cá!
 es cafetero que ha entrat;
 li ha dit que madò Geròni
 ho contava á no sé quí;
 y un mariné que era aquí
 ha armat una Bibiloni
 que ningú s' hi entenía.
- M. COL. ¿Y tú que estaves devant?
 FILOM. No, que jò 'stava entre tant
 dins sa cambra que 'm vestia;
 y mon pare que 'm cridava,
 y no he volguda sortí,
 fins que despues, á la fi
 s' en ha anat.
- M. COL. ¡Aquesta es blava!
 ¿Y ahont s' en ha anat?
- FILOM. Jò no ho sé,
 segons sas expressions

DE MESTRE LLUCH.

que he sentit, á dú es calsons
anava emb so cafeté.

ESCENA XI.

EN BENET, NA FILOMENA, MADÓ COLOMA y MADÓ
GERÓNI.

- M. GER. Ave Maria! ¿qui hi ha aquí? (*Entrant.*)
M. COL. Déu y noltros, passa avant.
Dexem fé per un instant. (*A sa fia.*)
M. GER. Jas, vat-aquí 's teu coní,
ara mateix l' he rifat.
No han volgut que jò escapsás
y es méu ninet ha trèt s' ás
que jò li havia senyat.
¿Que no estás contenta?
M. COL. (*Séria.*) Pròu.
M. GER. Totduna 'l té volgut dú.
M. COL. Lo que es per amor de tú
anit tendré un renòu.
¿Perque has anat á xerrá
que he venut aquella pessa?
M. GER. ¿Jòdò? no, fieta.
M. COL. Confessa!
¿Perque m' ho has de negá
si n' hi ha que ho han sentit?
M. GER. ¿Y qui es?
M. COL. Es cafetero.
M. GER. Es seu moix! y embustero!
digali que jò ho he dit.
M. COL. Ningú mes que tú ho sabia.
M. GER. Voldria que ara vengués
y...
M. COL. Calla no 'n parlem més.
M. GER. Sa frexura li treuria!
M. COL. Jas, mira si estam cabals. (*Pagantla.*)

- M. GER. Quinze, devuit; sí, bé está. (*Contant.*)
 Però axò no ha de quedá
 axí: lo que ha dit es fals;
 tú no coneys na Geròni!
 Vaje! si ho aclariré! (*Enfadada.*)
 no pòt ser altre, es cafaté
 que es de sa péll del dimòni.
- M. COL. No se que fós madó Ròsa...
 FILOM. Jò no ho puch assegurá,
 però... m' ho pens.
- M. GER. Si ho será.
- M. COL. Axò ja 's un 'altre còsa;
 perdona per aquest pich,
 ella estava mal entesa.
- M. GER. Pues ha 'stat una torpesa
 que jò, cuant parl, sé que dich.
 ¿Y qui es aquest bergantell?
- M. COL. No crides, s' enamorat;
 anit mateix un anell
 ben polit, d' òr, li ha dat.
- M. GER. Mira, que no li amòll
 que es bons joves ván escassos.
- M. COL. No tengas pò, que p' es còll
 li té enrevoltats es brassos.
- M. GER. ¿Sa brilla que es p' es cavall?
- M. COL. No t' he entesa.
- M. GER. (*Tocantse sa butxaca.*) Dich, si 'n té?
- M. COL. Ara mos durá á n' es ball,
 á cá seua están molt bé.
 Y sa meua fia en bull,
 casi té llest es desfrés.
 Me sab gréu perque axò es,
 per rebrerlò, un casull.
- M. GER. Maldement siga un assòll,
 tu deixel enllepoli.
- M. COL. Oh! fieta, còm un poll
 sempre vé derrera mí.
 Y mira que si no 'l pill

DE MESTRE LLUCH.

- de bona s' haurá escapat...
M. GER. En nòm del Pare y del Fill... (*Sa seña.*)
Dins un més el veix casat.
M. COL. Mira, un favó m' has de fé,
de dexarme unas faldetas,
perque no 'n tench cap de netas
per anit.
M. GER. T' en dexaré
unas, si vòls vení ara.
M. COL. Las te tornaré á cà teua;
perque á un cassino, fia meua,
lo primé miran sa mare.
(*A' n en Benet y á na Filomena.*)
¿Que m' en puch aná 'n descans?
FILOM. No tengau gens d' ansi, sí.
M. COL. Jò amb un instant seré aquí.
(*Baix á madó Geróni, y sortint.*)
Tots dos son uns ignorants.

ESCENA XII.

EN BENET y NA FILOMENA.

- BENET. Ja tonnám ettá tot-sòls,
y et volia demaná
un...
FILOM. Digués, digués que vòls,
no més has de fé parlá.
BENET. Un paley det teu cabeys
det que te quedan á sa pinta
còm te pentinas.
FILOM. Mereys
que me desfassa sa sinta;
(*S' en lleva un parell del cap.*)
Jas vantaquí; ne vòls mes?
BENET. Gasis, ja batten. Demunt (*Tot content.*)
et cò lot dulé, y despues

còm ja selé mòlt difunt
 encala me felán omba,
 y et meu consòl selán
 peqqe fins á dins sa tomba
 en mi lot entelelán.

FILOM. També guardaré s' anell
 fins que tendré un alé,
 y m' enterrerán amb ell,
 jò t' ho jur. ¿Qué deu valé?

BENET. En mitx hi ha dot bilánts.

FILOM. ¿Axò son brillánts?

BENET. Idò!
 hi ha sèt pessetas d' ò
 y devet quinze de mans.

FILOM. No m' ho pensava.

BENET. Sí, sí,
 ela un aney de mumala,
 que 'l me dá abans de molí,
 y 'l via goddat fins ala.

ESCENA XIII.

EN BENET, NA FILOMENA; MESTRE LLUCH *que entra*
ab MADÓ RÓSA. Venen de la dreta.

M. LLUCH. Entrau, madò Ròsa, entrau.
 ¿Y ta mare? (*A na Filomena.*)

FILOM. Ara s' en vá,
 just ara, un crèdo no há
 casi, casi vos topau.

M. LLUCH. ¡Y los me dexe tots sòls! (*Apart.*)
 ¡Vaja un pòch enteniment!
 axò es donarme torment
 tant si vòls còm si no vòls.

FILOM. ¿Y ahon s' en ha 'nada? (*Fòrt.*)
 No ho sé,
 crech que no se torbará.

DE MESTRE LLUCH.

- M. LLUCH. Depressa! vesla á cerca
ó sinó jò hi aniré.
- FILOM. Emperò...
- M. LLUCH. No hi ha emperòns!
A mí 'm creuan. ¿Còm estám?
En dirte res, còm un llám
has de partí, ¡ja estam bons! (*Na Filomena*
BENET. Mètte Luch, nout enfadeu... *surt.*)
- M. LLUCH. ¿Y aquest altre ahont me vé?
- BENET. No ret, ja... ja totnalé. (*Surt.*)
- M. LLUCH. Si m' hi pòs aniré arreu. (*Amenassantlò.*)

ESCENA XIV.

MESTRE LLUCH y MADÓ RÓSA.

- M. LLUCH. Moltes moscas matan s' asa,
diu en mallorquí es refrán.
¿Veèm á mí si 'm robarán
y es lladres serán de casa?...
Segons veix, fás manco vasa,
jò aquí dins que un moble vey;
jò, á cá-meua, som el rey,
y si 'm fás ets esperons
hé de recobrá es calsons,
perque son meus.
- M. RÒSA. Y no es lley
que jò que los he comprats
perda es doblés, mètstre Lluch.
- M. LLUCH. (*Reparant demunt una cadira els des-*
fressos.)
Ah! callau, ferém un truch.
¿Cuants de sòus li heu donats?
- M. RÒSA. Vint y dos.
- M. LLUCH. (*Mostrantlos.*) Bòno: y plegats,
que trobau porán valé
aquets dos desfressos, éh?

ELS CALSONS

- M. RÒSA. (*Despues de mirarlos.*)
Devés dos duros, segons...
- M. LLUCH. Idò anau á dú es calsons (*Resòlt.*)
y axò... duishovosné.
- M. RÒSA. Emperò, si ella...
- M. LLUCH. (*Donantlosí.*) No rés,
lo que vós dich heu de fé,
y fojiu, jò no diré
que ha estat.
- M. RÒSA. (*Embollicantlós.*) ¡Vaya un entremés!
- M. LLUCH. Ja sabrá perque m' ha prés
sa meua dona, es calsons!
- M. RÒSA. No voldria tení rahons...
Vos m' heu entregat sa ròba.
- M. LLUCH. Qui á un altre lladre ròba
guanya trenta mil pardons.
Abans que ella venga, anau,
(*Sempentejantla cap al portal.*)
feys via, no us atureu!
duysmé es meus calsons, correu!
- M. RÒSA. Deu vulga que acab en pau. (*Sortint.*)

ESCENA XV.

MESTRE LLUCH *passetjantse y reflexionant.*

- M. LLUCH. No sé si he fét bé ó mal
en darlí aquets dos faldons
abans de durme es calsons...
¡Som estat massa animal!
Si los posa amb aygo-sal
y no 'm torna lo que es meu?...
Ja á l' hora d' ara m' sab gréu...
Però no; los me durá,
perque en so barat que fà
tot es benefici es séu.
Si los me torna, duré

DE MESTRE LLUCH.

à la Bòna-nòva un ciri,
y si no 'n tench un saltiri
d' ajonoyat resaré...
¿Veèm qui arribará primé?
Ses alas me bat es cò...
Na Coloma ferá es trò
cuant no trobará es desfrés;
y jò feré 's desentés,
que rebent! un pich y bò...
Ara 'm posaré á 'dobá
ses botes d' es mariné,
y axí llestes las tendré
cuant éll las venga á cercá...
Veèm, veèm si me durá
es remey que m' ha promés.
¿Deu essé bálsam espés?
Per curá sa meua dòna
sa receta ha de ser bòna!..
En fin, ja ho veurém lo que és.
(*S' assèn y se pòsa á fé feyna; escoltant.*)
Ay! jò tremol, ella vé!

ESCENA XVI.

MESTRE LLUCH, MADÓ COLOMA, NA FILOMENA
y en BENET entrant un darrera l' altre.

- M. COL.   Que es? que tens? ja som aquí!
                  espliquet! que vòls de mí?..
                  Que has tornat mut? (*Cridant.*)
M. LLUCH.   (*Sustat.*)   No,... diré,
                  ara ja no es menesté,
                  vés, vestén, t' en pots torná...
                  m' havia tornat pegá
                  aquí á 'n es ventre, una còsa...
M. COL.   ¿No m' has dit que madò Ròsa
                  m' esperava? (*A na Filomena.*)

- M. LLUCH. (*Tartamussatjant.*) No,... no,... cá!
- FILOM. Aquí dedins l' hé dexada. (*A sa mare.*)
- M. COL. Y ¿que volia aquí dins? (*A s' hòmo.*)
- M. LLUCH. No rés; ha duit uns xoquins.
Ay! Deu meu quina süada! (*Apart.*)
- M. COL. ¿Y per axò m' has cridada? (*A s' hòmo.*)
(*Resòlta.*) Madò Ròsa, (*apart*) y n' hauré
té uns calsons teus, per mida [exida,
des que fá á 'n es seu al-lòt.
(*Li pòsa sa mà demunt l' espal-la.*)
Si jò ho sé tot beneytòt,
¡t' han fèt creure una mentida!
No están venuts.
- M. LLUCH. (*Fent el desentés.*) ¿No hi están?
- M. COL. ¿Y m' miras ab tant pòch seny?
- M. LLUCH. No, però, si jò no 't reny...
- M. COL. Ja está vist ¡ets un patan!
Si te diuan que has nòm Juan,
en llòch de Lluch, t' ho beurás...
Si ho vòls, y axí ho creurás,
ara los aniré á dú.
- M. LLUCH. No, no, no, jò crech en tú,
no te mogas, no hi ha cas.
- M. COL. (*S' assèu devòra ell; en Benet y na Filomena conversan baix y separats.*)
Idó, ara t' he d' adverti
que no tornis etjegá
en Benet, perquè axò está
molt mal fèt, ¿m' entens á mí?
No t' hi tornis atrevi!
- M. LLUCH. Bono, jò no l' he etjega't,
ha estat ell que s' en ha anat.
- M. COL. Perque es rich y bòn al-lòt;
mirel, mes ximple que un xòt,
demunt ell no dú pecat,
ni mala fèl, ni malici,
es guapo, no té cap vici
y estima sa nostra fia.

DE MESTRE LLUCH.

- M. LLUCH. Jò no tench tanta mania. (*Apart.*)
M. COL. ¿Que no es vé tot cuant he dit?
M. LLUCH. Que sé jò? si s'en vá anit
y no torna, no'm sab greu.
M. COL. Tu tròbas òs á n'es lleu!
¿Y encara no t'aconòrtas?
son pare es d'es dret de portes
guanya onze sòus cada dia.
M. LLUCH. Pòt pagá allá hon devia.
M. COL. ¿Y ses gangues!
M. LLUCH. Aquí está
el treuran 'vuy ò demá.
M. COL. Però ell es mèstre de escòla, (*Signa'n Benet.*)
y en té molts y axò cola.
M. LLUCH. Diguesses mèstre d'infants;
es mes gran no té sèt anys.
M. COL. En rudes! á mí m'agrada
y no estaré saciada
fins que l'hey veuré casá;
ja te pòts apareyá
per comprarli es canterano.
M. LLUCH. ¡Ay Jesus, Sant Cayetano!
M. COL. Y sa ròba y lo demés,
y fé via.
M. LLUCH. ¿Y es dobbés?
M. COL. D'axò ja t'en avendrás,
si no'n téns menllevarás,
que tu'n tens obligació.
M. LLUCH. Vuy callá perque sinó... (*Apart.*)
(*Na Filomena s'axeca y cerca alsant mo-*
bles.)
FILOM. Ma mare ¿heu vist es desfrés?
M. COL. Jò no, ¿tú 'hont l'has dexat?
FILOM. Aquí demunt l'he posat,
y ara bé'l cerch, que no hi és.
M. LLUCH. Ay Sant Lluch! assistiumé; (*Apart.*)
ara será s'esclafit!
M. COL. Mira si es demunt es llit

ELS CALSONS

- molt enfora no pòt sé.
 FILOM. No 'l veix, ni 's vòstro tampòch. (*Dins.*)
 M. COL. Mireu bé, tornau mirá.
 M. LLUCH. Un insulto 'm vá á agafá. (*Apart.*)
 FILOM. Ja está vist no hi es per llòch. (*Sortint.*)
 M. COL. Lluch, tu deus sebre ahont son.
 M. LLUCH. No, Coloma. (*Indiferent.*)
 FILOM. Ja ho sab já. (*Ab descaro.*)
 M. COL. No 'm fassis destreletjá
 ó sinó esfondraré el mon.
 ¿Qui ha vengut? éh! (*A s' hòmo.*)
 FILOM. Madó Ròsa.
 M. COL. ¿Y qui mes? (*A mèstre Lluch.*)
 FILOM. Y ningú pús.
 M. COL. (*Pegant una puntada de pèu á la tauleta
 ahont fa feyna s' hòmo.*)
 ¿Es desfrés per hont s' ha fús!
 M. LLUCH. Jò m' en 'niré si 't fás nòsa. (*Sustat.*)
 M. COL. Contesta! ó t' trèch es ronyóns. (*Amenas-*
 M. LLUCH. No sé que me demanau... *sant.*)

ESCENA XVII.

Els matexos; MADÓ RÓSA entra ab los calsons.

- M. RÒSA. ¿Que pòden entrá?
 M. COL. (*Vá al portal.*) Entrau.
 M. RÒSA. Jau vataquí es calsons (*A mèstre Lluch.*)
 y es dobbés que hi ván demés.
 M. COL. De tú parlavam süara,
 ¿y axò en á qué trèu cap ara?
 Vengan á mí aquets dobbés. (*Los hi pren.*)
 M. RÒSA. Jò fris molt, dexam' aná.
 M. COL. Y jò vuy que os atureu.
 M. RÒSA. Vòltros ja ho aclarireu
 que jò no 'm puch destorbá.
 M. COL. Però, si no t' en 'nirás. (*Aturatla.*)

DE MESTRE LLUCH.

- De tú 'n feré un esclat! (*A s' hòmo.*)
M'has de dí perque has tornat (*A madò es calsons. Ròsa.*)
- M. LLUCH. (*Apart.*) Ara és es fàs! (*Fent feyna.*)
- M. RÒSA. Perque es teu homo ha vengut á cá mea á cercarlós.
- FILOM. Arrambamoshi tot-dós. (*A n' en Benet.*)
- BENET. Jò d'aquí eut vet bé'segut. (*Sens mòuresé.*)
- M. COL. ¿Y ara 'ls hi duys? (*A madò Ròsa.*)
- M. RÒSA. Si senyora;
ell no 'ls ha volgut quitá
y per mes rescabalá
m'ha dat un altra penyora.
- M. COL. ¿Dos desfressos?
- M. RÒSA. Si tot-dós.
- M. COL. ¡A polissó! ¿y que eran teus? (*A s' hòmo.*)
- M. LLUCH. (*Temorech.*)
¿Y es calsons que no son meus?
- M. COL. (*Entregant á madò Ròsa calsons y dobbés.*)
Anau y tornaulosmós.
- M. RÒSA. ¿Jò que he d'aná y vení? (*Apurada.*)
Vòltros voldriau pinyons,
es desfressos, y es calsons;
y axò es mal de conseguí.
- FILOM. Y anit hem d'aná á 'n es ball,
y es hora de vestirnos.
- M. COL. Ara m'en vatx á durlós. (*Resòlta.*)
(*Agafa madò Ròsa y l'obliga á sorti.*)
- M. RÒSA. (*Dubtant.*) Però, mèstre Lluch...
- M. LLUCH. (*Mans plegades y cap baix.*) Jò, call.
- M. COL. Y fas bé! perque sinó
t'en durás una atupada.
¡Ferme prende una volada!
No vals tant tú, polissó!
Anem vos dich! (*A madò Ròsa.*)

ESCENA XVIII.

Els matexos y el MARINER.

- MARINER. (*Entrant.*) Bòn vespre.
M. LLUCH. (*Axecantsé.*) ¡Ah!
los s'en duen aturaulés,
per amor de Deu!
- MARINER. ¿Y que és?
Guardau un pòch. (*A madò Coloma.*)
M. COL. 'Xaume anar!
¿Y hont vé aquest asa de mar?
Ola! dexaume sorti... (*Cremada.*)
- MARINER. No, primé hem d'aclari
que vos ne duys.
- M. LLUCH. ¡Es calsons!
M. COL. ¿Voleu posá messions (*Al mariner.*)
que vos romp es cap?
- MARINER. (*Tanca la pòrta.*) ¿A mí?
¿A mí, tú? ¡ja'n dús de seu!
- M. COL. ¿Y compòrtas que un estèrn (*Al seu hòmo.*)
me tòch?
- M. RÒSA. Axò es un infèrn!
- M. LLUCH. Germanet no me dexeu. (*Al mariner.*)
- MARINER. No tengau pò, no temeu,
sa medicina vos duch.
(*Se trèu un rollo de còrda enclitanada y
la hi presenta.*)
Veisla t' aquí, mèstre Lluch,
ja la hi poreu fé tastá.
- M. COL. Ay! ay! mos vòlen matá! (*Fojint.*)
- MARINER. Li fá més pò que un trabuch;
ara es s'hòra, donaulí
si vos basta s'esperit.
- M. COL. y Ay! ay! (*S'amagan dins el cuarto ab
M. RÒSA. } en Benet y na Filomena.*)
- M. LLUCH. Jò stich esmortit.

- M. COL. y Vehinats! acorreu aquí! (*Cridant dedins.*)
 sa fia. } Llàdres! llàdres!
 MARINER. (*Confús.*) Idò axí.
 M. LLUCH. Ja tenim sa casa alsada.
 MARINER. Ho veys? sòls la hi he mostrada:
 fa miracles.
 M. COL. (*Dins.*) ¡Llàdres! ¡foch!
 MARINER. Si estás en es vòstro llòch
 ja la hi hauria ajustada.

ESCENA XIX.

*Tòcan à la porta, el MARINER s'amaga la còrda
 y MESTRE LLUCH òbri, y entra l' ALCALDE.*

- ALCALDE. ¿Y qué es aquest alboròt
 devés las dèu de sa nit?
 M. COL. ¡Ay!! (*Dins.*)
 ALCALDE. ¿Qui es que pega aquest crit?
 M. LLUCH. Senyó Alcalde... vosté pòt...
 MARINER. Jò mateix vatx á dirley
 si bé s' en vòl enterá.
 No rés,... un hòmo á la má,
 (*Apuntant á mestre Lluch.*)
 se nega, no té remey!
 y jò vench á darli auxili...
 M. COL. ¡Per amor de Déu, vehinats! (*Dins.*)
 ALCALDE. ¿Qui son aquí dins? tancats?
 MARINER. No rés, sa seua famili.
 (*L' Alcalde s' acòsta al portal del cuarto.*)
 ALCALDE. Obriu á 'n el rey depressa! (*Ab importan-*
 MARINER. (*Cridant.*) S' Alcalde des bàrrio és! *cia.*)
 M. LLUCH. Y si no més está empés.
 MARINER. Surt afòra, bona pessa!
 (*Surten esglayats; en Benet té p' el vestit
 à na Filomena, y madò Coloma se tira
 demunt una cadira.*)

ELS CALSONS

- M. COL. Senyó Alcalde, jò som mòrta!
en Lluch que me vòl matá;
y aquest hòmo que aquí hi há
mos ha tancada sa pòrta.
- MARINER. Vosté que ha de fé sentencia
veja sa rahó ahont és.
- M. RÒSA. Jò m' en vatx que no 'n som rés,
en premís seu, en llecencia...
- ALCALDE. ¡Huey! alto, ningú s' en vá;
contaumé lo que es estat.
- M. COL. Aquest hòmo s' en ha entrat (*El mariner.*)
y me volia pegá.
- MARINER. ¡Es fals! y no hi ha tal còsa;
còm es vel-la cént dimònis!
¿Que me treureu testimònis?
¿Digauhó tots... madò Ròsa?..
- FILOM. Si que es vé, que mir sa còrda
que dins es pits s' ha amagada,
amb ella l' ha amenassada,
¿no 's ve Benet?
- BENET. Ja 'm recòdda.
- MARINER. Però sab que estám d' enrrera...
- ALCALDE. Venga sa còrda.
- MARINER. (*La hi dona.*) Aquí está.
Però le hi han de contá
axí còm es.
- M. LLUCH. De manera.
- MARINER. ¿Veu aquesta polissona? (*Signant madò*
- M. COL. Parla bé, gran descarat! (*Coloma.*)
- MARINER. Aquets calsons ha robat
y los ha venuts....
- M. COL. Perdona,
axò no es sa questió:
m' escolt, senyó Alcalde, á mi.
- ALCALDE. Callem! y vina tu aquí, (*A n' en Benet.*)
conta que ha estat.
- BENET. Si tenyó, (*Enredat.*)
jò nout sé, peqqe jò, seya

DE MESTRE LLUCH.

- assuyá que convetsava
en tú, ¿no 't ve? (*A na Filomena.*)
MARINER. (*Impacient.*) Tròs de rava!
conteu bé!
- BENET. Y si nout veyá;
com mètte Luch s'en ha anat,
ha vengut madò Coloma.
- MARINER. ¡De cap d'ala, quina ploma! (*Apart.*)
BENET. y levò hi ha totnat...
y... y... ja no sé ret pus...
- ALCALDE. Ara podeu parlá vos (*A mestre Lluch.*)
M. COL. Mira que dius! (*Ab intenció.*)
ALCALDE. Contaumós.
- M. LLUCH. Ay de mí! ay bòn Jesus!
ALCALDE. Vaja! vaja! parlau clá,
y no anem ab mes catxassa.
- MARINER. Just, digau lo que vos passa.
M. LLUCH. (*Fá un esfòrs y una mirada de sa dòna
li fá pèrdre el coratje.*)
Jò no le hi sabré contá...
- M. COL. Ves, ves, vesten á n'es llit. (*A s'hòmo.*)
Jò amb un instant l'hey diré. (*A l'Alcalde*)
ALCALDE. Callem! aquí s'ha de fé
Lo que jò man.
- MARINER. Molt ben dit;
y si vòl jò amb un instant...
- ALCALDE. Digau, y pocas rahons.
- MARINER. (*Pren els calsons y los hi mòstra.*)
Ydò ¿veu aquets calsons?
Tenen fullet. (*Li parla baix.*)
(*Na Filomena y en Benet se retiran á un
costat.*)
- FILOM. Mentres tant
es ball ja haurá comensat,
y jo 'n tench un sentiment!
- BENET. Axò no 't de gent decent, (*Sèrio.*)
lo que aquí dins ha passat.
- MARINER. Y jò perque un altre pich (*A l'Alcalde.*)

no 'ls hi poguessen llevá,
tròb que los s' ha d' amarrá,
y li duch còrda.

- M. COL. Y jò dich
que hem de menjá colca còsa;
(*Vá á despenjá el coní y lo mòstra.*)
des dobbés que m' han donat,
aquest coní he comprat,
que l'han agafat en llòsa.
- M. RÒSA. Veèm, veèm aquest coní...
mado Poloni 'l rifava, (*Sorpresa.*)
¿y el t' ha venut? no ho pensava!
tres dobbés me còsta á mi.
Senyó Alcalde, han fét embuy!
(*M. Lluch y el mariner miren les botes.*
L' Alcalde pren el coní y l' examina.)
- ALCALDE. Lo hò es que dins es meu hòrt
vuy mati, l' han trobat mòrt;
es el mateix. (*L' entrega.*)
- M. COL. (*Tirauló.*) Ja no 'l vuy;
y me tornarà es doblés,
¡malehida rifadora!
- M. RÒSA. Miraume aquesta traydora!
- M. COL. Pues jò stich á lo mateix;
tot d' una duysme es desfressos,
sino mòch un marruell.
- FILOM. (*A sa mare y separantse d' en Benet.*)
Ara en Benet vòl s'anell.
- M. COL. No le hi dons, ¡quins filigressos!
- FILOM. Emperò, si tú 'l m' has dat, (*A nen Benet*)
- BENET. Matdement, gès et cabeys, (*Los hi tira*)
not vuy fettetjá...
- FILOM. (*A sa mare.*) ¿Ho veys?
En Benet está picat.
- M. LLUCH. Però antes d' anarvosné, (*Al mariner.*)
digau que 'm don es calsons.
- M. RÒSA. Si jò no vuy mes questions, (*A l' Alcalde*)
Senyó Alcalde, ¿enten vosté?

DE MESTRE LLUCH.

- Ella que 'm don es dobbés (*A madò Co-*
y li tornaré ses prendes, *loma.*)
que jò no tench altres rendes
que es meu art, no vuy res més.
- BENET. Dalom y si no fat via (*A na Filomena.*)
à s' Alcalde ho nilé á dí.
- FILOM. En rudes, no 'l dón: veshí,
poca còsa! ingrat!
- BENET. (*Vá á l' Alcalde.*) A Usia
ala mateix li don patt
que aquetta té un anéy meu.
- M. COL. (*A idem.*) Y si en Lluch no té res seu.
- MARINER. (*A id.*) Bòno, jò m' en vatx que es tart...
- M. RÒSA. (*A id.*) Es coní no l' han rifat,
y m' han robat sa treseta.
- M. COL. (*A id.*) Y jò hi tench mitja pesseta.
- FILOM. (*A id.*) Y s' anell el m' ha donat.
- MARINER. (*A id.*) Bòno! ¿qué feym d' es calsons?
- M. LLUCH. (*A id.*) Senyó Alcalde, còm som Lluch,
no mes tench aquets que duch!
- M. COL. Pot campá.
- MARINER. S' en 'nirá á fons.
- ALCALDE. Callem! y hajem acabat!
¿Y que es aquesta indecencia?
¿Còm hé de fervos sentencia
si es servell ja m' heu buydat?
En tant còm haveu xarrat,
encara no vòs hé entesos;
un que demana es desfresos,
un s' anell, s' altre es coní,
s' altre es calsons; á la fi
tots deveu está acomesos... (*Fá senyal de*
Ala! anauvosne á colgá *beure.*)
y no mogeu saragata,
que si 'm trech una sabata
vos hi posareu sa má.
Jò ja may puch comportá
que fesseu burla de mí...

ELS CALSONS

tú es primé, ja pòts sortir. (*A' n en Benet.*)
 BENET. Que 'm don s' aney...
 ALCALDE. (*Amenassantli.*) ¡Alsa, fòra!
 Y vos, á dormí que es hora. (*A M. Ròsa.*)
 Y no torneu per aquí. (*Surtan.*)

ESCENA XX.

MESTRE LLUCH, MADÓ COLOMA, NA FILOMENA,
 l' ALCALDE y el MARINER.

ALCALDE. Es calsons,... los m' en duré,
 y demá tots dos veniu
 á cameua, ¿que ho sentiu?
 y allá ho aclariré.
 (*Va á sortir y el mariner l' atura.*)

MARINER. Jò sempre he estat mariné
 y mes torpe que un besuch,
 però mitx duro li juch,
 que jò ho sé arreglar milló;
 ¿y no veu que sa rahó
 la té tota mèstre Lluch?...
 Diu bé s' adagi, no hi há
 res mes tòrt que la justícia.
 Idò á mi, axò m' fá malícia...

ALCALDE. Mirauvós en só parlá!

MARINER. Senyó Encalde, dit está,
 vosté es un hòmo de cienci,
 y pardon de s' imprudenci.
 Si son seus aquets calsons
 ¿perqué cerca mes rahons
 encara, per fé sentència?

ALCALDE. ¿Idò, vos que haguereu fét?

MARINER. Ja ho veurá, jò le hi diré,
 darli lo que ha menesté
 y acabá d' un pich es plét.
 S' assunto es clá còm la llét.

DE MESTRE LLUCH.

(*Trèu mèstre Lluch y l' agafa per la sin-
tura.*)

Veu axò? y perdonau, (*A mèstre Lluch.*)
tot s' òbra mòrta li cau

perque no la dú amarrada,

que li don una lligada

p' es còs, y sura la nau.

Sa seua dòna... pateix, (*Senyant el front.*)

y per curarla molt bé

no ha de gastá cap dobbé,

axò mateix li serveix; (*Senyant la còrda.*)

emperò si éll segueix

duguent es calsons alloure,

cuant vodrà no 's podrà moure,

perque sa seua senyora

los hi haurá duits á penyora.

Y... res més, aquí puch cloure.

O bé llandera ò garròt,

y sempre se má ben alta;

aquí un nostramo fá falta

ò sinós un bon pilòt,

ò sinós un.... un al-lòt

que sápia dú bé es timó;

s' ha moguda sa maró

y hi há perill d' envestí

y fé uy y mala fi

es barco y tripulació.

ALCALDE. Jò vos hé dexat parlá,

y porque ho prenh á locura

teniu aquesta ventura

que no vos fás arrestá.

¿Que no sabeu que es pegá

vuy en dia está privat?

MARINER. ¿Que no sap que está manat
que s' homo es el cap de casa?...

Però si jò som mes asa

perque amb axò m' he aficat.

Mestre Lluch ¿que voleu res?

ELS CALSONS

- M. LLUCH. (*Pren ses botes y fá còm que anarsen.*)
 Que estigueu bò; ¿me dexau? (*Trist.*)
 MARINER. Aquella alhaca guardau (*La còrda.*)
 que es de való y de pés,
 per arruxá moscas és...
 ALCALDE. Venga es nom y es llinatje!
 MARINER. Ara s' ha mogut s' oratje; (*Riguent.*)
 m' en vatx á bordo aviat,
 dins un cuart haurém saupat
 y... salut! (*Surt.*)
 M. LLUCH. (*Volguent seguirlo.*) Felis viatje!

ESCENA XXI.

Els mateixos manco el MARINER.

- ALCALDE. (*Fá còm que encalsarlo y torna arrera.*)
 No rés, ja l' aturaré,
 éll no treurá es passapòrt,
 sabs que ha tenguda sa sòrt
 que já es tart, però... 'xal fé.
 Bono!.. (*pausa*) ¿Qué feim?
 M. LLUCH. Jò no ho sé,
 en ses seues mans estám.
 M. COL. Jò es meus desfresos reclam,
 y que 'm paguin es coní;
 ó sino, si axò vá axi
 tots mos morirem de fám.
 ALCALDE. Y jò men vatx á avisá (*Pausa.*)
 es sereno, y si anit sent
 una mosca ò moviment,
 que vos ne duga á tancá.
 No 'n tay pus! y á colgá!
 Vaja depressa, á n' és llit!
 Donauhó per concluit,
 y es calsons... preniulos vos.
 M. LLUCH. Gracis.

DE MESTRE LLUCH.

M. COL. Hey!
 ALCALDE. (*Ab autoridat.*) ¡Callem tots dos!
 Ja m'heu entés; bona nit. (*Surt.*)

ESCENA XXII.

MESTRE LLUCH *estoja els calsons dins la caxeta y entretant MADÓ COLOMA reculleix la còrda que l' ALCALDE ha dexada en terra; NA FILOMENA sèu á una cadira mirant l' anell que dú á 'n el dit y de tant en tant s' axuga els uys ab la punta del devantal.*

M. COL. Tú t'pensas havé guanyat,
 si, estojalós ben endins...
 M. LLUCH. Encara, encara dus grins?
 M. COL. ¡Pensa que no hem comensat!
 M. LLUCH. Mira que s' autoridat...
 M. COL. Qui? s' Alcalde? no 'm fa pò,
 ara j' ha aferrat es sò,
 si, ¡sabs que 'n dú de serena! (*Pausa.*)
 Ja t' escauferé s' esquena
 si tens fret. (*Mostrantli la còrda.*)
 M. LLUCH. (*Assustat.*) ¿A mi?
 M. COL. Amb axò...
 (*Mestre Lluch s' asseu á la cadira baxa, afligit.*)
 ¿No dius que ets es cap de casa?
 Idò, donamós sopá...
 tú t' en haurás de cuydá;
 ja comandas... ja fás vasa.
 ¡Però no hi haurá cap asa
 de guixé, pitjó que tú!..
 Si tu mateix no 't sabs dú
 ¿Còm mos has de governá?
 Vaje! de qué hem de sopá?
 en deus tení, cuit y crú...
 Ja no mos faltará res

ELS CALSONS

perque tú durás es mando;
 demá feré fér un bando
 d'es nou destino que has pres.
 Tu no guanyas per tots tres;
 jò de franch te mantenia;
 aquí dins, sempre hi havia,
 pòch ó molt, de que menjá...
 Ala! donamos sopá
 que tenim talent... fé via!
 Per 'mor de tú en Benet 'vuy (*Pausa.*)
 ha dextat sa nostra fia.
 ¡Ell no sab que avuy en dia (*A na Filo-*
 un estimat val un uý! *mena.*)
 Tant de Sarquintin y truy
 á s'al-lòt l'ha empegait...
 Ala! ja ho has conseguit, (*A mèstre Lluch.*)
 s'enhòrabòna te don;
 ja pòts dí per tot lo mon
 que li has fet pèrde es partit...
 Ton pare te vòl casá (*A na Filomena.*)
 amb un cònte ò amb un marqués;
 ja no mos faltará rés
 y tot amb auge anirá;
 ell se pòt encarregá
 des meus deutes, no son molts;
 en espolsarsé sa pols
 des seus calsons, plourán duros.
 ¡Ja hem acabat ets apuros!
 ¿Es retjí? ¡sabs que es de dols! (*A mèstre*
 Tu, mos comprarás llansòls, *Lluch.*)
 de sa renda t'cuydarás;
 tú, á plassa t'en'nirás
 á dú peix, á dú fasòls,
 prebes, tomátigues, còls,
 òli, carbó, pastarada...
 te ferás una mudada...
 sas unses ta royarán...
 El senyó Lluch te dirán,

DE MESTRE LLUCH.

- y viurem á una entrada...
- M. LLUCH. Ja no puch resistí, no, (*S' axeca.*)
aquesta pluja d' assòts!
calla, oh! calla si pòts!
que tú 'm matas de tristó.
Ay! ¿es posible, senyó,
esser mes desgraciat?
Es meu còr l' has destrossat,
sa sanch m' ha tornat matèri...
Si m' vols dú á n' es cementèri,
al manco... siga aviat! (*Pausa.*)
- M. COL. ¿Vòl dí 't donas per perdut?
- M. LLUCH. Tench sa consciencia ben neta... (*Distret.*)
- M. COL. ¿Y sabs ahont tens sa má dreta?
- M. LLUCH. He fét tot quant he pogut... (*Distret.*)
- M. COL. Y á la fi, t' hi has ajegut!
- M. LLUCH. Vengan tribulaciòns! (*Desmayant.*)
- M. COL. Que vengan carabassons!
- M. LLUCH. Senyó, ja estich conformat. (*S' assèn cap*
baix.)
- M. COL. ¡Quant s' hòmo es un enredat
- (*Ab rabia.*) Sa dòna ha de dú es calsons!!
(*Queda dreta en mitx, sas mans plegadas
ab la còrda, mirantlò y capatjant. Na
Filomena plòra á l' altre costat.*)

CAU EL TELÓ.

SECCIÓ V.

CONTES VELS, BARALLES NOVES

ò SIA

DOS MENESTRALS Á UN BROT.

COMEDIA DE COSTUMS.

SECCIO V

CONTES VILLES - PARVILLES NOVES

0 27

DOS MENESTRALS A UN BROU

COMEDIA DE COSTUMES

MON PARE:

Vos sou qui de m'infantesa en ça me dictau exemples d'honrades y bon enteniment; vos m'hauu ensenyat á conèixer les virtuts mes nòbles y á proclamar, veus altes, l'hermosa veritat; escoltantvos creent he sentit sempre 'l desitx d'avèrrir els vicis y tot lo que en el mon es pura farsa. Y després d'axò, ¿que té d'estrany que haja escrit una comedia procurant posarhi un pòch de la doctrina que de vos he apresat? Conech molt bé que no ha de servir per adressar las costums dels menestrals descarriats, pero no importa; el meu intent sòls és demostrarvos que m'sént ab fòrsa per seguir el camí que m'hauu senyat contra la corrent del dia. Resòlt estich á servir sempre el llum ben dret, sens escoltar lo que dirán. Y si s'riuen de mí, y si m'motetjan, mentres tant que vos me benehiu... ¡Ja may vull altre glòria!

Vostre fill.

PERSONATGES.

ESTANISLAU ESTARÁS, *edat: uns* . . . . 41 anys.

LLETRUDIS, *s' espòsa* . . . . . 38 »

PEPA, *sa filla* . . . . . 17 »

URSULA, *idem* . . . . . 16 »

MESTRE JÒRDI, *pare de Lletrudis* . . . 60 »

ANDREU, *fadrí fuster* . . . . . 23 »

EL SEN BIEL TARONJA, *sollerich* . . . . 50 »

LA PATRONA MARTINENCA, *catalinera*. 40 »

UN CARTER.

UN ESGOTZÍ.

NOTAS.

L'escena se supòsa que passa á Palma d'onze á una del dia.

Per millor caracterisar *al sollerich* s'ha modificat l'ortografia d'algunes paraules. *La catalinera* deurà parlar molt pòch á pòch y de cap de nàs.

ACTE ÚNICH.

El teatre representa una sala ab un portal á s'enfront, que dona á l'escala per anar al carrer. A la dreta del espectador, en primer terme, un portal que vá á l'escala per baxár á la fusteria; mes en-llà una taula de caoba ab un tinter, baix d'una finestra que mira al pati. A l'esquerra, dos portals per hont s'entra á les habitacions. Bones cadires y cuadros ab vasa daurada.

ESCENA I.

Apareix N' URSULA asseguda á una cadira baixa y componguent un mirinyach que tè penjat en mitx de la sala, per mèdi d'una corda; en terra y darrera ella hi ha una gàbia ab un canari.

URSULA. Miraume axò! tota sola
he hagut de llevá sa gàbia.
Oh! y ara tench una ràbia!
¡Malayre sa corriola! (*Pausa.*)
Veurem si sortirá avuy.
Li agrada ferse pregá:
Pèpa dich! ¿que vens?

PEPA. Ja vá!
(*Surt á pòch, pòch, serzint unes calses.*)

CONTES VELLs

- URSULA. En nòm de...
 PEPA. No mògas truy.
 URSULA. Y si es vé! ¿qué fàs?
 PEPA. Serzesch.
 URSULA. Sabs que jò estich tan enrera...
 PEPA. Fossis mes dematinera.
 URSULA. Axò si; jò m'ho meresch. (*Ap.*)
 ¿Que son teues? (*Fort.*)
 PEPA. Des padrí.
 URSULA. Vaje, mira...
 PEPA. Que?
 URSULA. Còm cau.
 No 'l puch arribá... aqueix dau,
 ¿qué li tròbas?
 PEPA. (*Mirantlò.*) Bé está axí.
 Devant s'ha d'embeure un pòch,
 y aqueix cércol es estret.
 URSULA. Ajudem.
 PEPA. Ah! sí, esperét.
 Si ho pens encara no m'mòch.
 URSULA. No m'ajudas? dexe fè!
 Còlca dia frisserás...
 PEPA. Bòno. (*Serzint guayta al pati.*)
 URSULA. Ara festetjerás.
 ¡Hi vá lòca p'es fusté!
 PEPA. Es mes bòn partit que's teu.
 URSULA. Es meu prest durá es galons.
 PEPA. Y es meu planetja taulons.
 URSULA. Vòls que t' diga, que n' Andreu...
 PEPA. Un cadete! vòls que t' diga...! (*Escarnint.*)
 URSULA. Dins dos anys ja no ho será.
 PEPA. Idò, y es meu ja n'há
 Tres que mos dú sa botiga.
 URSULA. Quí fadrins de fusté cassa (*Ab desayre.*)
 May será mes que mestressa.
 PEPA. Talvòlta seré abadessa; (*Ab humor.*)
 Tot s'ha de despatxá á plassa.

ESCENA II.

*Tòquen la campaneta, NA PEPA òbri y entra
el SEN TARONJA.*

S. TAR. Bòn dia tengan.
PEPA. Bon dia,
¿Vos per aquí?
S. TAR. ¿K' hem de fé?
¿Y sun pare?
PEPA. Ara veuré...
URSULA. Ell ja ha sortit.
S. TAR. Me sabria
greu. Ke u mir. (*A na Pepa.*)
PEPA. Seys un instant, (*Entra p' el portal segon
de l'esquerra. El Sen Taronja s' assen-
ran del portal.*)
URSULA. ¿Que hi há per Soller?
S. TAR. Nu res. (*Pausa.*)
PEPA. (*Sortint del portal segon, y entrant dins
Lo que es aquí dins no hi es. el primé.*)
URSULA. ¿Y de salut?
S. TAR. Nam passant.

ESCENA III.

Surt MESTRE JÒRDI y derrera ell NA PEPA.

S. TAR. Bon dia tenga. (*Axecanse.*)
M. JÒRDI. Jermá,
bondia.
S. TAR. Serk es senyó.
M. JÒRDI. No som jò.
S. TAR. No, vusté no.
M. JÒRDI. De tú m' haveu de tratá.
S. TAR. Pal-lá bé, nu costa res.

CONTES VELLs

- Venk par Don Estanislau.
M. JÒRDI. Es meu gènre; ó bé tornau
ò seys, perque ara no hi es...
vos mateix.
S. TAR. (*Indecis.*) Arrib ydò,
per devés sa diligencia
á pendre assientu. En llecencia...
M. JÒRDI. Arreveure.
S. TAR. Estiga bò. (*S' en vá.*)

ESCENA IV.

MESTRE JÒRDI, NA PEPA y N' URSULA.

- M. JÒRDI. Y sa gábia m' heu llevada
per penjá aquest llantoné?
¡Cuant dich que n' Ursula té
bon cap per una pedrada!
URSULA. No vos enfadeu. (*El despenja.*)
M. JÒRDI. (*Prenguent la gábia.*) Petit!
petit! (*A n' Ursula.*) Tals intencions
son ben teues. Gòs messions
que encara has de desfé es llit.
(*Penja la gábia.*)
URSULA. Si m' haguesses ajudat (*A na Pepa.*)
no m' trauria sa frexura.
PEPA. ¿Que vòls que á mi m' don malura (*A ella.*)
si no ho troba puntetjat? (*Mostrant sa*
feyna. N' Ursula s' en entra dins el cuar-
to segon, de l'esquerra. Tòcan la campa-
na, na Pepa vá á obrir.)

ESCENA V.

MESTRE JÒRDI, NA PEPA y UN ESGOTSÍ.

- ESGOTSÍ. ¿Es aquí que vive don Estanislão Estarás?
- PEPA. Si, senyó.
- ESGOTSÍ. Pues le darás sin falta, este cedulon. Abur. (*S' en vá.*)
- M. JÒRDI. ¿Qui es?
- PEPA. (*Donant le hi.*) Un Esgotsi que dú aquesta papeleta.
- M. JÒRDI. ¿No sabs que es axò, Pepeta? (*Llegint.*) No ho sabs?
- PEPA. No ho sé; ¿qué es, padri?
- M. JÒRDI. Una cita per ton pare, devant es jutje de pau.
- PEPA. Ay, Jesus!
- M. JÒRDI. N' Estanislau Está perdut.
- PEPA. (*Sorpresa.*) Còm es ara...!
- M. JÒRDI. ¿Tròbas tú que está molt bé Que un hòmo se deix citá per que li fassan pagá es conte des sabaté?
- PEPA. ¿Axò es ve?
- M. JÒRDI. Si 'l veix á ell sempre calsat de *charol*; be, que aquí dins som tot sol que vatx calsat de vadell. Tot s' en vá per sas bardisses; vòltros no estalviau randa, y jò dich: de còlca banda haurán de sorti sas misses. Passetjant sa leviteta, diguem, ¿qué guanya ton pare?

CONTES VELLs

A ell, donali essé confrare
 d'un club, per fé cassoleta,
 y donali reunions
 ab quatre desenfeynats,
 donali anár als tancats
 y á corre amb eleccions.
 Y entre tant, sa fusteria
 vá allòure; valga n' Andreu!
 Si ho haguesseu vist en temps meu!
 ¡Quins menestrals es del dia!
 Jò, encara m'recort des grèmi;
 mon pare era examinat.
 Oh! si ell vés lo que ha mudat!
 si vés aquesta epidèmi!
 Llevò no duyen inflo
 y era gent molt mes honrada;
 no mes treyen sa mudada
 per acompanyá es penó.
 Y ara, m'en vatx p'es carré,
 y si veix cualcú enllestit,
 còm es cás está aclarit
 sé que es un fusté grossé.
 Sas mans ben netas! cap call!
 Sa corbata ben pintada!...
 Que m'donin una atupada
 si sé còm surten des ball!
 Jò cuant vatx dexá sa feyna
 fonch per forsa; xexanta anys
 he viscut demunt es banchs,
 fins que he pogut tenir s'eyna.
 Ton pare, dèu ne tenia
 cuant per mosso s'en vengué;
 Lo vatx pujá á galliné
 dins es ram de fusteria.
 Llevò, ab ta mare se casa,
 jò no tenia altre cosa,
 y dich: á mi no m'feys nosa,
 viviu en aquesta casa.

BARALLES NOVES.

Lo tract còm si fós fíy meu,
li deix es parroquians,
li dich bestrètes y mans
hò durás per conte teu.
Y en llòch de serme agrahit
y conservá sa botiga,
tot ho dexe per fé lliga
ab sos hòmos de partit.
De veres, ¡la m' vá pegá!
jò no esperava axò d' ell;
ha perdut tot es cervell
y no 'l tornarà trobá.
Y jò no vuy tenir topes
ab gènres de coranta anys;
prest vendrán els desenganys
y des seu pá ferá sopes.

PEPA.

Ja veix que teniu rahó;
emperò, ara ¿quin remey? (*Cús cap baix.*)

M. JORDI.

Hagués prés es meu consej;
no sortís de botadó. (*Passetjantse.*)
Es moblatje ja l' posá
alt de punt, cuantre es meu gust,
no volgué vases de fust
y las me vá fé daurá.
Si li han de tayá se roba,
ha dessé ab sas estisoras
d' un bòn sastre; cosidores
p' es seu gust, ¿quí las y tròba?
Lo que es per afaytarló
ha d' esse un bòn perruqué,
y té al costat un barbé
que afayta de lo milló.
Si es per aná á ses casetes,
ab carruatje, may á pèu;
de res se susta p' es preu;
¡bòns pollastres! ¡may favetes!
Y fém favó de dirmé,
per lo que ton pare gasta,

CONTES VELLs

si li basta pá ni pasta
 ¿y còm pòt no endeutarsé?...
 D'es teu germá, no'n parlem
 que á mi me costa un sentit;
 ¡fá cuatre anys que es á Madrit!
 y encara ara no sabem...
 (*Puja y entra n' Andreu per la dreta.*)

ESCENA VI.

MESTRE JÒRDI, NA PEPA y N' ANDREU.

ANDREU. Mèstre Jòrdi...
 M. JÒRDI. (*Calmat.*) ¿Qué hi ha Andreu?
 ANDREU. Hauriau de devallá
 á veure aquelles trossades;
 es mèstre no s'ha arrambat
 y he dit á un que fés ses mosses
 y á s'altre que planetjás.
 Llavò, tench amb ayo-cuyta
 ses clavendes des portám...
 Just per pegá una uyada,
 mortificauvos...
 M. JÒRDI. No hi vatx!
 ANDREU. Jò hi som, perque, si sortia...
 M. JÒRDI. Y que hi súrtiga esguerrat!
 Es teu mestre, ¿ahont pastura?
 ANDREU. 'Vuy acaban de votá
 y deu essé...
 M. JÒRDI. Si, ¡es tan ase!
 Veurás còm l'elegirán. (*Pausa.*)
 Ay! Andreu, Andreu, Andreu;
 Ja 'n comèns está ben fart.
 Es meu gènre ha tornat loco;
 vá cap dret á l'Hospital.
 (*Na Pepa, sens dèxar la feyna, de tant
 en tant pega ullades á n' Andreu y aquest
 les hi torna d'amagat de M. Jòrdi.*)

- Jò 'n parlava d' ell su-ara ;
 ¿Que t' penses? 'vuy l' han citat,
 per demá en punt de las dotse,
 devant es jutje de Pau.
- ANDREU. Está pòch dins sa botiga;
 ¡vesseu sa falta que hi fà!
 Jò, be es vé, don cap á feynes,
 però, son tant mal criats
 es fadrins d'avuy en dia...
- M. JÒRDI. ¿Que m' has de dí? com es gat
 no hi es, Andreu, diu s' adagi
 ses rates allòure ván.
 ¿No ho sé jò, que ets uys de l' amo
 son, que engrexan es cavall?
 Y també, derrera el rey,
 solen dí, figures li fán.
 Y jò, Andreu, ja estich empés,
 y bastant he estat esclau:
 tench per viure, á sa botiga,
 parl en plata, no hi devall;
 que s' en cuyd el qui li toca,
 sino, mira, que la tanch.
- ANDREU. Mèstre Jòrdi, si vá axi,
 lo que es jò, també m' en vatx.
 (*Na Pepa se sorpren.*)
 Ja fá estona, y molta estona
 que aguant y com mes aguant,
 mes s' amolla y s' abandona
 es meu mèstre Estañislau.
 ¿Cuantes semanas diriau
 que encara li puch cobrá?...
 ¡tretze y mitja! y som un pobre,
 y jò visch de lo que guany;
 tench de mantení ma mare,
 y mirau, que no malgast....
- M. JÒRDI. Ja ho sé, no vás de *cassinos*.
- ANDREU. No, no m' han pogut ginyá;
 d'aquí, m' en vatx é cameua,

- y dejorn, ja estich colgat.
M. JORDI. ¿Y te deu tretze semanas?
ANDREU. Tretze y mitja! Que m'ho guart
á mi no m'sab greu, però,
¿jò que he d'anà á menllevá?
M. JORDI. ¿Y á n'ets altres, que los deu?
ANDREU. A un fadri, quinze jornals,
á s'altre vint, y á' n' es mosso
sa semana que hem passat.
(M. Jòrdi se pasetja fent capades.)
Y axò no seria res,
sino que, sa cara m' cau
quant m' en vatx á cercá llenya.
Vá entre noltros lo que parl: *(D' aprop.)*
En es magetzem d'en Cetre,
es conte, es des mes gruxats!
Axi es que ja fá estona
que sols no me dexten triar,
y hèm de prende de sa pila...
tant si es blau, com si es virat!
M. JORDI. Ay! Andreu, Andreu, Andreu;
axò và molt mal, molt mal!
ANDREU. Si li deya colca cosa...
M. JORDI. Será predicá á un banch. *(Tocan la campana, na Pepa vá á obrir y entra la patrona Martinenca, ab un panér.)*

ESCENA VII.

MESTRE JORDI, NA PEPA, N' ANDREU y LA PATRONA.

- PATRONA. *(Parla embabayada.)*
¿Que és aquí que cerch? ¿que ho es?
M. JORDI. ¿Y que es aquí que cercau? *(Escarnint.)*
PATRONA. Com vosté no te s'honor
de conexerme...
M. JORDI. *(Apart.)* M' apar

BARALLES NOVES.

- que l' he vista altres vegades.
 ¿Vos que sou de l' arraval? (*Fòrt.*)
 PATRONA. Sa patrona Martinenca; (*Rigent.*)
 si senyó ho ha endevinat,
 bon dia tenga....
- M. JÒRDI. (*Sèrio*) Patrona,
 aquí es cá un menestral,
 ¿voleu saludá conforme?
 digau: bon dia y bon any!
 sino, alabat sia Deu,
 per sempre sia alabat.
- PATRONA. Que no se desincomot. (*S'asseu.*)
 M. JÒRDI. Pero bònno, ¿qui cercau?
- PATRONA. Jò, vench per dona Lletrudis.
 M. JÒRDI. Y, d' hont m' haurán despenjat (*Apart.*)
 aquest senyoriu?
- PEPA. (*A la Patrona.*) Ma mare
 es á missa. (*M. Jòrdi y n' Andreu par-*
 PATRONA. Si? y no sab *lan baix.*)
 si s' torbará molt?
- PEPA. No ho sé.
- PATRONA. Idò, ja estam ben posats!
- PEPA. ¿Que voliau res?
- PATRONA. Volia
 veure si vòl escambray;
 (*Trèu una pessa de dins la panera.*)
 Que se mir aquesta pessa.
- PEPA. Jesus! quina oló de cranch. (*Apart.*)
 ANDREU. Per 'vuy, mortificauvos....
- M. JÒRDI. Vaje! sols per tú hi devall. (*Van per la*
 PEPA. No vos arrambeu, ja ho vetx. *dreta.*)
 ¡Vaje una pudó que fà! (*Apart.*)
 Aquets brotets ja no susan. (*Fòrt.*)
- PATRONA. Però fins ara han susat.
 (*Tocan la campana y na Pepa vá á obrir.*)
 Ah! que s' esper senyoreta;
 s' esper, m' ho deix estojá!
 (*Ho amaga depressa dins el paner.*)

ESCENA VIII.

NA PEPA, LA PATRONA y el SEN TARONJA.

- S. TAR. Bon dia tenga. (*Entrant.*)
 PEPA. Bon dia;
 encara no le hi trobau...
 S. TAR. ¿Enkara no? pel-la vera!
 ¿Ke li sab greu ke l'aguart?
 PEPA. Jesus! seys... Jò feré via
 que se casa he d'adesá. (*S' en entra.*)
 PATRONA. Es á missa y jò l'esper. (*Al sen Tarónja.*)
 Ja deuen girá es missal... (*Pausa.*)
 ¿Vos que cercau es senyó? (*Pausa.*)
 (*El sen Tarónja li fá capada.*)
 ¿Heu mirat si es allá baix?
 S. TAR. No, ja 'n vench de sa butiga.
 PATRONA. Per ventura es á votá. (*Pausa.*)
 S. TAR. Kalarém fòk á sa pipa. (*Apart.*)
 PATRONA. ¡Hey, l'amo! jò duch tabach,
 compraumen una lliureta,
 tirau! (*Treguent una pastilla del paner.*)
 S. TAR. Nu vatx de cumprá.
 PATRONA. La vos daré baratet
 S. TAR. Bonu. (*L'ensen.*)
 PATRONA. Y es assegurat
 S. TAR. Non vuy! (*Pausa.*)
 PATRONA. ¿Qué també vos deuen?
 S. TAR. ¿Y á vos, ke us han de pagá?
 PATRONA. A mi, ell, me 'n deu vint lliures,
 y sa senyora té un tay
 de noranta pams d'indiana
 de Franse, ja fa mitx any.
 S. TAR. (*Apart*) ¡Mal enkuentru! (*Fort*) Jò, en llok
 vendria un puket mes tart. [vostru,
 PATRONA. L'amo, jò ja 'stich cansada
 de pujá y de devallá

PARALLES NOVES.

- s'escala; m'passa amb paraules.
Emperò avuy no me'n vatx
que no me don á lo manco,
d'aqueix deute, la mitat.
- S. TAR. Sa senyora es molt devòta; (*Ab intenció.*)
no seria gens estrany
ke hagués esperat l'ufici,
y si es sermò es un pòk llark...
- PATRONA. No ho voldria, ma mareta!
per una que... heu de pensá
que ha dèu dies que no pescan
al bòu; aqueix temporal! (*Pausa.*)
¿Y á vos que també vos deuen?
- S. TAR. ¡Axò es massa preguntar! (*Apart.*)
- PATRONA. Eh? també vos deuen, l'amo?
- S. TAR. Jò cerk al senyó Estarás.
¿Ke li he de di á n' akeixa? (*Apart.*)
per assuntus, des meu ram. (*Fòrt.*)
- PATRONA. Jò no sé aquesta familia,
jò no sé quins contes fá.
Per sant Simó y Ajudas
ferá sèt mesos cabals
que los vatx dú una espònja
axí, ydò? vés, ja has cobrat. (*Pausa.*)
M'en vatx á veure es fadríns
si m' prenen jens de tabach.
¿Deu essé aquesta s'escala?
- S. TAR. Jò no l'he baxada may.
- PATRONA. Si que ho es, es mèstre vey (*Guaytant per*
ha poch que hi ha devallat. *la dreta.*)
Si puja dona Lletrúdis
donaume un crit. (*Al sen Taronja.*)
Deskansau.
- S. TAR. (*S'en devalla, y el S. Taronja fumant se*
posa é mirar els cuadros.)
¡Pel-la vera! justament,
es mateix dia hem triat?
Ella vol saynar sa dona

CONTES VELLs

y jò s' homu vuy saynar;
 si me toka essé es primé
 lus dexaré poka sank.
 Sa kasa tant ben pusada,
 tant de luku... y deure tant!
 Tut axo es molt bò per sebre;
 dexelme fé á n'Estarás.
 (*Tocan la campana y vá á obrir.*)
 Si fos ell, arribaria
 de bòn tòk. Ja vá, ja vá!

ESCENA IX.

SEN TARÒNJA y DONYA LLETRUDIS, *ab manta y rosari.*

LLETRUDIS. Ave Maria purissima.

S. TAR. Concebuda sens pekat.

LLETRUDIS. Y que sou vos, sen Taronja?

S. TAR. Per lo que m' vulga maná;
 fás temps esperant ke venga
 mèstre (*Refentse.*) don Estanislau.

LLETRUDIS. Avuy es el pitjó dia,
 ¡sabeu que está d'ocupat!...
 ¿Qué heu duyt soques?

S. TAR. No senyora.

LLETRUDIS. ¿Ydò?

S. TAR. Ydò, he fet un pás
 per veure sí aclaririam
 un conte ben embuyat.

LLETRUDIS. Ay, sen Taronja! y que es molt
 lo que es conte deu pujá?

S. TAR. Ben prop de kuranta lliures,
 es vey, dels altres nu 'n parl,
 ni tampok dels interessus
 ke es de rahó ke me pak.

LLETRUDIS. Sen Taronja, vos já veys
 es temps que correm enguany;

PARALLES NOVES.

A noltros, també mos deuen
 bastant, y tot vá com vá;
 y ara 'l me fan retjidó,
 amichs seus, á n' Estarás.....
 Ell té á cá don Cassimiro,
 Que sé jò, cuants de llenyams,
 y passen dies y dies
 y no li pòt arribá...
 teniu un pòch de paciència
 per ara...

S. TAR. Massa he esperat!

LLETRUDIS. Es meu fiy que es á Madrit
 ara s' deu examiná
 y es segú que dins dos mesos.
 aquí 'l mos col·locarán
 amb un bon sou, y...

S. TAR. Senyora,

jò, d' axò no m' en empatx;
 avuy he vengut de Soller,
 y he vengut determinat:
 ò m' entregan colka cosa,
 ò cit al senyó Estarás.

LLETRUDIS. Hola! vos que no sabeu
 que ningú l' ha citat may?
 no importa fé cap escándol;
 si vos deu vos pagarà.

S. TAR. Bonu, guapu; axò he mesté;
 vuldria k' ara arribás.

LLETRUDIS. Idó 'n teniu per mitx 'hora
 perque jò, ara l' he trobat
 y ha dit que fins á les dues
 no l' esperém per diná.

S. TAR. ¿Fins á les dues? ¡sagrada!
 Y sen Biolet, aguntau! (*Apart.*)

LLETRUDIS. Ursula!

S. TAR. Bon dia tenga (*S' en vá.*)

LLETRUDIS. Abur.

ESCENA X.

DONYA LLETRUDIS y N' URSULA.

URSULA. (*Sortint*) ¿Que mana mamay?

LLETRUDIS. Mira, he vist dins sa botiga
sa patrona Martinenca.

URSULA. Si?

LLETRUDIS. Si.

URSULA. ¡Quina pellerença!

LLETRUDIS. Tu li haurias de dí...

URSULA. diga.

LLETRUDIS. Que no hi som, si puja, ¿hò sents?

URSULA. No tenga ansi. (*Escolltant.*) Call, es ella!

LLETRUDIS. Deu me guart d'aquéxa arpella!

URSULA. Que s'en entr, vaji correns!

(*Tocan la campana, ná Lletrúdis s' amaga dins el cuarto segon de l'esquerra.
N' Ursula obri y es el Carter.*)

ESCENA XI.

N' URSULA y el CARTER.

URSULA. ¿Qué es de Madrit?

CARTER. (*Entrega dues cartes.*) Una, sí;
s' altre es de s' interió.

URSULA. Ara no puch pagarló... (*Paupant.*)

CARTER. Ja ho trobarem. (*S' en vá.*)

URSULA. (*Amagantsen una dins sa butxaca, tota contenta, despres de llegir el sobre.*)

¡Es per mí!

ESCENA XII.

N' URSULA y sa mare que surt, enmantada
com vengué.

- LLETRUDIS. ¿Qué era?
- URSULA. (*Dissimulant.*) Una carta, y no sé...
pareix que vá á n' es padrí.
- LLETRUDIS. ¿Y s' altre?
- URSULA. ¿Quin' altre?
- LLETRUDIS. Si;
s' altre l' he vista ben bé,
jò mirava p' es forat, (*Senyant el pany.*)
- URSULA. En es sobre hi ha es meu nòm. (*La trèu.*)
- LLETRUDIS. ¿Cartetes tenim? ¿y còm? (*Dexa el ro-*
llegéix, ¡llegila aviat! *sari.*)
(*N' Ursula l' òbri y mira la firma.*)
- URSULA. Leopoldo!... es d'aquell que s' posa (*Ab ale-*
tan sovint baix del balcó... *gria.*)
d'aquell, que á sa processó
me vá doná una ròsa.
- LLETRUDIS. ¿D' es cadete? (*Contenta.*)
- URSULA. (*Idem.*) Si. Ara puja
sa patrona! per aquí.
(*Escoltant y senyant per la dreta.*)
- LLETRUDIS. Ay! donem... (*Prenguent la carta.*)
- URSULA. Ja pòt fuji;
fassa via, tenga y fuja.

ESCENA XIII.

DONYA LLETRUDIS s' en entra, per l' esquerra.
LA PATRONA vé de la dreta.

- PATRONA. Es doló romàntich, ¡ay!
no m' dexe pujá s' escala.

CONTES VELLs

- ¿No hi haurá ningú á sa sala?
Ah! per 'hont es sa mamay? (*Reparant.*)
- URSULA. ¿Sa mamay? ella es á missa,
y m' pens que sa torbará;
si li voliau dexá
recado...?
- PATRONA. ¡Bòn recamissa!
¡Si es aquí!
- URSULA. ¿Qui ho diu?
- PATRONA. (*Cridant.*) ¡Jò ho dich!
- URSULA. Aquesta val un sòu, are! (*Riguent.*)
- PATRONA. Amb aquets dos uys su-are
L' han vista.
- URSULA. ¿Qui?
- PATRONA. Un sollerich.
- URSULA. Ydò els uys li haurán fet dos.
- PATRONA. No li han fet dos, nó, ni tres.
Que m' ho deix veuré si hi es...
(*Vol entrar en el cuarto y n' Ursula la atura.*)
- URSULA. ¿Y ahont anau? ¡aturauvós!
¡Axò es molt d' atreviment!
Vos he dit...
- PATRONA. (*Prenguentló d' una cadira.*)
¿Y aquest rosari?
- URSULA. ¡Dexauló! ¿qué es necessari
que vos donen sa patent?
- PATRONA. Ydò, mirse, jò no m' mòch
d' aquí (*S' assèn.*) fins que surta ó venga
- URSULA. ¡Dexau fé es rosari!
- PATRONA. (*Dantlahi.*) Tenga.
- URSULA. Vaja! mirau quin estròch!
- PATRONA. (*Axecantse, sens dexar la panera.*)
¿A mi m' diu estròch? Vosté
sab que si vatx esquexada
no estich en llòch endeutada,
y sa mare...
- URSULA. ¿Qué?

BARALLES NOVES.

- PATRONA. ¿Qué?
 URSULA. (*Mes fòrt.*) ¡Qué!
 PATRONA. ¡Que me deu noranta pams
 de ròba, y vuy cobrarlós!
 URSULA. ¿Y per axò veniu vos
 tant rabiosa? ¿ab tants d' axams?
 PATRONA. ¿Tròba que no tench motiu,
 y he vengut trenta vegades?
 Vostes han anat mudades,
 des meus doblés, tot s'estiu.
 El qui compra, es just que pach
 (*Tocan la campana y totes dues van a
 obrir.*)
 URSULA. Bòno, emperò... ¡pist! callau.

ESCENA XIV.

Dites y DON ESTANISLAU.

- PATRONA. Ah! que es Don Estiraslau?
 ESTAN. Si.
 PATRONA. Vench per cobrá es tabach.
 ESTAN. Dòna!... m'heu pillat un dia...
 PATRONA. Un dia ben bò per mí.
 ESTAN. Jò, vos pagaré.
 PATRONA. ¿Sí?
 ESTAN. (*Formal.*) Sí;
 emperó...
 PATRONA. ¡Jesus, Maria!
 ESTAN. Emperò, haureu de torná
 d'aquí... sobre mitj' horeta...
 PATRONA. ¿Y m'en prendá una lliureta?
 (*Trèu la pastilla.*)
 ESTAN. Perque tench de canviá...
 PATRONA. ¿La vòl?
 ESTAN. Psí... dexaula fé. (*La posa sobre
 la taula.*)
 PATRONA. Mirse, don Estiraslau,

- que ho necesit...
- ESTAN. Bòno, anau.
- PATRONA. Dins mitj' hora tornaré. (*Torna arrera.*)
Tench es meu fíy á Mocadó...
- ESTAN. ¿Ahont?
- PATRONA. A sa part des Mòro,
y si en vení dú cap llòro
será per vosté.
- ESTAN. No, no,
dexau ho aná.
- PATRONA. Foy! ja ho sab,
si som inútil per res...
- ESTAN. (*Agafant la porta y acompanyantla.*)
Vaja, que no vuy empés...
- URSULA. Ella buydaria es cap... (*Apart.*)
(*D. Estanislau tanca, cuant se'n es anada.*)

ESCENA XV.

DON ESTANISLAU, N' URSULA y llevò DONYA LLETRUDIS.

- ESTAN. Si torna, ja li pòts di (*A N' Ursula.*)
que no hi som.
- URSULA. Já, no tenga ansi.
- ESTAN. Aqueix tabach pareix ransi. (*Ensumantlo.*)
¿Y ta mare?
- LLETRUDIS. (*Sortint.*) Som aquí.
¿Has posat es biuló? (*A N' Ursula.*)
- URSULA. Sí.
- LLETRUDIS. ¿Còm se tròban Estarás? (*A s' hòmo.*)
- ESTAN. Mira, m' apareyarás
una camia.
- LLETRUDIS. (*A N' Ursula*) Ves bota. (*S' entra N' Ursula.*)
- ESTAN. Estich que suu tanta gota.
- LLETRUDIS. Y á la fí, ¿que hi sortirás?
- ESTAN. Fins are me plòuen vòts...
lo que es jò, tench confiansa.

BARALLES NOVES.

LLETRUDIS. Assèutè un pòch y descansa.
 ESTAN. No puch.
 LLETRUDIS. ¿Y un instant no pòts?
 ESTAN. Darém beure á n' els al·lòts,
 en sebre que estich nombrat;
 ells tots quatre m' han votat...
 ¿Y... jò que volia dí?
 ¿Na Pepeta, que es aquí?
 LLETRUDIS. Pepa! Pepa! surt aviat. (*Cridant.*)

ESCENA XVI.

DON ESTANISLAU, DONYA LLETRUDIS y NA PEPA.

PEPA. ¿Que mana, papay? (*Sortint.*)
 ESTAN. Repassa
 aquells contes que ahí feres.
 A n' aquell d' en Llull Lliteras
 tench pò d' havé posat massa.
 (*Na Pepa los trèu del calaix de la taula
 y se pòsa á repasarlos d' asseguda.*)
 ESTAN. Donam sa camia, dassa, (*A Na Lletrudis.*)
 mentres tant la m' mudaré.
 LLETRUDIS. (*Aturantlo abans d' arribar al portal.*)
 ¿No sabs que n' Ursula té
 una carta? (*Ab veu baixa.*)
 ESTAN. ¿Y de qui es?
 LLETRUDIS. D' aquell militar. ¡Veés
 sí convé vestirles bé!
 ESTAN. No te demòstris contenta,
 y está alèrta.
 LLETRUDIS. L' he renyada.
 ESTAN. ¿Y are ahont es?
 LLETRUDIS. S' ha posada.
 En es balcó, que se venta.
 ESTAN. ¿Está alegre?
 LLETRUDIS. ¡Que rebenta!

CONTES VELL

PEPA. Tots tres están repassats. (*Alsantse.*)
 ESTAN. ¿Están bé? ¿están ben sumats?
 PEPA. Jò m' ho pens.
 ESTAN. Crida n' Andreu.
 PEPA. Andreu! puja. (*Guaytant.*)
 ESTAN. Me sab greu
 No tenirlos ja cobrats.
 Vengan y los firmaré. (*Ho fá.*)
 Pò 'hi arena. (*Na Lletrudis s'en entra.*)

ESCENA XVII.

Dits y N' ANDREU.

ANDREU. (*Entrant.*) ¿Qué voleu?
 ESTAN. ¿Sabs á devés Santa Creu...
 á cá Don...?
 ANDREU. Si, si, ja hi sé
 ESTAN. Ydò, aqueix es el primé; (*Dantlosht.*)
 Aquets son estimacions,
 de dos ó tres botigons,
 que ja ha dos anys que les ferem.
 Son amó viu... allá l' verem,
 y bona nit companyons. (*Recordant.*)
 PEPA. Ja ho tròb, aquí está assentat. (*En un*
 ESTAN. Digalehi, jò feré via *llibre.*)
 á mudarme sa camia. (*S' en entra.*)
 PEPA. Carré de la Pietat,
 número cent.
 ANDREU. Ja hi he estat.
 PEPA. (*Alsantse y parlant ab passió.*)
 ¡Oh! no te torbis, Andreu,
 ¿ho sents? per amor de Deu
 t' ho demán; mira si còbres.
 ¡Ay Jesus! ¡Pòbres des pòbres!
 ANDREU. ¿Que es lo que tens, amor meu?
 PEPA. Ay, á ell tot le hi puch di. (*Apart.*)

BARALLES NOVES.

- ANDREU. ¡Mon pare que está endeutat! (*Fòrt.*)
 PEPA. Es teu padrí m' ho ha contat.
 PEPA. ¿T' ho havia dit es padrí? (*Sa pòsa á*
 ANDREU. No plòris; me tens á mi, (*plorar.*)
 si te falta res digueu. (*Ab amor.*)
 PEPA. Andreuet, oh! quina creu
 per mí, veure aquestes coses!
 ANDREU. Dexa fé, tu no t' espòses...
 y... (*Sé miran ab passió.*)
 PEPA. Corra, vés, arregleu!
 (*S' en vá N' Andreu per l' enfront.*)

ESCENA XVIII.

NA PEPA, y després DON ESTANISLAU.

- PEPA. ¡Aquest sí, que me vòl bé
 y es capás de dar-me pá!
 Y no acaba d' agradá
 perque es fadri de fusté. (*Pausa.*)
 Espolsèm aquest tapete. (*Ho fá.*)
 ¿Y n' Ursula?... ¡que s' en riga!
 es meu pòt obri botiga...
 ¿Y es seu?... ¿Y qué es un cadete?
 Un al-lòt de devuyt anys
 carregat de lluëntons,
 que, llevat de fé ets entons,
 sòls no es bò per pescá cranchs...
 Y veisla-t'allá, asseguda
 dins es balcó; aquí t' esper. (*Pausa.*)
 ¡Quin gèni! ¡Deu m' alliber
 de torná may tan fetjuda!
 (*Segueix espolsant cadires. N' Estarás
 surt posantse la levita y conversant ab
 sa dòna.*)
- ESTAN. Bòno, bòno, ja está entés;
 Que no hi som, si vé ningú,

CONTES VELLs

sia es qui sia. ¿Ho sents tú? (*A na Pepa.*)
 PEPA. Ja ho sent.
 ESTAN. (*Sortint.*) No dexeu empés.
 PEPA. Bon Jesus! d'eleccions!
 ¿Ell no cern ab son cedás! (*Pausa.*)
 Pepa, are, ¿ahont anirás?
 A fé fòch, a' n es fogons.
 (*S' en vá y mètstre Jòrdi puja de la dreta
 y l'atura.*)

ESCENA XIX.

NA PEPA y M. JÒRDI.

M. JÒRDI. Pepetá, esperet un pòch.
 PEPA. ¿Qué voleu?
 M. JÒRDI. (*D' apròp.*) Dues paraules:
 tu estimas n' Andreu. (*Ab secret.*)
 PEPA. (*Fent la desentesa.*) ¿N' Andreu?
 M. JÒRDI. Pepeta, no m' ho amages;
 su-are, fá una estona,
 he sentit que conversavau.
 PEPA. ¿Mos heu sentit?
 M. JÒRDI. No t' apuris;
 no t' ho retrèch per renyarte.
 Jò te vatx servá á ses fonts,
 es dia que t' batiaren;
 tench, per tú, obligacions,
 y sempre, ho sabs, t' he estimada.
 PEPA. ¿Qué vos sab greu?
 M. JÒRDI. ¿Qué ha de sebre?
 n' estich content; ja m' pensava
 que còlca cosa hi hauria...
 sempre te vetx que fás calsa
 aquí pròp (*La finestra.*) Emperò, perque
 no m' ho havies dit?
 PEPA. Fins are...

BARALLES NOVES.

- M. JÒRDI. Ja, ja vetx que es teu padri
no te mereix confiansa.
- PEPA. Si, padrinet.
- M. JÒRDI. (*Riguent.*) ¡Polissona!
¿Tant malament t'he tratada?
- PEPA. Oh! no, may! vos be sabeu
que en vos no hi pòs estovayes.
- M. JÒRDI. Bòno; jò ja hi vench á bé
que ab n' Andreu...
- PEPA. Qué?
- M. JÒRDI. Que t'hi cases,
si t'estima; però, abans
han de consentir tos pares.
- PEPA. Ja s'supòsa. (*Contenta.*)
- M. JÒRDI. Per part meua
te dexaré acomodada;
tu tens mes conexament
que no sa teua germana;
y lo que es al teu jermá,
já li he donat, pròu y massa.
No fos còsa que m'escoltin...
aném dins sa meua cambra. (*Tòcan la
campana, na Pepa òbri y pega derrera el
padri, p' el cuarto primer de l'esquèrra.*)

ESCENA XX.

DON ESTANISLAU y el SEN TARÒNJA, *entrant.*

- S. TAR. Y jò m'he dit: sen Biel,
en llok estareu mes bé
ke dret en mitx des karré.
- ESTAN. ¡Are me treurá sa fèl! (*Apart y de mal*
- S. TAR. Perke, si vá á sa butiga *humor.*)
lu veys; si vá á s'eskaleta
també...
- ESTAN. (*Al cuarto segon.*) Treysme sa copeta!

CONTES VELLs

- Seysvos. (*Al Sen Biel.*)
 S. TAR. (*Seguent.*) Ydò, ke mus diga:
 ¿ke le hi veurem retjidó?
 Vusté me sembla tayat
 de lluna...
- ESTAN. No m' en agrat.
 S. TAR. Hòmul! perké?
 ESTAN. Perqué nó.
 Sòl dú massa mals de caps,
 y compromissos qu' un té.
- S. TAR. Es vé; però, fán papé,
 y nu son bons tots!
 (*Surt Donya Lletrudis ab la copeta y fòch.*)
- ESTAN. (*A sa dòna.*) ¿Que sabs
 n' Andreu si es vengut? Fumau.
- LLETRUDIS. No té temps, s' en ha anat are. (*S' en entra.*)
 ESTAN. No res. (*El sen Tarònja se trèu un paper
 de dins el mocador.*)
 (*Apart.*) ¡Ja la me despara!
- S. TAR. Ydò, Senyó Estanislau.....
 ESTAN. (*Fent el desentés, y ab molt de tò.*)
 Ah! si jò hi entr dins la Sala,
 no veureu mes parts ni cuarts;
 ó tench d' arruxá es moscart
 ó no pujaré s' escala.
- S. TAR. Axí ho ha de fé vusté;
 per tots sa matexa lley.
- ESTAN. Ja hi posaria remey;
 Ni tú, ni voce-mercé.
 Sen Biel, fán lo que vòlen;
 sobre tot, oh! ses tirades;
 ¡sabeu que están d' esguerrades!
 Ses sollicituts, redòlan...
 No parlém d' empedragats,
 que han menesté má de metje;
 y entre tant, pòble, pò' fetje
 y paga els seus desbarats.
 Mirau: mal m' está es dirhó,

BARALLES NOVES.

però, lo que es el ram d'òbres,
ni si 'l cuydassen manòbres
podria seguí pitjó.
Si jò hi som, toparán bé! (*Ab presunció.*)
perque no se ferá res
que jò no n'estiga entés;
que, encare que som fusté,
també entenench d'arquitectura...
Ah, si! jò hu crek.

S. TAR.

ESTAN.

Es Vinyòla,
abans, abans, d'aná á escòla
ja 'l tenia.

S. TAR.

ESTAN.

(*Apart.*) ¡Si axò dura!...
Y cuant vetx tants de bunyòls
y que tudan es dobbés...

S. TAR.

ESTAN.

Perdon...

¿Qué?

S. TAR.

Si favó m' fés,
ja ke mus trubám tots sòls...
(*Li mòstra el conte.*)

ESTAN.

Sen Bielet, á mi m'sab greu,
¡en mal dia m'heu pillat!
are mateix he enviat,
amb uns cuants contes, n' Andreu.
No 'n corre cap de doblé...
Lo que es avuy...

S. TAR.

ESTAN.

¡Pel-la-verá!

Sen Biel, no hi ha mes cera.
Jò sé cèrt que 'n tench mesté
mes que vos, y call y aguant
per no fé cap imprudencia.
Teniu un pòch de paciència...

S. TAR.

ESTAN.

¡Emperò bonu! ¿fins cuant?
Fins que haja sortit des truy
que are me té maretjat;
en torná vení á ciutat...

S. TAR.

¡Si he vengut apòsta avuy! (*Enfadat.*)
y es dubbés he menesté.

CONTES VELLs

- ESTAN.   ¡En rudes!
- S. TAR.   Si fossen pokes,
                  ¡però, son katorse sòkes
                  gruxades, de tarunjé!
                  Al manku m' don la metat...
- ESTAN.   En no ser que me suqueu...
- S. TAR.   Però, ¡pel-la-vera creu!
                  ¿Y axò teniam tractat?
- ESTAN.   Moltes malaltes n' hi havia;
                  Sa sèrra los treya un blau
                  mes lletx...
- S. TAR.   (*Cremat.*)   ¡Senyó Estanislau,
                  vusté té sa malaltia!
- ESTAN.   Bòno, jò tench molt que fé. (*Girant pa-*
- S. TAR.   Y jò tenk s' assientu pres,   *pers.*)
                  y m' en he d' aná á las tres.
- ESTAN.   Mos veurem... (*Anantsen.*)
- S. TAR.   (*Axecantse.*)   Jò n' ul veuré;
                  si no m' paga are tot d' una,
                  demá 'l cit; y non tay pus.
                  ¿Ho sent?
- ESTAN.   Oh! ja m' teniu fus!
- Tornau per devés la una.
- S. TAR.   Jò he vengut ja tres vegades,
                  y no som fiy de turné.
- ESTAN.   Però, sen Biel...
- S. TAR.   Res sé.
                  Vusté á n' akexes passades
                  les ha de fé á sas gents tontes.
- ESTAN.   Hòmo, per amor de Deu!
- ¿No vos he dit que n' Andreu,
                  are es à cobrar uns contes?
- S. TAR.   M' heu dit ja tantes mentides;
                  perdunau, si no vus crek.
- ESTAN.   ¿Ay, no? ¡Digau que vos dech! (*Picat.*)
- S. TAR.   Cent lliures afavurides;
                  però, es conte ke present
                  no mes ne puja kuranta.

BARALLES NOVES.

ESTAN. N' Andreu, en durá setanta,...
setanta, fòra s' augment.
S. TAR. Si es vé, jò l' esperaré.
ESTAN. Però, ((*Impacient.*)) jò m' en tench d' aná.
S. TAR. ¡Mirau ke vos cit demá! (*No fiant.*)
ESTAN. Tornau y vos pagaré;
don paraula; creis en mí.
S. TAR. Hòra.
ESTAN. Hòra? si vos voleu...
á la una.
S. TAR. ¡Re-vera-creu! (*S' en vá.*)
A la una en punt seré akí.

ESCENA XXI.

DON ESTANISLAU, y llevò DONYA LLETRUDIS.

ESTAN. ¡Al cap derré s' en ha anat!
¡Quines paparres que s' usan!
M' he compromés? Y còm pach
ni á la una ni á les dues?
LLETRUDIS. Estanislau, ¿que ets aquí?
¿Que no t' en vás á ses urnes?
ESTAN. ¡Bònes urnes mos dón Deu!
LLETRUDIS. ¿Qué tens?
ESTAN. Aquell que m' apura;
y te rahó, jò ho conech.
LLETRUDIS. Despatxel.
ESTAN. Ah, no! si hi jugas,
es capás de citarté,
y axò no vuy que ho ensumen
els qui m' veuen p' es cassino. (*Pausa.*)
Si ton pare no m' ajuda,
no sé per hont he de prende. (*Passetjantse*)
LLETRUDIS. No crech que li fassem upa. (*Pausa.*)
¿Y N' Andreu, que no t' durá?
ESTAN. Tot en gròs durá mitx, unsa,

y jò l' he de menesté,
maldement fos estat una,
per brufá, ab sos quatre amichs,
sa meua candidatura.

LLETRUDIS. ¿Però no me dius que t' deuen?

ESTAN. Si, s' en ha duyt un que suma
sèt cents cincuenta reals,
d' uns honoraris.

LLETRUDIS. Ja pujan.

ESTAN. Uns botigons que estimarem
dins es carré de cá 'n Punta.
Varem essé, dèu peritos,
y jò hi anava p' es Jutje. (*Pausa.*)
Però, cá! no 'l pagarán,
perque de trecentes dues
lliures, en qué ho estimarem,
d' honoraris mos ne duyam
ben pròp de trecentes...

LLETRUDIS. ¿Tant?

ESTAN. ¿Ydò, y que te figuras?
Nòltros, no tenim tarifa
es fustés; nos ho calculan
igual que p' els arquitectos,
ó li pegám á les ultres.
Un pich cobrá, s' altre no;
y mentres no mos aturan
estimám, casas y tèrras,
llibres, cuadros, tot cuant vulgan!
A la fi, per posar prèu
á lo que es missèrs disputan,
no impòrta havé estudiat
ni aturarse en beneytures.
A vegades, si ses cases
tenen un pís, sòls no hi muntan.
En sebre que en fán de renda,
lo que es jò, cont ab ses ungles;
y cuants n' hi ha que no saben
sòls es carré, ¿ydò? y juran.

BARALLES NOVES.

LLETRUDIS. ¿Y s' altre conte de qué era?
 ESTAN. De persianes que hem refuses.
 LLETRUDIS. Vol di, 't pensas que n' Andreu...
 ESTAN. Tot lo mes, durá mitx' unsa.
 LLETRUDIS. Axò es pòch.
 ESTAN. Oh! si es meu sògre
 fos un altre!... ¡Que may vulga
 fiarmé, ni una treseta!
 ¡Los hi té bé dins ses ungles!
 LLETRUDIS. Com los ha guanyat suànt...
 ¡Calla! are vé ab sa lletuga.

ESCENA XXII.

*Dits y M. JORDI que surt ab una fulla per dar
 al canari.*

M. JORDI. Petit... ja la t' duch ben blanca.
 ESTAN. Mèstre Jòrdi.....
 M. JORDI. ¿Còm estam?
 LLETRUDIS. Vesli amb bones. (*A s' hòmo.*)
 ESTAN. Jò voldria,
 si es que vos...
 M. JORDI. (*Apart.*) Está ofegat.
 ESTAN. Ja sabeu q' un, á vegades
 se tròba...
 M. JORDI. Ja t' entench, ja.
 LLETRUDIS. Molts li deuen y no 'l pagan.
 ESTAN. Ajudém. (*Apart á sa dona.*)
 M. JORDI. (*A n' Estanislau.*) ¿Y perquè estás?
 Citalós; es bò de fé. (*Posa se lletuga.*)
 ESTAN. Jò, no he citat ningú may,
 padri; axò no es p' es meu gèni;
 primé m' moriré de fam.
 Sòls no sé còm se govèrnan...
 M. JORDI. Mira, de còp ho sabrás,
 (*Trèu la cita y la hi dona.*)

CONTES VELLs

- amb aquesta papeleta,
gènre, t' en pòts enterà.
- LLETRUDIS. Y que es axò? (*N' Estanislau llegés.*)
- M. JÒRDI. (*Ab ironia.*) Es sabaté
vostro, que s' passa p' es cap
ensenyarli á n' es teu hòmo...
- LLETRUDIS. ¿Qué?
- M. JÒRDI. Còm s' han de governá
per quedá ab los que li deuen (*Marcat.*)
ben satisfets y cabals.
- ESTAN. Però per una misèri
de no rés, ¿m' han de citá?
Lletrudis, ¿cuants de pareys
mos deu havé fet enguany?
- LLETRUDIS. A mi cinch, no mes, á N' Ursula
cuatre y á tú altres tants;
na Pepa... uns tretze pareys
entre tots; no hi cont es blanchs.
- M. JÒRDI. Si que ho es una misèri;
¡y ara ferlos vos pagá! (*Ab ironia.*)
Jò en llòch vostro mudaria
de sabaté.
- LLETRUDIS. Ja hem mudat.
- M. JÒRDI. Ah! y diuen que no teniu
eyma, ja, ja! ja! ¿que tal?
- ESTAN. Padri, si vos no sabeu
devall es terròs que hi ha:
jò també li vatx fé feyna,
y per axò es que no l' pach,
perque sé que en ferli es conte,
encare som jò que alcans.
¡Ell se pensa sustarmé!
- M. JÒRDI. Compareix y le hi dirás.
- ESTAN. Oh! si, si, no tengau ansi,
sabrà dos y dos cuants fán.
Are aném, si vos vé bé,
A lo que feya p' el cas.
Necesit comprá caöba

- y me tròb molt.....
- M. JÒRDI. Molt al baix.
- ESTAN. Si, ja ho veys, un que no còbra...
- M. JÒRDI. Si tu poguesses cobrá
tot lo que deus, xalaria!
- ESTAN. Padri, no hi ha tant per tant.
Però, ne Lletrudis deya...
que en havé de col·locar
vos, dòbbés á interés,
cent duros, posém es cás;
lo que es jò, los vos prendie
- M. JÒRDI. ¿No has sentit á dí, á bòn gat
encomanan es formatje?
Ydò, mira, per tú párl.
- LLETRUDIS. Feysli un pòch mes de favó.
- M. JRÒDI. Lo que es el meu capital,
Lletrudis, dòrm descansada, (*Marcat.*)
no l' fondrá n' Estanislau.
- ESTAN. Jò crech que som hòmo per...
- M. JÒRDI. Jò ho diré y no t' cansarás:
tú ets un hòmo que t' casares
ab sas mans demunt es cap,
que aguantares sa botiga
conforme uns quatre ó cinch anys,
que llevò pegares cossa
á sa plana y al trepant,
(*N' Estarás s' assèn y ab sos dits tambo-
retja sòbre la taula.*)
que t' menjares ab dos dies
lo que jò te vatx doná,
que plantares un lletrero,
ben gròs, demunt el portal
per doná á sa fustaria
tò de fàbrica y *bazar*.
Que tratares còm se vuya
als antiehs parroquians,
que t' posares leviteta
y t' en vás de llevò ensá

CONTES VELS

ple de grins, veisme, veismé,
jò som don Estanislau.
Que fuis de fam y de feyna,
que en vòls tanta còm un cá;
que dexas vestí tes fies
còm no cal á son estat;
que deus els vestits que duen,

LLETRUDIS. Axò...

M. JÒRDI.

Pist!... dexem parlá.

Que deus sa llenya que compres,
que no pagas els jornals
y los deus moltes setmanes
á n' es fadrins de allá baix.
Que deus a 'n es sabaté,
que deus á sa des tabach,
que deus a 'n es sollerich,
que deus a 'n es forn es pá,
y é molts d' altres y é molts d' altres.
Lo que á mi me deus,... ho call!

ESTAN.

M. JÒRDI.

Si es sa renda de sa casa...
No jò t' deix está de franch;
á mí me deus, que 'l teu fill
no remolch per entre els banchs;
y Deu sab, si me 'n penet,
¡y molt! d' haverlo embarcat.
Però d' axò non parlem;
aquést es un altre ram.

Ja t' he dit per lo que ets hòmo...

LLETRUDIS.

Vos, també sou estremat;
en volé vos, fé es pa lletj

ESTAN.

Calla, dexal que s' espay. (*Apart.*)

M. JÒRDI.

Lletrudis, á tú te tòca,
¿sabs que t' tòca? un bòn callár.
Lo que es jò, hi vetx mes que voltros,
som cá vey... lo meu ho guart.
No vuy consenti, ho entens,
que lo que jò he replegat
ab pròu temps y pròu estona,

BARALLES NOVES.

- venga un altre y m' ho escamp.
- LLETRUDIS. Lo qui es ell se destaxina
per fé llits y fé sofás...
- M. JÒRDI. Si, baix d' estampes franceses;
y te puch assegurá
que no havia vist moblatjes
de tant pèssim gust, ja may;
tot son curves, mol-luròtes...
- LLETRUDIS. Ell, ell,...
- M. JÒRDI. Ell! prou n' hem parlat,
Ell, vòl ser mèstre senyó, (*Marcat.*)
y jò, senyó menestral;
y axí, tots dos, arreveure.
Crech que m' he esplicat ben clá. (*Apart.*)
Mudém s' aygua a' n es canari...
(*Pren el tassellet y lo s' en entra.*)
- ESTAN. ¡Quin dia t' voré enterrat!

ESCENA XXIII.

DONYA LLETRUDIS, y llevò DON ESTANISLAU.

- LLETRUDIS. ¿Y are, per hont hem de prende?
¿Estarás, que haurem de fé?
- ESTAN. Lletrudis, are pòts vendre
ses cases y aná á llogué.
Demá m' cau un pagaré
- LLETRUDIS. Oh! sant Jaume gloriós!
axò si que es engorrós!
¿còm t' arreglas, Estarás?
- ESTAN. Molt facilment, ja ho veurás;
avuy en firmaré dos.
- LLETRUDIS. Però, mira que axò son
coses... ¿y si fosses mòrt
abans...?
- ESTAN. Ni vinya ni hòrt.
Que! mort jò, mòrt tot lo mon...

¿Ahont has vist tu may, ahon'
que un pare deix á sa fia
ab so seu hòmo á l'agonia?
No m'vòl dá res,... dexal fé,
ell no viurá sempre, ell té...
Ja pagarém qualque dia.

LLETRUDIS. ¿Mira, me vòls creure á mí?
hipotèca sa caseta
de Sòn Rapinya.

ESTAN. ¡Oh fieta!
ja ha dos anys que hi está.

LLETRUDIS. Sí?

¡y encara m'ho has de dí!
¿perqué m'ho tens amagat?

ESTAN. No hi havia necesidat.

LLETRUDIS. Oh! axi es festé es mes blau!

ESTAN. Bòno! es hora Estanislau

(*Alsantse resòlt.*)

de fé es cap viu. He quedat
amb el sen Biel Tarònja
que 'l pagaria á la una;
m'en vatx á provar fortuna.

LLETRUDIS. Llevò vendrá s'altre espònja,
sa patrona.

ESTAN. Dins sa Llònja
m'hi espera un amich meu;
mentres que torna n'Andreu,
arribaré á firmarlí
un pagaré, y...

LLETRUDIS. Veshí,

Oh! jò t'comanaré á Deu.

(*N' Estarás obrí y cuant vá á devallar tor-
na arrera.*)

ESCENA XXIV.

Dits y N' ANDREU que entra.

- ESTAN. Are puja,... ¿Qué has cobrat?
LLETRUDIS. ¿Has cobrat? (*Ab molt afany.*)
ANDREU. (*Cansat.*) No cap des tres.
(*Parla fent grans aléns.*)
Es de Santa Creu, no hi es.
Aquest... tenien tancat;
y á cá aquest m' han insultat,
m' han dit lladre y que se jò.
ESTAN. Hola! hola! ¿Y que es axò?
ANDREU. M' han dit que aquests honoraris
son mes alts que es des notaris,
que es una estafa, llevò...
ESTAN. (*Transició. Tirá els contes sobre la taula.*)
No res. M' en vatx!
ANDREU. Escoltau:
demá es dissapte...
LLETRUDIS. ¡Ah rofony!
ANDREU. M' hauriau de dá...
ESTAN. ¡Altre bony
m' ha exit! (*Volentse anar.*)
ANDREU. (*Suplicant.*) Mèstre Estanislau...
ESTAN. ¡Ja converserém!
ANDREU. Mirau
que no puch aguantá tant...
tretze setmanes...
ESTAN. Jò aguant
y me deuen mes que á tú;
ja ho has vist.
ANDREU. Però...
LLETRUDIS. Segú.
ESTAN. (*Ab mals mòdos.*)
M' en vatx. ¡Llevat de devant!
ANDREU. També m' en aniré jò, (*Sentit.*)

CONTES VELLs

que aqueix tracto no 'l mereix
un fadri que vos serveix...

LLETRUDIS. En vendrán d'altres.

ANDREU. Axò

no es respòsta.

ESTAN. ¿'M vòls fé pò?

ANDREU. No mèstre; lo que jò vuy...

LLETRUDIS. Mira que ja t' duch al uy,
tu, enredas á na Pepeta!
li has fet perde sa xaveta;...
ja m' entens!

ESTAN. (*A n' Andreu.*) No vatx de truy.

ANDREU. Ah! no, no, gèns ne mouré;
ja he acabat aquí ses feynes;
m' en vatx á aplegá ses eynes.
(*Dirijintse á la dreta.*)

ESTAN. Hòmo! (*Aturantlo.*)

LLETRUDIS. Calla, dexal fé.

ESTAN. Andreu!

ANDREU. ¿Perqué m' heu mesté?

ESTAN. Tu are vòls prendre sa figa
p' es capoll; ¡vòls que te diga!

ANDREU. ¡Mèstre, axò son desenganys!
¡Después que ha pròp de quatre anys
que vos aguant sa botiga!

ESTAN. Ho sé Andreu, y perque ho sé
vuy que quedís y m' ajudís.

ANDREU. Y dirme donya Lletrudis,
que jò enret...

LLETRUDIS. (*Penedida.*) Tòca, també
pòch te basta.

ANDREU. Oh! un que té
vergonya y sa consciencia
ben neta...

ESTAN. Ten paciència,
jò t' procuraré pagá.

ANDREU. No sa questió no es já.
de doblés.

BARALLES NOVES.

ESTAN.

Calla... (*Escoltant.*)
(*Per le pòrta del enfront que estava em-
pesa entra la Patrona.*)

ESCENA XXV.

Dits y LA PATRONA MARTINENCA.

PATRONA.

En llecensi;
ja le hi tròb, gracies á Deu!
(*Per donya Lletrudis. N' Estarás y n' An-
dreu conversan ran del portal de la
dreta.*)

LLETRUDIS. Ay Patrona, ¿que sou vós?

PATRONA. ¿Que no li han dit es senyós,
que he venguda?

ESTAN.

Però, Andreu!

LLETRUDIS. Estich freda, còm á neu. (*Apart.*)

PATRONA. Jò m'asseuré, estich cansada.

ESTAN. No fassis cap al-lotada.

ANDREU. Tot lo mes, no m'en 'niré
fins el vespre. (*S' en devalla.*)

LLETRUDIS. (*A la Patrona.*) Sí, ja ho sé,
però... (*Apart.*) ¡Jò estich apurada!

ESCENA XXVI.

ESTANISLAU, LLETRUDIS, PATRONA y MESTRE JÒRDI.

M. JÒRDI. (*Sortint ab una carta obèrta ab ses mans,
y sens reparar que hi ha gent estèrna.*)

Lletrudis, ¿sa mare ahont es?

jas, escolta Estanislau;

are n' Ursula m'entrega

aquest altre cordial.

Es de Don Xim de Madrit

que li tench encarregat
que se cuydi d'en Fernando,
d'es teu fiy, (*A donya Lletrudis.*)
(*A n' Estarás.*) escolta es reclam.
(*Llegés confegint á pòch, pòch.*)

« Querido Jorge: esta sirve para cumplir tu encargo y enterarte del resultado que tu sobrino ha obtenido en los exámenes de este año. Siento un verdadero disgusto al pensar en el que tú tendrás, pero mi deber es hablarte con toda sinceridad.

» Tu sobrino se ha presentado á dos de las tres asignaturas, y en ambas ha sido reprobado; lo sé por haber visto las calificaciones en la misma secretaría de la escuela. Además debo decirte que padeces un grave error, suponiendo que tu sobrino se halla en el cuarto año de su carrera, pues del registro de matrículas se desprende que este año cursaba el tercero. Sin duda ignoras que tu favorecido es más amigo de francachelas y de otras cosas, que del estudio y de las aulas. Por último, te aconsejo que, con pretexto de las vacaciones, le llames á Mallorca, y que no le mandes otra vez á Madrid, pues segun el rumbo que ha tomado, es imposible que concluya carrera alguna.— Dispon de tu amigo, etc., etc. »

(*A donya Lletrudis.*)

¿Has sentit aquesta carta?

¿Que tròbas Estanislau?

Ja tens es fiy, don Fernando;
y mèstre Jòrdi que pach!

ESTAN. Ah! si jò ho hagués sabut!

LLETRUDIS. Y si jò m' ho hagués pensat!

M. JÒRDI. ¡Casi no es rés lo que m' còsta
de mantenirlo cuatre anys!

ESTAN. Si ara fos aquí el matava...

M. JÒRDI. El pòts enviá á demaná

- lo que es jò, (*Furiós.*) ¡ni un cèntim mes!
 ¡Fins aquí haurém arribat!
- PATRONA. Y qué es? qué té res de nou? (*A donya Lle-*
 LLETRUDIS. Es meu fiy que ha perdut s'any. *trudis.*)
- PATRONA. Jò feria fé una crida...
- ESTAN. ¡En vení, li romp es cap!
- M. JORDI. Tú? que en llòch de cuydarte 'n,
 en tots aquets anys passats
 has cregut lo que ell te deya
 sens volerho comprová?
 Dexali fé es cap sencé,
 ¡pòbre al-lòt!... Es veritat
 que es meu gust era que fós
 un fusté, bòn menestral;
 (*A donya Lletrudis.*)
 y tú, fins que me ginyares
 no tegueres aturay.
 Ja ho has vist, ja hem fet sa pròva;
 ¡Ben recara m' ha costat!
- ESTAN. Cada corrèu, li escrivia...
- LLETRUDIS. Pòchs n' hi passaven per alt.
- ESTAN. Y li estava pròu alèrta.
- M. JORDI. Calla y no m' fassis parlá;
 (*A don Estanislau.*)
 tú li has encubèrt mes faltes
 que no 'n té un xebrò corcat,
 (*A donya Lletrudis.*)
 y tú encare li enviaves
 mes dobbes, devall, devall;
 tot perque 'l seu bòn padrí (*Marcat.*)
 seguís desembutxacant.
 ¡Y ja ho crech que cobrava ales!
- ESTAN. Bòno, padrí, jò m' en vatx,
 vos descansau, que en Fernando,
 de mi s' en recordará!
- PATRONA. Però, bòno ¡y que no m' paga (*Axecantse.*)
 ses vuyt lliures de tabach?
- ESTAN. Al punt som aquí Patrona. (*Volent fugir.*)

CONTES VELLs

- PATRONA. No senyó, ¿còm mos trobam?
- LLETRUDIS. Dexaulo aná que fá falta.
- PATRONA. Y si ell m' ha dit que tornás.
(*Cuant don Estanislau vá á sortir torna arrera.*)
- ESTAN. Ay! ja es aquí el sen Tarònja!
(*S' en vá á devellar per la dreta y tropessa ab mèstre Jòrdi.*)
- M. JÒRDI. ¿Que has tornat lòco? ¿Ahont vás?

ESCENA XXVII.

Dits, el SEN TARÒNJA entrant y llevòrs N' URSULA.

- S. TAR. Ave Maria Puríssima,
Bòn dia tengan tots plegats.
- ESTAN. (*Veent que no te temps d' escapar.*)
¡Desparaume una pistola,
veurem si axí hauré acabat!
- URSULA. Papay! (*Sortint sustada.*)
- PATRONA. Jesus! (*Tot axò molt aviat.*)
- LLETRUDIS. No t' enfadis.
- URSULA. Ay! (*N' Estarás fá estrema y manades.*)
- S. TAR. Pel-la-vera!
- LLETRUDIS. (*Esglayada.*) Estarás!
Sen Bielet, ¿vos veys axò?
¿Si li haurá agafat un mal?
Andreu! vés, fé vení es metje. (*Guaytant.*)
- M. JÒRDI. Pist! (*Idem.*) no hi ha necesidat.
(*A donya Lletrudis.*)
¡Ja bastá assuxí d' escandol!
(*N' Estarás se rebat á una cadira pròp de la taula ab ses mans al front mirant la feta.*)
- S. TAR. Hu! sen Biel, ja nu cubrau!
- PATRONA. ¿Me vòl pagá aquella ròba?
- LLETRUDIS. ¡Jò vos giraré un ventay!

BARALLES NOVES.

- PATRONA. ¿A mi?
M. JORDI. ¡Vaja una comèdia!
ESTAN. (*Còm qui té un gran pensament.*)
Ah! veniu ab mi allà baix.
(*S' en devallá ab el Sen Tarònja, per la dreta.*)
- LLETRUDIS. Ay Jesus! quín susto he pres!
gracies que li ha passat!
- URSULA. Li contestaré, ¿no ho troba? (*Ap. á sa mare*)
- M. JORDI. ¡Quins dobbés tant mal gastats! (*Apart.*)
- LLETRUDIS. Per escrit, no te convé. (*A n' Ursula.*)
- PATRONA. ¡Si còbr aniré á la Sanch! (*Apart.*)
- LLETRUDIS. ¿Còm he de despatxá aquesta? (*Pensant.*)
Vaja! veniu un instant.
(*S' en entran donya Lletrudis, la Patrona y n' Ursula, pe 'l portal segon de l' esquerra.*)
- M. JORDI. Li vuy contestá tot d' una,
(*Vá á la taula y repara que es tot sòl.*)
Oh! vòl dí que m' han dextat
tot sòl? no tench anyoransa.
¡Axí no tornassin may!
(*Aparella papér, s' asseu y cuant vá á escriure na Pepa surt plorant, ab canyom de cuyna posat.*)

ESCENA XXVIII.

MESTRE JORDI y N' PEPA.

- PEPA. Padrinet...
M. JORDI. ¡Dexaume aná! (*Girantse.*)
Ah, que ests tu Pepa? que ests tu?
- PEPA. Si, ¿me voleu escoltá?
- M. JORDI. Digués. (*Mirant.*) No, no hi ha ningú.
- PEPA. Padrí, tench un pensament,
vuy que me doneu consej,

CONTES VELLs

- ¿m' en dareu?
- M. JÒRDI. Digués rebent.
- PEPA. Encare hi haurá remey. (*Apart.*)
Oh! jò estich avergonyida (*Fòrt.*)
de veure lo que aquí passa.
- M. JÒRDI. Oh, sí! lo que es sa partida
d' en Fernando, es un pòch massa!
- PEPA. (*Traquent una capseta ab un adrés.*)
Vos me vareu regalá,
es dia que vatx fé festa,
aquest adrés, ¿no es vé?
- M. JÒRDI. Ja;
- ¿Y quina idea es aquesta?
- PEPA. L' he duyt tres vegades,
no mes, en dos anys...
Y ab lo que axò còsta
podríam pagar
lo que per calsarnos
ma mare ha endeutat.
Aquestes alhaques
no cal que les quart
per recordar sempre
que vos m' estimau.
¿Voleu que les vengá,
y ab lo que m' darán
mon pare á sa cita
ja no haurá d' anar?
Oh! jò tENCH de pena,
es cò entrunyellat!
Donaume llecencia,
y ningú ho sabrá.
Conech una dòna
que ho enten bastant;
les s' en durá á vendre
y els doblés darà
al qui li pertòcan
per quedar cabals.
Padrinet... (*Suplicant.*)

BARALLES NOVES.

- M. JÒRDI. (*Fret.*) No, Pepa.
Es un desbarat.
- PEPA. ¡Si ho arriba á sebre
sa gent que me tract!
Oh! no m' prendán mida
fins d'aquí á molts d'anys!
Jò primé que deure
'niré á pèu descals;
vos sou qui s' afronta
me podeu llevar;
donaume llecencia, (*Plorant.*)
y á Deu m' encomán.
- M. JÒRDI. ¡Còm aquesta nina (*Connogut y apart.*)
no hi ha diàmant!
Vaja! per part meua (*Fòrt.*)
no hi pòs embarás.
Si s' adrés vòls vendre
jò 'l té he de comprar,
y tu mateixa, are
ja pòts dir que val.
- PEPA. ¡Padrí meu!
- M. JÒRDI. (*Abrassantse.*) Pepeta!
- PEPA. Donaume ses mans. (*Les hi bessa.*)
Que Deu vos dón vida!
que Deu vos ho pach!
- M. JÒRDI. Ja basta, ja basta,
¿perqué has de plòrar?
No mes vuy que fassis
axò que jò t' man.
- PEPA. Oh! d' ajonoyada
ho feré, digau.
- M. JÒRDI. No vuy que tu digas
que jò t' he donat...
- PEPA. ¿Y perquè?
- M. JÒRDI. Pist! porque
no ho vuy.
- PEPA. No s' sabrá.
- M. JÒRDI. Vestén que no venga

PEPA.   cualecú y mos atrap.
               ¡Axò es una santa! (*Apart.*)
               ¡Si axò no es un sant! (*Apart y s'en entra.*)

ESCENA XXIX.

MESTRE JÒRDI y llevò N' URSULA.

M. JÒRDI. Oh! sòls aquesta m' assembla;
               si s' altre pensás axí!
               Però m' ha pres altre dembla;
               ¿qui es que surt? Vetx le 'm aquí.

URSULA.   Padrí, ¿no tendriau
               un pòch de papé,
               de aquest bò per cartes,
               de cá 'n Muntaner,
               amb un ó dos sobres
               y lacre també?
               Perque are he d' escriure...
               ¿Que deys?

M. JÒRDI. (*Sech.*)   Que no 'n tench.
               Es meus son fuys gròssos
               que ván á diner,
               y doblech sa carta
               y es sobre es demés,
               y amb un pòch d' oblèa
               se tanca ben bé.

URSULA.   ¡Molt mal humó gasta! (*Apart.*)

M. JÒRDI.   ¿Volias res mes?

URSULA.   Sa mamay me deya...

M. JÒRDI.   Amollali prest.

URSULA.   Me deya su-are
               que jò vos digués:
               que aquella patrona
               la fon y entreten,
               pues vòl que per forsa
               are, are mateix,

BARALLES NOVES.

li pach s'indiana,
que jò m'en vatx fé
un *traje* de mòda
p'els dies fenés.

Y còm l'ha trobada
sense cap dobbé,
y ella es cabessuda,
y mòu un bordell,...
sa mamay me deya
que vos ho digués...

M. JÒRDI.

Pues vés á ta mare
digas, que ho entench.
Que res tench que veure
en tot axò, vés.

URSULA.

Però...

M. JÒRDI.

Pòts fé via,
digas: que s'arregl,
que t' vestia de llista,
axi còm te vest
d'indiana y de seda;
que gast de lo seu.

¡A mi m' llevariau
á pòch, pòch, sa pell!

URSULA.

¡Vaje una embaxada! (*Apart.*)
¿Heu vist quin mal vey? (*Apart y s' en vá.*)

ESCENA XXX.

MESTRE JÒRDI y llevó N' ANDREU.

M. JÒRDI.

Li devia havé d' escriure
á n' es seu enamorat...
Axò fá rabia y fá riure;
¡amb quina manya m' ha entrat!
(*Se senten crits del sen Biel Tarónja.*)

ANDREU.

¿Mestre Jòrdi? (*Pujant de la botiga.*)

M. JÒRDI.

¡Hola!

- ¿que es n' Andreu?
 ANDREU. Jò, sí.
 A dirvos venia,
 que he resòlt, anit,
 aplegar ses eynes.
- M. Jòrdi. Hòmo! que me dius?
 ANDREU. M' han gastat paraules
 que m' en he sentit.
- M. Jòrdi. ¿Y qui?
 ANDREU. Sa mestressa.
- M. Jòrdi. ¿Ahont?
 ANDREU. Aquí dins.
 M' ha dit que ab na Pepa
 duch fil á bolli,
 que pèrt sa xaveta,
 que jò n' som motiu.
 Y per altre banda
 el seu hòmo afitx
 que no li fàs falta
 y que puch partí.
- M. Jòrdi. ¿Y t' paga?
 ANDREU. ¿Pagarme?
 per ningun estil.
 Are té una brega...
- M. Jòrdi. ¿Qui feya aquells crits?
 ANDREU. Era el sen Tarònja,
 era es sollerich
 que allà baix se quexa
 ab molt de motiu.
 Per rescabalar-se
 y perque no l' cit
 are li oferia
 un moblatje antich,
 que 'l mos enviaren
 per doná vernís...
- M. Jòrdi. Andreu; des meu gènre,
 n' estich fins aquí!
 Me durá á sa fòssa,

- si es que no li tir
un llamp á sa testa
per treureli els grins.
¿N' hi haurá cap mes bèstia?
¿N' hi haurá cap mes vil?
¡Y aquest es un hòmo
que está molt ben vist,
y fà tanta retxa
dins el seu partit!
¡Y aquest elegexen!
electors... arri!! (*Ab fòrsa.*)
- ANDREU. ¿Y que hi fereu, mèstre?
Jò crech que si visch
he de veure còsas...
M' en vatax á enllestí;
en cual-sevòl hòra... (*Oferintse.*)
- M. JÒRDI. (*Recordant y prenguentlo per la mà.*)
Ah, no! com amich,
voldria me fesses
favó...
- ANDREU. M' ecsigiu?
M. JÒRDI. ¿Estimas na Pepa?
ANDREU. ¿Na Pepa? (*Duptant còm ha de respondre.*)
L' estim!
- M. JÒRDI. Ydò, no t' en vajas,
Jò som qui t' ho dich.
Però...
- ANDREU. ¿Que t' fà falta? (*Ab confiansa.*)
ANDREU. No rés necessit. (*Ab idem.*)
M. JÒRDI. Ydò, vés y calla,
y dexem fé á mí.
- ANDREU. (*Li besa la mà.*)
¡Deu vos pach sa ditxa
que sent aquí dins! (*Al còr.*)
- M. JÒRDI. Traballa y fé bonda.
Jò 'l prendé per fíy. (*Apart.*)
- ANDREU. Si encare susassen (*Id.*)
els mèstres antichs! (*S' en vá per la dreta.*)

ESCENA XXXI.

MESTRE JÒRDI y llevò DÒNYA LLETRUDIS.

M. JÒRDI. Son ben clars avuy en dia
els fadrins que son com ell;
tot sòl dú sa fustaria,
sab fé feyne y té cervell.
¡Y n' Estanislau l' enjega!
primé m' en' niria jò.

LLETRUDIS. Ay! (*Surt fent la distrèta*)

M. JÒRDI. Seba. (*Apart y reperant.*)

(*Na Lletrudis fá com qui cerca còlca còsa
y al cap d' estona torna á gemegar.*)

LLETRUDIS. Ay!

M. JÒRDI. (*Apart, com qui no la sent.*)

Me gemega,

are deu vení lo bò.

Ja ho veurem; val més que sèga,
que estich cansat d' está dret. (*S' assèn.*)

LLETRUDIS. Ay! (*Mes fòrt.*)

M. JÒRDI. (*Apart.*) Esperém que s' ho trèga. (*Pausa.*)

LLETRUDIS. Padrí. (*S' hi arramba.*)

M. JÒRDI. Y van quatre. Espliquet.

LLETRUDIS. Mon pare, escoltáume.

M. JÒRDI. Me fía, t' escolt;
pero, está advertida,
si vens per pinyons,
que no m' treurás püa.

LLETRUDIS. Será pòch. (*Suplicant.*)

M. JÒRDI. Ni molt! (*Encès.*)

Ets dòna casada
amb tot un senyó,
lo que necessitas,
vés á ell, que t' ho don.
No creguis que ell vulga (*Irònich.*)
que tu tengas rots.

BARALLES NOVES.

¡Y no dich res, are
que 'l fán retgidó!
Ja 'l veix fé manades
per dins els *salons*,
ja 'l veix portá *palio*
á sa processó,
y anar á l' ofici
derrera els tambós,
amb una casaca,
¡feys llòch, nòltros som!
Y aquí tot lo dia
veurás celadós
per rebre ses ordes
per fervos honor.
Y si vos petxucan
els *acreedors*,
envials' á la Sala
que allá n' hi ván molts.
Y el dia que t' vegis
sens un rohegò,
y que ell tenga rusca...
per quedá sodolls,
me plantas un' òlla
en mitx des fogons
y es retjidoratge
le hi posas; rebots!
dará mes sustancia
que bòu y moltó!

LLETRUDIS. Ja basta, mon pare,
ja basta, vos sou
amb aquestes coses
mes pesat que plom!

M. JORDI. Ay?

LLETRUDIS. (*Refentse.*) Per altre banda...
pens axí còm vos.

(*Mestre Jordi trèu sa petaca y encén un
cigarro.*)

¡Sa catalinera! (*Apart.*)

CONTES VELS

Vos teniu rahò... (*Fòrt.*)

Però, ¿jò 'n som causa
que el cassino el nombr?

¿Y jò 'n tench sa culpa
si surt retgidò? (*Pausa.*)

¡Y aquella patrona
dirá que me torb!

¡Just per quatre duros,
mirau quin corcó! (*Pausa.*)

De mí, ¿teniu quexa?

Jò sempre eus escolt...

M. JORDI. Lletrudis! Lletrudis!...

(*Vá á parlar y llevòrs se retura.*)

¡Qui calla ho diu tot!

(*S' en vá á la taula á escriure. Na Lletrudis queda plorant asseguda á un costat del proscèni.*)

ESCENA XXXII.

Dits y N' ESTANISLAU que puja per la dreta.

ESTAN. ¡Encare he tengut ventura! (*Apart.*)
ja 'n tench un de despatxat.

LLETRUDIS. (*Sortinli á camí y mostrantli son pare.*)
Oh! no li he pogut fé boca
per cap estil!

ESTAN. (*Ab desprèci.*) 'Xel está.

LLETRUDIS. Y tench aquí dins aquella,
sa patrona des tabach!

ESTAN. Vòl dir que...

LLETRUDIS. Fòrt y no t' mògues,
s' espera que vòl cobrá.

ESTAN. Jas, pagalá, que s' en vagí
y que no torn. (*Li dona doblés.*)

LLETRUDIS. (*Sorpresa.*) Estarás!
¿y d' hont trèus tantes dobles,

BARALLES NOVES.

sense que...?

ESTAN. Vench de firmá
un *pagaré* de cent duros.

LLETRUDIS. ¿Y qui?

ESTAN. (*Riguent.*) Qui? el pare Blay.

LLETRUDIS. ¿Y el sen Biel?

ESTAN. Li dava mobles
y no l' he pogut ginyar.

LLETRUDIS. Vòl dir que...

ESTAN. Sols amb doblés
lo m' he desenllepissat.

LLETRUDIS. ¡Gracies á Deu! (*S' en entra.*)

ESTAN. Vés, fé via.
Passem 'vuy, veurem demá. (*Apart.*)

ESCENA XXXIII.

MESTRE JÒRDI y N' ESTANISLAU.

ESTAN. ¿Y que deu escriure (*Apart reparant.*)
aquex vey xaruch?
Ejém, (*Tossint.*) Mèstre Jòrdi...

M. JÒRDI. (*Girantse sens alsarse.*)
¿Tornas essé tú?

ESTAN. Sí, vos fás á sebre
que, dins dos minuts,
quedarà arreglada
sa cita, que avuy
per vos ha estat causa
de tant de disgust.

M. JÒRDI. A 'n el qui l' arregla,
que Deu li ajud.

ESTAN. Perque m' en vatx are
á ca mèstre...

M. JÒRDI. Tú?

ESTAN. Jò!

M. JÒRDI. ¿Y d' hont lo pagas?

- ESTAN. ¿Que has trobat cap munt?
He trobat un hòmo
que li he merescut
crèdit.
- M. JÒRDI. En bòn' hora
¡deu esser ben ruch!
- ESTAN. Un que m' aprecia,
y no ha fet cap mul.
- M. JÒRDI. Bòno, bòno, bòno;
á mi tot m'es ú.
- ESTAN. (*Ab tò de reconvenir.*)
Y heu de sebre, sogre...!
- M. JÒRDI. (*Axecantse mol fumat.*)
Y has de sebre tú,
gènre, tu has de sebre
que demá me mut!
A mi no me prenguis
per un Mèstre Lluch; (*Marcat.*)
no vuy torná veure
tot lo que he vist 'vuy.
Es pis de l' esquèrra
ja sabs que está buyt,
M' en hi vaix á viure
y estaré segú
que no m' treurán mobles
ni m' darán perjuys.
Tú durás medalla,
y axò es alt de punt;
vendra aquí gent gròssa
á fé rëndibú;
y jò som un hòmo
un pòch massa sull,
que moltes vegades
tench es gèni curt,
y tot cuant te passa
tot, tot, ho ensum; (*Marcat.*)
y abans que s' destapin
tots els teus ambuys,

BARALLES NOVES.

val mes que m'en vagi,
 que no estiguem junts,
 que no t'fassi nòsa,
 y que te don gust.
 Vendrà ab mi na Pepa
 per donarme punts,
 y no tengas ansi
 que mos falt llegum.
 Li feré robeta,
 com que axò es molt just,
 y si ella se porta,
 lo qui es jò, mir lluny.
 Jò no he d'enmenarmen
 res dins el baül;
 lo que tench, que ho tenga (*Marcat.*)
 qui ho ha merescut.

ESTAN. ¡Aquesta es mes blava! (*Apart.*)

M. JÒRDI. ¡Aquest pich l' esmús! (*Id.*)

ESTAN. Entimet aquesta! (*Id.*)

M. JÒRDI. L' he tirat de cull! (*Id.*)

ESCENA XXXIV.

MESTRE JÒRDI, ESTANISLAU, LLETRUDIS y LA PATRONA
ells dos conversant á la dreta.

PATRONA. Bòno que estiga boneta.

LLETRUDIS. (*Sortint derrerera ella.*)

Adiös Patrona, y tornau.

PATRONA. Feré còlcá passadeta.

Senyó Don Estiraslau,
 bon dia tenga.

(*A dònya Lletrudis.*) Vuy corre
 tot dret á plassa, á compra
 vívores. (*S' en vá.*)

LLETRUDIS. (*Apart.*) Vés, á la porra!

PEPA. (*Guaytant desde el primer portal de l' es-*

CONTES VELLs

quèrra ab canyom de cuina devant.)
En volér, podeu entrá.

ESCENA XXXV.

*Dits y N' ANDREU que puja tot de pressa
per l'enfront.*

- ANDREU. ¿Es aquí es Mèstre? ah! venia
per dirvos...
- ESTAN. ¿Qué hi ha de nou?
- ANDREU. Anava á diná á cameua,
y he trobat don Melsiòn,
diu: tornaten á cá es mèstre,
digali que t'he dit jò;
que are han fet els escrutinis
y acabám de contá els vòts.
- ESTAN. ¿Y qué, he tengut majoria? (*Impacient.*)
- ANDREU. A dos, vos ha vengut...
- ESTAN. (*Aviat.*) Còm?
- LLETRUDIS. ¡Qué dius!
- ESTAN. Qué?
- M. JÒRDI. (*Apart.*) ¡Si aquesta es verá!
- ESTAN. Espliquet! ¿còm es axó?
- ANDREU. No res, que n'hi hagut d'altres
que han borrat es vòstro nòm
de ses papeletes, mentres
amb el sen Tarònja y jò
erau allá baix...
- ESTAN. (*Ab rabia.*) ¡Tunantes!
(*A sa dòna ab sentiment.*)
¡Ja no m'veurás amb so flòch!
- LLETRUDIS. ¡Y havia de vení el sastre
á assetjarte el frach, dijòus!
- ESTAN. Oh! (*Estirantse els cabells.*)
- LLETRUDIS. (*Aviat.*) Estarás!
- ESTAN. ¡Jò n'feré una!

BARALLES NOVES.

- M. JORDI. Y jò vos pach els bunyòls. (*A n' Andreu.*)
 PEPA. (*Surt pe 'l portal primer de l' esquerra.*)
 El diná ja está á sa taula.
 Mamay, ¿qué es aquest rendu?
 ESTAN. ¡Tant de temps que m' hi pegava! (*N' Andreu y na Pepa se replegan á la dreta.*)
 LLETRUDIS. ¡Ell que ha mogut tant de fòch!
 ESTAN. (*En mitx del teatre y ab despich.*)
 Ja no crech pus en política,
 ¡els sufragis, son un jòch!
 els partits, esbarts de lladres,
 y tot vá *afèrra qui pòt*,
 ¡y es mes asa que en Taleca,
 qui s' hi pòsa! Lo que es jò
 una y òli; á sa botiga
 m' en 'niré á planetjá pòts.
 M. JORDI. Cá! axò ho diu, perque té rabi, (*Al públich.*)
 ab sa llengua, no ab son còr.
 (*Mostrant n' Andreu y na Pepa á na Lle-*
trudis y á n' Estarás.)
 Aqueis dos, d' aquí á tres mesos
 los casám.
 LLETRUDIS. A pòch, á pòch!
 M. JORDI. Que! (*Ab autoridat.*)
 LLETRUDIS. No res. (*Resignada.*)
 PEPA. (*Sorpresa.*) Ay!
 ESTAN. (*Resòlt.*) Que se casin!
 M. JORDI. (*A na Pepa y á n' Andreu.*)
 Y viurém tots tres totsòls.

ESCENA ÚLTIMA.

Dits y llevòrs el SEN TARONJA, LA PATRONA y N' URSULA.
 (*Tota aquesta escena ha de ser molt aviat.*)

- S. TAR. Perdon, senyú Estanislau; (*Entrant.*)
 m' ha dat una dobla falsa...

- ESTAN. Alsa d'aquí! alsa! alsa! (*Furiós.*)
 S. TAR. Le 'm barat!
 ESTAN. ¿No vos ne anau?
 S. TAR. Amb un xorrach...
 ESTAN. Sen Tarònja!...
 S. TAR. A s' hustal, li he fet ses pròves.
 (*Mostrantlahy.*)
 M. JÒRDI. ¡Contes veys, barayes nòves! (*Marcat.*)
 PATRONA. Jò no pensava en s' espònja; (*Entrant.*)
 (*A dònya Lletrudis.*)
 vosté m' deu mitja pesseta.
 LLETRUDIS. Si no fogiu!... (*Amenassant.*)
 PEPA. (*Escandalisada.*) ¡Sant Antòni!
 PATRONA. Fogiu!
 ANDREU. ¡Quina Babilòni!
 ESTAN. (*Amenassant al Sen Bièl y á la Patrona.*)
 Depressa! ò aquesta copeta...
 ANDREU. Mèstre! (*Aturantló.*)
 S. TAR. (*Valent.*) ¿A mí me vuleu pegá?
 LLETRUDIS. ¡Vaja unes margalidaynes!
 URSULA. (*Sortint plorosa y cercant sa mare.*)
 Are l' he vist ab polaynes;
 ¡es seu batalló s' en vá!
 M. JÒRDI. Anauvosné... (*Alsen Tarònja, suplicant.*)
 S. TAR. (*No poguent consentir.*) Pulissó!
 ESTAN. Amollem! (*A n' Andreu que l' atura.*)
 ANDREU. Mestres!
 PEPA. Mamay,
 que s' en entr.
 URSULA. (*A la Patrona.*) Preniu s' escala!
 M. JÒRDI. (*Alsen Tarònja y á la Patrona.*)
 Ja basta per vuy, ala, ala!
 No los torneu fià may.
 S. TAR. Ah, no! pel-la-vera creu! (*Marcat.*)
 May pus vos duré kap sòka (*A N' Estarás*)
 PATRONA. Lo que som jò, ni una mòca
 de peix. (*A dònya Lletrudis.*)
 LLETRUDIS. Milló!

BARALLES NOVES.

ESTAN.

No torneu!

(*El Sen Tarònja s'estoja sa dobleta y la Catalinera se compòn el mocador, còm que vãn à partir, però esperant que n' Andreu diga els dos versos sigüents, girantse al públich.*)

ANDREU.!

Aplaudiu, si heu d' aplaudí,
sino encare no acabám!

S. TAR.

Pues nòltrus no mus n' anám,
ke també hu vulem senti.

(*Estarás, Lletrudis y Ursula, replegats à l'esquèrra. M. Jòrdi, Pepa y Andreu à la dreta. Sen Tarònja y Patrona, en mitx.*)

CAU EL TELÓ.

SECCIÓ VI.

ELS SENYORS DE SON MISÈRI.

COMEDIA DE COSTUMS MALLORQUINES.

ELI SEYMOUR DE SON MISÈRE

CHRONIQUE DE LA VIE DE LA FAMILLE

* * *

*A tú qui sòls t'he somiada y may encare he pogut
veure; á tú qui tal vòlta me coneixes per ma nome-
nada; á tú qui amb el temps seràs la meua espòsa, si
à Deu plau; á tú va dedicada aquesta comèdia, petit
retaulo d'unes costums y birimboyes que ab tot mon
còr avorresch. Pren llum de ne Pintora, y tén en
conte que si te agradàs aqueixa mòstra..... te val-
dria mes morir fadrina, que casarte ab mi.*

L' Autor.

PERSONATJES.

D. FAUSTO, empleat á una oficina.	32 anys.
D. ^a MARCELINA, s'espòsa	29 »
D. ^a TOMASA, vehinada	45 »
NA TONINA, criada	17 »
L'amo'n PAU.	40 »
Un Marxando.	50 »
La criada d'un vehinat, (no ix á l'escena.)	

L'escena passa á Palma, de les onze á les dotze del matí.

ACTE ÚNICH.

El teatre representa una saleta de rebrer, empaperada y ab bons mòbles, que serán: un canapé ab catifa abaix, un cantarano ó taula ab un mirall, y una velladora enmitx, sobre la cual hi haurá un *tarjetero* y alguns llibres; cadires, cortinatjes, etc.

Per l'enfront se veu l'*antesala* y el portal de l'escala; suposantse la habitació d'un segon pis. A má dreta del espectador hi haurá un altre portal, y á má esquerra una finestra que guayta á un *mompeller*.

ESCENA I.

NA TONINA *ab el quissó*.

TONINA. Ah! vina aquí, ¡Sinsenando!
¿A mí me vòls mossegar?
Are me pagarás totes
ses que me deus: jas! jas! jas! (*Pegantli.*)
Y conteu á sa senyora
Que t' té tan avaciát.
¡Aquí t' vuy! si t' pòs un pèu
demunt, vòl dir que t'esclaf.

ELS SENYORS

¿Qué t' pensas que tot lo dia
 he de corre jò agranant
 lo que dexas per sa sala?
 Are que t' tench; jas! jas! jas! (*Li futa.*)
 Digalahi á sa senyora;
 contalahi que t' he pegat.
 ¡Amb en Sinsenando nostro!
 No sé qui es mes animal,
 es quissò ò sa senyora.
 Ell si fós es seu infant
 que té á dida, no 'l tendria
 tant gelós y ben tractat.
 Tonina! cerca es quissò;
 Tonina! vesló á rentar;
 Tonina! feli es llitet;
 Tonina! el vuy espussat,
 y tot lo dia, Tonina!
 vesli darrera y devant.
 Som capás de darli espònga,
 y amb un pich hauré acabat.
 (*Se sent p' el mompeller la veu de la criada
 del vehinat.*)

CRIDA. Tonina!

TONINA. (*Guaytant.*) Huey, Juanayna!

CRIDA. ¿Qué fás?

TONINA. Acab d' espolsar.
 ¿Y tú?

CRIDA. Jò estich tota sola.

TONINA. A mí també m' han dexas;
 y are m' he espassat sa rábia
 amb en Sinsenando.

CRIDA. Ah, já!

TONINA. Digués: avuy decapvespre,
 ¿qué hem d' aná á veure els soldats,
 p' es Born?

CRIDA. Are m' pentinava
 apòsta; en haver dinat
 escur y deman llecencia

DE SON MISÈRI.

- à sa senyora, y m' en vatx.
 TONINA. Jò també m' he fet se còa,
 y m' he posat en es cap
 un bon pilòt de pòmada
 de ròsa.
 CRIADA. ¿Qué n' has comprat?
 TONINA. Sí, des pòt de sa senyora. (*Riguent.*)
 CRIADA. Jò vuy fer via, que es tart.
 TONINA. ¿De qué frissas? are es s' hòra,
 que no hi son, de conversar.
 CRIADA. Però tench s' òlla en es fòch
 y li he de fer un repàs.
 TONINA. ¿Sabs quin' hòra deu esser?
 CRIADA. Las onze manco mitx quart.
 Arreveure.
 TONINA. Sí, arreveure. (*Tòcan.*)
 Are tòcan, ¿qui es? ja vá!
 (*Vá á obrir y entra ab molt espay Donya
 Tomasa.*)

ESCENA II.

NA TONINA y DONYA TOMASA.

- D^a. TOM. Bòn dia.
 TONINA. Bòn dia tenga.
 D^a. TOM. Els senyors?
 TONINA. Que pás en vant.
 D^a. TOM. Digués que som se vehinada
 que m' he mudada aquí baix;
 y are que vench de fer vòlta,
 he dit: no, jò hi vuy pujar.
 TONINA. Que s' assèga allà 'hont vulga;
 jò crech que no s' torbarán.
 D^a. TOM. ¿Y que no hi son á la casa?
 TONINA. Jò hi som.
 D^a. TOM. ¿No més?

ELS SENYORS

- TONINA. Y es cá.
- D.^a TOM. ¿Idò? y si els senyors no hi son...
- TONINA. ¿Qué?
- D.^a TOM. ¿Perqué m'has dit que entrás?
- TONINA. ¡Veja! perqué! sa senyora
me te pròu encarregat
que, cuant venga ó un, ò s'altre,
li diga: entr y que s'aguart.
- D.^a TOM. (*Apart.*) ¡Ja s'coneix que aquesta al-lòta
es aregada d'enguany!
(*Se trèu una tarjeta.*)
- TONINA. Sèga sense compliment.
- D.^a TOM. En venir ells, los darás,
totduna, aquesta tarjeta. (*S' en vá.*)
- TONINA. Bóno. Vòl dir que s' en vá
y no 'ls espera!
- D.^a TOM. (*Refentse.*) ¡M' en vatx
per no veure una rudesia
còm sa teua!
- TONINA. (*Apart.*) Ben parlat!
Tonina, fé plers á bèsties,
ja sabs que diu el refran.
- D.^a TOM. ¿Ahont s'ha vist que una criada
de tal mòdo se prepás
á rebre ella ses visites
que ses senyores se fan?
- TONINA. Perdón, jò si ho he rebut,
ha estat perque m'ho ha dat;
y si ho vòl, en tornarlahi,
senyora, estarem cabals.
(*Li torna la tarjeta.*)
- D.^a TOM. (*Apart.*) ¡Quins deuen ser els senyors
que dexan tals guardians!
Axò t'ho he dat, milòca! (*Fòrt.*)
perque de sa meua part
ho entreguis, en venir,
á n'es teus senyors...
- TONINA. Ah! ah!

D.^a TOM. Jesus, senyor! m'ha xordada...
D'axò, no'n venen ni'n fan. (*Cervell.*)
Adiós! (*Ab ràbia.*)

TONINA. (*Mes fòrt.*) !Molt bon dia tenga!

D.^a TOM. Jesus! Jesus! quin barram! (*Anantsen.*)

TONINA. Però, escolt una paraula...

D.^a TOM. (*Tornant.*) Y jò ¿que t'he d'escoltar?

TONINA. Y si els senyors me demanan
qui era vosté...

D.^a TOM. Los dirás,
que es sa senyora vehinada
d'aquí, des pís principal,
davall aquest, ¿ho entens?

TONINA. Si senyora, d'allà baix.

D.^a TOM. (*Cremada.*) Allà baix hi ha s'estable,
y tu hi podrias anar!

(*Apart.*) Senyor, teniume sa llengua,
perque es festé será blau...

!Quina servitut mes torpe
se passetja! oh! oh!... m'en vatx.

TONINA. Bé, que vaje alèrta á caure,
que aquests escalons son alts.

ESCENA III.

NA TONINA, *à l'enfront.*

TONINA. Sinsinando... Sinsinando!
¿Que t'amagas? sí, amaguet;
amb un parey de pellisses
t'he d'avesar que, en veurem,
has de fugir mes depressa
que'l diable en veure la Creu.
Are adesarem sa cambra; (*Entrant.*)
posarem els ciris drets...
(*Se frega una bujia per sa galta.*)
¡Vaja una cera mes fina! (*Tòcan.*)

ELS SENYORS

¡Justament! ¿Qui deu esser?
Ja hi vatx! Si fos sa senyora,
no he tengut temps de fer res.
(*Vá á obrir.*)

ESCENA IV.

NA TONINA y l' amo 'n PAÜ.

TONINA. ¡Ola, l' amo!
L' AMO. (*Entrant ab un paner.*) Huey, Tunina!...
¿Y ells?
TONINA. ¿Que mos duys?
L' AMO. (*Dantlehi.*) Jas, buydel.
TONINA. Fignes de mòro? axò es hòmo!
L' AMO. ¿Dòn Fasto?
TONINA. ¿Es senyó?... no hi es.
L' AMO. ¿Y sa senyora?
TONINA. Tampòch.
L' AMO. ¿Que s' torbarán?
TONINA. Jò me pens
que no. Seys, una miqueta.
L' AMO. ¡Vel-la llissa! Idò, seurém.
TONINA. Jò axí mateix feré via;
m' heu trobada que traféch. (*Espolsant.*)
L' AMO. ¿Y per ciutat que t' agrada?
TONINA. Per are, si fá, bé ferm.
L' AMO. ¿No has anyorat gens la vila?
TONINA. Jò? no gens, si vá á dir vé.
L' AMO. Bòno, còm sòls fá dos dias...
TONINA. ¿Dos? 'vuy en fá vint y tres
que m' en vatx vení de Muro.
L' AMO. Psi! es temps passa, y un no s' en tem.
¿Y que guanyas?
TONINA. Ell encare
no mes guany axò que menj.
L' AMO. ¿Vol dir, no t' donan soldada?

DE SON MISÈRI.

TONINA. No, perque per are aprench,

L'AMO. ¿Sí?

TONINA. Sa senyora m'ensenya.
Y fins y tant que m'enseny
de servir, menj á la casa;
però, no me donan res.
D'aquí á mitx any, si fás bonda,
me darà vint sòus. (*Satisfeta.*)

L'AMO. Ja hu veitx,

TONINA. Y mes envant, cinch pessetes.

L'AMO. Malavetja á instruirte.

TONINA. Refoy! ja sé fé una truyta
amb òus.

L'AMO. Idò axò es el net.

TONINA. Y sé aguiá peix.

L'AMO. Com es are...?

TONINA. Llampuga, moxó, agostench...
Y també se fé pilòtes,
y avorrides y un tumbet.

L'AMO. Tu mos sortirás cuynera.

TONINA. No hu sé, però, cuant remen
s'olla, pás mes gust, deveres,
que si emblanquin ò si frech.

L'AMO. Si cuynasses sovint faves,
ja tendries bon remey.

TONINA. Faves? no, no'n menjám gayre,
are, pancuít si que 'n feym;
y darrera, ó bé moniatos,
ó aglans, ó figues; ja hu veis.

L'AMO. (*Apart.*) Sí, ja vetx que 's meus senyós
düen es cá magre ferm.

TONINA. Y are que vendrán ses festes.
de Nadal, que mos dureu
es pòrch?

L'AMO. Ni pòrch ni porcella;
No estich obligat á res.

TONINA. ¿Ni avirám? ¿Tampòch duys ploma?

L'AMO. Si no tench ploma ni pel!

ELS SENYORS

TONINA. ¿Qué no es molt gran Son Mistèri?

L'AMO. Deu tenir... sobre unes tres
cuarterades.

TONINA. Jò m' pensava
que era un llòch mes...

L'AMO. ¡Que ha de ser!

Amb un trèt d' una passetja
el travessan; sí, ja ho crech.

TONINA. ¿Y per 'hont cau?

L'AMO. Dins es Plá
dels indiòts, per s' endret
de Son Poy y Son Talent.

TONINA. ¿Molt enfora?

L'AMO. Uns cinch quartets.

TONINA. ¿Y que no s' hi fá verdura?

¿May duys grells, ni juèvert?

L'AMO. ¿Y qué han de fé sense sinia?

TONINA. Vol dí es lloch sech?

L'AMO. ¡Y tan sech!

TONINA. Idò, y qui en sent conversá
don Flasco, diria qué
Son Mistèri es Santa Ponsa.

L'AMO. Com has dit?

TONINA. Que segons vetx,
Son Mistèri...

L'AMO. ¿Son Mistèri?...

Son Misèri, s' diu.

TONINA. ¿De vé?

L'AMO. Si es el llòch mes miserable
que dins Mallorca s' coneix.

TONINA. No hu conta axí sa senyora.

L'AMO. Sa senyora, sabs quina es!

No, y tròb que s' torban massa;
buyda es pané, trabuquel.

TONINA. L'amo, jò no 'l gòs tocá;
no estich perque llevò m' reny
sa senyora.

L'AMO. ¡Vel-la llissa!

DE SON MISÈRI.

¿Còm ests tan babalüet?
(*Pensant.*) M'en vatr; d'aquí una estona
torn.

TONINA. 'Dò, ja l's hi trobareu
si han vengut. Adiós l'amo.

L'AMO. A reveure Tuniné. (*S' en vá y na Tonina
pòsa biuló.*)

ESCENA V.

NA TONINA *tota sola y la criada del pati.*

TONINA. Sinsenando... ó Sinsenando!

CRIADA. Tonina!

TONINA. ¿Que vòls?

CRIADA. Que guaytes.

Vòl dir sabs fer truytes d'ous?

TONINA. Si que 'n sé. (*guaytant.*)

CRIADA. Ja! ja!... Bejana!

TONINA. ¿Perqué ho dius?

CRIADA. Ja t'he sentida

amb l'amo còm t'esplicaves.

TONINA. ¡Es molt dir, que sempre escoltis!

CRIADA. No us he perdut cap paraula.

TONINA. He tenguda una vesita.

CRIADA. ¿Que era una senyora grassa?

TONINA. Si que ho era. ¿La coneixes?

CRIADA. Deu ser sa qui s'ha mudada

en es primé pís; es viuda

y no té rès de beäta.

TONINA. ¡Bé n'han traginat de trastos!

Fins despuysanit, y ala, ala!

CRIADA. ¿T'agrada remenar s'olla?

TONINA. Ey!

CRIADA. ¿Sabs fer tumbets en salsa?

TONINA. ¿Que t'impòrta molt, doctora?

CRIADA. Si t' falta una rebumbada!

ELS SENYORS

TONINA. ¿Que dius?
 CRIADA. Que te falta un aygo.
 TONINA. Y á tu t' falta; sabs que t' falta?
 Psist! esperet que are tocan. (*Tocan.*)
 Si son els senyós...
 CRIADA. Qué?
 TONINA. Calla!
 (*S'en entra y vá á obrir.*)

ESCENA VI.

NA TONINA, D. FAUSTO y D.ª MARCELINA.

TONINA. Bon dia tengan.
 D.^a MAR. Empeny bé.
 Tonina, llevem sa manta;
 á pòch, á pòch, ¡vés alèrta
 á n' aquest vell! esburbada!
 Are dum es maridet.
 D. FAU. Y á mí me durás sa capsa
 des tabach.
 TONINA. Está molt bé. (*Surt.*)
 D.^a MAR. Ay, quin fret! y quin oratje!
 Fausto, vés á tancá els vidres;
 pens que m'hauré costipada.
 D. FAU. (*Tancant.*) No te despullis totduna.
 D.^a MAR. P'es Born hi feya, per paga,
 un sòl tant calent!
 D. FAU. No es s' hora
 que es paseitx des Born m' agrada.
 D.^a MAR. Però es de tò s' anarhí
 just un' horeta.
 TONINA. (*A D.ª Mar.*) Sa capsa.
 Y es maridet. (*A D. Fausto.*)
 D.^a MAR. Cap de llòro!
 D. FAU. Está en lo que fás, banastra!
 TONINA. Perdon. (*Baratant.*)

- D.^a MAR. Posalme en es pèus;
y compondrás ses butaques. (*Ho fà.*)
- D. FAU. Y aqueix pané?
- TONINA. Això son figures,
que l'amo 'n Pau, just su-are
les ha duytes; son de mòro.
- D. FAU. ¿Y es el seu llòch dins sa cuadra?
- TONINA. Jò no l' he gosat buydá...
- D.^a MAR. Vèem... Ja ho son ben tardanes!
- D. FAU. ¿Que no ha dit si tornaria?
- TONINA. Si senyó, y, no hi pensava,
també ha vengut sa senyora
d' aquí baix, y los comana
molt; y llavò ha deixat
això. (*Dantli la tarjeta.*)
- D.^a MAR. Sa nòva veynada?
- TONINA. Si; sab que es de sorda!
- D.^a MAR. ¿Sorda?
- TONINA. De lo mes. (*Riguent.*)
- D. FAU. (*Llegint.*) Ha nòm: Tomasa
Capllonch, viuda de Janer.
- TONINA. Anava molt empiulada.
- D.^a MAR. ¿Qui deu sé aquesta subjecta?
- D. FAU. Ja ho dirán. (*La pòsa en el tarjetero.*)
- TONINA. Es molt guapassa.
- D.^a MAR. Tú no has de dirhi sa teua
allà ahont no t' hi demanan.
Ja has atupat ses estores
des menjadó?
- TONINA. Jò fins are
he adesat per aquí dins.
- D.^a MAR. Idò, fòra endoyá, vaje! (*Surt na Tonina.*)
Aquesta, en no esbroncarlá,
á pòch, pòch, s' emprendreá massa.
(*D. Fausto sèn fent cigarros, cap baix y
mùjol.*)

ESCENA VII.

D. FAUSTO y DONYA MARCELINA.

D.^a MAR. Fausto, tú estás concirós;
digasme que tens, eh? vina.

D. FAU. ¿Que he de tenir, Marcelina?
Tú sabs que tenim tots dos:
pochs dobbés.

D. MAR. ¡A ses mateixes!
Y axò que no tens motiu;
queixes d'ivèrn y d'estiu
y tot, tot l'any tenim queixes.

D. FAU. Marcelina no porem
seguí es rumbo que hem emprés;
no es possible dú aqueix pès
y es fòrsat que estalviem.
Tú sabs que jò m' destexin,
que may falt á s' oficina,
y ha dèu mesos! Marcelina,
que no cobram.

D. MAR. Fora *esplin*!
Tú tens qui los t'adelanta
sens un cèntim d'interés.

D. FAU. Lo que no s'paga en dinés...

D.^a MAR. Sí, però es Govern aguanta
y vos haurá de pagá.

D. FAS. Escoltem: si tu volies...

D.^a MAR. No m'parlis d'economies!

D. FAU. Per enguany, bé pòts campá
sense ferte mes abrichs.

D.^a MAR. Fausto!...

D. MAU. Veix que t'incòmodas,
però, per seguir ses mòdes
es menesté ser mes richs.

D.^a MAR. Y axò, ¿perqué no m'ho deyes
un temps cuant me festetjaves?

- D. FAU. Y si tú, cuant me ginyaves,
tot lo que passa ja hu veyes.
- D.^a MAR. No es que m' haje penedida,
però, jamb un any, un vestit!
Y quin seria es marit...?
- D. FAU. Tenim un infant á dida,
y Deu sab lo que vendrá.
- D.^a MAR. Vaje un gast! Vaje uns apuros!
tot en gròs còsta tres duros!
- D. FAU. ¿Y sa renda? ¿Y es menjá?
- D.^a MAR. Bé, bé, Fausto no prediques;
hauré acabat de sorti.
¡Cuantes n' he vistes llúhi,
y sé cèrt que no son riques!
- D. FAU. Però, sabs quin gust me donas!
Marcelina, treguem contes...
- D.^a MAR. Calla! calla, que m' afrontes;
m' agrat de tractá ab persones.
- D. FAU. ¡No m' insultis, ó m' ensench!
- D.^a MAR. Ja está dit; no sortiré.
- D. FAU. No, compral, el te pòts fé:
vat-aquí tot lo que tench.
*(Se trèu la bossa de la butxaca, la tira sobre
el vetllador y s' en entra per la dreta.)*

ESCENA VIII.

D.ª MARCELINA y llevors NA TONINA.

- D.^a MAR. *(Prenguent la bossa, y destapant el maridet.)*
Tonina! No m' ha duit fòch.
Ja 'l tenim enmorrinxat. *(Pausa.)*
Tonina!
- TONINA. *(Dins.)* Ja vá!
- D.^a MAR. Aviat,
emperò, porque si m' mòch!...
- TONINA. ¿Que volía? *(Entrant.)*

- D.^a MAR. Pòsa aquí
 un poquet de molinada
 encesa, de sa colgada. (*Tocàn.*)
 Despatxa, anirás á obrí. (*S'en vá na Tonina.*)
 ¿Cinch duros? (*Obrint la bossa*) ¡Gran capital!
 Si axò es tot lo que tenim,
 s' abrich será ben reprim.....
 A no ser que m' fassi un xal...
 Es pas es que, ses vètlades
 d' ivèrn, no tench res per dú...
 (*Tocàn.*) Toninal que estich per tú,
 y han tocat dñes vegades
- TONINA. (*Despres de obrir ab el maridet, entrant y donantlehi.*)
 Sa senyora des papé
 que s' espera en es replá...
- D.^a MAR. Digalí que pot entrá;
 amb mòdos.
- TONINA. Ja, ja! ja 'n sé. (*Ananthi y fent
 cumpliments grossers devànt el portal.*)
 Si s' vòl serví, se servesca,
 si es servida...
- D.^a MAR. (*Apart.*) ¿Que li diu?
- TONINA. Pot entrá dins es xibiu.
- D.^a MAR. (*Apart.*) ¿Que li xèrra, y que se pesca?
 (*Se retira na Tonina y entra D.ª Tomasa.*)

ESCENA IX.

D.ª MARCELINA y D.ª TOMASA.

- D.^a TOM. Bon dia tenga, ¿com ho passa?
- D.^a MAR. (*Fort y sortinli á camí.*)
 Bé per servirla, ¿y vosté?
- D.^a TOM. Desitx no molestarlé...
- D.^a MAR. Molt el contrari, que fassa
 favó de sèure.

ELS SENYORS

- D.^a TOM. (*Apart.*) ¡Que crida!
¿Y el seu senyó?
- D.^a MAR. També hò,
gràcies. Que sèga.
- D.^a TOM. Idò jò
tot lo dia m' he oferida
á n' els vehinats.
- D.^a MAR. ¿Que es vosté
sa senyora que ha vengut?
- D.^a TOM. Si senyora, y he cregut
que era cumplir mon devé
tornar pujá; perque encare
que he deixat tarjeta...
- D.^a MAR. (*Cridant.*) Si,
sa criada, ha d' essé aquí,
la m' ha donada su-are.
¿Que m' sent?
- D.^a TOM. ¿Idò? Jesus meu!
¿Perqué no l' he de senti?
Si vosté crida per mí,
me sabria molt de greu.
Jò no som sorda.
- D.^a MAR. (*Duptant.*) ¿No?
- D.^a TOM. No.
Que he d' essé! ni ho he estat may.
¿Y vosté?
- D. MAR. Jesus, Sant Blay!
es sentit que tench milló. (*Sens cridar tant.*)
- D.^a TOM. Y jò el tench de lo mes fi.
- D.^a MAR. (*Apart.*) Ella ho diu.
- D.^a TOM. Gràcies á Deu.
- D.^a MAR. Si vosté sabés el greu
que m' ha sabut, no serhí!
- D.^a TOM. Y jò sols per tení 's gust...
- D.^a MAR. Gràcies.
- D.^a TOM. De que m' coneguessen,
he pujat; perque me vessen
un instant; per dirlos just

que tenen una vehinada
à sa disposició...
Si los puch fé cap favó...
Jò som viuda.

D.^a MAR. Y jò casada,
y també en tot m' oferesch.

D.^a TOM. Fins ahí vespre vatx dú dol;
y encare no tench consol...
Voste conegué en Francesch,
es meu derré, que morí?

D.^a MAR. No senyora,

D.^a TOM. Un bell subjecte!
molt bon espòs! y respecte
des primé que vatx tení,
tampòch no me puch queixá;
en Gumersindo, al cèl sia!
N' he tengut tres, y ¿creuria
que los anyor com mes vá?

D.^a MAR. Jò ho crech!

D.^a TOM. Sab que n' he passades
en aquest mon! tench trente anys
y trenta mil desenganys.

D.^a MAR. Se distrèga.

D.^a TOM. Devegades
dich: Senyó, si fos per bé
jò m' tornaria casá;
llavò gir fuya, dich, cá!
ja bastan tres; no m' convé.

D.^a MAR. ¿Que ha romasa tota sola?

D.^a TOM. Tench dos fiys, gràcies á Deu;
un navega á carrech seu,
y s' altre encare vá á escola.
(*Senten Uladrar el quissó.*)
Y vosté?

D.^a MAR. En tench un á dida,
de sèt mesos, á Mancò.

D.^a TOM. Es enforet.

D.^a MAR. Call, que jò

d'anyoransa m'he enmagrida
(*Senten Uladrar.*)

D.^a TOM. Aqueix canet, que es d'aquí?

D.^a MAR. Es en Sisenando meu.

D.^a TOM. ¡Si vosté sabés es greu
que m' sabé cuant se morí
na Caliópe! una cussa
que la vatx tenir dèu anys.
Tenia els costadets blanchs,
y es pel com el d'una mussa.
May me deixava un moment;
si jò estava costipada
l'haguera vista arrufada
dins es meu llit; solament
no m' deixava per menjá.
¡Quin afecte que m' tenia!

D.^a MAR. ¿Que morí de malaltia?

D.^a TOM. Ca! no la m' varen matá!

D.^a MAR. Al-lòts? Un municipal?

D.^a TOM. No senyora; si de dia
ni de nit, may, may sortia
per no ferli dú morral.
Veurá: sa setmana Santa
haviem anat de peix...
Y era un terrosset de greix
que embellia y feya planta.
A mí no m' treurán des cap
que lí pegá á n'es ventrey.
Y si vòl prende un consej;
facultatius, no 'n crit cap.
Va comensá aná còp-piu;
sols no tastava rostit,
plorant de dia y de nit
darrera mí, lliu, lliu, lliu.
Li ordenaren tres begudes
y unes coques, assuquí, (*Al costat.*)
de vaumes y romani;
llavò li daren ajudes;

y no s' provehí jens bé,
 ni vá cobrá jens de gana.
 Y des cap d' una setmana,
 cuant vá vení es fematé
 á cercar fems, diu: senyora,
 ¿vòl que la m' en duga á fòra?
 Y jò m' pòs, plòra que plòra?
 dich y si llavó m' anyora?
 No tenga ància m' digué ell,
 si vòl que s' cur, la me don;
 jò tench, digué no sé ahon,
 en Cupido, un cá nanell,
 diu: y allá estarán plegats;
 no me fasse aquests desayres...
 Jò me vatx di: es mudá d' ayres
 pòt doná bons resultats.
 Sobre tot; fás un pané
 de bescuyt, congreys, dolsetes
 y un parey de costelletes,
 y el don á n' es fematé.
 Emperò, ¡no hi vá havé dòna
 per anarla á despedí!

D.^a MAR. ¿Y no se curá á la fi?

D.^a TOM. Veurá: la me torná bona
 dins sa mateixa setmana,
 però just sa pell y ets òssos...

D.^a MAR. ¿Y ja menjava?

D.^a TOM. Terròssos,
 cualsevòl còsa, y de gana,
 cuyt ó crú, calent ó fret.
 Però un pich, menjant tonyina,
 se vá clavá una espina,
 y... s' ofegá!

D.^a MAR. ¡Animalet!

D.^a TOM. Oh! jó vatx prende un esglay
 cuant la vatx veure estirada...
 De llavó ençá no he estada
 sa mateixa en es miray.

ELS SENYORS

- D.^a MAR. Si en Sisenando s' morís,
també me enmalaltiría.
- D.^a TOM. Y llavò, vatx sebre un dia,
m' ho deix contà que es precis.
Vatx sebre que es fematé
en llòch de tenirli esment
la vá tancá, quin turment!
davall un pòrxo raté;
y la hi vá tení sèt dias
á pá y aygua tatxada!
- D.^a MAR. Oh! mirau polissonada!
- D.^a TOM. Que s' figur ses agoniës...
Y, ja ho crech, cuant la torná
morta de set y de fam,
s' hauria clavat un llam.
¡D' aqueix mòdo la m' matá!
- D.^a MAR. Y lo de dins es pané
s' ho degué empessolá ell.
- D.^a TOM. Encar-are guart sa pell...
- D.^a MAR. Y cuant vengué es fematé
no li digué...?
- D.^a TOM. No torná
á casa á pujar s' escala;
jò li tiraria amb bala...
Oh! oh! oh!
- D.^a MAR. Que ho deix aná;
y, que ha de fé? no hi pens mes.
- D.^a TOM. Me dispens, que l' he enredada.
- D.^a MAR. ¿De que frissa?
- D.^a TOM. Som pujada
solament perque me vés.
Digam; y els altres vehinats,
que tal son?
- D.^a MAR. Hi há de tot.
- D.^a TOM. Jò no los conech, ni brot,
y com hem d' está plegats,
si vosté m' digués...
- D.^a MAR. Mirsé,

- jò li puch doná notici.
- D.^a TOM. Idò m' fasse aquest servici,
ja que hi es, mortifichsé.
- D.^a MAR. No s' figur, que no m' agrat
de mermulá de ningú.
- D.^a TOM. May! Lo que no vòls per tú...
- D.^a MAR. Però dich sa veritat.
- D.^a TOM. De dí ses coses desnues
sempre mos resulta bé.
- D.^a MAR. Idò, jò l' informaré,
y quet entre noltros dues.
(*D.ª Tomasa fá capáda.*)
A la esquèrra, hi ha un missè
molt orgullós, no l' salut.
Davant hi habita un perdut,
que per dá escandols es l' è.
Té un llòro y quatre cotorres
que m' buyden s' enteniment;
es afectat d' aygordent
y en tothom arma camorres.
A s' altre banda, s' hi viu
un aixam de vehinadets,
gent baxa, menestralets,
cada cual en es seu niu.
Derrera, s' hi mudá un *nèo*
que no s' posa en cap persona;
resa, passa la corona,
llegeix... gent de *solí-Dèo*.
Y aquí de-çá don Neron
del Desierto, bona gent,
rica, de tracto decent,
molt fina...
- D.^a TOM. Diu que está, ahon?
- D.^a MAR. A s' entrada des costat;
sa senyora que ha nòm Julia,
cada instant dona tertulia.
- D.^a TOM. Sí?
- D.^a MAR. Oh! es el milló vehinat.

Son forastés, però nòbles.
Noltros, sols mos feym amb ells.
M'han enviat mes pichs ramells
de dulces! Tenen uns mòbles!

D.^a TOM. Are m'en vatx á vestí, (*Alsantse.*)
que vuy ferlos sa visita.

D.^a MAR. A hi vaje.

D.^a TOM. Y si m' necessita
per res, no ha menesté dí.

D.^a MAR. Gràcies; aquí te una casa
sempre á sa disposició;
dispònga...

D.^a TOM. A n'es seu senyó
que li bès les mans: Tomasa
Capllonch, viuda de Jané.

D.^a MAR. Y jò Marce...

D.^a TOM. A mí m' sab greu
que la destorb...

D.^a MAR. Jesus meu!
No tenia rés que fé.

D.^a TOM. Vosté es?

D.^a MAR. Marcelina Mir;
y ell Fausto de Capdebòu.
(*Se donan besades.*)

D.^a TOM. Bon dia tenga; ja he estat pròu.

D.^a MAR. Bon dia tenga.

D.^a TOM. (*Desde l' escala.*) Que s' retir.

ESCENA X.

D.ª MARCELINA y llavòrs na TONINA.

D.^a MAR. Tonina!... Bèstia!

TONINA. (*Dins.*) Are vench!

D.^a MAR. L'han de cridá p'es seu nòm.

TONINA. (*Entrant.*) ¿Que mana senyora?

D.^a MAR. ¿Y còm
t'has atrevit...

ELS SENYORS

- TONINA. (*Riguent.*) Ja l'entench.
D.^a MAR. A dirme que no hi sentia?
Embustera!
TONINA. Y, si jò hu deya
sols per vèrbes.
D.^a MAR. ¡Tròs de reya!
¿No t' predich jò cada dia
que no vuy vèrbes?
TONINA. Si fà,
però...
D.^a MAR. ¡Miraume indecència!
Davant sa meua presència,
voldrás recapitolá?...
Jò, creguda que era sorda
me treya sa gargamella.
¿Y qué haurá hagut de dí, ella?
TONINA. Però...
D.^a MAR. Calla! fins altre orde.
TONINA. (*Apart.*) Per una vèrba, que crida!
D.^a MAR. Ves á cercá en Sisenando. (*Tòcan.*)
Mira qui es, primé.
TONINA. (*Despres d' guaytar.*) Es marxando;
¿vol que...?
D.^a MAR. ¡Oh! me té avorrida.
¿Que no li òbris depressa?
TONINA. Fonne! ja òbr; que no s' ofenga.
(*Vá á obrir.*)
D.^a MAR. Jò l' enjech! (*Apart.*)

ESCENA XI.

Dites y el MARXANDO.

- MARX. (*Desde el portal.*) Bon dia tenga.
D.^a MAR. Digali que entr.
TONINA. ¿Dins sa pessa?
D.^a MAR. ¡Aquí dins!

DE SON MISÈRI.

- TONINA. Jò no gosava;
axí còm vé plé d'arrèus.
- D.^a MAR. Que se tòrch abans es pèus.
- TONINA. (*Apart.*) Ja en durá de fanch y grava!
- MARX. (*Entrant.*) Senyora, tenga bon dia;
voce-mercé, ¿còm heu passa?
- D.^a MAR. Bé.
- TONINA. No molt. (*Apart y aturada.*)
- MARX. Jò me cans massa
pujant escalas
- D.^a MAR. (*A na Tonina.*) Fé via!
Cap á sa cuyna, de tròt!
- TONINA. Ja hi vatx, ja hi vatx, bon refosca!
(*Apart.*) Par que avuy duga la mosca.
(*S'entra.*)
- D.^a MAR. ¡Oh, quin boch!
- MARX. No s'incomòt.

ESCENA XII.

D.ª MARCELINA y el MARXANDO que escampa, de jonyons, vetes, fil, capsas, etc., fins per demunt sa falda d'ella que sèu en el sofà.

- MARX. Diga que es qué ha menesté.
- D.^a MAR. He menesté uns entredós.
- MARX. Ja sé ben cèrt que li agradan
es que duch; en so vapor
lòs m'enviaren dissapte:
¿ha vist res may, tan titó?
- D.^a MAR. Los volia un pòch mes amples.
- MARX. Senyora, axí s'usan tots.
Los hi daré baratet.
- D.^a MAR. ¿Com es are?
- MARX. Aquest vá á dos
reals y maya, sa cana;
y sa maya la hi descont

ELS SENYORS

- perque es vosté.
- D.^a MAR. ¡Quina alhaque!
Ja sé jò voltros qui sou.
- MARX. Veu, vat-aquí, te aquest altre
que li costará mes molt;
es d' una fàbrica inglesa.
- D.^a MAR. Inglesa, de Mataró, (*Girantlehi.*)
- MARX. Si ha menester botonets...
- D.^a MAR. A quant?
- MARX. A tres.
- D.^a MAR. Son de plom
y voleu que los vos paguin
á pes d'òr, cá!
- MARX. Que m' escolt
voce-mercé: veu, senyora,
jò, en que estiga mal dirhó,
som un pòbre, y he de viure
des negòci; en aquest mon
cadascú mira per ell...
- D.^a MAR. Ja!
- MARX. Y Cristo mira per tots.
Voce-mercé, en conciencia
ja ho veu...
- D.^a MAR. No vatx de botons.
- MARX. Que me diga una paraula.
- D.^a MAR. M' en has de dá cinch per dos.
- MARX. ¿Y tròba que axò es promete?
- D.^a MAR. Veèm: y que no dús cotó?
- MARX. Cotó y fil de tota casta...
veja aquest.
- D.^a MAR. Lo vuy des rós.
¿Y á quant vá?
- MARX. No 'l puch dá á manco
de nou cèntims.
- D.^a MAR. (*Girant la canastra.*) Un canó
necessit, per posá guyes.
- MARX. També en duch amb platayons.
- D.^a MAR. Los tròb petits.

- MARX. Aquest altre
es gran, mirse...
- D.^a MAR. Le hi tròb molt.
- MARX. Prenga un didal de marfil.
- D.^a MAR. Marfil d'ase; no 'n vuy, no.
- MARX. Idò aquestes trobigueres.
- D.^a MAR. Psi! ses que tir son millós...
- MARX. Senyora, vosté decjècta
ses còses, sense rähó.
- D.^a MAR. Dich lo que tròb! no m'agrada.
- MARX. Senyora, idò que no 'n compr.
(*Replegant els trastos.*)
Podia havé dit tot d'una
que no tenia pinyons.
- D.^a MAR. Ola! servém es respècte!
tú, no deus sebre qui som?
- MARX. Una senyora *pudiente*.
- D.^a MAR. Ni sabs d'hont vech...
- MARX. Bòn refoy!
deu vení de ses nòu cases.
- D.^a MAR. ¡Y heu som, mes nòble que molts!
- MARX. Ja se veu. Bon dia tenga. (*S' en vá.*)
- D.^a MAR. ¿Y ahont me vé aquest guiterro?
(*Reparant en tèrra.*)
¿Que es axò? un paquet d'horquilles.
(*S' en pòsa un parell al cap.*)
Se mereix que no le hi don;
si 'l vòl, ja tornarà arrera,
y si no torna, millò!

ESCENA XIII.

D.ª MARCELINA y L'amo en PAU.

- D.^a MAR. (*Tòcan la campaneta, y vá al portal.*)
Ja es cèrt y segú que es ell.
- L'AMO. Bon dia tenga! (*Se lleva el capell.*)

ELS SENYORS

- D.^a MAR. Ola! bon dia.
 L'AMO. ¿Hi ha salut? (*Se pòsa el capell.*)
 D.^a MAR. Psi....
 L'AMO. Jò venia per...
 D.^a MAR. Posauvos es capell.
 L'AMO. ¿Y es senyó?
 D.^a MAR. Are sortirà.
 L'AMO. ¿Ja li han mostrada sa fruyta que, avuy demati, he duyta?
 D.^a MAR. Psi...
 L'AMO. Li gòs que en tot es Plá dels indiots, no hi há ningú, mes que vostés, que menj figures còm aquestes.
 D.^a MAR. (*Apart.*) ¿Que tú ho digues!
 L'AMO. Ja es ben cèrt y ben segú.
 ¿Que s' torbará á sortí ell?
 D.^a MAR. Fausto!
 L'AMO. Son ses mes garrides.
 D.^a MAR. Ja l's he vistes; molt polides!
 L'AMO. Y are li duch un ramell...
 (*Treguentlo de dins un mocador.*)
 D.^a MAR. (*Apart.*) En volé pintá un lladre, ja ho diu: pintau un pagés.
 Venga es remell, ¿y de qué es?
 ¿eh?
 L'AMO. De ruda y de baladra.
 D.^a MAR. ¿Y jò que he de fé sa ruda?
 L'AMO. És bona per necessari.
 D.^a MAR. Idò, á cá un potecari, duysla á vendre. Tot ajuda.
 ¿Que n' hi ha molta de sembrada?
 L'AMO. Una mòta.
 D.^a MAR. Regaulè.
 ¿Y axò, que podrá valè?
 L'AMO. No res.
 D.^a MAR. ¿Res?

DE SON MISÈRI.

- L'AMO. Si vâ donada!
 No, y axò es una llatzèri.
 D.^a MAR. Fausto!... Tonina!... Somera!...
 TONINA. Que? (*De dins.*)
 D.^a MAR. Que á n'es senyó l'espera
 l'amo'n Pau de *Son Mistèri*.
 L'AMO. Lo que es enguany... es favá...
 D.^a MAR. ¿Que es? Eh? ¿que ja vos queixau?
 L'AMO. Y si no plòu! Còm som Pau
 que si neix m'enganará.
 D.^a MAR. Vos feysli bé sa conró.
 que li pertòca...
 L'AMO. Senyora;
 es temps li don per penyora,
 que no cuyim sa llavó.
 UNA VEU. Pau! ¡oh Pau!
 L'AMO. (*Alsantse.*) Que me dispens;
 es un company que me crida.
 LA VEU. ¡Oh Paau! (*A l'escala.*)
 L'AMO. (*S'en vá.*) Ja torn de seguida.
 D.^a MAR. ¡Vaje uns crits mes indecents!

ESCENA XIV.

D.ª MARCELINA y D. FAUSTO.

- D. FAU. ¿Ahont es l'amo?
 D.^a MAR. Are s'en vá;
 l'han cridat y ha fuit tot-d'una.
 D. FAU. ¿Quí, y ahont?
 D.^a MAR. N'estich dejuna.
 Sols ha dit que tornarà. (*Pausa.*)
 Se queixa de que es favá
 no anirá bé.
 D. FAU. Axí gallet!
 D.^a MAR. Ja t'ho vatx dí, recordet,
 Fausto: no vulgas amitjes;

ELS SENYORS

mira bé que no umplen sitjes.
Y tú, predica fraret.

D. FAU. ¿Vols no trèurem sa freixura?
¿No ho hem tengut arrendat
tres anys? ¿Y que ha resultat?

D.^a MAR. Duu per tú.

D. FAU. Y será pastura.
Son Mistèri es Son Malura,
y si pogués vendrerhó,
que m' tayan aqueix canó (*Del coll.*)
si avuy mateix no heu venia.
¡Bon regalo m' fé sa tia
amb s' usufruyt!

D.^a MAR. Tens rahó!

D. FAU. Y tú, que veus que no 'n trèch
quinze lliures, tot en net,
en llòch de servá es llum dret
dius: idò no, m' hi ajèch! (*Pausa.*)
Mirem á mí amb aquest jèch
que encare l' duch per sortí,
davall sa capa.

D.^a MAR. Y á mí,
que no me veus?

D. FAU. ¿Vòls callá?

D.^a MAR. Tres pichs m' he hagut de fregá
axò amb esperit de ví.
(*Les cintes del monyo.*)

D. FAU. Ja hu veix, ja hu veix que estalvies.

D.^a MAR. Si tú me dius que no còbras...

D. FAU. ¿Y que no es vé?

D.^a MAR. ¿Y tú que tròbas
que fas pòch senyat camies,
jò, per altri? Economies,
que no 'n fás en tot?

D. FAU. Si 'n fesses
en so vestí...

D.^a MAR. Y que me vesses
aná còm un pop? ¡Ja es cèrt!

D. FAU. No, lo que jò tròb...

D.^a MAR. Jò hu pèrt.

D. FAU. Si senyora! no hu diguesses.

D.^a MAR. Mira, Fausto, tú sabs bé
que cerch á tot ses dresseres;
es blens de ses lhumaneres
los fás senzills.

D. FAU. Sí, ja hu sé;

s'altre vespre no hi hagué
mèdi d'escriture una plana.

D.^a MAR. Tú sabs que cada setmana
vench sis cèntims de padassos;
y sabs que emprám els cedassos
mes clárs, de madò Juàna.

Tú sabs que enviý á comprá,
á plassa, devés mitx díá;

y que de sa Confraria
del Càrme m'vatx esborrá.

Tú sabs que si vé á captá
un pòbre, bé sé dirlehi:
jermá, Deu vos dó remey...

De sa criàda no'm fiy...

Si vòls que mes estalviy,
vaje, donem un conseý.

D. FAU. No t'pensis que no hu entenga
però, jò sabs que t'sé di... (*Tòcan.*)

D.^a MAR. Deu ser l'amo; yés á obri. (*Ell hi vá.*)

ESCENA XV.

Dits y D.ª TOMASA que entra.

D.^a TOM. Bon dia tenga...

D. FAU. Bon dia tenga.

D.^a MAR. ¿Que es dònya Tomasa? venga,
— que entri endins. (*Sortintli á camí.*)

D.^a TOM. Jò he tornada

ELS SENYORS

- perque, are vench...
- D.^a MAR. Ja m'agrada.
- D.^a TOM. de visitá Don Neron...
- D.^a MAR. Sèga.
- D.^a TOM. No, que no me don
cadira...
- D.^a MAR. (*A s' homo.*) Axò es sa vehinada
que mos ha fet sa visita.
- D. FAU. A n'es seus pèus...
- D.^a TOM. Senyor meu...
A mí me sabia greu...
si incomòt...
- D.^a MAR. No necessita
fè cumplits.
- D.^a TOM. (*Fent capada.*) Dònya Conchitò
de cá Don Neron m'ha dit...
- D.^a MAR. Sèga un pòch.
- D.^a TOM. Seuré un petit.
M'ha dit de prendre un abòno
en es teàtro; y jò...
- D. FAU. (*Apart.*) ¡Bòno!
- D.^a TOM. Fent confiansa, li he oferit
que entre jò, ella y vostés,
suposat que som vehinats,
prendem un palco plegats,
de platea; axò entre tres
còsta pòch.
- D.^a MAR. Ah, sí, no res!
- D. FAU. (*Apart.*) ¡Que de prest la m'ha ginyada!
- D.^a TOM. Perque, aquesta temporada,
vé per tiple la *Piurranzia*;
bé que vosté, en la *Constancia*,
l'haurá vista anunciada.
- D.^a MAR. No senyora, no hu sabia.
- D.^a TOM. Idò si; á mi sa modista
are ja m'passa revista
á n'es *trages*. Si volia
vosté veure, cualque dia,

La Moda elegante...

D. FAU. (*Apart.*) ¡Oh!

D.^a TOM. La tench per suscricció,
y *El Correo* tambe 'l tench,

D.^a MAR. A vegades m'hi entretench,
y m'ferá molt de favó.

D.^a TOM. No creurá còm m'han rebut
Don Neron y sa senyora;
es gent molt acreedora
á n'es respecte degut.

D. FAU. (*Apart.*) Aquesta dona me put!

D.^a MAR. (*Apart á s'homo que fá cigarrets.*)
Fausto, digués còlca còsa.

D.^a TOM. Jò no los vuy fé mes nòsa...

D.^a MAR. Vòl callá? Si es á ca-seua!

D. FAU. (*Apart.*) Mal ne fessin una lleva
de vehinades.

D.^a TOM. (*Prenguent un tòrn de demunt la taula..*)
¿Que está en pròsa?

D.^a MAR. Crech que en vers.

D.^a TOM. Ah! poèsia.

¡Si vés còm m'agrada á mí!

D.^a MAR. Però están en mallorquí.

D.^a TOM. ¿Y de que tratan?

D.^a MAR. ¿Creuria
que no hu sé? En Fausto ho envia
á un forasté aficionat,
á un amich que s'ha empenyat
á aprende es nòstro llenguatje.

D.^a TOM. Si s'vòl posá per missatje, (*Riguent.*)
per bòn cap ha comensat.

D.^a MAR. Misatjes? no 'ls anomén!
'Vuy ha vengut l'amo 'n Pau
de Son Mistèri, y me cau
sa cara... ¿vosté compren?
Mos dú fruyta, sí, axò sí...

D. FAU. (*Apart.*) Ja es ben capás de menti!

D.^a MAR. Sa fruyta may l'acabam;

ELS SENYORS

- y lo que s' diu aviram,...
de tot mos dú, manco ví.
- D.^a TOM. Idò, vostés están bé.
- D. FAU. (*Apart.*) Còm en Pèpis dalt la forca!
- D.^a MAR. Lo que es el llegum sa corca,
psi! tancat dins es grané.
De blat, Fausto, are ¿que 'n té?
- D. FAU. ¿Que sé jò?
- D.^a MAR. Moltes cuarteres.
Si hagués vist unes garberes
s' estiu, cuant varem segá!
Cada any hi solém anà.
- D.^a TOM. Fán pròu rebé.
- D.^a MAR. De figueres...
- D. FAU. (*Apart.*) Bé xèrra, aquesta banastra!
- D.^a MAR. n' hi ha sembrat tot un corral;
y també hi ha un bon parral
amb vint y una pilastra,
totes de llenya d' uyastre,
que revòltan p' es jardí;
y veu: sa casa está aquí,
idò, tot axò son barres.
- D. FAU. (*Apart.*) Que sòls hi mancan ses parres,
axò no la hi voldrà dí.
- D.^a TOM. (*Aixecantse.*) Bòno, jò esper que vendrà
y li mostraré sa casa.
- D.^a MAR. Emperò, donya Tomasa
¿que mos deixa?
- D.^a TOM. Es molt tart ja.
- D.^a MAR. Jò, no més li puch mostrá
es nostro niu, si no frissa...
- D.^a TOM. Lo que es jò, ayuy, ja tench missa...
- D.^a MAR. Idò, que entr p' es menjadó,
voltarém p' es lligadó.
- D.^a TOM. En permís seu... (*A D. Fausto.*)
- D. FAU. (*Sens mòurerse.*) Ja 'l té.
- D.^a MAR. (*Renyanlo.*) ¡Issa!
(*Elles dues s' en entran per la dreta.*)

ESCENA XVI.

D. FAUSTO, *alsantse y mirant les.*

D. FAU. Mirau que hu som ben betzòl,
sufrint aquesta cotorra!
¿Y còm no s'en vá á la porra
Donya Tomasa Bètvol?
¿Que no estich bé jò, totsòl?
¿Y perquè m'ha d'obligá
á que m'abòn? ¿que no 'n sé?
(*Prenguent sa targeta y llegint.*)
¿Viuda? ¡moixa de Jané!
però, no m'ha de rapá!
Al qui inventá es compliments
l'havian d'havé penjat. (*Pausa.*)
No! fins aquí ha durat;
are ho vuy prende ab les dents!
(*Agafa totes les targetes y les tira al pati.*)
Fora, aquests ingredients!
D'avuy envant, vida nova:
ja basta de menjá bova
y di que menjam gallina;
y si m'gruny na Marcelina,
m'en vatx á viure á una còva.
¿Perqué havia d'embrollá,
si tením ò nó? Embustera!
Lo que ella té es, bravatjera,
molta talent y pòch pá...
Fora! no! no vuy lligá
caps ni coues amb ningú;
¡A ca-seua, cadascú!
Axò m'faltava, es diàri
de mòdes!.. Si es necessari,
ja hi vendrem á tú per tú!
(*S'assèn y torna á fer cigarros.*)

ELS SENYORS

¿Y, com tant de temps he estat
à plé, dins aquesta farsa?
¿Y perquè has de fé comparsa
tú, dins sa sociëdat?
Fausto, diguém: ¿tú, que has nat,
per ventura, cavallé?...
Tú ests un escrivent tercé
amb tres mil reäls de sòu.
Feli, á ella, un abrich nòu,
y quedas sense un dobbé...
¿Perqué has d'está empegahit
de no pareixe senyó?
¿Que es afronta, no serhó?
¿Que t' signarán amb so dit?
¿Y no tindrás esperit
per enjegá na Tonina,
y agafá na Marcelina
y dirli: ¡d' avuy envant,
en so vestí, jò t' comand!
y á acabat sa pantomina...?
(*Tòcan la campana y na Tonina òbrí.*)

ESCENA XVII.

D. FAUSTO y L'AMO 'N PAU *que entra brandatjant.*

L'AMO. Bon dia tenga!

D. FAU. ¿Còm axí
t' entregas á la mal-hòra?

L'AMO. Un amich meu m' ha cridat...
per fé una conversadota,
dins ca 'n Rasca.

D. FAU. ¿Y de que vás?

L'AMO. ¿De que vatx? (*Se tira á una cadira.*)
Jò no m' puch mòure.

D. FAU. ¡No mes faltava que tú
t' en venguessis...!

- L'AMO. Ja s' supòsa...
 ¿Vòl que parlem de l' assunto?
- D. FAU. Parla ó brama!
- L'AMO. (*Fent carusses.*) M' acomoda...
 Idò... jò vench... per dirlí...
 que me don... si vosté hu tròba...
 dobbés.
- D. FAU. ¿Dobbés? ¿Y perquè?
- L'AMO. ¡Bon foy! per pagá ses dones
 que sembraren es favá
 de Son Misèri... y apòsta
 li he duit figures...
- D. FAU. Tú has begut!
 Y no estich per birimboyes.
- L'AMO. (*Aixecantse.*) Si que begut; si senyò,
 però, no he perdut sa mostra.
- D. FAU. Tonina! trèulí es pané;
 y vestén! no m' incomòdes!
- L'AMO. Senyó, si jò no estich gat!...
 Mitx duro dech á ses dones.
- D. FAU. Emperò, á mí, ¿que me dius?
 ¿Jò que pach aquestes còses?
 ¿No duim á mitjes es llòch?
 Fòra es conrà, ¿tú que hi posas?
- L'AMO. Senyó: jò ja li vatx dí,
 que volia ses garroves
 per conte meu, y des baixos
 la mitat.
- D. FAU. Bé, no t' desvòques.
- TONINA. (*Sortint*) Jau, vat-aquí es paneret.
- D. FAU. Vés, ja pòts prendre sa pòrta.
 Obrilí. (*A na Tonina, que ho fá y s'en entra.*)
- L'AMO. Cà! no senyó!
 Vosté que me pach ses dones.
- D. FAU. (*Cremat.*) ¿Sabs lo que t' succehirá?
- L'AMO. ¿Que succehirá? ¿que ploga?
- D. FAU. (*Apart.*) Però, mirau que es molt dí!
 Vaje Pau, vesten, que es hora.

ELS SENYORS

L'AMO. (*Ab arrogancia y pegant orsades.*)

Vostés de *s' estorigracia*,
Voldrien trapitjà es probes;
y, senyó, tots ja sabem
que diuen que el mon fá rodes.
Jhú! cuant pàrtirán ses tèrres,
y jò tendré lo que m' tòca...

D. FAU. ¿Quines tèrres? Animal!

L'AMO. ¿Quines tèrres? Ses de l'horta!
que encare son ses mateixes
de sa Conquista.

D. FAU. Miloca!

¿També t' han fet creure, bèstia!
tròs de ruch! aquestes coses?

L'AMO. No m' maltrat! perque sinó...

D. FAU. Que?

L'AMO. Que m' en duré ses pòrtes
de Son Misèri, y llavò
tot lo que hi ha.

D. FAU. Si tú ho provas,
jò t' jur que tendrás presidi
per vint anys. ¡Alsa una llòsa!

L'AMO. ¡Cà senyó! Temps era tepms.
Enguay no peca qui ròba.

ESCENA XVIII.

D. FAUSTO, L'AMO N' PAU, D.ª MARCELINA y D.ª TOMASA.
(*Aquestes dues venguent de per l' enfront.*)

D.^a TOM. Sobre tot, Sant Juànet
m' agrada molt, molt, molt, molt.

D.^a MAR. Justament es un regalo
y no puch oferir-lo.

D.^a TOM. Així mateix moltes gràcies.

D.^a MAR. Disponga.

D.^a TOM. Diré adió
á Don Fausto...

- D. FAU. (*Sech.*) Estiga bona.
- D.^a TOM. (*Reparant y coneguent l' amo 'n Pau.*)
Ah! ¿Qué vej? agafauló!
Pillo! tunante! assessino!
(*L' encalsa y no poguent pus se tira sobre el sofà.*)
- L' AMO. Que diga, m' ho pòt dí tot.
- D.^a MAR. ¿Qué li passa?
- D.^a TOM. ¡Es qui m' matá
na Caliope!
- D. FAU. ¡Jò me fonch!
- D.^a MAR. Se deu. havé equivocada;
axò es l' amo...
- D.^a TOM. (*A l' amo que s' en riu.*) Jò l' remolch!
Aquest era es fematé
des meu barrio. Malfactó!
¡Ah, Caliope! ¡ah, Caliope!
jò t' venjaré! (*Se desmaya.*)
- TONINA. (*Sortint.*) Quin trastorn!
(*Tòcan molt fòrt a la porta.*)
- D.^a MAR. Oh! vés á obri, Fausto... l' amo...
- L' AMO. Vel-la llista!
- D. FAU. Si no fos!...
(*A l' amo.*) Vesten amb cent mil dimònis!
Aviat! sino t' romp es toix...
Y vosté, senyora mea... (*á D.ª Tomassa.*)
- D.^a MAR. Fausto! (*Aturantló.*)
- D. FAU. No vatx de sermons!
¡Cadascú estiga á ca-seua!
- L' AMO. (*Agafant á D. Fausto per la mànaga y entrantlossen per la dreta.*)
Venga, que venga senyó.
- D. FAU. ¿Qué vòls?
- L' AMO. Axò de sa cussa
le hi vuy contá; que m' escolt.
- D. FAU. Amollem!
- L' AMO. Una paraula...
- D.^a MAR. Entrau dins es menjadó.

ESCENA XIX.

D.^a. TOMASA D.^a. MARCELINA, NA TONINA y llavors
el MARXANDO.

- D.^a MAR. Donya Tomasa! ¿Li espassa?
D.^a TOM. (*Distreta.*) Calíope! fíy meu dols!
TONINA. Senyora es aquí el marxando,
y diu que un instant l'escolt.
D.^a MAR. Are es hora! vés, fé via,
vés, digali que no hi som.
MARX. (*Entrant.*) ¿Qué no hi es? Bon dia tenga...
Senyora...
D.^a MAR. Mirau que es molt!
MARX. ¿No ha vist un paquet d'horquilles?
D.^a MAR. No he vist res!
D.^a TOM. ¡Ah, fíy meu dols!
MARX. Vees jò que he tornat arrera
de devés es sèt cantons...
D.^a MAR. ¿Y qué?
MARX. ¿Y qué? Que sé ben cèrt
que demunt es vetladó
l'he deixat.
D.^a MAR. Ca! tu t'ho pensas.
MARX. ¿Jò m'ho pens? Jhu! si no fos
que no som á dins ca-meua,
el cercaria. (*Mentrestant ja ha deixat els
arrèus y cerca fins que l'tròba darrera
un florero.*)
¿Qué no! (*Pausa.*)
D.^a MAR. Deu essé estat sa criàda.
TONINA. Jò? no senyòra, y perdon.
MARX. ¡Ja está bé aquesta passada
á una casa de senyós!
Ah, bé, que es seu senyoriu
es senyoriu de mossons!

DE SON MISÈRI.

- D.^a MAR. Vesme alèrtal cadafet.
 MARX. Nobles, de casta de borts. (*Estojant la capsà.*)
 D.^a TOM. ¿Qui m'acompanya á ca-meua?
 Ah!... Caliope... Fiy meu dols!
 TONINA. (*Apart.*) Ah! bestiassa, ah! bestiassa.

ESCENA XX.

Dits, D. FAUSTO, y llavors L'AMO.

- D. FAU. (*A D.ª Tomasa y al Marxando.*)
 Per envant! alsa, alsa tots!
 De bordell, ja tròb que basta;
 envant! preniu escalons!
 MARX. Que s'esper, m'ho deix compondre.
 TONINA. Don Flasco...
 D.^a MAR. Fausto!
 D.^a TOM. ¡Quin bòch!
 Jò m'pensava que tratava
 amb gent decent; bé, senyós
 que es fematés son els amos
 de ses seues possessions...
 D. FAU. (*Apart.*) ¿Y he de sufrir galotxades...?
 MARX. (*A D.ª Tomasa y senyant á D.ª Marcelina.*)
 Ella té per Sarracó, (*Fent bèfa.*)
 un tio satx...
 D.^a MAR. (*Aviat.*) Embustero!
 TONINA. Y, ¿axò que es cap deshonor?
 D.^a TOM. ¡Quin senyoriu!
 D. FAU. (*Aviat y encés.*) Dins ca-meua
 ningú m'fa es contes!
 D.^a TOM. Oh! oh!
 D. FAU. Y axí, que prenga s'escala,
 y li prevench que no torn.
 D.^a TOM. ¿Torná jò, á n'aquesta casa? (*Ab menysprèu.*)
 Vosté no sab jò qui som! (*Surt.*)
 D. FAU. Ni ho vuy sebre; fassa via.
 TONINA. (*Apart.*) S'arròs ja vá á grumeyons.

ELS SENYORS

D. FAU. (*Al marxando.*) Ala tú, replega els trastos!

MARX. S'esper, ja m'en vatr senyó;
que dispens, bon dia tenga.
(*S'en va darrera D.ª Tomasa, murmurant.*)

D. FAU. ¡Veem si m'feré ets esperóns!
(*A sa dòna.*) Y á tú te dich, Marcelina...
y lo que t' dich, escriuhó;
que ni vehinats, ni vehinades,
ni marxandos, ni Nerons,
si tornan pujá s'escala
t'he de rompre s'òs des corp.

D.^a MAR. (*Apart.*) Axò? li dich conversera.

D. FAU. Pau!

L'AMO. Huey! que mana? aquí som.

(*Sortint y apart á D. Fausto.*)

Ja está llest es sacrifici;
l'he rebutat p'es balcó
cap avall, demunt s'acera,
y allá ha estirat es potons.
Que no diga á sa senyora
que he estat jè...

D. FAU. No, hòmo, no.

Are, pren ets atepins;
y en torná, serva bé es solch.

L'AMO. Tenga ànsi; bon dia tengan. (*S'en va.*)

D. FAU. Tonina, pòsa biuló.

(*Ho fá, y mentres D. Fausto se passetja
de cap á cap, va á D.ª Marcelina á par-
larli baix.*)

TONINA. Senyora, es temps que he sortida,
tenia s'olla en es fogons,
s'ha tombada y tot es bròu
ha vessat...

D.^a MAR. (*Cridant.*) Fuix! ò sinó!...

TONINA. Ell no mes hi havia aygua
y un cèntim d'òli, á lo molt. (*S'en entra.*)

D.^a MAR. Vesten! perquè sinó encare,
som capás de darte tronch!

ESCENA XXI.

D. FAUSTO y D.ª MARCELINA.

D. FAU. No cridis, que tròb que basta.
Tú ests causa de tot això.

D.^a MAR. Jò? ¿quina culpa en tench jò?

D. FAU. Cruxirmé d' aquesta casta! (*Pausa.*)
Trèu sa bossa que t' he dat.

D.^a MAR. ¿No m' has dit que m' fes s' abrich?

D. FAU. Idò, y are me desdich...
Fins avuy tu has comandat
y per axò tot fà uy.

D.^a MAR. Vala-t-aquí; tú comandas.

D. FAU. Jò comand! no vuy mes randes,
ni visites, ni... no 'n vuy!
¿Ho entens? tanta amistat
amb gent que pòt y que té
per cap estil me convé.
¡Bon canet, s' havia armat! (*Pausa.*)
Ja estich resolt: fins aquí
amb fet rumbo de senyó;
d' are envant, no vuy serhó
y m' rich des que podrán dí.
He fet volá ses *tarjetes*,
y no tornám á n' es Born.

D.^a MAR. ¿Y perquè?

D. FAU. Perque no hi torn!

Ja estich fart de teresetes.
Posta de sòl, á ca-meua,
y han acabat ses tertulis!
no vatx de Juli ni Julis
y ja está dit, Clara-ndreua.
En Sissenando l' han mòrt;
¡fora mantenir panderos!

D.^a MAR. Ah Sissenando!...

ELS SENYORS DE SON MISÈRI.

- D. FAU. (*Agafant una cadira.*) Fé fueros!
desmayat! posa el coll tort!...
Na Tonina s'en 'nirà;
no vuy tení pus criada.
- D.^a MAR. Ja quedaré ben posada!
- D. FAU. Jò bast per aná á comprá.
L'amo 'n Pau, també boteix,
en acabá aquesta anyada;
dos pichs la m' haurá pegada,
tres no.
- D.^a MAR. Si que s' ho mereix.
Pero...
- D. FAU. ¿Qué? ¿Qué no te fá
Es programa que t' present?
- D.^a MAR. No, no me fá. (*Romp plorant.*)
- D. FAU. Maldement,
amb el temps t' agradará. (*Pausa.*)
Plòra! si per bé ha d' essé;
plòra de arrepentiment,
sinó tota aquesta gent
riurá de veuret tant blé.
(*Girantse al públich.*)
Jò no crech que hi puga havé,
Ni á n' els palcos ni á llunetes,
cap de tantes senyoretas
que no m' dón á mí rahó.
- D.^a MAR. (*Ananthi resòlta.*)
Fausto... jò t' demán perdó...
- D. FAU. (*Abrassantla y llavors girantse al públich.*)
Te perdon. Feys mansballetes!

CAU EL TELÓ.

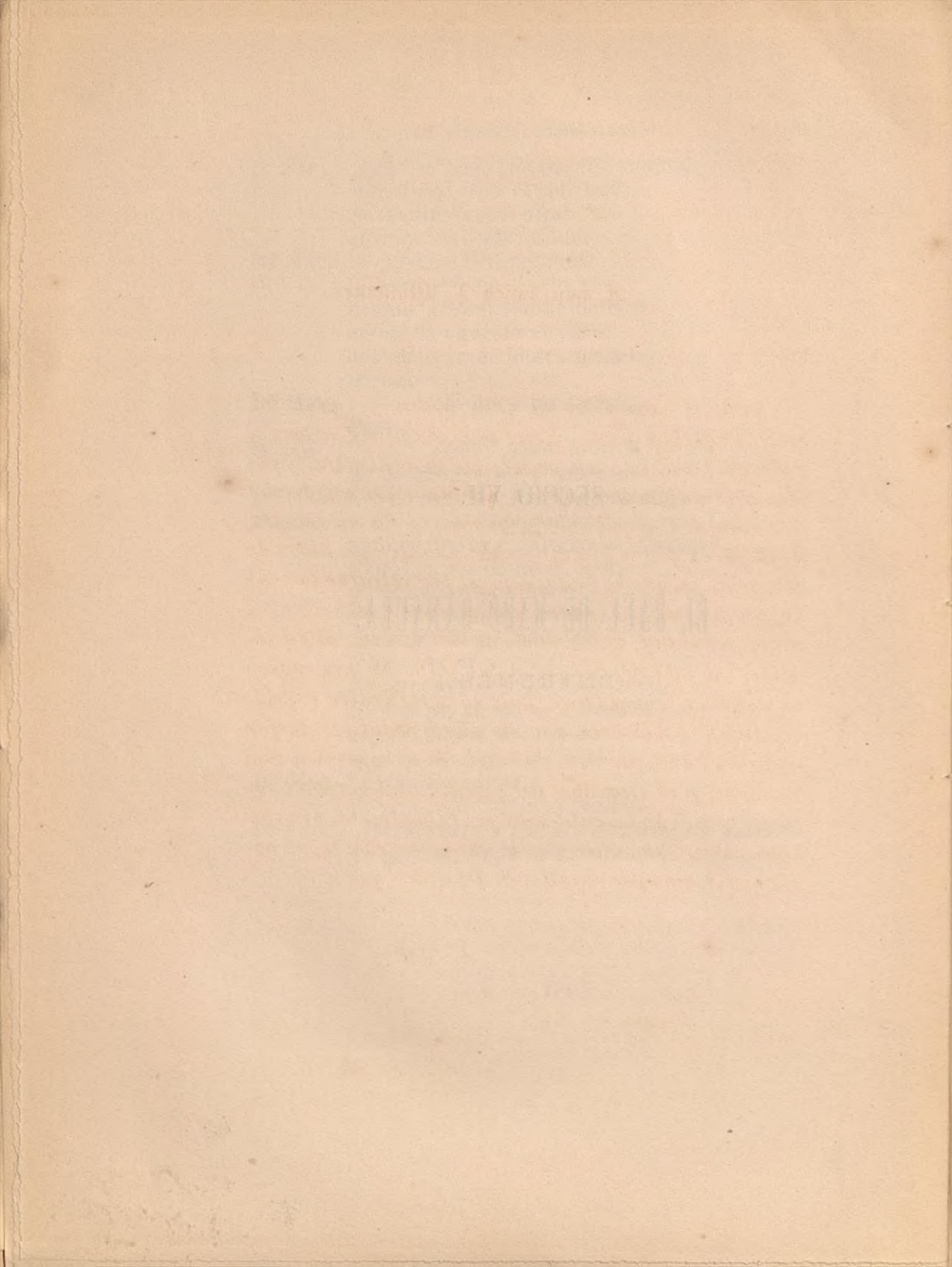

SECCIÓ VII.

EL BAÜL DE MADÓ BANAULA.

(ENTREMÉS.)

A mon amic J. Muntaner.

Pròu te recordarà ab quin motiu y cuànt fou escrita aqueixa pessa. Erau una mala-fi d'actors y cada cual volia el seu paper; per axò hi vatz posar mes personatges que no s'en necessitan per un drama á la antiga. Voliau que el protagonista fós un còmpte, y jò (si es que n'hi haje) vatz escullir un fadri de gerraria, perque ho trobava prest per retratar la gent de qui fa fer. Ja vendrà dia que axí còm he trèt á rotlo, per ensay, ELS SENYORS DE SÒN MISERIA, don á co-neixer ab mes deteniment y tal volta ab mes enginy LA MISERIA D'UNS SENYORS; puis no es sòls entre el poble espellissat ó mossonèa que me sòbra pasta per forjar comèdies. Are, per are, tal còm fereu aquesta á Son Rapinya, p' el Decembre del setanta, axí mateix l'estamp, que ni he tengut temps per refondrerla, ni valor bastant per estojarla. Tú la rebrás axí còm es, no per son mèrit, sinó per recordansa del afecte que te té

L' Autor.

PERSONATGES.

MADÒ BANAULA.	40 anys.	
EN MIQUEL, <i>s'hòmo</i>	45	«
DON FILIBERTO MARROIG	30	«
MADÒ TERESA, <i>vehinada pagesa</i> . .	50	«
NA XIMA, <i>id. ciutadana.</i>	25	«
NA TOMASA, <i>id. id.</i>	35	«
BASTAIX 1 ^{er} .		
BASTAIX 2 ^{on} <i>un pòch tartamús.</i>		
UN CELADÓ.		

L'escena passa á Palma de les onze á les dotze del matí.

NOTA.

Se nomenan els carrers d'en Tamoré y del Moré, sols per fer verossimil la mala inteligencia que es l'assunto d'aqueix entremés.

ACTE ÚNICH.

El teatre representa la casa botiga de MADÒ BANAULA, ab un porta á s'enfront que dona al carré y un altre á l'esquerra per entrar á la cambra. Una taula, uns fognets, un cossiòl, graneres, etc.

ESCENA I.

Cuant s'alsa 'l teló apareix MADÒ BANAULA seguda, flant ó cosint. Canta.

M. BAN. *Esta noche somió un sueño,
Oquelá fora verdat,
Que ti tenian mis brassos
Por toda una trenidad.*

TOM. *(Entrant.)* Ey! ey! ey! madò Banaula...

M. BAN. *(Sustada.)* Jesus! que es aqueix bramul?

TOM. Que vos düen un baül,
ja podeu llevá sa taula.
(Enretirantla cap á un racó.)

EL BAUL

M. BAN. Un baül? però, que fàs?
y si aquí no hi há cap mòrt...
TOM. Axò se diu tení sòrt!
Es vostro fíy que vé.
M. BAN. M' has
sustada! no sé que 'm diu?
TOM. Es baül des vostro fíy.
M. BAN. D'en Juan? y que es aquí?
;ha dos anys que no m'escriu!
(*Tira sa feyna ab alegría.*)

ESCENA II.

Dites y el BASTAIX 1er. que entra carregat ab un cofre.

TOM. Mirau!
BAST. ¿Ahont descarréch?
TOM. Aquí, que heu menesté ajuda?
BAST. Fogiu! (*Descarregantse.*)
TOM. (*A M. Ban.*) Totduna he venguda
á avisá.
M. BAN. (*Apart.*) Heu vetx y no heu crech.
(*Al Bast.*) ¿Y ell que no vé, no vé ab vos?
BAST. Demunt es moll l'he deixat.
M. BAN. Ah! fíy meu dols estimat!
Y que fá? (*Ab gran interés.*)
BAST. Está amb uns senyós.
M. BAN. Y vé bò?
BAST. Ben bò y ben sá.
M. BAN. Y d'hont vé?
BAST. Y, y, que se jò?
Ell no mes m'ha dit, dú axò
número vint, y aquí está;
diu, un portal, á la dreta,
dins es carré des Moré. (*Marcat.*)
TOM. Aquest.
M. BAN. Emperò ell, no vé...

- BAST. Componia una maleta.
 TOM. (*Al Bast.*) No sabeu si á nòm Jüan?
 BAST. M'apar que ho haja sentit.
 TOM. Y còm vá?
 BAST. Molt ben vestit,
 vá tot negre.
 TOM. (*A M. Ban.*) Idò axí ván
 els qui venen de l' Havana.
 M. BAN. Y es barco?
 BAST. Si es el correu
 que vé de València.
 M. BAN. (*No sab que s'fà.*) Sèu,
 jò he perdut sa tramuntana.
 BAST. (*Dret.*) Bòno, lo que es jò, no importa
 que l'esper si me pagau...
 M. BAN. No frisseu tant, esperau.
 BAST. Es que fàs falta á sa pòrta.
 TOM. Idò, donaulí per beure.
 M. BAN. (*Entrant á la cambra.*)
 Que vos bastará un reäl?
 BAST. Ni dos, tres lo manco en val.
 M. BAN. Perque Deu me deixa veure
 (*Surt.*) es meu fiy, vant-aquí dos.
 BAST. Madòna, en val tres vos dich.
 TOM. (*Ap. á M. Ban.*) Ell s'en deu vení ben rich.
 M. BAN. Vaja, jau.
 BAST. Gracis, y adió. (*Surt.*)

ESCENA III.

Dites y Na XIMA.

- M. BAN. (*Penedida y volquent cridá al bastair.*)
 Jò tròb que li he donat massa...
 TOM. (*Aturantla.*) Ell ho ha duit á n'es seu còll
 d'assuquí fins á n'es mòll;
 y ha hagut de pitjá sa passa.

XIMA. (*Entrant.*) Madò Banaula, que tal?
no deya jò que vendria?

M. BAN. Que de pichs que l' he plorat!
¡sis anys enfòra de mí!

XIMA. Qui vos ho havia de di
que venguès acomodat?

M. BAN. Ell s' en aná á Barcelona
per prová de fé fortuna,
y allá se colocá á una...
fábrica de texí lona;
llavònses vá aná á l' Havana
ab s' hòmo de na Fransina,
y jò me creya, ¡mesquina!
rebre un tant cada setmana:
y fieta, encarare es l' hora
que m' ha enviada una creu.

XIMA. Amb un pich ho cobraren
(*Madò Banaula se pòsa á plorá.*)

TOM. Y are? y are perquè plòra?

M. BAN. Senyó! no es que ell no sabés
sa misèria que tenim;
d' ensá que fugí, vivim
justets, justets, de lo mes.
Un pich s' en vengué un... perdut,
jò dinava amb en Miquèl,
diu: es bergantí Grabièl
de l' Havana are ha vengut,
y vos dú una gran partida
des vostro fiy. Pots pensá!
dexam en banda es diná,
correm... y... va essé mentida!
ni carta! Jò, un pich cad' any
per mèdi d' un mariné,
li enviava, ó bé un pané,
ó un caxonet...

TOM. No es estrany,
tal volta may l' ha rebut.

XIMA. Ja s' sab, qui envía no hi vá.

- M. BAN. Jò lo que vos puch contá,
que en Rap, tú l'has conegut,
no tenia ahont caure mòrt;
bòno, fogí á Mayagués,
ydò bòno, cada mes
envia tres unses!
- TOM. Sa sòrt
fiyeta! sa sòrt fiyetes!
- M. BAN. Ni si los tregués de rifa.
- XIMA. Per axò s'en dú catifa
sa germana, á ses Monjetes.
- TOM. Que dius?
- XIMA. Sí, sí, á na Quiatana
cada pich que s'en vá á missa,
li pòsan catifa...
- TOM. Issa!
- XIMA. pes pèus; pareix la sultana.
- M. BAN. Y quí l'ha vista y la veu!
primé era una gargèy...
y are amb tant de rossegèy!
- TOM. Idò, y en Garrut, sabeu?
un que feya de pastau?
s'en vá aná totsol á Algé
á posá forn de forné...
- XIMA. Gès! y còm li vá?
- TOM. Callau,
que torna essé per aquí!
des cap d'un mes, ja torná,
fiyeta, amb un pòrch singlá;
y le hi há de manteni
sa mare, vees quin adòt!
- XIMA. Vòl dí no dú...
- TOM. Sí, es calsons
de demunt y tres quissons.
- M. BAN. ¿Y dobbés?
- TOM. Ni un monèòt!
- M. BAN. (*Guaytant.*) Deu meu, y encare no vé!
- XIMA. Are ja no s'pòt torbá.

TOM. Sa que té talent de pá...
 M. BAN. No sé que m' en he de fé.

ESCENA IV.

Dites y MADÒ TERESA.

M. TER. Madò Banaula, que es vé?
 M. BAN. Madò Teresa, ja ho veis.
 XIMA. Ja podeu veure si feis
       vení es vòstro hòmo.
 TOM.   Deu sé
       à pastá á sa gerraria.
 M. TER. Sí, sí, tu ja hi pòts aná. (*A na Tomasa.*)
 M. BAN. Pero, còm se deu torbá?
 TOM. Jò hi enviaré sa fia. (*Surt.*)
 M. TER. Ell deu essé á fé visita
       á n' es seu superió.
 M. BAN. Qué?
 M. TER.   Sí ha duit es vapó,
       amb ell, vint y un jesuïta.
 M. BAN. Que vòl dí?
 M. TER. (*A na Xima.*) Qué, no hu sabia?
 M. BAN. Es bastaix no mes ha dit
       que duya negre es vestit...
 M. TER. Idò? de la Companyia.
 M. BAN. ¿En Jüan meu capellá?
 XIMA. Are ja sé cèrt que frissa
       de veureli dí sa missa.
 M. TER. Ja 'l sentireu predicá!
 XIMA. Y enguany que pè sent Francesch
       no han trobat cap coremé,
       mirau si caurá ben bé.
 M. BAN. (*Anant d' un cap á s' altre.*)
       Jò no sé lo que me pesch! (*Pensant.*)
       Pero, á mí lo que m' estranya
       que s' hi haja fet assuxí...

- ell no sabia llatí...
- M. TER. ¿Qué no aná amb el pare Banya
tres anys amb'es meu nabot?
y també vá sê escolá
de...
- M. BAN. Emperò cuant s'embarcá
ja no'n sabia, ni brot.
- M. TER. Però en sis anys, santa dòna!
ni há per essé viquèri.
- XIMA. Axò sí.
- M. BAN. Sant Felipnèri!
Si jò l'vetx demunt sa tròna!...
Tròb que se torba. (*Guaytant.*)
- XIMA. Esperau,
ell primé ha d'aná á cumplí.
- M. TER. Si jò hi tengués es meu fíy!
- XIMA. Are deu essé al Palau.
- M. BAN. Y en Miquèl tampòch no vé. (*Pausa.*)
Jò estich còm una etcisada.
- M. TER. Pegau una granerada
á n'es cuarto. (*Guaytanlo.*)
- XIMA. (*Pren la granera.*)
Jò hu feré. (*S'en entra.*)
- M. TER. Y llavó podrás fé es llit,
p'entura vé maretjat.
- M. BAN. Justament, 'vuy m'ha trobat
que tench arròs sofregit
amb òli.
- M. TER. Cá! cá, no, no;
jò en llòch vostro m'en'niria
devés sa carnisseria
á dú un poquet de moltó.
(*Entra na Tomasa ab sa llengua defora.*)
- TOM. Es vostro hòmo fà una gèrra,
y vendrà en poré vení.
- M. TER. També haurian de dú ví.
- M. BAN. Es dobbés me fan la guèrra.
Si tú m'hi vòls arribá... (*A na Tomasa.*)

- TOM. Ja son les onze tocases...
venga, amb quatre camellades...
- M. BAN. Y ja que hi ests, dú safrá.
(*Entrant dins el quarto per treure doblés.*)
- M. TER. Y es seu hòmo no ha deixat
sa feyna? axò m'fà malici!
- TOM. Ah, fiyeta! es que s'ofici
de gerré es molt delicat.
- M. BAN. (*Sortint.*) Gès, axò es una pesseta
y mitxa, si hi ha tonyina...
- M. TER. (*A nà Ximà.*) Lleva aquella teranyina,
(*Na Tom. s'en va ab un pané y una botella.*)
jò feré sa taula neta. (*Hò fá.*)
- M. BAN. Ay! valga que m'ajudau.
- M. TER. ¿Y perquè son ses vehinades?
no y aquestes treginades...
- M. BAN. (*Guaytant.*) Ximà, perquè m'ho fregau?
- XIMÀ. (*Dins.*) He trobat que á n'es trispòl
no li bastava granera.
- M. BAN. No tòquis sa devantera.
- XIMÀ. (*Dins.*) Ja'n duya molt de ceròl!
- M. TER. (*Espolsant.*) Sí s'torba un'hòra á veni,
estará còm una plata.
- M. BAN. Jesus! y á mí me mata
es no tenirló ja aquí.
- M. TER. Jò m'en'niria al Palau,
en llòch vostro.
- M. BAN. Y heu faré.
Deixem mudá.
- M. TER. No es mesté,
amb'un mocadó bé anau.
(*S'en entra á la cambra.*)
- M. BAN. (*Dins.*) Axò cau p'es Miradó,
no es vé?
- M. TER. Foy, allà mateix,
derrera la Sèu.
- M. BAN. (*Posantse un mocadó.*) Vos deix
á voltros, arreglauhó. (*Surt.*)

DE MADÒ BANÀULA.

XIMA. (*Sortint arregussada ab el paneret y guaytant p' el carré.*)

Ah! mirau: podria essé
que fós á Montissión.

M. TER. (*Guaytant al cuarto.*)

Aquest trispòl se compon.

XIMA. (*Sospesant el baul.*)

Y aquí dins, que hi deu havé?

ESCENA V.

MADÒ TERESA y NA XIMA.

XIMA. Y vos, còm ho heu sabut?

M. TER. Fosca, he vist passá es bastaix.

Vuy espolsarli es calaix.

(*Ho fà y romp un plat.*)

Are aqueix plat s'ha romput!

XIMA. Tirauló, sols no hu sabrá;

es seu fíy deu dú pinyons.

Jò li he trèt tots es recons.

M. TER. Jò acab d'esterenyiná.

XIMA. Si no es per noltros... creishó.

M. TER. No, no fassis s'ensensada,

buyda sa cossiollada.

(*Na Xima trèu el cosiòl del cuarto y lo vá á
buydar p' el carré.*)

XIMA. Pens qu'es ell.

D. TER. Qui?

XIMA. Vé un senyó!

ESCENA VI.

Dites y D. FILIBERTO.

D. FIL. Bon dia. (*Tocant y entrant.*)

LES DUES. Bon dia tenga!

D. FIL. Qui es sa duenya de la casa?

- M. TER. Are, are s'en vá al Palau
á cercarlo, are, are, are.
- D. FIL. Voltros que no sou d'aquí?
- XIMA. No senyó, som ses vehinades.
- D. FIL. Aqueix cofre...
- XIMA. Deu ser seu...
- M. TER. (*Apart á na Xima.*)
Quina envestida ha pegada!
- D. FIL. Si que ho es; es que el bastaix
no há entés ahont l'enviava,
y gracies que un que l'ha vist
m'ha avisat. Quina suháda!
- XIMA. Mirau, á vegades dihuen. (*A M. Ter.*)
- D. FIL. Jò'n'niré á cercá un altre,
Digaulí que som vengut,
si vé... (*Regoneix el cofre.*)
- XIMA. (*Ap.*) Mirau sa corbata,
vá vestit de seculá,
y quines botes tant maques!
- M. TER. (*Ap.*) Des que es Govern los vá trèure
no poden dú sa sotana.
(*Fort.*) Tú ja no me deus coneixe...
- XIMA. (*Ap.*) Digaulí vosté; bestiassa!
- D. FIL. No vos conech.
- M. TER. Jò m'recorda,
lo mateix que si fos are,
cóm tenia uns cators'anys
que anava á ses Enrramades
á treginá els indiots
des senyós que los compraven,
per á Nadal. Fiyeta meua!
- D. FIL. M'ho deis á mí?
- M. TER. ¡Es temps com passa!
¿No s'recòrda de aquell dia,
de aquelles escorretjades?
(*Se gira á contarhó á na Xima.*)
Un pagés donava figures
á n'es porcells que guardava:

y ell s'en hi vá d'amagat
y s'en umpli tres butxaques!
y es pagés amb un revés,
trís!

D. FIL. (*Ap.*) Li deu faltá un aygo.

M. TER. Y aquell dia que vá prende
un rostit sencé, á sa mare,
y l'se menjá en es pont d'Inca
amb altres?... Quina passada!
¿No li recorda, que es vespre
tots es vehinats s'en entraren
perque no li pegás pus,
amb una verga, son pare?

D. FIL. (*Cremat.*) A mí no m'recorda res!
ni, ni vos entench palada!

XIMA. (*Ap.*) Si vos li deis unes còses.

M. TER. En vení madò Banaula!
(*D. Filiberto vá á sortir, elles se fán ullet
y l'aturan.*)

M. TER. Ey! mos deix aplegá mans,
perdon...

XIMA. Tampoch hi pensava.
(*Totduna que ell s'ha girat ni prenen una
cada cual.*)

D. FIL. Fogiu, de aquí! que voleu?

M. TER. No té ses mans consagrades?

XIMA. Vosté que no es jesuïta?

D. FIL. (*Furiós.*) A fé bèfa del diable!
Si tengués aquí un bastaix
ja ho haguera dat á ses cames.

XIMA. (*Ap.*) S'ha picat porque li heu dit...

M. TER. (*Ap.*) Y no demana son pare...

D. FIL. (*Recelós.*) Jò no sé aquestes qui son,
(*Se trèu una clau y òbri el cofre.*)
val mes que m'en duga...

M. TER. (*Ap.*) Calla:
trèu papés... y un caxonet.

D. FIL. (*Posanthó dins sa cartera y tancant.*)

(*Ap.*) Lo demés no m'fà gran falta.
(*Fort.*) Al punt enviï un bastaix
per durlossen.

M. TER. A caramba!
y que no espera?

D. FIL. No esper!
(*Ap.*) Vaja dñes sargantanes! (*Surt.*)

ESCENA VII.

MADÒ TERESA, NA XIMA y LLAVÒ NA TOMASA.

XIMA. Mirau, sabeu lo que m'pens?
que no es éll.

M. TER. (*Duptant.*) Aquesta es blava!

XIMA. No, no, cá! aquest no es el fíy,
no es fíy de madò Banaula.

M. TER. Emperò si ha ubèrt es cofre...

XIMA. Que no siga qualche lladre...

M. TER. Ja l'hauriam feta bona!

Ay! Xima, ja 'stich sustada!

Guarda tú, que en es fogons

(*S'en vol aná.*) hi tench s'olla de ses faves!

XIMA. Madò Teresa, esperau,
esperau madò Banaula.

M. TER. Jò tench pò que no se cremin,
y es meu hòmo m'atupava.

XIMA. (*Aturantla.*) Lo que es jò, si vos fogiu
no qued.

M. TER. Emperò banastra!

XIMA. No, no m'esper tota sola,
que tench pò de qualche oblada.

M. TER. (*Despres de guaytar.*)
Ay! calla, no digues res,
are s'en vé na Tomasa,
que quart ella.

XIMA. Ben pensat.

DE MADÓ BANAULA.

- TOM. (*Entrant.*) Vench y duch una suhàda!
y madò...?
XIMA. Es, es el Palau.
TOM. Y es seu fiy?
M. TER. No es aquí encare.
Mira, comènsa á fè foch.
(*Surt.*) Se cèrt que s'haurán cremades!
XIMA. Jò al punt torn; tú pòds guardá,
es temps de dí una salve. (*Surt.*)

ESCENA VIII.

NA TOMASA y *llavò el* BASTIX 2^{on}.

- TOM. (*Trafagant p' els fogons conforme parla.*)
Voldí m'dexau tota sola?
axò si que no hu entençh. (*Pausa.*)
Es nòu sòus, ja han feta fira,
y encare dech dèu dobbés. (*Pausa.*)
Veurém si té molinada
encesa dins es brasé. (*Pausa.*)
Hey ventarém; son les onze,
y es fòch á pòch, pòch s'encén.
Llavònses posaré s'olla...
BAST. Qui hi há á la casa de Deu?
TOM. Qui mos ho dú? entrau.
BAST. Bon dia!
vench per durmen...
TOM. Perqué vens?
BAST. Vench per durmen aqueix cofre.
TOM. Axò no hu comportaré.
BAST. Es que m'envia son amo.
TOM. Idò mira, que venga éll.
¿Y tú que sabs qui es son amo?
Qui t'envia? d'hont me vens?
BAST. M'han dit que axò ho he de dú
al carré d'en Tamoré.

EL BAUL

TOM. Idò, eubercòch! l'has errada.
 BAST. Ell jò no l'he errada gens.
 TOM. Es que dius, es devés plassa
 y aquest es el des Moré.
 BAST. Y tot axò, ja hu sabia!
 (*Pausa.*) Lo que ha passat es, que aquest
 cofre, no es d'aquesta casa,
 y el m'en duch. (*Carregantlo-sé.*)
 TOM. Ey! dexal fè!
 Y justament m'ha trobada
 tota sola!
 BAST. (*Escarnint.*) Justament!
 Daume una má.
 TOM. (*Cridant.*) Madò Tresa!
 Xima! veniu acorrens!
 BAST. Y are? y are? perque crida?
 TOM. Aquesta val un sòu mes!

ESCENA IX.

Dits y MADÒ TERESA que entra ab NA XIMA.

XIMA. Qu'es?
 M. TER. Que hi há?
 TOM. Aquest que s'en duya
 es cofre!
 BAST. Y si no es el seu!
 M. TER. ¡Y no hi há madò Banaula!
 No 'l dexeu trèure, fiys meus.
 TOM. No 'l treurá, no tengau ansi.
 BAST. Y jò que he de pèrde es temps?
 Fogiu d'aquí! (*Agafantló.*)
 TOTAS. Lladres! lladres!
 BAST. No crideu! que ja m'encench,
 jò no som lladre!
 M. TER. Idò perque
 el t'en dús? eh?

- XIMA. (*A M. Teresa.*) A n' aquest,
que 'l deu envià es senyó
que s'en ha duit es papés?
- BAST. A mí m'envia son amo!
- TOM. Y tú, que sabs qui es éll?
- BAST. Mes que tú! jò som mes ase;
vatx á dirlehi, y ja vench.
(*Surt y elles guaytan.*)
- XIMA. Ey! gandúl!
- TOM. Mèu!
- BAST. (*Del carré.*) Galiòtes!
- M. TER. Cara de prebe couënt!
- TOM. Ell si no es per mí 'l s'en duya.
- XIMA. Vaja un pas!
- M. TER. Jo no l'entench.
- TOM. Vuy posá s'olla en es fòch.
- M. TER. Y mèstre Miquèl no vé!
- XIMA. Madò Banaula se torba!
- M. TER. (*A na Tom.*) Bòno: tú tendrás esment...
(*M. Ter. y na Xima van á sortir y se topan ab M. Ban. que vé cansada; no pòt tirá alé.*)

ESCENA X.

Dites y Madò BANAULA.

- M. TER. Que ja veniu del Palau?
- XIMA. Ja heu trobat es vòstro fi?
- TOM. L'heu vist?
- M. BAN. ¡Mesquina de mí!
que he de havé vist, ay! dexau...
dexaume sèure. (*Se sèu.*)
- XIMA. (*Dantli la cadora.*) Seisvós.
Encare no hi sou estada
còm...
- M. TER. Callau! (*A na Xima.*)

EL BAÛL

- M. BAN. Jo m'he cansada
com un bòu; vench del Socós,
he anat á Montissìon,
als Capellòts, al Palau,
y...
- TOM. Aquest festé si que es blau!
- M. BAN. M'ha pres per lòca tot-hòm.
- M. TER. No heu anada á n'es corté?
- M. BAN. Que corté! ni que cortera!
- XIMA. Perque ell duya una cartera
còm espèci...
- M. BAN. Que?
- XIMA. Deu fé
dèu minuts, que es vostro fiy
ha vengut y s'en ha anat.
- M. BAN. Ah! fiy meu dols estimat!
¿Vòl dí ja es estat aquí?
- M. TER. No sabem cèrt si era ell;
emperó, ha trèt des baül
uns papés...
- XIMA. Llavò un gandul
tartamús, un bergantell
ha vengut per durlossen...
- M. BAN. Que me dius? eh? que me deis?
Ja podeu veure si'l veis;
corre Xima, vés, vesten!
- XIMA. Era un bell hòmo, plantós;
duya una bona levita...
- M. TER. Jo m'pens que no es jesuïta,
emperó... sereu senyós.
- TOM. Tot axò deu havé estat (*Embambada.*)
al temps que jò era á plassa.
- M. BAN. Però, senyó! que me passa?
- M. TER. Y nòltros no hem comportat
que aquell s'en dugués axò.
(*Na Tomasa agafa la panera y li mòstra.*)
- TOM. Mirau aquesta pesada...
- M. BAN. Jesus! jò estich maretjada!

TOM. (*Mostrantli la botella.*)
Y es vi que he duit es des bò.
No m'han bastat es dobbès
y li he hagut de quedá á deure
á l'amo...

M. BAN. Oh! anau á veure...
ahont deu essé? ¡Si ho sabés!

M. TER. Per mí en es corté del Carme
l'ahy trobariau.

TOM. Pòt sè
militá de tròpa, eh?
No heu reparat si duya arma?

XIMA. Non duya, ni cap lletrero.

TOM. Perque es quefes, es majós,
solan dú, ja ho sabeu vos,
just assuquí, un reverbero
de sis tirs.

M. TER. Arribauhi!

M. BAN. Estich mòrta, estich cansada!

XIMA. Pegau una bossinada.

TOM. Voleu un glopet de ví?

ESCENA XI.

*Dites y mèstre MIQUEL que entra ab so jach
sobre s'espalla.*

M. TER. Ah! valtaquí á n'es seu hòmo.

MIQ. Bòn dia, ¿que hi ha de nòu?

XIMA. Es vòstro fiy que es vengut.

MIQ. ¿Es meu fiy?

TOM. (*P'es cofre.*) Mirau axò.

M. TER. Ha vengut amb aquest cofre.

MIQ. Y hont es?

TOM. Ell era en es mòll...

M. TER. Y ella vé de cercarló
del Socós, Montissión,

- del Palau, fins ha arribat
y tot, á n'es Capellòts!
- M. BAN. Y no m' han donat noticia
ni 'n saben res d' ell, per llòch.
(*En Miquèl examina el cofre.*)
- Miq. Y aquí demunt 'par que diga:
don *Filis-bestó* Marroig.
- M. TER. Es pas es que s' ha entregat...
- Miq. Qui?
- XIMA. Es vòstro fíy!
- Miq. (*Riguent.*) Ca!
- XIMA. De bò!
- Miq. duya unes botes, mes cures!
(*A sa dòna.*) Emperò bòno, y tu còm
t' en has anat á correrla
y á cercá d' endòy endòy?
- M. BAN. M' han dit que era jesuïta...
- Miq. ¿Y qui ho ha dit?
- M. TER. Foy, tothòm.
- XIMA. Y llavò no ho es estat.
- M. TER. Ha estat de tròpa llavò.
- TOM. Y es bastaix no ha volgut manco,
per dú es cofre, de cinch sòus.
Y jò m' en he anada á plassa
á comprá carn y arròs,
y encara dech dèu dobbés.
- Miq. (*A sa dòna.*) Y tu, pagas tot axò?
- M. BAN. Y que volies que fes?
- Miq. Que agafasses un garròt
y á n'aquestes tres perxanges
fesses trenta breveròls!
- M. TER. Vees jò, que he cremat ses faves
per assistirlós. (*A na Tom. y á na Xima.*)
- TOM. No, y jò
que he bestret es dèu dobbés...
- XIMA. Y jò he fregat es trispòl.
- Miq. ¿Y que no veus que aquest cofre
dú estampat un altre nòm?

M. BAN. ¿Jò que he sabut may de lletra?
 MIQ. Emperò sabs tant còm jò,
 que es teu fiy cuant s'embarcá,
 ni adíós mos digué tant sòls;
 però sabs que dins sis anys
 no mos ha enviat, ni axò; (*Escup.*)
 però sabs que es á l'Havana
 y allá de fam casi s'mòr.

Y tu te creus que s'en venga
 assuxí, fet un ricòt!
 Ell sempre ha estat un cap-buit,
 ell no sab guardar un sòu,
 ell en lo derré que pensa
 es en sos pares; y vòls
 que ara s'entrech amb un cofre
 tot atepit d'unses d'ò?
 ¡Sempre has estat una xeuba!
 ¡tot t'ho beus còm á xaròp!

M. TER. (*Ap.*) Vamos, es gerré y ja basta!

XIMA. (*Ap.*) Quin hòmo!

TOM. (*Ap.*) Vaja un mussòl!

MIQ. (*Reparant.*)

Y aquests tests? ja hi ha hagut trinca!

(*Ap.*) Oh! amb una anguila de bòu...

M. BAN. Tot sia per 'mor de Deu!

¿y quina culpa 'n tench jò?

MIQ. Quina culpa en tens? y encare,
 encarare me respons?

ESCENA XII.

Dits y D. FILIBERTO ab el BASTAIX 1er.

D. FIL. Bon dia germans.

M. TER. Es ell!

(*M. Banaula y M. Miquel s'aixecan y llavó
 s'returan, veent que no es el seu fiy.*)

- M. BAN. No!
- Miq. No ho es. (*Pausa.*)
- M. BAN. ;Quin desengany!
- D. FIL. Que sou l'amo de la casa?
- Miq. Jò m'ho pens.
- D. FIL. Aqueix bastaix
es el qui ha duit equeix cofre.
- TOM. Si, jò som qui li ha mostrat
es portal.
- D. FIL. Demunt es mòll
li he dit: mira, axò ho duràs
al carré d'en Tamoré, (*Marcat.*)
pòds comensá á caminá;
y l'hòmo s'ha mal entés.
- BAST. Jò m'he ficat dins es cap
que ha dit carré des Moré,
que es aquest.
- D. FIL. ;Vos veis es cás?
Ha estat mal inteligencia.
- M. TER. Oh!
- TOM. Fiyeta!
- XIMA. Jò m'en vatx.
- Miq. ;Que ha estat d'esteu fíy, Banaula?
- M. BAN. Si m'saynan, no m'treurán sanch!
- D. FIL. Perdonau, y amb permís vostro
el m'en duré.
- BAST. (*A M. Miquèl.*) ;M'ajudau?
- Miq. Jò tornaria es dobbés,
en llòch teu.
- BAST. No li hé pensat,
teniú, mirau si está bé. (*A M. Ban.*)
- M. TER. Bòno, jò també m'en vatx.
- Miq. (*Mentres carrega el cofre.*)
No, eperauvos una mica; (*A M. Ter.*)
noltros hem de conversá.
- D. FIL. Mestre á mí m'ha sabut greu,
perdonau...
- Miq. Al manco m'pach

DE MADÒ BANAULA.

- es gasto que ha fet sa dona,
y jò no hauré perdut tant.
- D. FIL. Y quin gasto?
- M. BAN. Jò m' pensava
que es meu fiy havia arribat,
segons deyan ses veynades,
y m' han duit un pòch de carn...
- D. FIL. (*Ap.*) Que'ls he de fé? son uns pòbres.
Vaja, digaume que val.
- M. BAN. Nòu sòus. (*D. Fil. los hi dona.*)
- TOM. Y á mí dèu dobbés.
- MIQ. A n' aquesta jò la pach.
- D. FIL. Vaja, adios. (*Surt.*)
- TOTS. Bon dia tenga.
- D. FIL. (*Fora.*) Huey! tú! torpe, ahont t' en vas.
- TOM. (*A M. Ban.*) Me voleu dá els dèu dobbés.
- XIMA. Noltros mos n' anám, que es tart.
- M. TER. Idò, adios madò Banaula.
- MIQ. (*Aturantles.*) No, esperauvos un instant;
vatx á darvos un consej
á totes: ¡Ni are ni may (*Tocan á la pòrta.*)
vos torneu á atreví... qui es?
- XIMA. ¡Es celadó!
- MIQ. Pòt entrá.

ESCENA XIII.

Dits y el CELADÓ.

- CEL. Heureu de pagá sa munta.
- MIQ. Sa munta?
- CEL. Perque han tirat
vuy matí, al mitx des carré,
s' aygo bruta des fregá.
- M. TER. Axò es estada na Xima!
- XIMA. Jò!
- M. TER. Tú, tú!

EL BAUL DE MADÓ BANAULA.

- CEL. (*Del Portal.*) Idò, vos pagau
dues pessetes.
- XIMA. Ah, mesquina!
- MIQ. Sinó, la duga á tancá.
(*La trèu sempentetjant y el celadó surt.*)
Y axí seuré dins casseua
un altre pich.
- TOM. (*A M. Miquèl.*) Que m'pagau?
- MIQ. Que t'dech? (*Amb un garrot.*)
- TOM. (*Fogint.*) Ay! no, no, no res!
- MIQ. Idò, llargo! estam cabals.
Y á vos... (*Are amenassa á madò Teresa.*)
- M. TER. Ay!
- MIQ. Si vos torn veure
posá pèu aquí, vos 'gaf
y n'he de fé una ferrada
rompuda, des vostro cap. (*Surt M. Teresa.*)
Xarradores! á cá vostra!
(*Guaytant.*) Fòrt! que l'ahi fassa pagá!

ESCENA FINAL.

EN MIQUEL y MADÓ BANAULA.

- M. BAN. Miquèl... Miquèl...
- MIQ. (*Amenassant.*) Calla dòna!
Si no vòls que encare t'als...
(*Tira el garrot y se gira al públich.*)
Ja pòdeu fé quatre siulos
si trobau que ho hem guanyat.

CAU EL TELÓ.

TAULA

INDICANT LO QUE CONTÉ EL PRESENT LLIBRE Y L'ORDE
AB EL CUAL DEURÁN ENCUADERNARSE SOS FULLS.

POESIES.

SECCIÓ I.—FLORS DE TOT COLOR.

POESIES SERIES.

	NOMBRE DELS FULLS.
I. <i>Ensomis é Rebrembrances</i>	1 y 2
II. <i>Les Minyonetes de Son Cigala</i>	2
III. <i>La Rondalla dels tres Hostes</i>	3
IV. <i>La Ventada</i>	3
V. <i>Paráfrassi de L' Olivera mallorquina</i>	4
VI. <i>Lo Castell de l' Almudayna</i>	4
VII. <i>La Filla de l' Hostalera</i>	5

POESIES RELIGIOSES.

I. <i>Lo clam dels Trovadors</i>	5
II. <i>A mon estimat amich, D. S. C. y C. Pre.</i>	5 y 6
III. <i>L' Ermità</i>	6

IV.	<i>La Campana</i>	6, 7 y 8
V.	<i>Lo Pobret</i>	8

BALADES EN PROSA.

I.	<i>Plants de amor</i>	8 y 9
II.	<i>Secrets d'amor</i>	9 y 10
III.	<i>Lo Convent de ma vila</i>	10
IV.	<i>Na Margarida</i>	10 y 11
V.	<i>La Tomba de Ramon Lull</i>	11

SECCIÓ II.—HORES ALEGRES.

REFRANS GLOSATS.

I.	<i>La veritat</i>	12
II.	<i>El mon es un bigalot, aferra qui pòt</i>	12 y 13
III.	<i>Qui té doblès vòla, qui no'n té rodòla</i>	13
IV.	<i>Tots som de terra, y terretjam</i>	13 y 14
V.	<i>Allà 'hont pareix que no hi plòu, etc.</i>	14
VI.	<i>Tots veim el jep d'altri, ningú veu el seu</i>	15
VII.	<i>Mes adagis</i>	15

TIPOS Y COSTUMS MALLORQUINES.

I.	<i>Vinagrel!... Bèn fòrt</i>	16
II.	<i>La segadora</i>	16
III.	<i>Els vehinats de carreró</i>	16 y 17
IV.	<i>En Rafel y na Rafela</i>	17 y 18
V.	<i>La festa de Sant Juan</i>	18 y 19
VI.	<i>Renoués y baladrés</i>	19
VII.	<i>El xot de Pascua</i>	19 y 20

SECCIÓ III.—EL VIATJE DE LA REINA.

I.	<i>Part</i>	20, 21 y 22
II.	<i>Part</i>	22, 23, 24 y 25

COMÈDIES.

SECCIÓ IV.—ELS CALSONS DE MESTRE LLUCH.

Compren los fulls . . . . . 1, 2, 3, 4, 5, 6 y 7

SECCIÓ V.—CONTES VELLs, BARALLES NOVES.

Compren los fulls . . . . . 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 y 15

SECCIÓ VI.—ELS SENYORS DE SON MISERIA.

Compren los fulls. . . . . 16, 17, 18, 19, 20 y 21

SECCIÓ VII.—EL BAUL DE MADÒ BANAULA.

Compren los fulls. . . . . 22, 23 y 24

LLISTA

DELS SENYORS QUE AB SA SUSCRIPCIÓ HAN AJUDAT
À PUBLICAR AQUEIX TOM.

SUSCRIPTORES.

D. ^a Margarida Caymari de Bauló.	D. ^a Margarida Montaner.
Manuela Herreros de Bonet.	Carme Lladó.
Catarina Zaforteza.	Concepció Jaquotot.
Maria Pons.	Carme Morey.

SUSCRIPTORS.

D. Geròni Rosselló.	D. Agustí Frau.
Josèf Lluís Pons.	Pere Sampol.
Marian Aguiló.	Jordi Canyellas y Canut.
Lluís Castellá.	Rafel Amer, Pre.
Pere de A. Penya.	Eusèbi Pascual.
Tomás Aguiló.	Juan Feliu y Jaume.
Juan O-Neille.	Josèf Ordines.
Ricardo Carlotta.	Gabriel Maura.
Antoni Arbona.	Antoni Maura.
Jaume Cabrer, Pre.	Rafel Tous.
Llacinto Feliu y Ferrá.	Bartomeu Bisquerra, Pre.
Josèf Oliver, Pre.	Francisco M. dels Herreros.
Miquèl Garau.	Damià Boscana.
Josèf Barceló y Runggaldier.	Jaume Ramis.
Juan Bautista Marroig.	Josèf Lluís Aguiló.
Bartomeu Muntaner.	Domingo Alzina, Pre.

D. Tomás Forteza.
Jüan Lluís Tolrá.
Lleó Carnicer.
Vicens Calafell, Pre.
Gabriel Castellá.
Jüan Bestard.
Miquèl Fernandez.
Antoni Umbert.
Guillem Jaume.
Miquèl Jaume.
Manuèl Borrás y Ripoll.
Pere Planes, Pre.
Mateu Borrás.
Miquèl Fluixá.
Jüan Pericás.
Jüan Palou y Coll.
Eusèbi Estada.
Miquèl Bibiloni y Corró.
Mateu Armengol.
Jaume Lluís Ramonell.
Josèf Mir.
Sebastià Cerdá, Pre.
Plácit Aguiló.
Ignaci Taronji.
Lluís Bauzá.
Antoni Enrich.
Ignaci Mèstre.
Miquèl Penya, Pre.
Dionís Vidal.
Antoni Villalonga y Perez.
Bartomeu Florit, Pre.
Jüan Colomar.
Jaume Escales y Adrover.
Gabriel Rotger.
Fransesch Truyols.
Jüan Mayol.

D. Jaume Oliver.
Llorèns Vicens.
Miquèl Rigo y Clar.
Eduart Morro.
Jaume Salom.
Antoni Rosselló, Pre.
Jaume Frasset.
Pere Josèf Gelabert.
Bonaventura Arán.
Josef Montaner.
Massià Bosch.
Jüan Ripoll.
Lluís Font.
† Francisco Socías y Gradoli.
Jüan Cerdó.
Antoni Coll.
Alexandro Lladó.
Antoni Ferrer.
Josèf Cabrinetti.
Cayo Fiol.
Emilio Pou.
Faust Puerto.
Josèf Seguí.
Jaume Sanxo.
Nofre Gonzalez Cepeda.
Jaume Escales.
Mateu Tous.
Tomás Pizá, Pre.
Josèf Ensenyat.
Bartomeu Socies.
Jordi de San Simon.
Pascual Ribot.
Pere Jüan Bonet, Pre.
Miquèl Puigserver.
Sebastià Font y Martorell.
Ferrand de Comassema.

D. Eusèbi Ballester.
Pau Gralla.
Jüan Vidal.
Geròni Forteza.
Jaume Janer.
Guillem Ferragut.
Jüan Burgués Zaforteza.
Josèf Quintana.
Miquèl Perelló.
Ricardo Ankerman.
Antoni Maria Sbert.
Manuel Rico y Colom.
Antoni Porcel.
Antoni Vidal.
Jüan Mas y Vich.
Bartomeu Bibiloni.
Josèf Rullan, Pre.
Jüan Bennassar.
Mateu Obrador.
Bartomeu Pascual.
Gabriel Feliu.
Antoni Vadell.
Domingo Janer.
Josèf Quint Zaforteza.
Miquèl Vila.
Francisco Socies.
Tomás Ripoll.

D. Gabriel Garcias, Pre.
Antoni Horrach.
Jüan Lladó, Pre.
Francisco Alcalde.
Francesch Mulet, Pre.
Julio Virenque.
Antoni Sureda.
Gabriel Castellá, Pre.
Miquèl Berga.
Antoni Frates.
Nicolau Roca.
Francisco Frontera, Pre.
Jüan Pol.
Jaume Ignaci Martorell.
Miquèl Solivelles,
Bartomeu Tous.
Llorèns Mates.
Francisco Cervera.
Jüan Amer.
Feliu Guasp.
Miquèl Roca.
Josèf Mateu.
Miquèl Fiol.
Gabriel Mir, Pre.
Jüan Lluís Sanxo.
Tomás Florit.
Gabriel Mulet.

